
ANDREJA UPIŠA
KOPOTI
RAKSTI

OTRAIS
SĒJUMS

TŪKSTOŠS
NEECES

Otrā sējuma otrā puse.

A
1475

Plūdi

L. V. ^v
In. 162374

0313059252 (28)

«Rasma, Rasma! — Krasta kungs prasa, vaj viņu arī nemšot līdzī.»

«Ko Krasta kungs prasa?»

«Vaj mēs viņu nemšot palazditēs.»

«Taisnība, ko Erna saka?»

«Taisnība. Nemāt mani līdzī. Man arī tikās puķes plūkt.»

«Jums ar tēvu ta alus pudele gan laikām mīlaka nekā palazdites. Paleekat veen tepat, vaj nu jūs, leels prātīgs cilvēks, izskraidīsat mums līdzī.»

«Bet atļaujāt taču man to preeku...»

«Ko nu neekojaates! Kas tas vīreetim par preeku — palazdites plūkt.»

«Bet Rasma — — — »

«Neņemāt ļaunā, uzbāstees negribeju.»

«Nu redzat, — negribejāt. Es jau zināju, ka jums pee alus pudeles vairak preeka. — Eesim, Erna! Nu, nu, vaj saskaitusēs esi? Neskrej tik ātri! .. Rītu ar meijām un vainadziņeem, ar mētrām un ozola zareem...»

Mežsargs Laimineeks ar savu veesi palīka divi veen pee galdiņa zem zaļoksnejās gobas, eepretim istabas vāļejam logam.

«Ha, ha! Dzirdeji Vili, kas tam manam skuķam par muti! Veenmēr tik spurīgs pret tevi, — tīri ja-smejas.»

Laimineeks aplūsa un klausījās, kā meiču dzee-smas saraustītee paņēmeeni aizlīgoja pār zaļi-melno egļu galotnēm, pār lazdu un bērzu smalksni tālumā. Kuplās galotnes paleecās un sačukstejās kopīgā šal-ceenā. Divas leelas pelekas lāses no gobas zara paukšedamas nobīra uz balto segu aplātā galdiņa.

Krasts sēdeja galvu nodūris. Nervozī urba ar zā-baka papēdi smīlktīs. Neredzeja, ka Erna pagree-zās atpakaļ un ar kabatas lakatiņu viņam pavēci-nāja.

«Jūs smeļatees,» Krasts peepeši rūgti eerunajās. «Agrak tikai Rasma veen — — — bet tagad jūs ar'... Ja jau nevarat manis eeredzet, tad sakat to man taisni acīs.»

Laimineeka seja palika nopeetnaka.

«Cik labi es tevi varu eeredzet un cik miļš tu man esi, to tev jau daudzreiz esmu sacijis.

«Bet kapēc jūs veenmēr smeļatees, ja Rasma mani apvaino, tā kā nupat?»

«Klausees, Vili, ne tur tik daudz ta apvainojuma, neka. Jūs, jaunee visu to par daudz ceeši ņemat pee sirds. Es, zinams, tur neka ļauna neredzu un pasmejos, ka meiteņam tik veikla mēle.»

«Viņa mani tīšām sāpina un apvaino...»

«Tur es neka nevaru līdzet. Izteekat abi paši veen. Rasma nav vairs mazais bērns, kam es visu varu pavēlet vaj aizleegt.»

«Vaj es jums jau preekš trim gadeem nesaciju, lai nelaižat viņu pee teem Reinfeldeem. Tur viņu samaltā...»

Laimineeks paskatijās uz istabas vālejo logu un paleecās uz Krasta pusi.

«Tu zini, dēls, ka man ar' nepatīk,» viņš klusi teica, «bet veens es neka nevaru izdarīt: Rasmai pee muižkungeem par daudz laba dzīve. Māte dzirdet negrib, ka Rasma jāņem projām no muižas. Tu domā, man viss tikpat veegli izdarams, kā tev izdomajams. Ja tu būtu manā veetā... Tāpat ar to māti: tik jau viņai ta preeka ir. Negribas slimu cilveku tīšu prātu kapā dzīt.»

Istabā dzirdeja īsi un smagi eeklepojamees un kaut ko nesaprotamu sakam.

«Māte sauc,» Laimineeks teica un peecēles eegāja istabā.

Krasts palika sēžam, galvu drūmi rokās atspeedis.

Drīz Laimineeks iznāca ar baltu ūdens krūzi un pee akas esmēla svaigu ūdeni.

«Mātei veenmēr breesmigi slāpst. Vaj tu, Vili, neenesisi viņai šito krūzi? Man jāpaeet līdz stigai, jāparaugas, kas tas par suni tur dzen zaķi.»

Krasts peecēlās, bet mazleet kā sadūcis palika stāvam.

«Negribi? — Nu, tad jau es pats — — —»

«Nē, nē, ko nu par negribešanu. Es tik' domaju, nezīn, vaj jūsu māte mani labprāt redzetu.»

«Tā nu nemāku teikt, bet domaju, tev pašam būtu pa prātam ar viņu kādu vārdu parunāt.»

Krasts neteica neka. Paņēma krūzi un eegāja istabā.

Mežsarga Laimineeka paleelajā istabā bij krēsla, tapēc ka vālejšais logs atradās stūrī, pa daļai aiz krāsns, bet otrs, gala seenā, aizsegts ar strīpainu vilnas lakatu. Istabā bij divas gultas, veena viņā pusē aizsegtajam logam, otra pee dibena seenas. Krasts pāra acumirkļus ar krūzi rokās palika stāvam. Nevareja saskatīt, kurā gultā guleja slimā Laimineete. Dibenejā kaut kas pakustējās un arī Krasts eeraudzija slimneeci, kas platām acīm skatījās viņā.

Krasts padeva labdeenu. Slimneece atņēma. Viņas novārgušajai klusai balsij bij savada noskaņa. Krasts to neizprata, bet ļoti nepatīkami ta viņu aizskāra.

«Uzleekat krūzi te uz galdiņa. — Paldees. Apsežatees — krēsls laikām aiz krāsns mūra. Paņem mat paši, man ar to celšanos eet tā pagrūti.»

Krasts klusedams nosēdās. Deezin cik leelas laipnības viņš no mežsardzenes gan nebij gaidījis. Tak pamazām sāka nojaust, ka viņas balsī izskaneja klajs eenaids. Sevišķi nepatīkams bija tas aukstais «jūs.» Krasts nevareja atrast vārda, ko teikt.

«Stāsta, ka tēvs saimnecību atdevis jums. Taisnība?»

«Ja. Pēdeajā laikā viņš beeži slimoja. Pa pēdejiem trijiem gadeem pavisām nespēcīgs palicis.»

«Kā nē. Dēlu audzešana un skološana vecakeem kožas kaulos. Nu, un māte, ta ar' pa to laiku nebūs veeglu deenu dzīvojuse.»

«Māte — nekas, vēl deezgan žirgta. Bet kā jau pavecs cilveks...»

«Ta jau jums tā kā tā nebūs izdaritaja. Jums nu vajadzēs mācītu saimniecības vaditaju.»

Krastam no dusmām pirkstu gali sāka tirpt. Kapēc viņam visu to klausīties?

«Trīs gadus pa tām pilsētas skolām braukadami gan jau būsat nolūkojuši?» Slimās bālā seja izveebās savadā — zobojošā smaidā. Krasts vairs nevareja savaldīties.

«Kam nu man, Laimineeka māt, svešumā lūko-tees: manejā tepat tuvumā.»

Laimineetes seja pārvilkās it kā ar peleku ēnu. Dusmas viņu padarīja atbaidoši nejauku. Labu laiku viņa nemeerīgi mētāja galvu no veenas puses uz otru. Jo ilgak Krasts skatījās, jo pretīgaka viņam izlikās šī savītusē, spītīgā, eedomīgā seeva. Brīžām likās, ka Laimineetei valodas aptrūcees, brīžām atkal rādījās, ka nupat dusmās vesela vārdu straume spruks vaļā. Bet Laimineete pamazām aprimās. Tikai pelekā ēna no savītusās sejas nenozuda un mitri spīdigās acis raudzījās taisni Krastā.

«Mēs pirmiņ ar Rasmu par jums norunājām. Rasma arī tā vēl eeminejās, sak', nez' kur Krasta kungs sev dabušot tādu smalkaku saimneci. Tās mantas nav visai daudz.»

«Nu, gluži bešā arī nav: veenā muižā, otrā...»

«Ko nu! No tām muižas dzīvotajām jaunajiem saimneekeem neka daudz vis netiks. Pee ta netirā, prastā darba neveena arī labprāt neķeras.»

«Kāds nu kurais cilvēks. Taisnība: dažam muižā labak kā paradizē, un drupatas no kunga pagaldes smeķē labak kā paša cepts plācenis.»

Laimineetes seja palika vēl pelekaka. Bet atbildēt viņa nepaspēja. Abas meitas čalodamas eennāca pagalmā.

Krasts izgāja laukā. Uz sleegšņa viņš gandrīz sadūrās ar Rasmu. Ta, viņam acu neuzmetuse, eegāja istabā.

Erna, peesārtušeem vaigeem, palazdišu pušķīti pee krūts un rokā, uzmeta Krastam pētošu skateenu. Smajds no viņas glītās zimpatiskās sejas nodzisa.

«Jums nelabi?» viņa eeprasijās. — «Tāds bāls esat.»

«Istabā pārak karsts,» Krasts izvairidamees atteica.

Erna vēl reiz slepšus paskatījās uz viņu un ar svabado roku peeglauda mežā mazleet izspūrušos matus.

«Rasma!» viņa eesaucās, «kur tu tik ilgi? — Jasteidzas mājās,» viņa peelika, atkal pret Krastu pagreezusēs.

«Jums šī deena brīva?» Krasts nevērigi eeprasijās. Viņa skati maldijās kur tālumā.

«Leelmāte ar bērneem izbrauca uz Aizupi. Tad man pēc pusdeenas bij drusku vaļas, bet nu jasteidzas atpakaļ: kungi būs jau sabraukuši. — Jums pa ceļam, vaj nenāksat gabaliņu ar mums reizē?»

«Pasteigšos pa preekšu. Es jau jaunkundzēm tāds neceešams līdzgājejs.»

Erna kodija lūpas.

«Neņemat nu to tūliņ tik ļoti pee sirds. Rasma pa reizei pate nezin ko dara, gluži kā bērns.»

«Nu, viņa par daudz labi zin, ko dara...»

«Eedomas... Ceļu brīv leetot katram. Un vaj tad jums taisni Rasmai blakus jāeet: ceļam tak divas puses...»

Krasts bij pārak uzbudinats, citadi viņš pamanītu, ka mājskolotajas sejai pārlējās spilgts sārtums. Peenāca Laimineeks, bisi plecoss.

«Sasoditais Zaidars,» viņš saskaitees rūca, «atkal palaidis abus savus suņus mežā. Tīrais posts ar to neleeti! — Tu, Vili, jau uz mājām?»

«Ja. Jaunkundzes ees, un tad es arī reizē — trijeem pa mežu drošaka eēšana.»

Laimineeks eegāja pee savas slimās. Jauneeši devās ceļā.

Rasma, iznākuse, uzmeta Krastam dusmīgu skateenu. Redzams, māte bij viņai atstāstijuse pirmītejo sarunu.

Dzeesmiņu trallinadama, viņa gāja pa veenu pusi ceļam, Erna ar Krastu pa otru. Krasts nevareja acu novērst no daiļās meitenes, kura tomēr viņu ne-

maz neeevēroja. Vingrā gaitā viņa ātri steidzās uz preekšu, tikai reizu reizēm peeleeecās, noplūca ceļmalā kādu zaļaku lapiņu. Krastam sirds stipri sita. Rokas trīceja no uzbudinājuma.

«Rasma, kur tu tā steidzees?» Erna eerunājās.

Rasma apstājās. Pagreezās pret līdzgājejeem, it kā tikai tagad tos pamanijuse.

«Manis mājās gaida,» viņa sacīja. «Bet jums, laikām, interesantas sarunas, ka esat palikuši vaj stāvam?»

«Manis ari gaida, zemkopības beedribas sapulcē,» Krasts teica.

«Nu, ko tad gaidat, kapēc nesteidzatees turpu?»

Rasma nevērigi, tomēr ar neslēptu nicinašanu peeziemeja.

«Tad beigu beigās tomēr nodibinājāt to beedribu?» Erna eeprasijās. «Sen jau dzirdeju runajam. Gaidiju, kas tur iznāks, bet par runām tālaku netika.»

«Vaj jūs, Rasma jaunkundz, ari interesejatees par tām leetām, kā jūsu draudzene?» Krasts prasīja.

Rasma ar visnopeetnako seju patlaban peeveenoja pāri zaļu dadža lapu palazdišu pušķitim.

«Ko?» viņa iztrauceta eeprasijās.

Krasts atkārtoja jautajumu.

«Nē!» viņa veenaldzīgi attrauca. «Kas man daļas gar zemneeku beedribām! Deezgan kalpa un pusgraudneeka meitu, kas lec pa viņu ballēm. Man no viņu trāna zābakeem galva sāp.»

Erna zobgalīgi eesmējās.

«Jūs, Krasta kungs, aizmirstat, ka Laimineeka jaunkundze jau četrus gadus pee vācu kungeem nodzīvojuse.»

Sarunas paveedeens peepeši notrūka. Mežs no-beidzās. Ceļš iznāca sīkeem elkšņu krūmeem apaugušā lidzenumā, muižas ganībās. Desmit soļus no ceļa, labajā pusē šņāca upite pavasara plūdus. Viņpus upites bij redzama sevišķa aina.

Uz viņejā augstā krasta kalniņa bij muižas kalķu ceplī. Uz pašas krasta malas šķūnis, izdedzinato kalķu nolikšanai. Viņpus un šaipus upei, neleelā dziļumā, neiztērejāmi kalķa radžu slāņi. Upite gadu

pa gadam grauzuse krasta radzes. Aizvakar nakt, pēc triju deenu leelā siltuma un stiprā leetus, ūdens sacēlees neredzētā augstumā. Krasta augšējā mala līdz ar šķūņa galejo seenu eegāzusēs upītē. Ari šķūņa malejās seenas un jumts katastrofā sabojats un izgāzees. Šķūnis gadījees līdz jūntam pilns kaļķu, no teem vaj vesela trešā daļa sabiruse upē un plūdu eeskalota Daugavā. Tagad, kur ūdens drusku nokritees, krasta slīpuma lejas malā sasista dēļu sēta, lai atturetu kaļķus, kas vēl veenmēr bira pa slīpumu lejā. Taču šur tur pa veenu otru spraugu nedzēstee kaļķi gabaleem bira ūdenī un šņākdami izjuka. Ūdens upītē šajā veetā bij peena baltumā.

Abas muižas jaunkundzes un Krasts reizē nogreezās no ceļa un gāja uz upes malu. Neveens no viņeem te gan nebij pirmo reizi, taču skats tik neredzets, ka visi trīs aizmirsā katrs savas savadās jūtas un domas un ar interesi skatījās pāri uz viņu malu,

Pa upi slideja uz leju leeli eesarkani ledus gabali. Kā patvaru mekledami tee ķērās ūdenī eeleekušos kārķļu un eevu zaros. Bet spēcīgā straume rāva tos projām, pamazām salauzija un sadrupināja pee neskaitameem akmeņeem upes vidū un pee radžu krasta.

Viņā pusē, vairak uz augšu, uz šmauga noleekta elkšņa jāteniski uzsēdees, kājas gar kailo radžu seenu gandrīz līdz ūdenim nokāris, sēdeja un makškereja puisis, tumšbrūnu seju, melnām ūsām un mateem. Nekustedamees savā bailīgajā veetā, viņš ar kreiso roku vingri pacēla cepuri un skaļi sveicināja. Labā roka pa tam ceeši tureja makšķeres kātu un acis nemirkšķedamās raudzijās uz korķa gabaliņu auklas galā.

«Zaidar, jūs eekritisat!» Rasma izbijusēs, eesaucās un sasīta rokas.

Ap puīša lūpām novijās pašapzinīgs smaids. Veiklu roku viņš izcēla makšķeri: auklas galā spuriņajās sudraba zaļgana zivs.

Abas jaunkundzes preekā eekleedzās un nevilus paspēra pāra soļu uz augšu, Zaidaram eepretī.

«Šodeen brangi ķeras,» viņš teica. Pūlejās zivi noņemt no āķa.

«Vaj jūs te tos kaļķus sargajat?» Krasts prasīja.

«Ja, līdz krēslai, tad nāks kuķeeris. — Skaista rauda.» — Viņš pacēla to gaisā pret sauli. — «Vaj jaunkundzēm netikas?»

Un, atbildes nenogaidījis, veikli pārsveeda raudu uz šo pusi. Elksnis, uz kura sēdeja, nemaz nepalocījās. Jaunkundzes steidzās pee zivs. Zaidars uzmanīja jaunu sleeku, eemeta auklu upītē un acu nenovērsis skatījās atkal uz korķa gabaliņu, kas šūpojās pa dzeltenajeem vilņeem.

«Ša pavasara plūdi muižai leelu zaudejumu padarijuši,» Krasts eerunājās un pameta ar roku uz kaļķu ceplu pusi.

«Tuvu pee tūkstoš rubleem, šķūni nerēķinot. Bet jums, tas laikām gan pa prātam. Krāsnis ar' peeskrējušas ar ūdeni, bez pamatīga izlabojuma nemaz nav eespējams strādat. Drīz tak sāks darbotees jūsu jaunās zemkopības beedribas ceplī, nebūs konkurences.»

«Kas jums stāstījis par beedribas cepleem?»

«Ak nu, kas stāstījis! Uz ausīm es nesēdu, tad jau šo to padzird.»

Krasts kaut ko noņurdeja, ko Zaidars viņā pusē nevarēja saprast. Viņš izvilka atkal veenu raudu un ari to pārsveeda pār upiti.

«Lūdzu,» viņš pavīpsnāja. «Katrai jaunkundzei sava.» Makšķeri atkal ūdenī eemetis, viņš turpināja, kā pirmak:

«Citadi jums ta konkurence iznāktu deezgan sūra. Zemdegu licī radzes tā ap trīs pēdu dziļi zemē, kamēr mums tikko pus pēdu. Bez tam — pee visas tās leetas vajaga prašanas. Kaļķus dedzinat jums, Krasta kungs, nemācija zemkopības skolā?»

«Nemācija, bet es tomēr to leetu pārzinu labi.»

Krastam saruna ar uzpūtīgo puisi palika nepatīkama,

Šajā acumirkli viņus parsteidza savads skats. Pa upi uz leela ledus gabala brauca lejup zēns, garos ūdens zābakos, salmu cepuri galvā. Ledus gabals ķērās ūdenī eeleekušos kārklu un eevu zaros, pret

akmeņiem un bīstami ligojās. Zēns, samircis un nosalis, krastā stāvētajus eeraudzījis, nokaunejās.

Jaunkundzes, pārgalvneeku eeraudzijušas, eekleedzās. Krasts tūlīņ noprata, ka zēns deezgan bailīgā stāvoklī. Tūlīņ leļpus kalku ceļeem upes vidū sākās rinda stūraiņu akmeņu, gar kureem tikai retais leelaks ledus gabals tika vesels garām, bet gar abeem krasteem bij bīstami dziļi atvari...

«Saša, Saša!» Erna eesaucās. Zēns uzvilka salmu cepuri uz acīm, kleedza Zaidaram:

«Pasveed man ķeksi!»

Zaidars nu stāveja uz krasta. Rokas bikšu kabatās sabāzis smējās, ka baltee zobi veen spīdeja. Viņam blakus zemē bij eesprausts ķeksis, to laikām leetojuši pee dēļu sētas taisīšanas. Bet Zaidars i nepakustējās.

«Brauc veen tālak!» viņš smējās. — «Tur leļā varena izpeldešanās. Ta tev, palaidņam, ļoti veseļiga!»

Krasts bij žigli nokāpis leļā. Pee pašas ūdens malas auga šmaugs elksnis. Krasts kājām atspērās radzēs, noleeca elksni pār upiti. Zēns uz ledus gabala ātri tuvojās.

«Ķerees klāt!» Krasts uzsauca.

Zēns acumirkli tā kā šaubijās. Bet ari Erna uz krasta sauca:

«Saša, ķerees pee elkšņa!»

Tikko ledus gabals bij apakšā, Saša peekērās pee šmaugā koka. Elksnis gan čikstedams stipri saleeecās, taču iztureja. Krastam peepalīdzot, Saša uzrāpās krastā. Ledus gabals virpuļodams aizpeldeja uz leju un jau nākošā acumirkli pee akmeņiem sadrupa smalkos gabalos.

Jaunkundzes bārdamās steidzās zēnam klāt.

«Kas ta par pārgalvību!» Rasma rāja.

«Saša, bet es tev, palaidni!» Erna bārās un plucināja zēnu aiz auss. «Kāds tu izskatees, slapjš un dubļeem notraipīts. No kureenes tu brauc?»

Zēns nopurinaja saslapušo apģērbu.

«Teica, ka jūs esot mežā. Un tā kā man ar' uz to pašu pusi izgadijās eešana... Bet pee Laimi-

neeku tēva jūsu vairs neatradu. Domaju, sak' ko es tādu gabalu eešu kājām. Kāpu uz ledus gabala...»

«Tas teešām par daudz pārgalvigi...» Krasts ar' noteica. »Lejas atvaros var noslikt. Laime, ka mums gadījās peenākt. Cepļa meistars, nez' ka pēc, jums palīdzet negribeja.»

Saša zibošām acīm paskatijās pār upi.

«Palīdzet — pagrūdis viņš būtu mani, ne palīdzejis! Bet es biju norēķinajis tur lejā pa akmeņiem nokļūt malā.»

Visi četri izgāja uz leelceļa un nogreezās uz muižas pusi.

«Ja nu dārza kungs tevi, Saša, būtu eeraudzijis uz ta ledus posta, nezin, ko viņš tad sacitu,» Erna eerunajās, Sašā nepaskatidamās.

«Tu, Mauring, rit ņem sav' pekel' un h'raus no muiž'...» Saša atbildeja, lauzidams pakal dārzneeka mēlei.

Trīs pārejee eesmējās.

«Vaj tad tik bārgi?»

«Aizvakar tā man tika noteikts: ja vēl reiz peķers pee kāda nekāda nedarba, tad — projām no muižas.»

Rasma bij jau pagājuse pāri soļu pa muižas veco leepu aleju. Apstājās, pa pusei atpakal pagreezusēs, skatijās leepu zaros.

Krastam karstas šalkas pārskrēja pār meesu, mazo silto roku acumirkli savejā turot. Bet velti viņš gaidija, ka miļās acis pavērsees viņā. Rasma spītīgi raudzijās leepā, gandrīz raušus atrāva Krastam savu roku. Erna bij pagreezusēs nost, taču redzeja un saprata.

Muižkunga baltajā, stīgām apaugušā mājā bij klusu. Pumpurainee zeedu krūmi gar plato valejo verandu, pret logeem un gar dzeltenī granteteem celineem tvīka pavasara saules pēcpusdeenas karstumā. Sarkanee asni ap krūmu un stīgu saknēm pa šo deenu veen bij vaj puspēdu pastepušeas garumā. Pār krūmu galotnēm kā tumšs valnis pacēlās parka egļu un plaukstošu lapu koku beezoknis. No tureenes skaneja neizprotama vidžinašana, jaukdamās

ar upites šnākšanu lejā. Garakās egles galotnē dzeguze klanidamās kūkoja.

Rasma no verandas pa puspeevērtām durvīm klusu eegāja eekšā. Reinfelds bij eesnaudees mīkstajā krēslā savā darba istabā. Kundze guleja zalē uz kušetes. Uz pirkstu galeem Rasma nedzirdami staigaja pa istabām, britiņu apstājās pee muižkungu, britiņu pee kundzes, smaididama noskatījās viņu tuklajās, meega apēnotās sejās. Porcelana vazi sameklejuse, ārā pee pumpja eesmēla ūdeni, eelika palazdišu pušķi tajā un nolika zalē uz apaļā galdiņa kušetei galā. Tad atkal izgāja laukā un staigaja pa granteteem celiņeem.

No egļu malas viņa atgriezās atpakaļ. Dzeguze bij jau aizskrējuse un neredzama kūkoja kaut kur tālumā, laikām, bērza galotnē aiz muižas dīķa. No meža jau dvēsa mitra vēsma. Reinfelds, uzmodees, knaibija cigaru.

«Aha, tu mājās,» viņš nopreecajās, Rasmu eeraudzijis. Viņa kuplo eesirmo ūsu gali trīcedami salecās uz augšu, sarkano tuklo seju pārplūda ligsms smaids. «Tikko atnāci?»

«Nē, jau labu laiciņu esmu mājās. Jūs ar kundzi bijāt eemiguši.»

«Aha, kundze ari guļ... Pēc pusdeenas maltītes snaudeens uznāk pavisām nemanot. Paskatees, meitiņ, vaj nav uzmodusēs.»

Rasma eegāja otrā istabā. Muižkundze guleja, kā gulejuse.

«Vēl guļ,» Rasma teica. Pee Reinfelda rakstamgalda peegājuse, sakārtoja tur izmētos papirus un grāmatas. Te viņa jutās gluži kā pee saveem vecakeem. Krāšņās istabas ar lepnām bildēm, mīkstām gridsegām un dārgajām, plišu polstētām mebelēm un kungi ar savu laipnību un sirsniņu viņas garu it kā žužinat eežūžinaja vecaku namiņā nepazīstamā saldi mikstulīgā snaudeenā...

Reinfelds izņēma cigaru no mutes un nolika to pelnu trauciņā.

«Cik tu, bērns, šodeen esi smuka!» viņš teica un apskatīja Rasmu no galvas līdz kājām.

Rasma šķelmīgi atsveeda resno bizi pār plecu atpakaļ un pasmējās. Kungs veenmēr tā jokojās, viņa pee ta jokeem bij peeraduse.

«Nu, panāc šurpu!» Viņš no muguras saņēma Rasmai aiz rokām, novilka viņu sev klēpī.

Rasmai bij jautra sirds. Reinfelds ūsas reizēm peedūrās viņai pee kakla — kutinaja... viņa eesmējās savu dzidro smeeklu.

«Klusak!» Reinfelds eēčuksteja viņai pašā ausī. «Netraucesim kundzi.»

«Neatmodisees,» Rasma atčuksteja. «Es viņai pee galvas noliku palazdišu pušķiti, un palazdites apreibina.»

«Palazdites apreibina,» Reinfelds atkārtoja. Rokas Rasmai ap vidukli sakrampejis, peevilka sev klāt. «Pastāsti, meitiņ, ko laba mežā redzejāt.»

Rasma sāka bērniski plāpat par šo un to, bez leekas apdomas. Muižkungs, likās, maz klausijās viņas valodā, lūpām tikai tvarstija kādu vajeju matu sprogu. Rasma jūta muižkunga mitro elpu te uz kakla, te uz vaiga, te uz auss... Reiz Reinfelds asās ūsas tā eekutinaja kaklu, ka viņa skaļi eesmeedamās izrāvās un uzlēca kājās.

Blakus istabā muižkundze eekāsejās.

«Rasma, eenāc šurp!»

Nosarkuse Rasma eegāja pee kundzes. Ta uzmeta viņai īsu pētošu skatu, bet viņas seja palika lepni meeriga, kā veenmēr.

«Tu, bērns, atnesi tās puķes? Ja? — Paldees! Pamodusēs, labu laiku nevarēju saprast, kas ta par smaršu. Maza nesmuka puķite... bet agrā pava-sarī, kamēr citu nav, arī palazdišu smarša gluži ceešama.»

Reinfelds, cigaru kūpinadams, meerīgi eenāca. Nosēdās uz kušetes, kundzei blakus.

«Tur es tev nevaru peekrist,» viņš delikati eejaucās kundzei valodā. «Māksligās dārza puķes nevar konkuret ar palazditēm.»

«Tu atkal ar savu dīvaino garšu! Nu, ar ko tad šās puķes labakas par dārza puķēm? Ar savu sūnu un purva smaršu?»

«Pēc manas saprašanas taisni ar to. Mēs, vecā kulturas tauta, esam jau pārbaroti ar visadeem māksligumeem, tā kā nevilus sāk patikt vairak tas, kas dabīgs, nemākslots. Sūnu un purva smarša ir veselīga, kamēr no smaršīgajām dārza puķēm dabū galvas sāpes.»

Rasma no šīs sarunas maz ko saprata. Izbrīnojušs raudzījās, kā kundzes flegmatiskā seja savilkās grumbās un dzirkstošs skats trāpija kungu, pa daļai arī viņu.

«Paņem lakatu, Rasma,» muižkundze teica. «Mūsu mazgataja Zaidareene esot saslimuse. Aizeesim paskatīties, vaj nebūs jasūta pēc daktera. Vaj tu, Vilfrid, arī nenāksi?»

«Ētu labprāt, bet esmu paziņojis Rasmaš tēvu, viņš katru acumirkli var eerastees. Mums par kādu leetu jāpārrunā.»

Pa vālejeem logeem un durvim bija dzirdams, kā veens ārā eeklepojās, Rasma pazina savu tēvu. Reinfelds izsteidzās, durvis aiz sevis rūpīgi aiztaisīdams. Rasma aizgāja uz savu istabiņu, paņemt lakatu.

Smēdes istabā eejot, Rasmai ar Reinfelda kundzi sasmacis, smirdošs gaiss eesitās nāsīs. Krēslā istaba bij pustukša, tikai pee dibena seenas kankareem un drēbju gabaleem peesvoidita gulta un pee loga mazz galdīnš. Grīda netīra, neslaucīta. No gultas kankareem iztuntuļojās Zaidareenes zilganbālā, dzīslainā seja un atskaneja pārspīleti sāpīgs vaideens. Pee galdīņa sēdeja Zaidareenes dēls, gluži tāds pats, kāds pee kalķu cepļeem makšķereja un no balta smalka šķīvja kaut ko ēda. Eēnācejas pamanījis, ar veenu roku norāva bļodu no galda un noslēpa atvilktnē, ar otru manīgi norausā ēdeena atleekas.

Reinfelda kundze nosēdās pee Zaidareenes gultas. Slimnece stenedama ņēmās stāstīt, kā viņa vakar veļas ballu veldama pāržmaugusēs un pakrituse.

Zaidars peedāvāja Rasmai to krēslu, uz kura pats tikko bij sēdejis. Viņa jūta ta skatu uz savas sejas un samulsuse skatījās grīdā.

Veeglu smaidu Zaidars noraudzījās samulsušajā meitenē.

«Vaj jūsu māte ir labaka?»

«Sliktaka. Ar katru deenu paleek sliktaka.»

«Tad jau, laikām, neizveseļosees arī?»

«Ārsts esot sacījis, ka līdz rudenam nesadzīvošot un pate ar' tā veenmēr saka, ka šis pavasars šai būšot pēdeja.»

«Tā, tā, tad jūs paliksāt bārene.»

«Un jums, laikām, būs preeks par to?»

«Nē, preeks man par to nebūs, bet bēdatees es arī laikām nebēdatos. Valširdīgi runajot, es esmu par daudz pašmīlīgs, lai eedomatos cita preekos vaj bēdās.»

Viņa paraustīja plecus un peecēlās.

«Kas man par interesi zināt, ko jūs spējat eedomatees, ko nē. Palaižat, kundze taisas uz eešanu!»

Zaidars pagāja sāņus un dvesa tā, ka tikai Rasma vareja sadzirdēt.

«Kapēc jūs no manis bēgat?»

«Bēgu no jums!» viņa nicinoši eesmējās. «Kad jūs sākat runāt, tad gandrīz jedomā, ka neesat peepilna prāta.»

«Rasmiņ, eedosim vakarā Minnai pudeli no mūsu vīna, lai atnes mātei. Nabadzite veļas baļļu ceļot pārmocijusēs.»

Muižkundze runāja vēl šo to, bet Rasma maz klausījās. Zaidara dzelošos skatus atminotees viņai palika mazleet baigi.

Kalna-Brenceni bij nonīkušas un palaistas mājas. Pee tam pa daļai vainīga sausā, smilkšainā zeme, pa daļai izdevumi, kuri cēlās Vilim zemkopības skolā skolojotees, pa daļai vecā Krasta deezgan pavidršā, nolaidīgā saimneekošana. Kreditbeedribas parada procentus vecais Krasts gan maksaja kā spēdams, bet ar muižas paradu tā gāja, kā gāja. Ēkas noputejušas, inventars noleetots — daudz enerģijas, darba un prašanas vajadzeja, lai tiktu atkal uz kājām. Vecais Krasts, dēlam mājas atdevis un vecuma deenās pārtikas daļu pagasta teesas zeeģeleem un paraksteem nodrošinajis, nelikās gar saimneecibu zinis. Bet nepatīkami viņam nebij, ka dēls sāka tik sparīgi rikotees. Viņš noskatijās, noskatijās dēla darbā un aizčāpoja uz krodziņu, apmeerinati rūkdams, ka varot jau ari strādat, deezgan pa tām skolām esot izslinkojees. Tikai vecā Krasteene, Viļa pamāte, reizū papurinja galvu un sačukstejās ar citām seevām, kad Vilis, slapjš kā izpeldinats, pusdeenās un vakaros nāca no lauka mājās. Bet pēc deenas tvēicejošā karstuma apgulees, viņš bez meega vārtijās guļas veetā, viņa domas vakara sārtumā pār rasaiņeem laukeem klīda uz tureeni, kur viņa mīlotā meitene mita svešā namā, pee svešeem ļaudīm. Noguris un savārdzis viņš no rīta peecēlās, lai atkal aizmirstos deenas karstumā un sveedros . . .

Svētdeenās palaikām bij zemkopības beedribas valdes sēdes pee preekšneeka Leelkoka. Aizgājis, Krasts tur allaž veen neveena neatrada preekšā. Revidentu kungi droši veen jau no launaga laika bij iznākuši no mājām un krodziņā vaj pee monopola pārdotavas eespēcinajās uz paceetigu sēdešanu.

Domīgi Krasts no valdes sapulces pārnāca mājās. Beedribas nākotne viņam izskatijās pavisām neskaidra. Veenprātības nebij, beedribas īstenajā idejā gandrīz neveens nebij eedomajees. Katram savi nolūki un Krasts paredzeja, ka katrs vilks uz sa-

vu pusi, celsees naidis un šķelšanās. Kopā saturet visus šos dažados cilvēkus, tas bij viņa uzdevums, bet tad vajadzēja stātees pee darba ar visu sirdi, ar visem spēkiem...

Mājās viņš norikoja kalpus pee darba, bet pats eeslēdzās istabā un sāka pārdomat savu atklāšanas svētku runu. Sirds bij tik pilna, ka spalva rokās triseja un pa galvu jaucās simtejas domas, bet tās virknejās nesakarīgi un uz papira radās tikai skanīgi, teikumi, no kureem pašam nācās grūti kodolu izlobīt. Viņš saplēsa papiru, nometa spalvu un sāka staigat pa istabu. Lidz pat šim bij domajis, ka viņa projekti noteikti un skaidri, bet tagad noprata, ka tikai šūpojees pats savu sajūsmu vilņos un tikai šad un tad kā pa miglu pamanijis to salu, kurp stūreja savā ideju laiviņā. Saskaitees viņš aizgāja no mājām, maldijās pa visnomalākajām veetām, vakara tumsā mājās pārnācis, sēdās pee galda un rakstija, kamēr lampas leesma izbāleja rīta sārtumā. Pāri stundu nosnaudees, devās atkal projām, mājās pārnācis saplēsa to, ko vakar uzrakstijis nu sāka no gala.

Pamāte aiz durvīm sarunājās ar veenu no kalpu seevām tik stipri, ka viņš labi vareja sadzirdet.

«Tā es jau domaju,» pamāte teica, «vaj nu ilgi mūsu jaungkām būs patikšana strādat. Areče, deezgan ari bij.»

«Nu kā ta', saimneecit, nu kā ta'! Vaj skolotam cilvēkam prāts vairs pee darba! Tam jau tik' grāmatas un nez' kas.»

«Grāmatas,» saimneece pasmējās, «gan jau krodziņam ari garām neet. Vaj nu šitas labaks būs kā tēvs!»

«Ko nu, miļā, tee študentes jau tee leelakee dzēraji.»

«Kas zi', precetees ari jau gribesees...»

«Kā t' nu bez precešanās, gan jau sāks meklet bagatu seevu.»

«Kas pats dzīvotajs nav, to bagata seeva ari vis nenoturēs uz kājām.»

«Beedribas, tejaterus rīkot, tas teem jaunajem prātā, ne darbs.»

«Izputēs, māsiņ, izputēs...»

Krasts, atkrita krēslā un smejas ilgi. Bet pēc tam viņam palika vēl bēdigaki ap sirdi, viņš, jutās vēl veetuligaks, vēl nelaimīgaks kā līdz šim.

Viņš sāka atkal rakstīt, bet pēc maza brīža pee durvīm kāds peedauzija. Ta bij pusmāsa Anna, viņa saimniececibas vaditaja.

«Sējums sūta tev labas deenas.»

«Paldees. Kur tu viņu tiki?»

«Viņš šorīt bij te. Vaj tev viņš neka nav — sacijis?»

«Par jūsu precešanos, vaj? Viņš man daudz ko sacijis, bet es veenmēr domāju, ka pa jokam. Tu nopeetni esi domajuse eet pee ta Sējuma?»

Annas puslīdz glītā seja mazleet samācās.

«Es, nudee', nezinu, Vili, kas tev ir pret viņu! Kapēc es pee viņa nevaretu eet? Leelakais saimneeks visā Graujas pagastā.»

«Ko tās leelās rentes mājas līdz, kad nav saimneeka?»

«Es domāju,» Anna greezigi teica, «Sējums nav sliktaks par dažu citu, kas eedomajās par deezin ko.»

Vilis tikai nicīgi paraustija plecus.

«Bez tam viņš pustrēša gada jaunaks par mani un katrā veetā klausis man.»

«Tu domā?»

«Ne tikai domāju, bet zinu.»

«Nu ko tad, taisat tik' kāzas.»

«Tas mums jau norunats. Sējums tikai teica — es — es gribeju ar tevi — — — Par to daļu — par to naudu, kas man no tevis nākas — — —» Nosarkuse viņa plucināja preekšautu, ka leelas pūkas krita zemē.

«Nu, to jau pēc kāzām tu vareši dabūt. Zinamos termiņos, gluži kā norakstīts.»

«Tā nu gan... bet Sējums — es gribeju, vaj tu eepreekš — — —»

«Kā eepreekš?»

«Sējums gribetu uz kāzām jaunus likstņu ratus. Kāzām ari vajadzēs naudu. Mēs tā runajām, sak',

vaj tu pāri simtu no manas naudas nevarētu jau ce-preekš izmaksat.»

«Raudzišu... Tev jau visa gada alga arī vēl eekšā.»

Annai par brāļa laipnību tikpat kā saulīte atspīdeja.

«Brālit,» viņa apķērās tam ap kaklu, «tu veenmēr preekš manis esi tik labs.»

«Tu preekš manis arī. Labakas saimniece es nebūtu varejis atrast.»

«Bet kapēc tu pret Sējumu tik naidīgi izturees?»

«Nezinu, Anna, kā tu domā to naidīgo iztureša-nos. Man pret viņu īstenībā nekāda eenaīda nav, bet to es tev jau esmu sacījis, ka lāgā eeredzet viņu nevaru. Tak to es no sirds vēlu, lai jums abeem labi klātos!»

Cepuri uzlicis, Krasts izgāja laukā.

Vēl no deenas blāzmas bij pilnīgi gaišs, bet arī puspilnais mēness pašā cenītā spīdeja gaiši. Krasts apstaigāja savas mājas un ilgi raudzījās noplukušajos salmu jumtos. Bij nodomājis jau šopavasār uzlikt veetā jaunus, bet nu, kad Annai jāizmaksā tee simti — nevarēs, būs jāpeeglābj tee paši vecee, līdz nākamam pavasarim iztiks. Un tā šis tas iznāks citadā nekā domāts, šis tas būs jāatleek vēlākam laikam, šis tas pavisām jāizstrīpo...

Negribot viņš bij nogājis pāra pūrveetu leelo gabalu līdz leelceļam. Ratu rīboņa un troksnis uz muižas pusi iztrauceja viņu no domām. Putekļu mākonis ātri tuvojās.

Krasts jau pa gabalu greeza ceļu, nogāja pašā grāvmalā un apstājees gaidīja. Brauceji putekļu mākonī viņu nepamanīja. Sējuma vecajos goda ratos eejūgts pāris nodzītu zirgu, putās sabrauktu, nodri-sušeem pajūgeem. Ratos sēdeja viņa nākošais svainis ar saveem abeem nešķirameem sirdsdraugeem, Lasi un Greezu, un pāris kaimiņu jaunkundzēm. Tee brauca no pagastmājas, no teatra mēģinājuma. Viņeem nebij nekādas daļas par to, ka rītu plēsums

jaecē, vaj jasēj — viņeem vispāribas labā jastrādā... Galvu nokāris, Krasts apgriezās un gāja atpakaļ uz mājām. Vēl ilgi vareja sadzirdēt, kā rati dārdedami sitās pret leelceļa akmeņeem, kā aizkusūšee zirgi elsoja un vispāribas darbīneeki gavileja. Viņš nosēdās leelceļmalas rasainajā zālē un arī aizmirsā, ka rīt ar gaismiņu jaceļās meežus sēt...

Rītu vēl krēslā viņš peecēlās, līdz brokastlaikam apsēja pēdejo meežu lauku, un tad gar laukmalu aizgāja uz muižu. Ja tikai kurumet laiks, tad vasarajam šogad Kalna-Brencenu laukos vajadzēja padotees. Zeme izstrādāta labi un mākslīgo mēslu arī uzsēts peeteekoši. Tikai par rudzu laukeem Krastam bij bažas. Tee aiz nevaļas palikuši neizvagoti un šā gada slapjā pavasarī ūdens tos izgulejis gluži lāsumainus. Pa slapjām pļāvām pagājušā rudenī līdz pat pirmāi salai lopi ganīti, un izmīditas tās drīzak līdzinājās arumeem nekā pļāvām. Kārklū krūmeem aizaugušās un ciņeem kā nosētas, tās atstāja pavisām bēdīgu eespaidu. Purva grīslis šur tur lāsumīneem pabāzis sarkani dzeltenos galus no rāvaiņām ūdeņa pančkā un tikai ap leelako ciņu paugureem redzeja pa dzeltenam purenu zeedam. Turpat blakus un tālak gandrīz visu citu Grauju pagasta saimneeku pļavas, daudz kvadratverstu plašā eedobumā, ap kuru kā valnis steepās neaugsta pakalnu rinda. Ta bij īsta postaža, kura graujeneešeem deva knapi pāra simtu vezumu purva grīšļa, bet totees devīgaki cauru vasaru visu apkārtni apbalvoja ar neveselīgu purva gaisu. Bij šajā purvā veetas, kuras pat zeemā neaizsala un plašajā apgabalā gaisam peejauca saskābušās kūdras smaku. Ūdens sīkām straunitēm teceja no veenas pančkas otrā, bet projām nekur netika. Pļavu vidū, pa vilka vāļu dūksnaju kleegdamas brādā dzērves. Cekulainās ķivītes vēkšeja pa sauskajeem ciņeem lēkadamas, mārkos kurksteja vardes...

Krasts pagreeza acis uz otru pusi no bēdigās ainas un pa Leelkoka laukeem iznāca taisni uz muižas aleju. Taisni pret aleju, viņā galā, aiz apaļā, akacijū krūmeem apstādītā laukuma, spēdeja muižkungā

mājas baltās seenas. Krastam turpu skatotees palika savadi ap sirdi un viņš sāka eet lēnaki.

Kā pelekās brunās tērpti kara vīri stāveja vecās leepas gar ceļa abejām pusēm. Nebij vēl brūnajos zaru galos lapu, kas kļušu šalktu rita vējiņā. Melnee strazdi bareem lodaja pa neskaitamajiem caurumeem mirstošo koku mīkstajā apvalkā un svilpa tā, ka parks un tuvejais egļu mežs ligojās, un dzīdrais gaiss ņirbeja sarkanos trizulos.

Reinfelda uzgaidamā istabā Krasts pakāra cepuri un pavilka zvana turetavu. Kaut kur aiz vairak seenām noskaneja siks zvans, bet bij labi ilgi jagaida, līdz steidzīgi soļi tuvojās durvīm.

Veeglā, caur zobeem dūkta dzeesmiņa noklusa, atslēga nokraksteja. Zaidaru Minna, melnigsnejs skuķis melneem, sprogās savelteem mateem un spridziņām acīm, pavēra durvis. Jauno saimneeku eeraudzījis, mazleet satrūkās, pārlaida ātru skatu pār balto, līdz plecaim kailo roku, ar kuru tureja durvis, bet tūlīņ ari brūnās acis uzsprigsteja, un sprogas no peeres nebēdīgi atpurinājās, viņš skatījās Krastā.

Krasts sveicināja un prasīja, vaj muižkungs majā.

«Mājā,» skuķis atbildeja, «bet vēl nav uzcēlees. Jums būs jāpagaida.»

«Pagaidišu,» Krasts atteica un apskatījās pēc krēsla, bet mazajā istabiņā nebij vairak neka, kā mazs trīsrūšu puslogs, bleķa krāsните bez durvītiņām un seenā pāris naglu cepures uzskāršanai.

«Ēs jums iznesišu krēslu,» meitene teica un veikli nozuda aiz durvīm. Pēc maz acumirkļiem viņa eenesa krēslu un, elkoni koķeti pret logu atspeeduse, pāra acumirkļus skatījās laukā.

«Vaj nesveicināt Laimineeka jaunkundzi no jums?» viņa peepeši eeprasījās.

Krasts neatģidās, ko atbildēt.

Bet skuķis ari negribeja atbildi. Smeedamees apspeedās, atrāva istabas durvis un nozuda aiz tām.

Krastam bij labi ilgi jagaida. No gara laika viņš sāka apskatīt muižkunga uzgaidamo istabu. Ta izskatījās pēc pamesta pagraba, vaj peeleekama kam-

bara. Seenas izpuvušas robu robainas, pa palodes apakšu vējš pūta eekšā. Veselee stukaturas gabali seenās, tāpat gresti un resnās sijas nokvēpušas melnas. Kāds, laikām, gribejis notīrit kvēpu krāsu un ar slotu to izvicojis fantastiskeem likumeem un puķēm. Turpat pee durvīm kaktā bij veca nodilusi slotā, bet ta, laikām, tikai smukuma pēc te nolikta, jo kaktos bij prāva kārtā mēslu un pa visu grīdu vareja redzet staigataju dubļainās pēdas.

Krastam palika drūmi šajā telpā. Redzams, ar nolūku tā nolaista un nekopta. Viņš sāka skatīties pa logu parkā.

Pret pašu logu uz stabiņos eestiprinatas kārts bij samesti daždažādi drēbju gabali. Ta pate meitene, kas viņam padeva krēsli, nesa vēl citus drēbju gabalus un lika pee preekšejeem.

No verandas nokāpa Laimineeku Rasma, tik jautra un skaista, kādu viņš to reti redzejis, un ņēmās pērt putekļus no sanestajām drēbēm. Tas bij strīpains vecmodes gultas pēlis, kuru viņa tur pēra un purināja. Veenu pusi notirijuse, viņa pagreeza otro. Tad pēc rindas nāca muižkunga zili strīpainās bikses, kundzes vasaras mētelis, tad atkal pēlis, atkal bikses... Visi tee ar apbrīnojamu veiklibu tapa izpērti un izpurināti. Krasts skatījās un acis viņam plētās arveenu platakas no brīnumeem, kureem pa starpām jaucās dusmas. Viņu, leelu māju saimneeku, ta negribeja, pilnigu patstāvību viņš tai vareja dot, bet viņai tikai zobojās... Ar kādu ligsmu seju viņa te tīrija sveša kunga novazatos apģērba gabalus un ar kādu sirdspreeku purināja savas pavēlneeces gultas pēli, kur pate vareja būt kundze un pavēlneece savas pašas mājā! Nē, viņš nesaprata to loģiku. Viņam bij kauns par to.

Eenāca Reinfelds, nemazgajejes, nesukajejes, garā sajostā mētelī, augsti un lepni noskatījās jaunajā saimneekā.

«Ko jūs vēlatees?»

«Es gribeju parunāt manu apstalleto jumtu skaidu dēļ.»

«Es domaju, uz pirmo juniju jums tika teikts...»

«Ja, uz pirmo juniju.»

«Ko tad jūs jau tagad nākat? Man taču mašina nestāv uz skaidām gaididama. Malka vēl nav atvesta muižā, pirms junija jūs tās skaidas dabūt nevarat.»

«Neņemat ļaunā, Reinfelda kungs, es gribeju savu apstallejumu ņemt atpakaļ. Es tās skaidas šopavasār nevarēšu leetot.»

«Tā, un kapēc tad jūs apstallejāt?»

«Toreiz es domaju, ka iznāks, bet gadījās neparedzēti apstākļi. Mana māsa šopasar precas un man jāizmaksā viņas mantojuma daļa!»

Reinfelds paņēma leelo grāmatu un izstripoja Krasta skaidu apstallejumu.

«Uz rudens pusi jūs no muižas skaidas nevarēsāt dabūt: man preekš Vidus-Brencenu mājām vajadzēs pašam tikdaudz, ka citu apstallejumus peņemt nevarēšu.»

«Nu, ceru, ka uz preekšu varesim iztikt bez jūsu mašinām...»

«Tā? Interesanti dzirdet! Tad laikām sāksat dakstiņus dedzināt, vaj liksat savām mājām stikla jumtus?»

«To nu redzesim paši, kā kurajam labāk iznāks.»

«Jeb vaj pirksat lokomobili un mašinu un sāksat paši skaidas ēvelet?»

Muižkunga sejā bij zobgalīgs smaidis.

«Tas nav slikts projekts! Man nu gan līdz šim tāda eedoma vēl nebij prātā eenākuse, bet, varbūt, ka ari to izvedam.»

«Kas tad tur nu leels, zemkopibas beedribai viss eespējams. Tos kalku ceplūs drīz sāksat celt?»

«Es domaju tūlīn, pēc sējas, kamēr pavaļas laiks. Bet, atvainojat, jūs laikām ļoti interesejatees par mūsu beedribu?»

«Jūs, laikām, domajat, ka visa pasaule interesejas par jūsu beedribiņu! Man, zinams, nekas nav pretī, ja jūs ar kādu pusduci projektu eebraucat grāvī.» Muižkungs sajozās stiprāki un aizpīpeja cigaru. «Bet

smuki tas nav, ka jūs tūlīņ izejat karā pret muižu. Zaudejumi, protams, var būt tikai jūsu pusē.»

«Reinfelds kungs, cik mums labuma atnesīs mūsu beedriba, to jau nu nevar paredzet. Starp muižu un zemneekem par daudz leela plaisa, kopā tee ne gājuši, ne ees.»

Muižkungs par jaunu aizpīpoja izdzisušo cigaru.

«Jūsu runā, jaunais cilveks, ir vārdi un neka vairak. Bet tādi jau esat jūs visi jaunie latveeši: jūs saucat un runajat, ka klausoteles paleek dulna galva, bet ko jūs īsti gribat, to paši nezinat.»

Krasts atgīdās. Ko viņam te līdzeja runat!..

«Reinfelds kungs, es tikai to gribēju teikt, ka mēs ne gaidam muižas palīdzības, ne viņai pretī gribam strādāt, un ja mūsu intereses kādreiz saduras, tad mēs tur neesam vainīgi.»

Reinfelds augstprātīgi paraustīja plecus.

Tās pašas deenas vakarā Rasma atnāca pee sava tēva. Muižkungs līcis Laimineekam teikt, ja viņš gribetu pāri zirgu preekš Lejas-Brenceneem pīrkt, no muižas varot dabūt. Leelkunga vecēe stālļa zirgi tikšot peeskaitīti darba zirgeem un tā tad no pēdejeem pāris būšot pārdodami. Muižkungs parīt braukšot pīlsētā, ja Laimineeks gribot to naudu, ko muižkungs solījis viņam aizdot, tad atvedīšot. Naudu Laimineeks negrībeja, bet zirgus bij gatavs nēmt.

Slimā māte noglaudīja meitai galvu un izberzeja asaras no acīm.

«Vaj tev nu labak?»

«Kas nu man, bērniņ, par labumu vaj sliktumu! Javīst pamazām, kamēr būs beigas...»

«Nerunā tā,» Rasma arī sāka acīs slaucīt. «Gan jau vēl, varbūt — — —»

Māte kā brīnodamās paskatījās meitā.

«Es pagājušu nakti nemaz netīku aizmiguse, vīsu nakti tā veen domaju, sak', kaut jele drīzak kamēr mana Rasmiņa vēl nav apprecējusēs...»

«Mammiņ!»

«Tā, domaju, sak', būtu viņai laika apdēstīt manu kapu. Apprecesees, vaj tad nu vaļas domāt par māti. Pašai savas rūpes, savas raizes!»

«Kapēc tu, mam, runā par tādām leetām!»

«Par ko tad es, meit, runāšu! Tik jau man tās domašanas un rūpju ir, kā par miršanu un par tevi.»

«Tev gan lai ļoti grūti?»

«Deenu nekas. Kad logs vaļā, tad es klausos, kā melnee strazdi pa gobām dzeed, kā mežā čiekuri trūkst no zareem un paukšedami krīt zemē... Dzirdu, ka tēvs mežā izšauj, klausos, kā atbalss pa silu aizlīgo trijos, četros paņēmeenos un es domaju, kur tas varetu būt, vaj bērzu kalnīnā, vaj upites līcī, vaj vecajā cirtumā... Un tā deezin ko — nemaz nemanu, kā vakars peenāk. Tikai pa tām garajām naktīm ir grūti...»

«Es nākšu pee tevis, sēdešu pa naktīm un kavešu tev laiku.»

Māte pakratīja galvu.

«Nē, meit, te nav tava veeta. Cik nu man vairs tās dzīvošanas, ko tu man vairs palīdzesi! Tev deevs devis labus kungus, dzīvo veen. Redzesi, meitiņ... Es zinu, tava laime nebūs ūdenī eekrituse. Izmācija labee kungi tevi, gan gadisees smalks, skolots cilveks, kas tevi paņems. Varesi padzīvot veeglaku deenu, nebūs tik grūti jastrādā kā man.»

Laimineeks grūti nopūtās.

Rasma domīgi skatījās pa logu. Veegli sarkani mākonīši lēnām grima aiz egļu galotnēm, apkārt bij dziļš, svinīgs klusums. Labi eeklausotees drusku vareja dzirdet, kā tālumā pavasara plūdos šalca upite. Bet Rasmu šis meža klusums nevaldzināja, viņa to nesaprata. Sen jau aiz muguras tas laiks, kur viņa deenām vareja staigāt pa meža veentulību. Viņa juta, ka šī mazā apkvēpusē istabiņa viņai palikuse sveša. Deenu, varbūt, divas viņa nosēdetu pee šīs izdilušās deevbijīgās vecenites gultas, bet mežsarga trānā samērcetos zābakus uzskatot veen jau viņai palika nelabi. Kā vilktin viņu vilka uz tureeni, kur istabu seenas izlipinatas tapetēm un nokārtas krāšņām bildēm, greesti izkrāsoti moderneem seevešu

un amoretu zīmejumeem un grīdas izklātas mīksteem tepīķeem. Tur no laipnās kundzes nedzirdesi rupja vārda un vecais galantais kungs tik mīļi, tik tēvišķi prot klēpī ņemt, noglaudīt un noskūpstīt viņas matus

Rasma steigšus atsveicinājās un aizgāja. Mežā jau metās krēsla un Rasma gāja gandrīz tecīņus, kamēr notika līdz kalķu cepļeem. Eepretīm teem no elkšņu krūmeem uz leelceļa viņai preekšā izlēca Zaidars, bisi plecos, skatījās viņā un pacēla plātmali.

«Labvakar! Vaj jaunkundzei veenai nav bail?»

Rasmai pārskrēja trīsas.

«Nē,» viņa pēc eespējas droši atbildeja. «No ka man jābaidas?»

«Tā ir: tādai jaunkundzei, kā jums, apsargatajs gadisees katrā veetā.»

«Jasmejas! Jūs te ar savu bisi, laikām, arī par vakts zaldatu esat nostājušees?»

«Pa reizei pagadas . . . Vaj jaunkundze neatļautu viņu pavadīt līdz muižai?»

«Nē, pateicos, par jūsu laipnību, bet baidos viņu reiz izleetot jums par zaudejumu: bisē lode eerūsēs un kārojamais medijums paliks nenošauts.»

Rasma neapstādamās gāja uz preekšu, bet Zaidars pa ceļa otro pusi nāca līdzī, soli pakal nepalikdams.

«Jūs gan, laikām, gaidijāt to pašu svētdeenas pavadoni?»

«Kas jums tā teica?»

«Nē, bet atzīstatees, ka jums viņa pavadībā patīkamak nekā manā.»

«Seeveetes salīdzinājums katrreiz iznāk veenam par sliktu. Bet redzat, tur veens pa ceļu nāk pretī, es domāju, tas būs muižkungs. Vaj jūs ar savu bisi labak neliksatees eekšā krūmos?»

Viņš gāja tikpat ātri kā sākumā, bet neteica neka vairak. Pretimnācejs nebij vairs necik tāļu. Tur, kur beidzās muižas ganību krūmajs, Zaidars pacēla cepuri un pārlēca pār grāvi krūmos.

Nācejs nebij vis muižkungs, bet Saša.

«Jūsu kundze mani sūtija jums pretī,» viņš aizkūsis teica un cepuri noņēmis slaucīja nosvīdušo peeri. «Kas tas jums bij par pavadoni, kas tur eebēga krūmos?»

«Zaidars. Peesitās man klāt un tikai jūs eeraudzījis atmetās nost.»

«Ko, tas plukata, — laikām atkal uz aizleegtām medībām?»

«Bise plecos bij...»

«Nu ko tad, tas jau viņa darbs! Nu jau te vesela banda tādu... Man bail, ka tikai kādreiz jūsu tēvu — — —»

Aiz muguras krūmos īsi veens pakaļ otram norībeja divi šaveeni un lodes džinkstedamas pārskrēja neaugstu pār abu gājeju galvām.

Rasma trīsēdama peespeedās Sašam.

«Neleetis!» Saša norūca un pakratīja dūri pret krūmeem. «Nebaidatees neka, jūs viņš neaiztiks. Man turpreti viņš labprāt eelaistu lodi ribās.»

«Man bail, līdz ko es viņu eeraugu...»

«Jums no viņa nav ko baiditees, bet pret katru citu viņš ar meeru uz visu.»

«Kapēc tādu mežoni te tura muižā?»

«Sen jau būtu aizdzinuši, bet nedrikst. Nav jau tad neveens drošs, ka deenas laikā no kāda krūma nedabū pupu ribās.»

Sašam grībejās daudz ko runat, bet redzedams, ka viņa ceļa beedrene domīga un maz klausas viņa valodā, arī viņš apklusā.

«Rasma, panāc, bērns, šurp!» Reinfelda kundze svētdeenas ritā sauca un Rasma, kura savā istabiņā ģērbās, tāpat vajejiem mateem un nesapogatu ja-kiņu eeskrēja zalē.

Kundze, brillēm uz deguna, burtoja mazas vēstules adresi, bet lāgā nevareja salasīt.

«Še, bērns, izlasi to vēstuli — no Arnolda, bet es nemaz nevaru saredzet.»

Rasmai pirksti notirpa un sarkanā gumijas matadata nemanot izslideja un nokrita uz tepiķa. Tri-cošu roku viņa saņēma vēstuli un ar pirmo acu uzmeteenu uz pasta stampeļa salasīja: Heidelberga. — No Arnolda ...

Vēstule bij īsiņa — peecas, sešas rindiņas smalka seeviška rokraksta. Arnolds rakstīja, ka viņš esot jau ceļā uz mājām, tikai vēl eegreezees apskatītes peldu veetas, kur vecaki šovasar varetu nomestees.

Rasmai vēstuli lasot balss skaneja pavisām cita-di, kā citām reizēm, tak Reinfelda kundze savā pree-ku uztraukumā ta nedzirdeja. Viņa paķēra vēstuli un aizsteidzās pastāstīt vīram dabuto preeka ziņu.

Pēc kādas stundas Reinfelds ar kundzi aizbrauca uz vācu deevvārdeem. Zaidaru Minna ari bij izgā-juse un Rasma veena pate palika mājās. Viņa bij bez-gala preecīga par to, ka neveens tagad viņu netrauceja. Kā spārnos viņa izlidoja pa visām istabām, eeskrēja muižkundzes guļamā istabā un kumodes virsejo atvilktni izvilkuse, izņēma no tureenes Arnol-da ģimetni un peeslēja pee spoguļa. Jauneklis, stu-denta cepuri galvā, brīvi un smaidīgi raudzījās viņai preti. Cik skaistas izskatījās šās mazleet tā kā valk-šķīgi peemeegtās acis! Viņa skatījās un skatījās un viņai likās, ka Arnolds dzīvs stāvetu viņas preek-šā, raudzitos uz viņu un smaidītu savu lepno smaidu—pat viņa karsto dvašu viņa sajuta uz saveem vai-geem ... Uz kušetes atgulusēs, viņa domāja par to, kā pirmo reiz eeraudzija Arnoldu.

Pee loga kāds peedauzija. Rasma, mazleet eepikuse par traucejumu, atvēra. Tas bija Saša. Viņš pacēla cepuri un sveicināja.

«Es redzeju,» viņš stāstīja, «ka Reinfeldi aizbrauca un tapēc es tik droši dauzos. Gribeju ar jums druscīņ parunāt.»

Šis dārzneeka zēns ar savu peeklājīgo izturēšanos un prātīgo valodu Rasmai veenmēr bij licees labaks kā citi zemneeku puīši. Glītā svētdeenas uzvalkā viņš šodeen izskatījās sevišķi zimpatisks. Rasma atsēdās uz loga.

«Jūs kur esat bijuši, vaj tikai vēl taisatees eet?»

Rasma prasīja.

«Patlaban nāku no pagastmājas.»

«Ko jūs tur svētdeenā darijāt?»

«Mums tur teatra mēģinājums.»

«Aha, teatra...» Šejeenes teatra izrādes Rasma pazina no agrakeem laikeem. Ar muižkungeem viņa vairak reizes bija bijuse pilsētas vācu teatri un abus šos teatrus salīdzinot viņai nāca smekli. — «Te agrak bij parasts tos teatrus rudenos rīkot, kā tad jūs — pašā pavasari?»

«Otros vasaras svētkos būs beedribas atklāšanas svētki, tad izrādīs ari teatri.»

Rasma sāka smettees teatra spēletajā skatidamās.

«Tad jau būs gan atkal varens izrīkojums! Ko jūs tur spēlesat?»

Saša atlocīja saritinato grāmatīņu un pasneedza to Rasmai. Viņa pavirši uzmeta skatu uz grāmatas vāku, paraustīja plecus un atdeva atpakaļ.

«Es pee jums nācu savu beedru uzdevumā,» Saša drusku kaunīgi teica.

Rasma palika ausigaka.

«Beedru uzdevumā, — kas tee tādi ir?»

«Tur pulka... Sējums, Lasis, Greeza... Mums veena spēletāja atteicās — — —»

«Atteicās, — kapēc?»

«Nu, saslimuse... Tāds mazs nelaiimes gadijums...»

«Nu, nu, kas par nelaimi?»

«Nekas — šeeem pamisejees...»

«Kam pamisejees? Pastāstat taču!»

«Nesmuka leeta... Braukuši visi no pagastnama uz mājām — pa tumsu nez' kā tur gadijees, eegāzušeess grāvī un šai pārļaušta roka.»

«Kas par mežonibām!.. Kas ta salaustā tāda bij?»

«Sējuma deenestmeita, Pūpolu Lize, tēvs viņai turpat Sējumos par pusgraudneeku.»

«Tad tak laikām peedzērušeess?»

«Tā jau stāsta gan. Sējums, Greeza, Lasis... viņi beeži veen... Un tā tad beedri man lika, lai es lūdzot jūs izpildit Pūpola Lizes veetu.»

«Es!?» Rasma aiz smeekleem nevoreja nosēdet uz loga. «Es lai Sējuma deenestmeitas veetu izpildot!»

«Nu ja, pee teatra... Viņai pavisām maza, pirtneeka vecites loma...»

«Pirtneeka vecites... Pirtneeka vecites lomu es lai spēlejoj! Kas to izgudroja? Krasts?»

«Nē, Krasts nē... Krasts — —»

«Nu, ko Krasts?»

«Man nu tā visu negribas izstāstit... Bet es jūs loti lūgtu uzņemtees to lomu. Muižkundze jūs tās pāra svētdeenas atļāistu uz mēģinājumeem.»

«Nē, pastāstat, ko Krasts tur teica par mani.»

«Man teešām negribas...»

«Ak, kapēc jūs esat tik stūrgalvigs! Gribat, lai es pedalos jūsu teatrī un ne tik daudz uzticības jums pret mani nav, pastāstit ko kāds par mani runājis.»

«Jūs dusmosatees...»

«Ko neekus! Uz jums vismaz nē.»

«Krasts negribeja, ka mēs jūs uzaicinām. Viņš teica — teica, ka jūs tā kā tā nepeedališotees, jums esot daudz svarīgaks uzdevums: tīrit kungu peeputejušās drēbes un vikset kamašas...»

Rasma peetvika.

«Nu, redzat nu, jaunkundz,» Saša apmulsis nomurmināja, «es teicu, ka jūs saskaitisatees.»

Rasma bij jau saņēmusēs un sausi eesmētās.

«Nē, nē, mīlais jaunskungs, pameklejat kur citur kādu deen — — kādu pusgraudneeka meitu, kas jums to pirtneeka veciti nospēlē. Jūsu Krastam» — viņa ar sevišķu uzsvāru izrunāja šo vārdu — «jūsu Krastam taisnība: man ir svarīgāki peenākumi nekā liktees no peedzērušēem puišēem grāvī gāst un savas rokas laust. Bet pasakat Krastam, lai viņš tās pirtneeces vecenes leetā parunā ar mūsu mazgataju, veco Zaidareeni, to viņš droši veen dabutu...»

Rasma aiztaisija logu. Sasarcis, sadusmojees un apvainots Saša aizgāja projām. Kapēc viņam vajadzeja izplāpat to, ko Krasts teica?

Bet celiņa galā, kur tikai kupls ceriņu krūms viņu atšķīra no pils apaļā laukuma, viņš neviļus apstājās un, aizmirsis tikko peedzīvotās nepatikšanas, ar interesi skatījās, kas pāra desmit soļus no viņa norisinājās.

Zaidaru Minna, baznīcas uzvalkā, atpakaļ skatīdamās lēnām nāca pretim, sirdīgi bārdamās ar dārzneeka dēlu, jauno Hofmani, kurš, viņas grāmatu un saules sargu rokās, virzījās pa otro celiņu uz dārzneeka māju. Viņa bālā pūtainā seja bij saveebusēs parastajā idiotiskajā smaidā, garās kājas lodzījās veen un kairinadamees viņš pasteepa pārmaiņus dzeesmu grāmatu un leetus sargu uz Minnas pusi.

«Nesat,» Minna sirdīgi sauca, «tad pakaļ jau nu neeešu un neeešu!»

«U-hu!» Hofmanis smējās. «Nāksat gan?»

«Redzesat, ka neeešu! Bet jūsu papam gan stāstišu — kungam vis stāstišu, ka aiz jums nevar vairs glābtees, deenas laikā vairs nelaižat cilvekus caur muižu...»

«U-hu! Nākat man līdzī, tad es jūs citā reizē laidišu...»

«Spoks gatavais! Vaj tad jums var eet blakus: ar savām kleinajām kājām jūs cilvekam vaj acis minat laukā!»

«U-hu!...» Hofmanis nemaz nejutās apvainots un pasteepa atkal Minnas saules sargu.

«Bet tad tik' jūs redzesat, kā šovakar nāksat ar visu dzeesmu grāmatu un saules sargu — — —»
Viņa gandrīz uzdūrās Sašam, eekleedzās no pārsteiguma un pagalām samulsa.

Saša ļauni smējās.

«Saules sargu lai viņš tikai nes, dzeesmu grāmatai tu pate pa krēslu aizeesi pakal.»

«Tas ķēms — viņš man noņēma . . .»

«Tu brīnums, kā t' šis tā vareja?»

«Noliku tepat uz mauriņa, kamēr saseenu atrisušo kurpes seenamo — te tas likkāja nez' kur ra-dees kur nē — klāt un pakampis — aizskreen.»

«Nu kā ta', nu kā ta', viņš jau zin, ko vajaga . . .
Bet kas tev tur rokā?»

Minnas seja noskaidrojās.

«Atmini!» Viņa aizlika vīkstolu aiz muguras.

Saša sataisija gudru seju un peelika pirkstu pee deguna. Labu brīdi viņš likās domajam, bet acis viņam spīdeja zobgalībā.

«Vēstule no brūtgana!»

Minna sasteepa lūpas.

«Nav? — Nu vilks, kas tad tur varetu būt? — —
Konfektes no garkāja?»

Minna uzmeta nebēdnim dusmīgu skatu un greezās uz eešanu.

«Nu, nu, neesi jau tūliņ tik pūcīga. Kā tad es laizinu, kas tev tajā vīkstolī. Parādi labak.»

Minnas seja noskaidrojās atkal.

«Paskatees!»

«Aha, grāmatas! Kas tas . . .» Saša sasteepa jociģi nopeetnu seju un lasīja: «Skaistā Valida, Skaistā Valida . . . Ha, ha, ha! Vaj tu ari sāksi grāmatas lasīt?»

«Zinams, ka sākšu.»

«Skaistā Valida . . .» Saša acis peemeedzis raudzījās skuķī. «Tu jau nemāki lasīt.»

«Tu domā! Neka, bračķiņ, eemācijos!»

«Un tad tūliņ skaisto Validu?»

«Ja, no Pūpolu Līzes dabuju. Vaj tu ari negriģi izlasīt?»

«Paraug, nu tu jau man gribi uzdāvinat, lai pašai nav jalasa. Tad jau laikām, nebūsi vis vēl eemācijusēs lasit.»

«Paprasi Laimineeka Rasmai un guvernantei, viņas mani no sākuma pamācija. Ja gribi, ņem tu tagad izlasi, es vēlāk.»

«Nē, skaistā Valida, es tādas grāmatas nelasu. Labak aiznes to grāmatu Pūpolu Līzei nelasitu atpakaļ. Bet, klausees, skaistā Valida, vaj tu nevari peedalitees mūsu teatri?»

Minna tā kā neticīgi skatījās Sašā.

«Ko tu tā brīnees, es tev no teesas prasu. Mums veena aktrise vajadzīga.»

«Bet es jau nemāku.»

«Uja, kas tur ko nemācēt! Parādīs. Tu tikpat kā radita preekš tās lomas.»

«Es jau nu ar preeku, bet līdz pagastmājai deezgan tālu.»

«Četras verstes — tad ta tālums! Es jau ari katreiz eešu uz mēģinajumeem, ja nu skaistajai Validai nav par kaunu eet ar mani kopā, tad par drošību apņemos gādat.»

«Ja, Saša, ar preeku!» Minna vaj gaisā palēcās no preekeem. «Pasaki tikai, kad jaeet.»

Sašam nemaz lāgā nepatika, ka Minna tik ātri apņēmās.

«Bet nezin, vaj kundze tevi gribēs laist.»

«Viņai jalaiz... es izlūgšos... Es atstāšos no veetas, ja viņa mani nelaidīs.»

«Aha, ja tu no veetas atstāsees, tad jau brālis tevi aizskapēs uz Rigu labā veetā — tu jau gan zini.»

«Brālis...» Minna īgni nošņācās. «Nē, ņem gan, brālit, mani uz teatri.»

«Nu ja, jel ja, še grāmatiņa ari — pirts vecenites loma tev jaspēlē... Mana māte tu būsi. Bet mācees tikai lasit.»

Minna izrāva Sašam grāmatiņu un turpat eedama sāka šķirstīt.

Dārzneeka mājas galā stāveja Hofmanis un boļija baltas acis Sašam peenākot.

«Ih du...» Hofmanis vāciski sāka lamatees.
«Ložņā, kā lapsu zāļu saēdees! Vaj tev darba nav?»

Saša nostājās divus soļus atstatu no Hofmana un eurbās ta miglainajās acīs.

«Likkāja!.. Idiots...» viņš izgrūda caur zobem un taisijās ķertees klāt. Tas eeurojās kā īsts nejēga un, Minnas saules sargu un dzeesmu grāmatu zemē nometis, eeskrēia mājā.

Saša pacēla nomestās leetas un aiznesa Minnai. Pee vāleja loga stāveja Zaidars, eekšā bij Minna. Saša padeva viņai dzeesmu grāmatu un saules sargu un gribeja eet projām, bet Zaidars aizstājās viņam ceļā.

«Tu, leelais teatra meistar, manu māsu tu nedomā turp aizvilinat!»

«Nav ne prātā nācis vilinat, bet kad viņa pate ar meeru, lai peedalas.»

«Nē tu, es tevi...»

«Leecees nu meerā!» Minna dusmigi sauca.
«Bez manas pašas gribas mani neveens nekur neaizvilinās. Teatri spēlet man patik un es eešu.»

Zaidara seja bij izveebta dusmās.

«Es tevi nositišu, ja tu neklausisi!» Zaidars šajā acumirkli teešām izskatijās šausmigs. Stipree baltee zobi viņam eeklabejās kā zvēram. Sašam sametās bail, ka viņš neizrauj Minnu pa logu laukā, bet tajā pašā acumirkli viņa eesāva brālim tādu plīki, ka tas ļodzidamees atgāzās pret seenu. Minna arī no dusmām bij palikuse peleki balta. Saša žigli aizsteidzās projām. Viņam palika nelabi pee šeeem nevaldamajeem cilvekeem.

Pa dārzneeka māju ālejās dārzneece. Saša tūliņ noprata, ka dēls atkal sūdzejees par viņu un viņa māte atkal noskaitusēs par to, ka viņš nebijās no jaunā dārza kunga un ka muižas skuķes neeredzeja viņas nesmuko, glupjo dēlu. Dārzneeks iznāca bārdu izslējis un stīveem soļeem tuvojās Sašam.

«Kur tu atkal dzīvo visu preekšpusdeenu?»
Dārzneeks, kā jau palaikām svētdeenās, bij eedzērees.

«Svētdeenas preekšpusdeenas man pēc līguma brīvas,» Saša meerigi atbildeja.

«Pēc līguma... es tev rādišu līgumu! Vaj es tev neliku šorīt iznest uzpotetos rožu kociņus no treipuža — nekas nav darīts, vazajas tik' apkārt!»

«Paejat taču tuvāk un apskatatees: rožu kociņi līdz pēdejam iznesti laukā.»

«Pf... rožu kociņi, ja... Visas tās puķes un kociņus vajadzēja aplaistīt un nomazgat, kas šovakar javed uz baznicu beķer' kunga laulībām... Tu tik' vazajees!..»

«Viss ir aplaistīts un nomazgats — paskatatees!»

«Pf...» Dārzneeks izskrēja siltaugu namam cauri, veenreiz apskrēja rinkī, bet neka neatrada, kur savas dusmas izlaist.

«Tev, Muring, laikām, ir apnicis pee mums dzīvot. Manu dēlu tev vajadzētu bītees un godat tāpat kā mani, bet tu, ko tu — tu lamajees.»

Pamazām dārzneeks palika rāmaks. Noturejis Sašam vēl kretnu sprediķi, norima pavisām, laikām gan tapēc ka dzirdeja arī savu bargo otro pusi istabā aplūstam.

Saša apskatīja vēl reiz siltaugu namu, apstai-gaja dārzu, pārraudzīja katru dobi, katru lecekli un tad aizgāja uz parku, apmeklet savu draudzeni Ernu.

Leelkunga mājskolotāja visu deenu bij brīva. Leelkunga visu vasaru nebij mājās un leelmāte preekš pusdeenas ar abām meitenēm aizbraukuse uz kaimiņu muižu veesos. Ar ilgošanos Erna gaidīja tādu britiņu, kad vareja netrauceta nodarbotees ar savām abām mīļākajām leetām — domām un grāma-tām. Grāmatas paņēmuse, viņa aizslēdza savas ista-bas durvis un aizgāja uz eemīloto veetiņu — bērzu un kļavu pakrēsli viņpus leelajam dīķim.

Tur nonākuse, viņa paklāja savu leelo lakatu zālē un nosēdās uz ta. Katru pavasaru viņa te ar ilgošanos gaidīja uzplaukštam puķites un pa vasaru kopa un sarojāja šo neleelo laukumiņu veenīgi preekš sevis.

Rūpīgi viņa izkravāja līdzatnestās grāmatas uz lakata, apsēdās pate un sāka lasīt.

Lasot nemanot pagāja kāda stunda. Tad viņa pēpeši izdzirda, ka no muguras kāds tuvojas. Pirmaajā acumirkli gribeja apgriešties, bet solus pazinuse, palika sēžam kā sēdejuse, lūpas kodidama skatījās grāmatā un gaidīja.

Nācejs peesita kāju un uzkleedza.

Erna smeedomās aiztaisīja grāmatu un pagriezās.

«Neka. Vaj tu tā veen proti beedet?»

Saša pakasīja aiz auss.

«Nolāpīts, nāc kā gribi, bet viņa tev dzird!»

«Ko darisi! Mācees, puisit, vēl klusaku eet. Nu, nosēstees un pastāsti, ko šonedēļ esi eemācījees.»

«Ķimiju nobeidzu,» viņš pasneedza Ernai grāmatīņu. «Gribi, lai es atstāstu?»

«Pastāsti, pastāsti.» Viņa zināja, cik leels preeks Sašam atstāstīt to, ko nedeļā pa krēslas laiku un naktis pee petrolejas lampiņas bij eemācījees.

Beidzis stāstīt par savu ķimiju, Saša paskatījās Ernā, kuras acis gan kavejās pee viņa, bet domas lidoja nezin kur tālumā. Nopeetni viņš izņēma tai grāmatu no rokas, aiztaisīja ceet un nolika pee citām.

«Tu šodeen esi tāda domīga... visu nedeļu tāda savada...»

Erna nopūtās.

«Nekas... Man tikai uz acumirkli tādas grūtas domas uzmācās.»

«Kas tās par domām?»

«Tas tevi nevar interesēt... nav jau nekas svarīgs...» Pret pašas gribu viņa peesarka. Tādu Saša savu beedreni nekad vēl nebija redzejis.

«Ak tā, noslēpumi! Nu, neņem manim ļaunā — nezināju.» Saša jutās drusciņ aizķerts. Bet līdz ko Erna paskatījās ar savu vaļsirdīgo skatu, viņam tūlī palika žēl savas pārsteidzības. «Būtu nopeetnaki jaķeras pee franču valodas un ģeometrijas,» viņš teica «bet pa to pavasara laiku milzum daudz darba dārzos.»

«Man leekās, ka dārzneeks tevi reizēm gluži bez vajadzības darbina.»

«Vaj tad es pats nezinu! Ne tikai dārzneeks veen, bet tāpat pate un dēls. Viņi visi būtu gatavi mani bez sāls apēst.»

«Viņi nevar paceest, ka tu mācees.»

«Veči vispirmā kārtā tapēc dusmojas, bet ar likkāji mums tāpat šad un tad iznāk saduršanās. Vēl tepat pirmiņ — — —»

«Es dzirdeju, ka pirmiņ tur ālejās. Kas tad atkal bij par negaisu?»

«Lai nu kādu brītiņu tas paleek mans noslēpums, — tu ari negribeji stāstīt...»

Erna ceeši paskatijās beedri.

«Pa vasaras laiku to mācišanos vajadzēs mest pee malas. Dārzos tik daudz darba, — man bail, ka tu par daudz nenomocēes. Zeemā totees' varesim dūšigaki peespeestees.»

Saša bēdīgi papurināja galvu.

«Man tā leekās, ka zeemu es te muižā vairs nesagaidīšu... Aizeešu — palikšu tavs paradneeks... Cik tu ar mani neesi pūlejusēs.»

«Saša, cik reizes es tev neesmu sacijuse, lai nerunā tādas muļķības!»

«Peedodi... aizmirsu...»

Abi draugi apklusā, grūtu domu nospeesti.

«Varbūt Krasts tev varēs dot darbu pee beedribas kalku cepļem vaj citur,» Erna pēc brīža eerunājās.

«Kas?»

«Krasts...» Šis no teikuma izķertais vārds viņai likās tik dīvains, ka viņa apmulsā zem beedra pētošā skata.

«Es neka leela neceru no viņa, ne no viņa beedribas. Nodomi viņam labi, bet pats viņš tāds cilveks, kas aiz savām personiskām jūtām un eegribām aizmirst visu citu...»

Erna saprata un klusu nopūtās.

«Vaj tās grāmatas ari lasiji?» viņa prasija, gribedama nogreest valodu uz citām leetam, bet viņas izskats bij tik bēdīgs un balss skaneja tik skumji, ka Sašam asaras sakāpa acīs.

«Izlasiju!» viņš uzlēca kājās, pa daļai ari tapēc lai neizrādītu savu želumu. «Es viņas tūliņ atnesīšu.»

Saša aizskrēja uz dārzneeka māju. Erna aplāja seju rokām un speeda tās pret acīm. Bet kad viņa pēc pāra acumirkļiem atņēma rokas, seja bij meerīga kā pirmak, tikai mazleet bālaka un lūpu kaktiņi mazdruscīņ eevilkti uz eekšu.

Saša atskrēja ar divām grāmatām un nosveeda tās Ernai preekšā.

«Vaj tās tavas?» viņš nikni prasīja.

«Ja, tās man leelmāte pagājušo ruden uzdāvināja.»

«Un tev nebij neka labaka ko dot man lasīt, kā šitās — šitās ģekības, nekaunibas...»

Ernai negribot bij japasmaida par zēna uzbudinājumu.

«Kas tad tevi viņās tik leeliski uztrauc?»

«Tu vēl prasi! Ar tādām studijām, varbūt, atveeglina vācu sirdsapziņu, kurai no ordeņa laikeem uzgulees tik daudz asiņu un asaru, ka pat godigam vācu pilsonim pa reizei sametas nelabi un meegs nenāk spilvenos gulot. Slicinasim šitās melnās grāmatas... Vaj ja?»

Erna negribot pasmējās.

«Manis dēļ, slicini...»

Saša steidzīgi sāka rikotees. Samekleja paleelu akmeni, noplēsa mazai leepas atvasītei mizu un peesēja pee grāmatām. Tad peevilka mazo laiviņu vairak uz sausuma.

«Kāp nu eekšā, pavizinašu...»

Erna eekāpa un nosēdās. Saša paņēma airi un stūma laivu uz dīķa vidu.

Pašā dziļumā, pašā dziļumā...» Saša notureja laivu pašā vidū. «Tā, braucat dibenā un nerādatees vairs pasaulē par kaunu jūsu raditajeem!..» Viņš eesveeda grāmatas dīķī un nopurināja rokas, it kā tām peelipuse reebīga lipīga veela.

Erna ari pasmējās, bet Saša raudzījās uz to vee-tu, kur grāmatas nogrima un kur no dibena dūņām, cits pakal citam cēlās leeli brubuļi, pārplīsa un ūdens virspusē izplūda mirdzošos riņķos. Bet nestiprā sai-

te, laikām, bij atraisijusēs, abas grāmatas veena pakaļ otrai uznāca augšā.

«Tpi, negals!» Saša īgni nosplāvās. «Pat diķis tās negrib ņemt preti.»

Saskaitees viņš ar airi sāka zvejot grāmatas rokā.

«Japadabū cits akmens un labaks seenamais.»

«Lai nu paleek, viņas tāpat pašas ar laiku nogrimis. Pabrauc labak apkārt pa diķi.»

Saša nosēdās un sāka braukt pa plašo diķi. Erna sēdeja klusu, lūpas sakneebuse, bet skati viņai klīda pār bērzu un kļavu galotnēm līdz baltajeem mākonīšiem rāmajā debesu dzilē, varbūt vēl tālak... Saša reizēm paskatījās viņā, pēc tam pāris nekārtīgu airu rāvenu sakustināja laivu.

Peebrauca tajā pusē, kur krasts beezi noaudzis kārkleem, pleedereem, jasminēm, ceriņeem, un akacijām. Preekšgals eeķērās krūmos, laiva kā pate no sevis eegreezās likumā.

Erna sēdeja dziļās grūtās domās nogrimuse. Saša eevilka airus laivā, un mēģināja sekot Ernas skateenam, bet tas bez noteikta mērķa klīda kur krūmu beezoknī

«Klausees, Erna,» viņš teica, «Krasts solijās šodeen atnākt.»

«Kad viņš solijās?» Erna juta, ka silts sakāpa vaigos.

«Šorīt bij atnācis uz teatra mēģinajumu, tad sa-
cijās, pareizak sakot, es teicu, ka mēs abi gaidisim
viņu.»

Erna pārļaida acis savam gaišajam uzvalkam.

«Saša! Minna man daudzreiz žēlojusēs, ka tu par daudz slikti ar viņu apejotees.»

«Es — slikti apejotees! Ko tad es viņai darot?»

«Nu, padomā pats, gan jau zinasi.»

Saša veenaldzīgi paraustīja plecus.

«Man ar viņu nav nekādas darišanas. Es no mui-
žas meiteešiem palaikām esmu izvairījees.»

«Redzi nu — no Minnas tev nevajag tā vairi-
tees.»

«Tā, deez' kas šī man par māsu?»

Ernai negribot bij japasmejas.

«Ej nu, auša! Skuķis viņā eemilejees, bet viņš leekās nemaz neprotot.»

«Tur jau tas likkāja, ko nu es . . .»

«Ko neekojees? Paraugees taču uz to Minnu vērigaki: zelts no meičas!»

Saša sasteepa lūpas.

«Zemas proves tāds zelts, kas nekautrejas nopert muižkunga ķēķī cepēja gabalus un citus ēdeenus, ko aizstept mātei vaj brālim.»

«Par to nevar viņu deezin kā vainot. Apdomā, kāda ta māte, kas viņu izaudzinājuse, kāds brālis, kas viņu līdz šim didijis un kalpinajis. Bet to netikumū viņa jau labi pasen atstājuse. Tāda daba padodas tikai tam, kuru milē. Zelts no meičas!..»

Pa celiņu šņirgsteja soļi. Saša ar Ernu reizē paskatījās un eeraudzija Krastu nākam.

Saša saveicinājās un ātri aizgāja. Viņam atkal dārzā darišanas . . .

Krasts sneedza Ernai roku, bet ta tūliņ noprata, ka viņš tikko redz viņu.

Aprauteem teikumeem apmainidamees. Krasts ar Ernu staigaja pa parku. Sāka mestees krēsla, bet laiks nemetās vēsaks. Taču Erna savā plānajā uzvalkā mazleet notrīseja.

Krasts it kā atmodās no savas izklaidības.

«Jums, laikām, metas vēsi?» Pirmo reizi viņš šovakar vērigi paskatījās jaunavā. «Es jūs pa daudz ilgi uzkaveju — vaj nevēlatees, lai es aizeju?»

«Ja nu jums garlaicīgi . . . bet es gribetu dzirdet kaut ko par jūsu beedribu.»

«Par to maz laba, ko stāstit,» Krasts papurinaja galvu. «Būsāt jau dzirdejuši, ka rikojamees uz atklāšanas svētkeem tik sirsni, ka reizēm pat cilveku dzīvības teek apdraudetas.»

«Veenkāršs nelaimes gadījums. Par to taču neveens nees beedribai mest ar akmeni.»

Jūs par maz saejatees ar pagasta laudim. Tad redzētu, kāda ta mūsu jaunā paudze. No pilsētas skolām viņi atnesa mājās svešas valodas vokabuļus, tukšu uzpūtību un pašmīlību, izklaidību un citus neti-

kumus. Jēgas viņeem nav preekš ta darba, kas pašem strādajams, vēl mazak preekš ta, kas kopīgi darams.»

Abi britiņu kluseja. Celiņš ar likumu greezās atpakaļ uz pils pusi.

«Es ari kādreiz esmu par to domajuse. Jūs sacijāt, ka viņeem trūkst jēgas preekš daramā darba, bet es gribetu teikt, ka viņeem trūkst darba jēdzeena, trūkst ideala... Es zinu, ka jūs augāt grūtos apstākļos, ka jums ari skolā bij jamācas eepazītees ar trūkumu, bet līdz ar to jūs eemācijatees ari mīlet ģimenes kopigo īpašumu, kuru jūsu tēvs ar savu nekārtīgo dzīvi bij pa pusei izputinajis, un šī pate mīlestība lika jums domāt par saveem kaimīneem, par savu tautu. Vaj nav teesa, jūs domajāt ari par to?..»

«Taisnība. Bet kur viņeem bij ņemt šo idealu, Tēvi un tēvu tēvi kungu kalpības laikos loloja sevi brīvības idealu un tas radīja viņeem cenšanos un izturību darbā. Aizvezdams dēlu pilsētas skolā, tēvs aizmirsa vaj neprata šo idealu eedot viņam līdzī. Un iznāca cilvēks bez rakstura, bez dedzības, bez cenības, bez mīlestības uz savu tēva namu, vecakeem un tautu. Un pagadītos tikai vilnim aizskalot viņu no jūrmalas leelajā klajumā, viņš nozustu, kā nozuda visi tee simti un tūkstoši, kureem nebij sava ideala... Un kāda paaudze lai vēlāk ceļas no šiem nīkuļeem? Paleek skumji ap sirdi par to domajot.»

Krasts nevilus bij apstājees un saņēmis Ernas roku. Erna neatvilka savejo, tikai nogreezās pa citu celiņu sāņus, tapēc ka tepat preekšā vakara blāzmā paspīdeja pils sarkanais ķeeģelu mūris.

«Mēs ari, laikām, esam drusku veenadi,» Erna teica. «Ari man ir mīļš tas zemes stūritis, ko mans tēvs apstrādā. Pa vasaras brīvlaiku es eju seenu grābt un rudzus plaut, vēlāk leelmāte nevar mani nosodīt veen par manām sasprēgajušām rokām un brūnajeem vaigeem...»

Jaunkundz,» Krasts peepeši sirsnīgi eerunajās, «vaj es ar jums drīkstu parunāt kā ar — labu draugu... «Teicat, kapēc Rasma manis neeeredz?»

Aukstums pārskrēja Ernai.

«Kapēc jūs man to prasat?»

«Tapēc ka jūs esat draudzenes varbūt viņa jums stāstijuse...»

«Nē, stāstijuse viņa man nav, bet es tāpat no-manu. Viņa nevar ceenit jūsu karsto mīlestību ta-pēc, ka gaida savu vecu veco ideālu no ārzemēm pārbraucot.»

«Reinfelda Arnoldu?» Krasts, kā ķerts, palika stāvam.

«Taisni to.»

Nopūta izlauzās Krastam pār lūpām. Tad viņš atkal saņēmās.

«Nabaga Rasma! Tad tapēc viņa atsvešinajusēs no saveem vecakeem, no savas tautas...»

Klusedami viņi atkal bij nogājuši līdz tai veetai, kur pirmo reiz satikās... Erna paņēma zemē izklāto lakatu, apsēdās, tad salasīja izmētatās grāmatas.

«Ja,» Krasts beigās nopūtās, «es mēģinašu atrai-sitees, mēģinašu izpeldēt malā no teem plūdeem, kas arī mani rauj uz leju... uz leju — ja...»

Viņš sakustējās, it kā gribētu sneegt roku, bet tad palika stāvam acis nodūris, un tikai lūpas viņam kaut ko nesaprotamu nočuksteja.

Pa aleju atsteidzās Saša.

«Erna,» viņš paklusu sauca, «leelmāte brauc mājās! Nupat no leelceļa nogreezās. Labunakti!»

Erna lāgā nemanīja, kā viņi abi aizgāja. Labu laiku viņa nostāveja, rokas krūtīm peespeeduse, it kā gribētu savaldīt pukstošo sirdi, kamēr asara lēnām noslīdeja pār peesārtušo vaigu. Viņpus dīka, eevu krūmā sāka dzeedat ša pavasara pirmā lakstīgala.

Laimineeks bij paņēmis no muižas kunga abus solitos zirgus un par samaksu aprēmās peegādat Reinfelda jauncelāmām mājām Vidus-Brencenos vajadzīgo materialu. Pavasara sēju gan tas mazleet kaveja, bet Laimineekam negribejās ilgi palikt 120 rubļus paradā. Pee tam nopelnit vareja labi.

Ari tapēc Laimineeks uzņēmās materiala peevešanu, ka pēc pusgada izmēģinājuma, kad viņam Lejas-Brencenus atdos eepirkt, pats bij nodomajis tūlīn jaukt pussagāzušos dzīvojamo ēku nost un celt jaunu tās veetā. Visā Grauju pagastā bij uznākusi māju celšanas mode jeb kaisliba. Veens, otrs jau it sparīgi vedās, nemaz neskatotees uz nevalīgo laiku trešs, ceturts rikojās uz nākamo zeemu. Runaja, ka beedriba viseem saveem beedreem par velti sacelšot mājas, Krasts, tas jau to leetu gan eerikošot. Un visi domaja tikai par kleķa mājām, tāpēc ka tās iznākot praktiskak, lētak un glitak.

Laimineeka zirgi ar leelajām kalku kastēm stāveja pee Grauju muižas kalku šķūņa. Laimineeks pats šķūnī mēroja kalkus, kamēr abi puīši nesa tos un bēra leelajās vedamās kastēs. Veegls vējiņš nesa kalku mākonī pār upiti un jau tā zeedeem baltos eevu krūmus noputinaja vēl baltakus.

Pa laipu no muižas puses pārnāca Reinfelds ar kundzi un Laimineeka Rasmu. Muižkungs, leelo rēķinu grāmatu padusē, gāja pa preekšu, abas seeveetes reizēm apstājās un noskatījās krūmeem peeaugušās gravas zeedu jaukumā.

Abi puīši muižkungu sveicinadami pazemīgi pacēla cepures, Laimineeks, noputejušās rokas svārku oderē slaucidams, iznāca laukā, cepuri paceldams sveicinaja kungus un noskatījās savā meitā.

«Lai tee puīši paši veen eemēro. Jūs, Laimineek, paleekat tepat, parakstat rēķinu.»

Laimineeks pārlaida acis rēķinam. Tur bij kaut kas, par plūdeem, par zaudejumeem — visu izlasit

nebij vaļas, bet skaitli 6000 viņš eevēroja... Tā tad tikdaudz mucu norakstīts uz plūdu rēķina. Reinfelds meerīgi eelika spalvas kātu grāmatā, lai slapjais parakts nenotraipītu papīri, un nolika to zemē. Kalniņā ap kūpošiem cepļiem rikojās Zaidars.

«Tā, tas nu būtu kārtībā. Mēs gaidām leelkugu no veselības avoteem. Viņš tā ap šo laiku katru gadu mēdz eerastees. Nu, kā tur Viduș-Brencenos, tālu tikuši ar darbeem? Trīs deenas, ka es tur neesmu bijis.»

«Dzīvojamā māja tā ap četras pēdas augstumā būs uzleeta, ari rijas nojaukšana patlaban pee beigām.»

«Tā, tā. Pēc pusdeenas būs jaaizeet paskatītees. Es gribetu dažus kokus no vecajām ēkā m vēl leetot. Kā jūs domajat, vaj tas būtu eespējams?»

Laimineeks nobraucija zodu.

«Kā nē, muižkungs.»

«Apskatisimees. Pēc kādas stundas, tā ap peeceem, jūs varbūt varetu turpu noeet?»

Pār laipu pārnāca Zaidaru Minna un steidzīgi tuvojās muižkungam.

«Te no stacijas atnesa šito,» viņa pasneedza Reinfeldam peleko telegramas papīri. Tas ātri atplēsa.

«Aha, no Arnolda,» viņš teica, «pēc divām trim deenām būšot mājā. — Kur tu, Minna?»

«Es gribeju drusku parunāt ar brāli, viņš, lūk, tur, pee cepļiem.»

Muižkungs ar Laimineeku eegāja šķūnī, kur abas seeveetes izpraņaja puišus. Reinfelds sāka kundzei stāstīt par nupat dabuto telegramu, Laimineeks atkal pāri vārdu parunaja ar Rasmu. Puiši atkāpās līdz durvīm un gaidīja, jo kungam klātesot nevoreja putināt kalkus.

Muižkungam un abām seeveetēm no šķūņa iznākot, Zaidars kāpa cepļa kalniņā. Viņš pacēla cepuri un peeklājīgi, bet skaļi sveicināja. Muižkungam likās, ka viņa rēķinu grāmata nebij gluži tādā pat stāvoklī, kā viņš to atstāja. Tā šaubīgi viņš noskatījās Zaidaram pakal, bet sacīt nesacīja neka.

Viņi bij jau labi pagājuši, kad Laimineeks iznāca no šķūņa.

«Es vēl muižkungam kaut ko gribetu lūgt. Te tai lapai, kur jūs nupat eesat pāri, eemūrejums šajā malā pavisām izbrucis. To vajadzētu izlabot, citadi plūdi to pavisām izskalos un uz cepleem tad še taisni nav eespējams tikt pāri, ja eet divas verstes likums pa leelceļa tiltu.»

«Būs, būs jaleek izlabot,» muižkungs atsaucās un apskatīja laipu. Eemūrejums plūdod teešām izskalots tā, ka jau tagad nedroša eešana. Izlabojums bij steidzīgi vajadzīgs.

Zaidaru Minna pee kaļķu cepla nepaceetīgi gaidīja brāli kalnā uzkāpjām.

«Pagaidi, gan es pastāstišu muižkungam, ka tu skatītees viņa grāmatā...»

«Pamēģini tikai!» Zaidars paņēma malkas pagali, pakratīja to pret Minnu un eesveeda krāsni, no kuras baltas leesmas locijās uz augšu pa reti izkrauto radžu starpām. «Nu, galu galā man veena alga, stāsti: izzadzis es no tās grāmatas neka neesmu, vismaz muižkungs nekādu trūkumu nemanīs.»

«Kas man par to... Vaj tu dosi ar' man tos peecus rubļus?»

Zaidars eesveeda vēl dažas pagales krāsni, tad nostājās māsai preti un sabāza rokas bikšu kabatās.

«Preekš ka tev vajag to peecu rubļu?»

«Man vajag!»

«Preekš ka tev vajaga?»

Skuķis spītīgi skatījās brāli.

«Man japērķ jauns uzvalks.»

«Ak, uzvalks! Tas tev japērķ... Un kam tas uzvalks tev vajadzīgs?»

«Valkašanai.»

«Veens jau ir mugurā. Ar to veen salti?»

«Salti nav, bet uz teatra mēģinajumeem un uz beedribas atklāšanas svētkem ar to nevar eet.»

«Ak uz teatreem! Tas nu ir atkal kas jauns!»

«Visas meitas uz balli ģērbšotees gaišās drēbēs. Saša saka, ka es šitajos pelekajos lindrakos neizskatotees smuka.»

Zaidars dusmīgi pavīpsnāja.

«Tā tad preekš dārzneeka puikas tās rotas vajadzīgas! Vaj es tev, skuķi, neteicu, ka tu nedrīksti ar to puiku tītees, ne dauzitees pa viņu teatreem!»

«Teici — ko tu man vari teikt! Divas reizes jau biju uz mēģinajumeem, eešu vēl uz trešo — un tad būs svētki...»

«Nu, tad skreeni, skreeni savos kankaros, skreeni plika... Es tev pirkšu baltus uzvalkus, lai dārzneeka puikam būtu pa prātam... Senak vēl šo to atnesi no muižkunga ķēķa mums ar māti. Nu man vajaga tevi ģērbt, nu man peeci rubļi, nu man desmit... Un preekš ta klaidoņa puikas! Nositišu, vaj nu tevi, vaj to, vaj abus...»

Skuķe bij saslējusēs. Acis dzirksteja veen.

«Paprovē tu viņam pirkstu peedurt, paprovē tik', tad tu redzesi...»

Zaidars valdijās.

«Negribas man — ņēmis tik' kādu zaru un tad nodevis tev tādu teatri, ka ne lūgta vairs neetu...»

«Pamēģini...»

«Gājuse uz Rigu, kā es gribeju,» Zaidars rāmaki turpināja, «zīda kleitēs un jakās varetu staigat...»

«Tad nedosi vis tos peecus rubļus?»

«Nekaitini tu mani tikdaudz, ka es neaizmirštos... Ne man ir, ne es došu!»

«Nu labi, iztikšu bez tavas palīdzības. Izņemšu no kunga mēneša algu uz preekšu.»

Veikli kā lapsa viņa noteceja lejā uz laipu.

Zaidars zobus sakodis noskatījās pakal.

Tikai pee pašas verandas Minna panāca muižkungus un Rasmu. Reinfelds paskatījās pulksteni un teica Minnai:

«Aizej, pasaki kučeeram, lai eejūdz bēro veeg-lajā droškā.» Viņš eegāja rakstamistabā un rakņajās pa saveem papireem.

Kučeera nebij mājā, aizjājis bēro pee kaleja. Tapēc viņa lika dārzneeka Mauriņam. Pate stalla galā uztraukta skatījās, kā Saša jūdza. Melnā ķēve bij strauja, dižajās, spārdijās, tā kā nācās grūti to savaldīt. Putu šlakatas krita Sašam uz rokām uz drē-

bēm un Minnai beigās no uztraukuma asaras sāka speestees acīs. Kēve cirta preekškāju uz zemes, Sašam tikko, tikko izdevās savejo atraut asā pakava cirteenam. Minna izbailēs skali eebrēcās, bet ee-maukteem skanot un riteņeem čīkstot Saša viņas kleedzeenu nedzirdeja.

«Peeseen to zirgu pee staba,» Reinfelds Sašam peebraucot pa rakstamistabas valejo logu sauca.

Saša peeseja ķēvi, uzšāva ar grožu likumu uz tuklās spīdigās muguras. Uz dārzneeka māju ejot viņš satika Minnu. Peesārtuse, viņa jūsmās pilnām acīm noraudzījās zēnā.

«Tpi, kā nobijos,» viņš veeba seju. «Domaju, ka čiganeete!»

«Saša, kungi un Rasma aizbrauks, atnāc pamāci mani spēlet. Es veenā veetā labi nesaprotu: vaj man tur jastaigā pa pirtiņu, vaj japastāv pee dēla — pee tevis...»

«Leekās, tu nemaz neizmācisees. Būs jameklē cita spēletaja.»

Minna sasteepa lūpas.

«Kapēc tu veenmēr ar mani tā?... Vaj pagājušo reiz mēģinajumā es nespēleju tikpat labi vaj vēl labaki kā citas?»

«Kas ta par spēlešanu, kad tu nezini vēl, vaj tev jastaigā, vaj jastāv!»

«Tapēc es lūdzu, lai tu mani pamāci. Kā Sējums Krasta Annu izmācijis...»

«Brīnum viņš to izmācijis!» Saša eesmējās.

«Un katrā mēģinajumā uzmana un parāda, kur vajadzīgs. Tu par mani tikai smejees un zobojees.»

Saša pagreezās prom.

«Ko tu mani peelidzini Sējumam: viņam peenākas savu brūti uzraudzīt.»

Minna nodūra galvu un kodija lūpas.

«Atnāc nu — tūliņ, kad muižkungs aizbrauks...»

Saša paraustija plecus.

«Ja mani kur neaizsūtīs — atnākšu...»

Minna, istabā eegājuse, atvēra logu un drudžainām acīm raudzījās pēc Sašas. To nākam eeraudzījuse, nevoreja vairs norimtees un atkāpās tālaku.

Ari Saša, eenācis, viņā vērīgi paskatītees, palika tāds modīgs. Viņa teešām bij skaista kā vara. Garā melnā bīze pār balto jaku nolaidās pāri jostas veetai, brūnās acis, seja, viss viņgrais stāvs likās kvēlojam. Saša juta, ka šī kvēle sāk aizņemt arī viņu un karstumā galva reibst. Cenzdamees Minnā neskatītees, viņš staigāja pa istabu.

Vakara blāzma dzīsa aiz egļu galotnēm, jauno lapu smarša vilņojās pār krūmeem. Vakars ar savu noslēpumaino klusumu plūda baltajā istabiņā un noreibināja abas jaunās sirdis.

«Sēdet, ja, kā tad — sēdet man vajaga,» Saša aizgūdamees teica. «Tāpat kā tagad tu, jeb vaj... druscīņ — tā...» Viņš pagreeza to vairak pret logu.

«Un tad nostājeees pret sava dēla — tā kā tagad es —» Viņš nostājās Minnai aiz muguras un nolēcās pār to, acīm mekleidams grāmatā vajadzīgo veetu... «Un saki — — ja, kur tas palika — — ak tā, ja — mans mīlais... mīlais dēls...»

Peepeši Minna pagreeza galvu atpakaļ un eeskatījās viņam acīs. Un tad viņš juta, ka Minnas rokas apvijās ap viņa kaklu un kas karsti aizspeeda muti... Sveša sajūta viņam izplūda pa viseem locekļeem, viņš notrīseja un aiztaisīja acis.

«Mīlais... mīlais Saša...» viņš kā no leela tāļuma dzirdeja. Ceļi viņam sāka ļodzītees, viņš nolaidās krēslā un novilka meiteni sev līdzās.

«Mana... Un tu nodusmojeees, ka es tik nevērīgi pret tevī izturejos?»

Smeekli un gavīles reizē izlauzās Minnai pār lūpām. Viņa nenolaida acu no Sašas sejas, it kā šajā acumirkli preekš visa mūža gribetu atskatītees savā zēnā. Saša juta pee savām krūtīm mazās nevaldamās sirds puksteenus, un noreiba pats...

Bij jau pavisām tumšs, kad Saša vēl veenmēr maldijās pa mežu aiz parka. Kaut kas viņu dzīna bez apstājas. Viņam likās, ka meegs nekad nespēs nomeerīnat viņa uztrauktos jūtekļus, ka no ša vakara viņam peetīks laimes visam mūžam. Bet brīžam viņam atkal palika sēri un drūmi ap sirdi.

Ernai pa alejām staigājot peepeši kāds peeskrēja klāt, apkērās, noskūpstīja un virpulī greeza rinķi. Un pirms viņa vēl atjēdzās, baltā jaka un melnā bize nokusteja aiz muižkunga verandas stīgām. Viņa saprata un veegls smaids pārklāja viņas seju...

«Vaj tu, Emma, nevēlees mūs izvizinat?» Reinfelds Vidus-Brencenos prasīja un nolecees eeskatiņās savai kundzei acīs.

«O—ja!» viņa atsaucās un ar veca brauceja veiklibu saņēma grožus.

Triju Brencenu ceļš līdz leelceļam bij nelīdzens un grambains. Muižkundze brauca strauji un Reinfelds, nezin vaj pats turedamees vaj Rasmu saturedams, apņēma to no muguras puses. Peeraduse un domās nogrimuse, viņa no sākuma to nemaz nepamanīja.

Muižas alejā eebraucot muižkundze laida soļeem. Te bij tumšs un daudz sliktaks kā klajumā. Muižkungs peepeši peevilka Rasmu sev gluži klāt.

«Par ko mazā spulgacite domā?» viņš čuksteja tai ausī un pār viņas plecu noraudzījās kundzē.

Vaj viņa vareja tēvam sacīt, ka domā par dēlu... Viņa pagreeza galvu atpakaļ un Reinfelds peepeši lupām peeskārās viņas vaigam. Ērmīgas sajūtas viņu pārņēma. Mazleet apmulsuse viņa atvilkās tālaku. Viņai likās, ka kundze būtu atskatījusēs.

Vakariņas šodeen ilga garakas, kā citām reizēm. Reinfelds, likās, ar nodomu gremoja tik lēni, kā kad nez' cik sīksta barība būtu uzlikta preekšā. Kundze centās nospeest savu uzbudinajumu un izrādītees meerīga, bet tas vāji izdevās. Labi vēl, ka neveens svešs cilveks neredzeja, cik komiska viņa izskatījās. Kumoss mutē likās izbreestam tik leels, ka grūti bij norīt, lai gan nervozeem pirksteem drupinatee maizes gabaliņi bij tikai zemeņogas leelumā. Paslepšus viņa skatījās uz kamina pulksteni, bet tas šovakar vilkāš tik gausi, tik gausi...

Beidzot tomēr Reinfelds peecēlās un aizgāja rakstamā istabā. Minna eenāca un sāka nokravat

galdu. Rasma, vēl smaididama no muižkunga jokeem, gāja uz savu istabiņu, kundzes dusmīgo skatu pavadīta.

«Vaj nost dzēst?» Minna prasīja un novilkā majolika lampu līdz galdam.

«Lai paleek,» kundze atteica gurdeuā balsī. «Es pate nodzēsišu.»

Minna uzstūma lampu atkal augšā, pārmeta slaukamo dveļi pār kreiso plecu un aizgāja.

Reinfelda kundze izvilka kabatas lakatiņu un izslaucīja acis — sīvs slapjums tajās bij sakrājees.

Tādus vīra nedarbus viņa vairs nevarēja pānest... Zinams, deezgan jau viņa raduse paceest laulības pirmajos gados, kad vīrs bij gluži kā eeēdinats uz zemneeku skuķēm... Trīs, deenestmeitas gadā viņa aizdzina, bet tomēr toreiz nejutās tik nelaimīga kā tagad. Toreiz viņa zināja, ka ta tikai pārejoša kaislība un parasts laika kaveklis un nemaz nejutās pazemota ne apvainota, sevišķi tapēc, ka pret viņu viņš veenmēr bij labs un galants. Viņa ticeja, ka ar gadeem tas pārees. Bet nu? Pate bij uzstājuse, lai ņem Laimineeka skuķi audzinašanā, vīram allaž būtu pee rokas nevainīgs laika kaveklis... Bet nu bij par daudz... Rasmu aizdzīt, tas augošam jaunuma stādam tikai vēl sneegtu vairak barības sulas. Nē, eenaidneeks jarauga nonāvet, kamēr viņš vēl guleja, kamēr vēl nebij atmodees... Enerģiski viņa peecēlās un stingreem soļeem gāja uz Rasma's istabu.

Rasma šovakar jutās noguruse un tūliņ taisijās gulet. Lēnām izpina garos, tumšbrūnos matus. Lūpas smaidīja kā pirmiņ, ne vairs par Reinfelda jokeem, bet par to, par kuru viņa domāja katru vakaru, katru svabadu britiņu...

Muižkundze eenāca un smagi nosēdās uz mazā divana. Ak, kā viņa eenīda šo skaisto seju, jautrās acis, tumšbrūnos matus, baltos plecus un rokas — visu šo lunkano, spēka un dzīvības pilno augumu!...

«Vaj tu nevari reiz atstāt to dumjo smaidu!... Man ar tevi jārūnā.»

Rasma sastulba. Tādā balsī kundze ar viņu nekad nebij runajuse. Žigli viņa atlika matu adatas, lentes un ķemmes uz kumodes un paklausīgi saņēma rokas klēpī.

Muižkundzi tāda padevība uztrauca vēl vairak.

«Ach, netaisi lūdzama tik leekuligu seju. Es tevi pazīstu!»

Rasma vēl arveenu nevoreja izprast.

«Tā tu mums atmaksā!.. tā tu man... par to, ka es tevi audzināju un mācīju kā pašas bērnu. Deenu mūžu kalpodama tu man to nevari atkalpot, nevis šitā.»

«Bet, ceenmātiņ, ko tad es esmu darijuse?»

«Tu nekaunees ar kungu... kairinatees!»

Rasmai acis papletās: vaj tad par to jādusmojas!

«Ach, tu leegsees! Es, laikām, neredzeju — braucot... Tu vēl leegsees?»

«Bet, ceenmātiņ, es tur neka nevoreju darīt. Kungs sēdeja turpat klāt un kā pagreezu galvu, tā... Bet viņš jau tā veenmēr — —»

«Veenmēr, ach ja — veenmēr! Un to tu man sacisi, es, laikām, pāte neredzu... Vaj tu vairs bērns esi, ka nekaunees kungam klēpī sēstees un nezin kādas mulķibas dzīt.»

«Kungs taču pats... Es nesaprotu, kapēc jūs, ceenmātiņ, dusmojatees: mans tēvs jau senak ari tāpat jokojās.»

«Tēvs, ja...» Muižkundze paskatījās Rasmā tik ļaunu un savadu skatu, ka tai peepeši uzausa gaisma un viņa nosarka līdz matu galeem. Muižkundzi tas vēl vairak satracināja.

«Tā, nu redzams, cik nevainīga tu esi...» Viņa peeskrēja Rasmai klāt, sagrāba to aiz rokām un uzrāva kājas. «Bet to es tev saku, es tevi aizdzīšu — ja vēl reiz manišu!.. No manis kā no mātes deevs prasis tavu dvēseli, un savas ģimilijas godu es tādai pasaules staigulei izpostit neļaušu.» Un trīcošo Rasmu sev klāt peerāvuse, sāka čukstet tai ausī nejaukus vārdus, greizsirdības uzbudinājumā, elsodama, aizraudamās... Viņas pirksti kā dzelzu naglas speedās

Rasmas plecos un karstā dvaša sitās ap viņas kaklu un notvikušo seju. Muižkundze bija kā nelabā ap-sēsta, tas locija viņas mēli un nevaldami dzina zo-beem kost, saplosit šo skaisto seju un baltos plecus. Bezspēcīgas, nāvīgi apvainotas seevas greizsirdības trakums...

Tad viņa atjēdzās, kā reebīgu odzi atgrūda Rasmu un izskrēja laukā, durvis aiz sevis tā aizcīr-dama, ka noskaneja pa visu māju. Rasma bezspēkā sašļuka uz divana tajā pašā veetā, kur kundze sē-dejuse. Vēl ilgi pēc pusnakts viņa tur sēdeja izrau-datām acīm, saslapušeem vaigiem un rokām. Viņai bij tāds kauns, ka nedrīksteja paskatīties uz savām rokām, viņa aizspeeda acis slapjajiem pirksteem un vēlejš kaut jel lampa nodzisuse, kaut istabā būtu tumšs, kaut jel mūžām būtu nakts. Bet pamazām uztraukums norima, visos locekļos viņa jūta bezgala nogurumu un galu galā viņu pārņēma tāda kā apa-tija...

Plecā viņa sajuta sāpes. Viņa peegāja pee spo-guļa. Muižkundes pirksti plecā eespeeduši zilus do-buļus, no veena šauriņa asiņu švītra nosteepusēs līdz elkonim. Un tad viņu sagraiba, tādas dusmas, kādas ta savu mūžu nebij jutuse. Ko tad viņa no-zeegusēs, ka viņai tādus vārdus drīksteja ausīs kleegt? Vaj viņa bij zvērs, ka viņu vareja purinat un plosit? Vaj visu šo laiku viņa eedomigai kundzei nebij raudzījuse iztikt un izkalpot pa prātam, kā cita to ne mūžām nebūtu eespējuse? Vaj viņa vainīga, ka smukaka un jaunaka kā muižkundze? Smukaka—kas to bij teicis? Viņa nevareja vairs atceretes — varbūt muižkundze, varbūt muižkungs, varbūt abi divi. Rasma pameta vēl skatu spogulī, tad paņēma dveeli, saslapināja galu karafē un noberzeja seju, plecus un rokas.

Vēsais ūdens atveldzināja un viņa vareja mee-rigaki domāt. Apvainota viņa bij līdz sirds dziļu-meem. Rītu pat viņa aizees prom no šejeenes...

Viņa izvilka no pagultes savu veco čemodanu, attaisija to istabas vidū valā un sāka izkravat no ku-

modes veļu un citas mantas. Nekas cits viņai šē nepeedereja.

Bet kravajotees rokas sāka kustēties arveenu lēnak, arveenu lēnak, līdz beidzot pavisām apstājās. Brīdi viņa pastāveja, galvu domīgi nokāruse, tad šaubīgiem soļiem pēgāja atkal spogulim. Pirmo reiz viņa ar tādām jūtām apskatīja sevi. Ta vairs nebij meitenes nevainīga patikas kāre, tas bij tikko no bērības meēga pamodinātas seeveetes preeks, ar kādu viņa meeloja savus skatus pēe daiļā atēla spogulī. Viņa eedomajās sev blakus Reinfelda kundzes novītušo skaistumu, sirds viņai eepukstejās preekā, krūtis sāka augstak celtees. Tad tapēc kundze viņu eenīda...

Klusiņām viņa izņēma no kumodes atvilktnes Arnolda fotografiju, ko kundzei nezinot bij paņēmusē no viņas istabas. Uzgreeza lampai leelaku uguni un ilgi skatījās brašā jauneklā nobildejumā. Te viņš gan izskatījās drusku citads, teatraliski pagreestu galvu un mazleet uzpūtīgu smaidu. Burša eedomi-gais smaidis bojaja jauneklā seju bet Rasma to vēl nevareja aptvert. Neapzinādamās viņa speeda ģīmetni pēe lūpām. Acis aizvērusē paļāvās saldajam jūtu veesulim, kurš kā vilņi šūpodams un reibinādams nesa viņu projām nepazīstāmā rožainā miglajā...

Tikai pēc laba laika viņa atjēdzās, un rūpīgi nolika ģīmetni vecajā veetā. Tad, karsto seju rokās eespeeduse, atbalstījās elkoņeem uz kumodes.

Pār eglu galeem sāka svīst gaisma, bet Rasmai meegs nebij prātā. Viņa klusiņām izgāja koridorā, atslēdza mazās gala durvis un izgāja parkā.

Tādām jūtām viņa pirmo reizi staigaja pa krēslajeem celiņeem. Savada mulsa apņēma viņu, bet cauri tai viņa juta ko savadu svešu, kas asinis vaigos dzina un acīm lika eedegtees kaislā spulgumā.

Kā šēe cerīnu, pleederu un akaciju pumpuri pavasari, tā viņa bij auguse un attīstījusēs šajā namā, neapzinādamās, kādu eespaīdu uz viņas plavu un mežmalas bērna dvēsēli darija aristokratiskā, izvirtusē apkārtne. Tikai vakar vakarā, Reinfelda

skūpsts un kundzes rupjās lamas reiz pacēla viņas būtni no bērnu deenu snaudeena. Pumpurs sāka atraisīt zeedu lapas...

Aiz eglēm debēss pārvilkās ar zelta mirdzumu. Ne mazākās ēnas nemeta tikko salapojušee krūmi uz grantetajeem celiņeem. Meža tumšajā seena kontrastā ar gaišo strīpu virs tās izskatījās gluži melna. Bet tālaku no ta salapojušee zari mirdzeja kā ar savadu zelta laku pārvilkti.

Reinfelds bij Vidus-Brencenos un kundze aizsūtīja Sašu ar telegramu turpu.

Sešos un četrpadsmit minūtēs Arnolds ar vilceenu peebrauks dzelzceļa stacijā.

Muižkungs izvilkta pulksteni un paskatījās. Ceturksnis uz peeceem. Viņš ātrumā apdomāja, ka nākošās pāra deenās nekur nevarēs izeet — būs jaceemojas ar dēlu. Bet visu darbu un tikdaudz strādneekus atstāt bez uzraudzības arī nevarēja. Zirga viņam līdzī nebij, tapēc viņš domāja uz māju ejot pamest neleelo likumu, eegreestees pee Laimineeka un uzdot, lai tas viņa veetā pārskata darbu.

Sašam muižkungs pavēleja eet uz muižu atpakaļ un teikt kučeeram, lai sajūdz abus jaunus zirgus leelajā kalešā. Tad, pasaucis meisteru no ceļamās mājas, viņš deva tam dažas instrukcijas un aizgāja uz mežsarga māju.

Mežsardzene pēdejās deenās bij palikuse pavīsām slima. Laimineeks katru vaļas brīdi sēdeja pee viņas gultas. Reinfelds saleecees eelīda zemajā tumšajā istabiņā, no kuras speedās preti karsts, saspeests gaiss ar pretīgu slimneeces smaku. Vecā kalpone patlaban lika aukstus apleekamos ap slimneeces galvu. Muižkungu eeraudzijuse, mudīgi izčāpoja laukā.

«Es jūs, Laimineek, gaidīju ārā,» Reinfelds teica peeri saraucis.

«Peedodat,» Laimineeks asi attrauca, «mana seeva tik slima, ka man negribot uz brīdi jaeeenāk pee viņas.»

Reinfeldu mežsarga sapīkums drusku aizķēra.

«Nu, mīlo Laimineek, īstenībā gan mežsarga amats nav saveenojams ar slimneeku kopeja uzdevumu.»

Laimineeks pēkšņi sakustejās.

«Neņemmat ļaunā, mežsargs nav muižas suns. Savu peenākumu es izpildu, bet es nevaru stāvet

pagalmā un lūkot, vaj jūs nenākat, kamēr mana se-
va istabā mirst nost.»

Laimineete atbīdija vīru nost.

«Nedusmojatees, ceenigstēvs,» viņa teica vājā
balsī, «viņš palaikām tāds dumš, neprot kungeem
iztapt.» Un paleekusēs, saķēra Reinfelda roku un no-
bučoja to.

Tāds ceenibas parādijums muižkungu, protams,
atmikstināja.

«Nekas, Laimineeka māt,» viņš teica laipnaki.
«līdz šim mēs ar mežsargu gluži labi varejām satikt,
bet nu jau abi drīz būsīm dzimtmāju saimneeki, tad
paleekam lepnaki. Vaj nav taisnība, Laimineek?»

Laimineeks nezinaja, ko atbildēt. Pūta tikai,
bet slimneece pasteidzās viņa veetā.

«Jūs jau veenmēr esat mums labs bijis, pee-
dotat jau nu šoreiz ari.»

«Nu, nekas, būs jau labi.»

«Kā ta' nu, ceenigstēvs, eet tai mūsu meitai?»

«Nezinu, Laimineeka māt, neka par to teikt. Vi-
sai veegals deenas viņai jau nu laikām gan pee
mums nav.»

Slimneece padevigi-laimīgi smaidīja.

«Ko nu, ceenigstēvs, vaj nu mēs nezīnam... To
labu, ko jūs mūsu bērnam darijuši, to mēs nekad ne-
spēsīm atlīdzinat. Lai nu deevīņš...»

Muižkungs, glaimots, nobraucīja ūsas.

«Vaj jūs nevēletos Rasmu uz pāra deenām pee
sevis? Varetu atsūtīt.»

«Nē, nē,» slimneece uztraukta eesaucās, «to nē,
ceenigstēvs! Ko meitens te pee mums, vaj viņam
kāda patikšana pee mūsu prastās būšanas. Un
kungeem pašēem darba deezgan.»

«Ja kādreiz vajadzība, tad atsūtāt pakal,» muiž-
kungs teica, vairak pret Laimineeku pagreezees. «Ja,
un tad es jūs gribeju lūgt nākošās deenās peeskatīt
tos manus strādneekus. Mans dēls šovakar atbrauks
mājās un tad man pašam nebūs vaļas.»

Laimineeka seja samācās vēl vairak.

«Nezin kā man te mājās — — —»

Reinfeldam bij jau apnikusēs visa teeleşanās.

«Cik nu atleek laika, raugat. Meisteram es jau teicu, lai viņš greežas pee jums, ja kas vajadzīgs.»

Muižkungas aizgāja, Laimineetes ardeevu un svētības pavadīts.

Izgājis, viņš nosplāvās, izvilka smaršūdeni peelaitīto kabatas lakatiņu un pavēcināja to gar degunu.

Pulkstenī paskatītees viņš redzeja, ka jau pusseši. Ja gribeja vēl laikus notikt muižā un no tureenes stacijā, bij jāpasteidzās. Viņš eesāka eet pa kājceliņu, kurš eepretīm kalķu cepļeem uznāca uz leelceļa.

Mežā jauno lapu un skuju vsaigais zaļums un tūkstošu dzeedataju koris Reinfeldu atkal uzjautrināja. Bet pāri simts soļu no ganības malas norībeja šāveens, turpat preekšā. Reinfelds sarāvās un dzirdeja, ka lode spraukšedama aizskrēja pa koku galotnēm. Nebij ko šaubitees, kāds tišām, beededams, šāva. Muižkungam pirmajā acumirkli sametās bail, bet viņš drīz saņēmās: šāvejs nebij uz viņu mērķejis, pa reto koku starpu jau it labi būtu varejis trāpīt. Viņš pameta mazu likumiņu no celiņa uz to pusi mežā, no kureenes skaneja šāveens un no kureenes vējiņš nesa pretī tādu kā zilganu pulvera dūmu miglu un smaku. Bet neveena neredzeja, tikai pee beeza lazdu krūma mīkstajā zemē vareja redzet divu neleelu zābaku pēdu eespeedumus teeveem papežeem.

Pēc muižkunga aizbraukšanas mājā bija leela pošanas. Kundze pate skraidīja atlocītām peedurknēm, uzspraudusēs, rikoja Rasmu un Minnu, pate šur tur peepalīdzēja un uzmanīja, lai viss tiktu nokārtots tā, kā Arnoldam patīk. Atlikās tikai pusstundas laika, kad viņas meta meeru un aizgāja pārgērbtees, lai ari viņu apgērbs saskanetu ar to svētku svinību, kādai bij sagaidīt jauno kungu.

Rasma tika gatava ar to acumirkli, kad no alejas atskaneja pirmee ratu rībeeni. Veeglā zilā uzvalkā, zeedošu eevas zariņu pee krūts, viņa eemeta skatu spogulī, bet lāgā nesaredzeja ne savu seju ne drēbju, pee kurām īstenībā vēl šis, tas bij labojams un sakārtojams. Tad viņa izgāja zalē un klausījās, kā brau-

ceji pa aleju tuvojās. Laikām, brauca soļeem, varbūt reizēm pat apstājās, citadi taču tik bezgala ilgi nebrauktu to mazo gabaliņu no leelceļa līdz muižkunga mājai...

Beidzot taču aptureja durvju preekšā.

Reinfelda kundze eekleedzās un metās no durvju pakāpeeneem lejā, dēlam pretī. Roku rokās saķērušees, viņi eenāca eekšā. Reinfelds abeem sekoja smaididams. Puisis eenesa divas leelas ceļa somas.

Arnolds pagāja garām Rasmai, kura bij atspeedusēs pret klaveerēm, viņu neeraudzidams. Vismaz galvu viņš uz tās pusi nepagreeza, bet plāpādams ar māti novilka virsdrēbes un tad sāka skatītees kādā jaunā bildē pee seenas.

Reinfelds peegāja dēlām, paņēma to aiz rokas un pagreeza nost no bildes.

«Papreekš eepazīstees ar dzīvajeem, tad ar bildēm...» viņš teica smeedamees un pabīdija dēlu uz Rasma pusi.

Arnolds steigšus apsveicinajās un mudīgi atkal pagreezās pee vecakeem. Rasmai likās, ka pat tagad viņš tai tikai knapi uzmeta acis. Sirdī viņai eedzēla mazs ass dzelonīņš ar varu asaras atturedama, bet lepmi paceltu galvu viņa izgāja ķēķī pee Minnas.

Minna sēdeja uz malkas kastes stūra un mācījās savu lomu. Rasmai eenākot viņa peecēlās, bet acu no grāmatas nepacēla, tikai uz acūmirkli apklususe murminat, eeprasijās:

«Nu, atbrauca?»

«Prasa kā pate neredzējuse.»

Minna izlasija vēl teikumu no savas lomas.

«Vaj tev viņš patik?»

Rasma peetvīka, bet izlikās nesapratuse.

«Kas patik?»

«Nu — jaunais kungs.»

«Tāda kā... Kas man ko patikt vaj nepatikt.»

Minna lasija atkal.

«Man nu gan viņš ne druskas nepatik.»

«Tā...»

«Nuka. Bildē, tad vēl neko, bet tā — skaidri spoks no cilvēka.»

«Nu lai veens klausas...»

Minna saritināja grāmatu un eebāza kabatā.

«Eet saslējees, krūtis izgāzis, kā kad būtu vaj pats barons. Un tad bez gala teevs un garš.»

«Ko nu tu mels,» Rasma aizķerta eesaucās.

«Būsi pārskatijusēs: Hofmani noturejuse par mūsu jauno kungu.»

Minna spītīgi pasmējās.

«Acis kā bez dzīvības, tādas kā ūdens pilnas, deguns leels un liks, seja bāla, kā bez asiņu...»

Rasma par teesu saskaitās.

«Tu esi plāpa! Vēl kungs pa lāgu nav istabā eenācis, tu jau nemees aprunat.»

«Kas ta par aprunašanu! Es saku tikai, ka man viņš nepatik. Ja es teiktu, ka viņš man neleek meera, vaj leen pee tevis, tad ta būtu aprunašana...»

«Tev tikai dārzneeka puika veens pats tas labais.»

«Zinams! Daudz netrūka, ka pirmiņ, jaunkungu eeraudzijuse, nesāku pilnā kaklā smeeetes. Tikko paguvu aizspeest muti ar preekšautu un pasprukt ķēķi.»

Rasma dusmās saslējās.

«Pagaidi tik', pastāstišu ceenmātei, aizdzis tevi ar visu brūtganu no muižas.»

Minna peepeši pārvērtās.

«No teesas stāstisi?»

Minna peepeši apķērās Rasmai ap kaklu.

«Nestāsti, māsiņ, nudee', nestāsti! Es tevi tā mīlošu un aptecešu...»

«Tu aiz sava Sašas veenmēr aizmirsti, ko runā, ko dari. Abi esat vēl skaidree bērni, bet kauna nav te brūtetees.»

Skuķe peepeši atraisija rokas no Rasma kakla un atkāpās nost. Viņas seja acumirkli pārvērtās.

«Stāsti!» viņa nicinoši eekleedzās. «Domā, es tevi lūgšos... Stāsti manis dēļ kundzei, kungam, vaj kam gribi! Ej pa muižu un kleedz, ka Saša mans brūtgans... Domā, man bēda, man bail... Lai aizdzen — domā mēs raudasim, lūgsimees... Aizeesim ja, abi aizeesim... Ceenmātei pastāstisi... Ceen-

mātei pastāstīsi... Pastāsti savai ceenmātei, ka es aizeju uz Sašu...»

Viņa pameta Rasmā asarām mitru skatu, spīgti saslējās un izskrēja no ķēķa laukā.

Saša Mauriņš lejas sakņu dārzā sprauda kārtiņas tikko sadīgušām zupas pupām. Minna kā vee-sulis nāca no kalna pa ogulaju dobiu starpu. Mati viņai bij izspūruši, drēbes šņirkstedamas ķērās ērkškos. Saša stepta garas, nopeetnas lūpas, taču acis viņam eemirdzejās negribot.

Minna pa nāceena galam saķēra Sašu ap vidu un apgreeza to pāri reižu rinkī, tā kā tam kārtiņas, izkaisijās un cepure nokrituse aizripoja pa kalna sli-pumu lejā.

«Meerā!.. Lūk, kur neprātīgs meiteets!» viņš pukojās, pa pusei leekulīgi, pa pusei no teesas saskai-tees. «Pavisam traks meiteets. Leels cilvēks, bet uzvedas kā bērns.»

Minna smējās.

«Kas tev par garām lūpām, Sašiņ — paskatees— paskatees šitik garas.»

Saša gan greeza galvu projām, bet tūliņ ari sāka smeetees kā kutinats.

«Bet esi tu man... esi tu man...»

«Vaj zini ko,» Minna apīmuse eerunajās, «mū-su jaunskungs atbrauca.»

«Domā, es nezinu: pats redzeju. Un kas tad?»

«Un tad neka vairak. Ak, ja, tad mēs viņa dēļ ar Rasmu sanīdamees.»

«Reinfelda dēļ?»

«Ja, jaunā. Es teicu, ka viņš breesmīgi nesmuks un Rasma par to saskaitās.»

«Ā! saskaitās!» Saša padomaja un atmīnējās, ka Erna kaut ko stāstijuse par Rasmu un jauno Rein-feldu.

«Ko tad šī?»

«Solijās sūdzet kundzei, lai aizdzenot mūs abus no muižas.»

«Tā. Un ko tu?»

«Es? — Es teicu, lai stāsta veen — kungam vaj

kundzei, kā viņai tikas, teicu ka mēs aizeesim ari, ja vajadzēs.»

Saša sarauca peeri.

«Klauses tu, Minna, varetu gan drusciņ peevalditees.»

«Kā peevalditees?»

«Savu mēli tu varetu peevaldit, nekīvetees tik daudz ar Laimineeka jaunkundzi, ar savu kundzi un ar citeem muižas ļaudim.»

«Vaj tad es ar viņeem ķīvejos! Kad viņi man neleek meera...»

«Nu, ceļa tu ari neveenam negreezi.»

«Nu, bēgt no viņeem gan nebēgšu, lai tad tur vaj kas. Un bail man no viņeem nav.»

«Un pret mani...» Saša pārtrauca paceltā balsi. «Pret mani tu ari gan varetu izturetees mazleet aturigaki. Par mums visi runā...»

«Nu, lai runā! Vaj tad viņi mums ko var darīt?»

«Darīt, zinams, nevar. Bet tu nesaproti. To es tev jau sen gribeju sacīt. Tu dzīvo tā, itkā preekš tevis neveena cilveka pasaulē nebūtu. Savaldišanās tev trūkst. Man tu ari paleec nepanesama.»

«Tev ari! Ko tad es tev esmu darijuse?»

«Nu, ko tu tikdaudz skreeni dārzā pee manis? Cilveki noskatas un smejas.»

«Kā tad — cilveki. Saki labak skaidri: tu pats manis vairs negribi...» Žirgtās acis peeplūda asarām. «Daudz deenu es tevi tik' pāra reizes dabuju redzet.»

«Nu redzi, pāra reizes. Vaj tad nevar iztikt ari bez tām pāra reizēm? Teatra mēģinajumos mēs varam satiktees un izrunatees, cik tikas. Bet nē, — tev vajaga katru deenu skreet šurp dārzā, lai cilvekeem ko smeeees. Man — — Es to nevaru izturet.»

Minna izberzeja acis.

«Tevis neredzejuse, es nevaru dzīvot,» viņa teica un viņas balsi izskaneja nelaužama stūrgalviņa un spītība. «Ja tu gribi man to aizleegt, tad labak nosīt. Ja man nav laika ar tevi parunatees, es noskreenu lejā un aiz sētas paslēpusēs brītiņu lūkojos

tevi. Saša, tu esi breesmīgs!..»

Viņa glaudās klāt. Saša, pussaidzis, atstūma viņu nost.

«Tu esi ērmīgs skuķis — teepīga un nelokama. Man dažreiz vaj bail no tevis.»

Pēdejais teikums izvilināja Minnai skaļus smieklus. Viņa atbraucija no peeres melnos, ceetos matus.

«Vaj zini ko, Saša, uz atklāšanas svētkem man būs balta kleite, kā visām jaunkundzēm: balta, ar spicēm ap aklu un peedurknēm.»

Saša kaut ko norūca.

«Vaj tev tā patīk, ko?»

«N-nezinu. Neesmu tevi tā redzejis.»

«Nu, bet vaj šitā pat es esmu smuka?» viņa uzstāja.

Grumbās sarauktu peeri, Saša aplūkoja viņu no galvas līdz kājām.

«Nekas, var pārtikt.»

«Bet vaj es esmu smukaka par Rasmu?»

«Nezinu — varbūt. Bet labak tu man patīci kā Rasma.»

«Kapēc?»

«Kā es to lai pasaku... Rasma pa daudz izskatas pēc vāceetes.»

«Vaj vāceetes nav smukas?»

«Zināms ka nē.»

«Kapēc nē?»

«Kapēc? Nu tapēc — tapēc ka viņas ir vāceetes... Tu pate neka nesaproti.»

«Tu tak sen zini, ka es neka nesaproti. Bet es tev patīku? Vaj es esmu smuka? Sašiņ, saki vēl reiz!»

«Ak, leec tu mani ar savām mulķibām meerā.»

«Nē, saki, Sašiņ mīlo, pasaki vēl veenu reizi!»

«Nu esi, jau esi! — Bet ej taču reiz projām! Līkāja jau skatas pa logu un dārzneece klepo, ka krūmi trīc.»

Minna bezbēdīgi eesmējās, pasneedzās uz augšu, uzspeeda lūpas Sašas brūni nodegušam vaigam un kā stirna uzskrēja pa ērkšķogulaju starpu kalnā.

Jaunais Hofmanis, ligodamees uz savām garajām kājām izvilcās no mājas un aizstājās viņai preekšā. Pee loga rēgojās dārzneeces sarkanā seja:

«Na, Minniņ, nu tu man netiksi!» Hofmanis teica rokas izpletis.

Minna dusmīgi atkāpās.

«Ko jūs gribat?»

«Tevi...»

Sparīgi Minna viņu atgrūda atpakaļ.

«Ejat, ķerstatees gar to!» viņa eesaucās un pameta ar roku uz sētu, aiz kuras striķi peeseeta gānijās dārzneeces govīs.

Hofmanis dusmās saķēra Minnu aiz pleceem. Bet ta atspeedās rokām dzīslainajā kaklā un grūda ar tādu sparū, ka Hofmanis aizstreipuloja atpakaļ un eesēdās ūdens mucā, tā kā tikai galva veenā un kājas līdz celgaleem otrā pusē palika karajamees pār malu. Hofmanis izbijees plātija muti, elsa un kūļajās kājām. Minna smeedamās aizskrēja uz muižkunga māju. Resnā dārzneece kā pīle šķetereja no istabas dēlam palīgā. Bet kad tas bij laimīgi izcelts un apgērbts sausās drēbēs, viņa svinīgi aizgāja uz muižkunga māju, pee kam viņas seja laistijās dusmu un aizskartas ceenības spožumā.

Vakariņas ēda uz verandas, muižkunga mājas parka pusē. Bij gan vēl drusku par vēsu, bet Arnolds ļoti mīleja āra gaisu un skatu uz nakts krēslas melnajeem krūmeem. Bet pašas vakariņas šoreiz bij sāņu leeta. Arnolds stāstīja par savu studenta dzīvi, muižkungs klausījās starojošu seju un smējās ligodamees. Kundze reizēm smējās, reizēm pēkšņi noklusa un lūpas kodidama caur peeri paskatījās Rasmā.

Bet ta sēdeja stūrī eespeedusēs, pa pusei aizsegta vīnstīgām, un acu nenogreeza no Arnolda. Klausījās viņa valodā kā brīnišķā muzikā — viss, par ko viņš stāstīja, viņai likās neizsakami interesants un valdzinošs. No stāstījuma viņa gan daudz ko neizprata — pārak sveša viņai bij Vāczemes buršu dzīve ar viņas bramanību, bet viņa ari nemaz nepūlejās saprast, tikai klausījās mīļajā balsī, un saldā stingumā gaidīja

kādu skatu no tām acīm, par kurām tik daudz domajuse.

Nespīdigas, tādas kā ūdeņainas, viņas bij, skats gurdens, mazleet uzmācīgs — bet Rasma visu to nepamanīja. Bālā garenā seja ar paleelu degunu un tumšām ūsām, melnee mati, tā sasukati, ka pa daļai aizslēpa paleelās ausis. Rasma skati bij peekalti šai sejaī. Nu viņa zināja, ka no neprātīgo sapņu sārītās miglas pavasaras nakts krāšņumā izveidojees viņas laimes tēls...

Kad Arnolds peerīma, lai aizpīpetu izdzīsušo cigaru, Reinfelda kundze pagreezās pret vīru.

«Tagad jāpasauc tas skuķis,» viņa sacīja.

Muižkungš sirsnīgi pasmaidīja.

«Vaj tu labak divatā veen neteiksi kādu nopeetnu vārdu?»

«To es jau vairak reižu esmu izmēģinājusēs: nav nekāda panākuma.»

Sīkais zvaniņš noskaneja. Rasma nodūra galvu, Reinfelds ar resno rādāmo pirkstu berzeja peerī Arnolds eerīkojās krēslā omulīgaki, bet kundze pagreeza krēslu vairak pret durvīm un peeņēma bargas soģes izskatu. Minna iznāca steīgšus, izjukušeem mateem, dveeli pār plecu.

«Tēja jāeeenes?» viņa prasīja.

«Panāk šurp!» kundze aicināja un no balss veen jau Minna noprata, ka brāzeens gaidāms. Atglauda matuš no peeres, samekleja uz muguras otru dveeļa galu un pārlika arī to pār plecu. Peenākuse, spītīgi noskatījās pēc kārtas visos sēdetajos.

«Tu šovakar atkal tikees ar dārzneeka puīku?» kundze prasīja.

«Ar Mauriņu? Zināms.»

«Tā. Divas reizes es tev jau esmu teikuse, ka to tu nedrīkstī!»

«Ar Mauriņu tiktees? Ko nu jūs, ceenmātiņ, jokojat. Viņš ir mans brūtģans un kā tad bez satikšanās?»

«Es tev esmu teikuse,» kundzes balss palīka arveenu stipraka, «ka ta ir veena negodīga būšana! Jūs abi tokš esat vēl pavisām bērni...»

«Neka, ceenmātiņ! Sašam jau astoņpadsmītais gads un es pagājušu ruden biju mācībā.»

«Man jūsu gadi nav jazin, bet tādas netiklības es neceetišu, vaj tu dzirdi! Tu nedrīksti vairak ar to puiku satiktees, es tev to aizleedzu!»

Minna vija abus dveeļa galus kopā. Vaigu galos viņai bij mazi sarkani plankumiņi.

«Peedodat, ceenmātiņ... Šitos traukus iznest, vaj to lampu nodzēst, to jūs man varat aizleegt, bet ar Sašu satiktees — nē! Kungs ari nē, un baronleelskungs pats ari nē!»

Reinfelda kundze elpoja smagi.

«Labi... Ļoti labi, ļoti labi... Un dārzneeka jaunkungu nerrot, to, protams, tev ari nevarēs aizleegt?»

«To likkāji es neaizskaru, bet vaj tad cilvēks aiz viņa kur var glābtees? Un ūdens mucā es viņu ari neeemērcu — viņš pats eegāzās.»

Abi kungi eesmējās, bet kundzi tas sadusmoja vēl vairak.

«Tev vajaga klausit — klausit — tu nedrīksti grūstit kunga dēlu, ne dauzitees ar dārzneeka puiku... Vaj tu dzirdi? Nu, apsolees!»

«Ne jau es, ceenmātiņ, solišos, ne darišu. Ja tas Hofmanis mani liks meerā, es viņu neaiztikšu. Bet Saša ir mans brūtgans un bez viņa es dzīvot nevaru.»

«Ļoti, labi, ļoti labi... Bet savā mājā es tādas nešķīstības neceetišu. Mēneša beigās varesi saņemt savu algu un eet.»

«Bet Emma,» muižkungs vāciski eerunājās.

«Ir jau labi, ir labi. Mēneša beigās kungs izmaksās tev algu un tad varesi eet, kur tev tikas.»

«Paldees, ceenmātiņ! Bet es jau par nākošu mēnesi algu uz preekšu esmu izņēmus.»

«To varesi paņemt no mums par dāvanu lidzi. Ta neeka dēļ es tevi vēl veenu mēnesi neeešu te ceest.»

«Paldees... Lūgtees es nelūgšos. Un to, ko es jums paleeku paradā, Saša atdos... Vaj es nu varu eet?» Atbildes nesagaidijuse viņa pagreezās un izgāja, durvis aizsīdama.

Reinfelda lūpu kaktiņi noraustijās.

«Pārsteidzīgs solis no tevis, Emma. Tik veicīgu kalponi lēti nedabūs.»

«Tik smuku ari nē,» Arnolds peemetināja. Viņa skati vēl kavejās pee durvīm, pa kurām Minna bij izgājuse.

Kundze dēla un Rasmus dēļ valdijās.

«Tādas nekreetnības mājā nav ceešamas.»

«Redzeji, kas par augumu, kas par graciju?» Reinfelds teica, dēlam peegreezdamees, kundzi kaitinadams.

Kundze nicinoši eesmējās.

«Gracija... zemneeces gracija. Rupjība, mežonība, mulķība, netiklība un — gracija. Atvainojat kungs, tādas īpašības veenā cilvēkā saveenot var tikai barbars vaj idiots.»

Tēvs ar dēlu saskatījās. Arnolds pasteidzās tēva veetā mātei atbildēt.

«Tu, mamma, spread drusciņ par strauju. Vispirms jau nav nekāds nozeegums, kad tāds skuķis ari mīlē. Bez tam es viņā redzu daudz pašapziņas un svaigas, spēka pilnas, lai ari drusku zemneeciskas lepības un daiļuma.»

«Prastība un netiklība, nekas vairak!» kundze gandrīz eekleedzās.

«Es preecajōs par šām... par šo zemneeku kārtu,» Reinfelds teica kundzei taisni acīs paskatītees. «Svaigs, spēka pilns daiļums un lepnums, beeži ari bez tās zemneeciskās prastības. Lūk, mūsu Rasma taču ari no tās pašas kārtas.»

Arnolds pagreeza galvu uz Rasmus pusi un viņa ūdeņainās acīs drusku eepļētās, skatotees nodurtajā, peetvikušajā sejā. Apmulsuse, Rasma klausijās. Kad Arnolds, peevirzītees, sāka ar viņu veikli plāpat, viņa atbildeja kā par sapņeem.

Ap pusnakti dārzneeka puikas istabiņas logā, dārzneeka mājas bēniņos, vēl spīdeja uguns. Minna samekleja uz ceļiņa paleelakus akmentiņus un sveeda tos augšām. Saša, likās, tišām ilgu laiku negribeja

attaisit, jo dzirdet taču viņam vajadzēja — nebij jau pirmā reize. Beidzot taču logs atvērās.

Saša, peeri saraucis, skatījās lejā.

«Nu, ko tu atkal dauzees?»

«Saša, nonāc lejā, man tev kas japastāsta.»

«Ej tu ... Pulkstens jau nosita divpadsmit. Ja-eet gulet.»

«Izgulesees gan, līdz gaismai vēl tālu. Es tev gribeju pastāstīt, ka ceenmāte mani padzina.»

«Vaj tev prāts! Kapēc tad?»

«Tapēc ka es ar tevi sateekotees.»

«Es jau teicu, ka tev vajadzētu savalditees ...

Neklausiji ...»

«Līdz mēneša beigam gan vēl atstāja ...»

Nevareja sadzirdet, ko Saša augšām norūca.

«Bet tad Hofmanis izpeldejās pa ūdens mucu, kad tu būtu redzejis!» Minna sāka smēetees.

«Ko tu kleedzi, sacelsi vēl cilvēkus no meega!»

«Nu, nāc tad lejā.»

«Pagaidi.»

Uguns nodzisa, Saša nonāca lejā.

«Kad tu būtu redzejis,» Minna smējās.»

«Nāc, paeesim tālak.» Saša paņēma viņu aiz rokas un viņi aizgāja pa celiņu krūmu beezoknī.

«Kur tu tad paliksi, kad no šejeenes būs jaaiz-eet? Cita veeta tev zinama?»

«Man? Nē, es neka nezinu.»

«Tapēc, ko tad tu darisi?»

«Nezinu ...»

«Redzi, tas viss ir tavas trakulibas pēc.»

«Saša, tu esi dusmigs uz manis?»

«Dusmigs nē. Es tikai saku, ka vajadzēja drusku savalditees, bet tu neklausiji un neklausiji.»

«Man nav žēl. Domā, te man nez' kāda zelta dzīve. Cik ta Rasma strādā — visi darbi man veenai japadara. Man nava grūti, divreiz, trīsreiz tikdaudz esmu ar meeru pastrādat, bet kad man leedz ar tevi satiktees, tad es labak aizeju, šovakar, vaj rītu — man veena alga. Saša, mīlulit, tu nāksi man līdzi vaj ja?»

Viņa speedās Sašam klāt.

«Ja. Bet uz kureeni tad?»

«Es nezinu... Kurp tik' tu gribi. Brālis bij šodeen atkal, gribeja peerunat mani uz pilsētu, bet es bez tevis neeešu. Saša, mēs eesim ābi, vaj ja?..»

Un peepeši viņa pacēlās uz pirkstu galeem, apķērās Sašam ap kaklu, peeglaudās un peespeeda pee viņa vaiga savu kvēlošo seju. Sašam palika baigi no tās nevaldamās kaislibas, viņš gribeja atsva-binātees, bet viņa ceešak un ceešak vija rokas' ap viņa kaklu, glaudās klāt un čuksteja:

«Saša... Milulit... Saša...»

Laires plūdos šūpodamās Rasma nodzīvoja pirmo nedēļu pēc Arnolda atbraukšanas. Stundām ilgi savā istabiņā ģērbās un ķemmejās, pirms iznāca ēdamā istabā vaj zaļē pee citeem. Sēdeja, klausījās kungu runās, un ja kāds viņai ko eejautajās, viņas atbildes bij apmulsušas un nesakarīgas. Bet kad viņi bij divatā veen ar Arnoldu, Rasmai atgriezās agrakā apkēriba un dzīvība un viņa vidžinaja bezbēdīgi un jautri kā zīlite akaciju cerā aiz loga.

Reinfelds uz verandas krēslā atzvēlees kūpinaja cigaru un lasija kādu latveešu laikrakstu, Arnolds laipoja beezu grāmatu ar tehniskeem zīmejumeem un pazagšus skatījās Rasmā, kura savā stūrī tamboreja. Kundze istabā kravajās pa vēstulu un fotografiju kaštīņu.

«Pēc divām nedēļām Grauju zemkopības beedribas atklāšanas svētki,» Reinfelds teica, avizē skatidamees.

«Vaj tu ari brauksi paskatitees?»

Reinfelds, izbrīniēes, pavērās dēlā.

«Tu nopeetni runā, vaj joko?»

«Kapēc jokot! Interesanti būtu redzet, kā tee zemneeki rikojās.»

«Interesanti savā ziņā ir ari noskatitees kā cūkas vārtas pa dubļeem. Bet kas par tuvu peeet, var tikt notraipits.»

«Man nu gan leekās, ka mūsu zemneeki mazleet ir pacēlušees no pirmatnejās mežonības.»

«Nu, par to Laimineeka jaunkundze tev varēs ko neko pastāstīt. Rasma, vaj vēl atminees toreizejo izrikojumu?»

«Ēs nu gan otrreiz nevēletos apmeklet viņu izrikojumu,» Rasma teica galvu nodūruse.

«Nepatikamas atmiņas?»

«Atvainojat, es labak neteikšu. Par zemneeku puīšu rupjībām un neģēlibām negribas runat.»

«Hm! — Nebiju domajis. Bet no intellģenta cil-

veka, kas peedalitos viņu sabeedribā, viņi radinatos peeklājībā. Man šķeet, pa daļai jau mūsu peenākums, dot šeem cilvekeem kādu saujiņu no ta, ka mums pašeem pārpilnam.»

«Tu esi mazleet liberals, to tūliņ dzird no ta veem greizeem spreedumeem. Vakar-Eiropas eeskati — bet teem mūsu Baltijā nav veetas. Izglitots cilveks meklē izglitotu sabeedribu. tapēc gluži dabiski, ka skolotee zemneeki peesleenas drizak mums nekā saveem neizglitoteem tauteešeem. Mums ir latveetis mācitajs, latveetis dakteris. latveetis apteeķneeks, latveetis meža kungs — tee ir cilveki. ar kureem pat es labprāt sateekos, teem izglītiba no trinuse tās tautiskās spuras, ar kurām pēdeajā laikā dzird veenu, otru šur tur leeliski blikšķinam.»

Arnolds paslepšus bij skatijees Rasmā. Meiča viņam arveen vairak sāka patikt.

«Bet tomēr es latveešus varu ļoti labi eeredzet,» viņš teica, lūpas kodīdams. «Un tik daiļas meitas kā Baltijā, es visā Vācijā neesmu atradis...»

Rasma neskatījās, bet taču juta Arnolda skateenu un peesarka. Saprata, uz ko šis glaims zīmejās, un sirds viņai eepukstejās preekā.

Reinfelds ari pavērsās Rasmā.

«Ja, dabas dāvanu latveešeem nevar noleegt. Bet lai ta spētu valdzinat, vajadzigs audzinašanas, izglītības — tad teešām iznāk zelts.» Viņš pameta ar galvu uz Rasma pusi. «Bet es ar tevi, dēls, vēl šo, to gribetu pārrunāt par mūsu apstākļeem un sadzīvi. Vaj tu, Rasma, neesi pee ceenmātes? Viņai veenai paliks garlaicīgi.»

Rasma uzlēca kājās, salasija savus kamolus un tamborejamos daiktus un eeskrēja istabā. Abi Reinfeldi smaididami noskatījās viņai pakal, tad turpināja sarunu. Rasma, istabā pee galda nosēdusēs, sāka atkal darbu, bet pirksti reizēm samisejās, reizēm pavisām apstājās. Viņa skatījās pa durvīm uz verandas, kur lampa spilgtā leesma apspīdeja bālo seju ar aristokrātisko degunu un no kureenes skaneja galanta un viņai tik tikama balss.

Pēcak, Rasmai uz savu istabiņu ejot, nejauši at-

vērās Arnolda istabas durvis un jauns kungs pabāza galvu.

«Ah, jūs, jaunkundz!» viņš pārsteigts eesaucās, tad peelika: «Kam jūs to grāmatu nesat līdzī?»

«Lasu,» Rasma atteica, «man pa naktīm reizēm ilgi nenāk meegs.»

«Tapēc, ka jūs par daudz domajat.»

«Ja meegs nenāk un nelasa, tad domas uz mācas vēl vairak. Jums nē?»

«Man meegs īsti slavejams. Nakts knapi peeteek gulešanai, bet domašanai neka neatleek. Un tad — domašana visvairak peemit jaunkundzēm: deenu viņas staigā sapņodamas, bet naktis nomodā.»

«Jūs nekad nesapņojat?»

«Ach!» viņš nopūtās un nogremdeja savu zentalo skateenu Rasma acīs. «Sapņot var tikai tee, kam meera un laimes pa pilnam.»

«Jums viņu trūkst?»

«Ach! Es esmu tāds mūžīgs ceļineeks, nepazīstu tādas laimes, kā citi cilvēki.»

«Nevajaga noskumt,» Rasma teica acis noduruse, tad atgīdās un bikli eeskrēja savā istabiņā.

Arnolds aizsita durvis un eesmējās. Tad viņš novilka svārkus un sāka staigat leeleem soļem pa istabu, brīžām smējās, brīžām svilpoja kādu no parastām buršu dzeesmām. Tas skuķis nebij zemē metams, kaut tikai nebijis tik pārak naivs un lipīgs...

Pēc pusdeenas Reinfelda kundze pasauca Rasmu.

«Aiznes, bērns, šito pudeli viņa mūsu mazgatajai.»

«Zaidareenei?»

«Zaidareenei, ja. Nabadzite vēl veenmēr nav atspirgusēs. Gribeju gan sūtīt Minnu, bet ta saka, ka ne par ko neešot uz smēdi. Lai nu viņa vēl līdz mēneša beigām izspītejas cik spēj.»

Rasmai pa otru istabu ejot, Minna to peectureja.

«Uz smēdi pee manas mātes eesi?»

«Protams.»

«No mana brāļa tu peesargees...»

«Kapēc man no viņa jasargas, ko viņš man var darīt?»

«Es nezinu, ko viņš tev var darīt, bet šorīt bij atnācis... Stāja man atkal virsū, lai es uz Rīgu... Par tevi ari nez' ko teica, lāgā nesapratu, biju nobijusēs...»

Rasma nicīgi atvilka savu roku. Tagad viņai pašai bij pilna sirds.

«Leec mani meerā. No tava brāļa man nav bail...»

Cēli viņa nokāpa no leevena un aizgāja pa celiņu uz smēdes pusi. Divas acis noskatījās viņā pa muižkungu zales logu. Viņa to zināja un tikko skaļi neuzgavileja.

Pee smēdes peegājuse, viņa dzirdeja, ka kāds steidzīgi kravajās pa kaleja leetām. Bet tukšajā smēdē viņa neveena neredzeja. Zaidara rīki stāveja apputejuši, sen viņa roka nebij teem peedurusēs. Smacīga, slapja klona, akmeņogļu un kvēpu smaka pildīja tumšo, drēgno telpu. Istabā ari nebij neveena. Zaidareenes gulta izjaukta, saburzīta drēbju gabaleem peemētata, kā kad guletāja tikko no tās būtu izcēlusēs. Rasma nolika pudeli uz galda un steidzīgi aiztaisīja durvis. Smēdē no āra durvju puses preti nāca Zaidars.

Rasma atrāvās mazleet atpakaļ aiz nokvēpušās, izbrukušās ēzes stūra un ar dūsmām un nicinājumu skatījās Zaidarā.

«Labi, ka jūs atnācāt,» viņš teica tumšā balsī, «man ar jums jaizrunājas. Jūs izskatāties ļoti dūsmīga, bet nekas, gan jau pārees.»

«Laižat taču mani laukā, te jaslāpst nost!»

«Paceesāties, ļaunkundz', es' drīz būšu galā. Un mazleet laipnaku seju jūs ari varetu rādīt, jo dūsmas es nekādā ziņā neesmu izpelnījees. Tā tad: es jūs milu no ta laika, kad jūs vēl kā maza meitene skraidījāt gar kalķu cepļem pa sava tēva pļavu... Es ceru, jūs neleegsāties tapt par manu seevu...»

Rasma sastinga. Viņa juta, ka rokas un kājas paleek aukstas, ka ēzes apkvēpušais rovis sāk ligo-

akmeņogļu čupā... Tas nebij vairs meerigais, drošais Zaidars. Viņa pašapziņa bij satreukta, samīdita, lepnā sirds eevainota. Nevaldama naida uguni krūtīs, viņš stāveja kā treekas ķerts...

Rasma skreedama sadūrās durvīs ar Arnoldu. Izbrīnojees tas noraudzījās viņas sakarsušajā sejā, saraudatās acīs un izspūrušos matos.

«Bet Rasma jaun kundz, kas jums?»

Rasma elsaja un kā nevarīgs bērns lāvās izvestees un nosēdinat uz verandas. Arnolds nosēdās viņai ceeši blakus. Elsodama viņa saraustītos teikumos neskaidri izstāstīja, ko nupat smēdē peedzīvojuse.

Arnolds bij roku ceeši apņēmis ap viņas vidukli. Sirds viņam puksteja preekā mazleet diktaki, asinis riteja straujaki. Tik ātri jau — to viņš gan nebij domājis. Bet gudrs vīrs izleeto īsto acumirkli... Un viņš ņēmās pajat un glāstīt un meerinat Rasmu, lai gan no viņas stāsta neka nesaprata. Juzdamās sevi mīlotā cilveka rokās, Rasma atvilga laimē, pagreeza asarām slapjo seju pret Arnoldu un nogremdeja savu skatu viņa acīs. Bet viņš pameta acis uz istabas stikla durvīm, uz parka celiņu un žigli nolecees noskūpstīja to. Rasma pavisām noreiba no šī skūpsta. Tikai pēc pāra acumirkļeem viņa atjēdzās, atsvabinājās un seju preekšautīnā paslēpuse, aizsteidzās uz savu istabiņu. Ja muižkundze satikuse sāktu viņu iztaujat, viņa leelām asarām stāstītu, kā Zaidars viņu apvainojis...

Arnolds lēnām peecēlās, novilka bikšu galus pareizi uz kamašām, salika rokas uz galvas, tad uz pirkstu galeem pacēlees izstaiņās kā no omulīga pēcpusdeenas snaudeena uzmodees. Augšup sagreestee ūsu gali nu bij noleekušees. Acis, zilganās lūpas, prāvais deguns — viss smaidīja pašapzinīgu smaidu. Viņš sabāza rokas bikšu kabatās un uz pēdejā leevenu kāpšļa nostājees, uzsvilpa: «Mein Herz, das ist ein Bienenhaus...»

Pee Reinfelds durvīm jau trešu lāgu peedauzīja. Muižkungs tās pavēra. Eenāca Saša, plato salmu cepuri rokā.

«Nu, Mauriņ, ko tu teiksi?» Reinfelds vaicija.

«Dārzneeks teica kā jūs pavēlejuši mani saukt.»

«Dārzneeka kungs, puis, to nevajaga aizmirst.

Dārzneeka kungs žēlojās, ka tu pēdejā laikā neizpildot savu peenākumu kā vajadzīgs, bez tam esot rupjš pret viņu un viņa — — viņa familiju. Man arī no citeem teikts, ka tava uzvešanās šē muižā nav tāda kā vajadzētu . . . Nu, ko tu uz to saki?»

«Vaj man kas jāsaka?»

«Nu, protams: tev jāatbild.»

«Ja dārzneeks saka, ka es savu peenākumu neizpildu, tad viņš melo. Un ja pret dārzneeci vaj viņas dēlu rupjš esmu bijis, tad viņi papreekš desmit reiz rupjaki pret mani izturejušees.»

Reinfelds noslaucija peeri, bet aiz šī meerīguma kas sāka kūset un lauztees uz āru.

«Tavs peenākums ir paklausīt sava kunga pavēlēm un ja tu kādreiz to neesi darijis, tad savu peenākumu arī neesi izpildījis. Tad — ar manu deenestmeitu tev arī kāds sakars?»

Saša nolaida acis.

«Vaj tas ir taisnība?»

«Es nesaprotu, kādu sakaru jūs domajat?»

«Brūte viņa tev esot?» Reinfelds balsi skaneja izsmeeķs. Saša atkal pacēla galvu.

«Un kas tad?»

«Tad tas, ka tādas peedauzības es neceetišu. Ja tas taisnība, tad tu man šodeen apsolees, to blēņošanasos tūliņ atstāt.

«Mūsu ligumā par to nekas nav minets . . .»

«Ak, ligumā! . . . Es tev teikšu veenu citu ligumu: kamēr tu esi manā darbā, tikām tev vajaga mani klausīt, un ja nē, tad tu mēneša beigās vari aizēet, reizē ar to palaidņa skuķi.»

«Mēs varam aizēet tūliņ . . .»

«Mēneša beigās, es saciju!»

«Labs ir. Pateicos, Reinfelds kungs!»

Taisni pret muižkunga logu Saša satikās ar Minnu.

«Nu?» viņa ziņkārīgi apprasijās. «Padzina tevi arī?»

«Protams, ko tad citu.»

«To es jau zinaju,» Minna bezbēdīgi eesaucās un pasita knipi pret neaizslēgto logu, aiz kura spīdeja muižkunga sarkanā seja. «Vakar vakarā vecis sāka mani kņabit, kā agrak Rasmu, bet tas dabuja tā, ka vēl savu mūžu nebij dabujis.»

«Tevi sāka?..»

«Mani, kā tad... Līdz šim viņš Rasmu, bet kad tai tas jaunskungs, nu šis mani —»

Tirkšedams atsprāga kaplogs

«Vaj jūs esat pee darba — slinķi, deenas zagļi,» muižkungs pārskaites brēca. «Es jūs šovakar aizdzīšu, es jūs uze pēdām atlaidīšu...»

Smeedamās Minna atmeta galvu pret logu, tad vilka Sašu projām.

«Tu taču neesi dusmīgs, ka manis dēļ tevi aizdzina? Ko? Nē?.. Nu, es jau zinu... Nav jau nekāda nelaime!..»

Mazleet bažīgu seju Saša aizgāja un uzkāpa pa šaurajām trepitēm savā istabā. Gultiņā atsēdees, pārlaida acis pār savām nabadzīgām mantām un atspeeda galvu rokās.

Īsi preekš pusdeenas Laimineete nomira. Kamēr kalpone, citām atnākušām seevām peepalīdzot, sāka mazgat un apkopt mirušo, Laimineeks gāja uz muižu. Vakar viņš meitu bij lūdzis atnākt pee mirejas mātes, bet gaidījis velti. Atpakaļnākot sastapis Zaidaru, un tas viņam izstāstīja visu — par sevi un par Rasmus dzīvi muižā. Nu viņš bij ceeši noņēmees aizvest Rasmu uz viseem laikeem no muižkungeem.

Bet līdz ko viņš atvēra oša koka durvis un viņu apņēma istabas smaršīgais aristokratisks gaiss, parastā kautribe un nedrošība atkal pārņēma viņu un ar it padevīgu seju viņš bailīgi nosēdās uz pasneegtā krēsla. Visa muižkungu ģimene sēdēja pee brokasta galda. Kundze rīkojās ap kafejas kannu, Reinfelds dzēra, pa starpbrižeem pīpeja cigaru un lasīja avīzi, bet Arnolds jokojās ar Rasmu, kura smējās notvīkuse.

«Nu, Laimineek!» Reinfelds omulīgi eeprasijās bet no balss bij dzirdams, ka Laimineeka pastāvi-gee traucejumi viņam sāka palikt nepatīkami. «Ko šoreiz laba pastāstīsat?»

«Ko jūsu seeviņa dara?» kundze peemetināja, bet eeskībi noskatījās uz Laimineeka sabristajām kājām.

«Viņa nedara vairs neka...»

«Kā, vaj tad — — —»

«Nupat ap desmitem nomira...»

Muižkungs ar kundzi saskatījās. Rasmai smiekli pārgāja un sāka birt asaras. Arnolds arī pūlejās nodzīt smaidu no lūpām, bet tas viņam negribeja izdotes.

«Tik peepeši,» Reinfelds teica, eemeta trešo cukura graudu glāzē un tad pabeidza lasīt eesākto ziņojumu par gaļas dārgumu Prūsijā.

«Ja, kas ta cilveka dzīvība ir,» kundze nopūtās un noņēma mazu kukainiti Arnoldam no svārku apkakles.

«Šopavasār tāds neveselīgs gaiss...» Muižkungs noberza cigaram apdegušo galu, izpūta dūmu mutuli gaisā un atpleta otru avizi.

Izlasījis interesanto ziņojumu par Drezdenes agrarbankas likvidaciju, muižkungs salocija arī šo avizi.

«Hm... nuja... Ak tā, jūs, Laimineek! Jums ta seeva nomiruse. Ko lai dara — tas jau cilveka liktenis un mirt jamirst mums viseem. Jūs nu laikām gribesat kādas deenas atvaļinājumu preekš bērēm?»

«Gribeju lūgt... Citadi jau man nav eespējams dabūt to veceni apakš zemes.»

«Hm! Deezgan slikti eegadijees. Nevaļas laiks, bet raudzīsim iztikt. Aizsūtišu veetneeku...»

Estājās klusums. Laimineeks jūta, ka viņš te leeks un peecēlās. Rasmaš te vairs nebij.

«Nez' kur ta mana meita?»

Kundze apskatījās.

«Būs aizgājuse apgērbtees. Vakar vakarā sāka leetus līt, tad nevareja, bet šodeen viņa aizees.»

Laimineeks aizgāja līdz durvīm un peepeši atmiņās kapēc īsti nācis. Viņš pagreezās atpakaļ. Kungi platām acīm skatījās viņā un no šeem skateem viņam dūša atkal saplaka.

«Vēl ko gribejāat teikt?»

«N-nē—ja... Gribeju — gribeju pateiktees par to vīnu, ko vakar...»

Ach tā! Vaj slimneecei gāja pee sirds?»

«Loti, loti... Sīmtu paldees, ceenmātiņ...»

«Ne par ko! Nemat par labu miļo Laimineek...»

Maija sākumā Saša Mauriņš un Zaidaru Minna no muižas pārgāja uz Kalna-Brenceneem pee Krasta. Minnas Krastam gan īstenībā nevajadzēja, kamēr māsa vēl bij mājās. Bet tā kā Zaidars bij teices Minnu ar rungu aizvadīt no smēdes un skuķam nebij kur palikt, tad viņš galu galā aizveda arī to.

Ar Mauriņu Krastam bij sevišķi nodomi.

Jau beedribas atklāšanas deenā pee goda meelasta pārrunajot par beedribas ceļamajeem kalķu cepļeem, pērkamajām kuļamām, šindeļu un citām mašinām, Krasts bij eeminejees, ka viņeem jau pee laika vajadzētu gādat spējīgu, sapratīgu vaditaju vi-seem eerikojumeem. Aizrādijis, ka tam nolūkam labi deretu Saša Mauriņš, kuram prāts nesotees uz tādām leetām. Beedriba uz sava rēķina varetu viņu pāra gadus sūtīt pilēstas amatneeku skolā, lai viņš jo kreetni sagatavotos savam uzdevumam.

Nedeļu pēc tam leeta jau bij tik tālu, ka Saša taisijās uz pilsētu. Viņš bij bezgala preecigs un stai-gaja kā pa gaisu. Turpreti Minna raudaja veenā rau-dašanā un tinās ap viņu. Skuķis bij eedomajees, ka bez Sašas dzīvot viņš neveenu deenu nevarot un gribeja eet tam līdzī. Cauru nedeļu Saša nopūlejās viņu pārrunadams.

Krastam Sašu uz staciju vedot, Minna brauca līdzī. Sēdeja uz ratu preekšas dēliša un sarkani iz-raudatās acis nenogreezdama skatijās savā zēnā. Reizēm viņa peedūra savu roku pee viņa celgala un eečukstejās:

«Saša ... Sašiņ!»

«Nu?» šis atsaucās, mazleet eepicis. Bet Min-nai nebij neka ko teikt, viņa izvilka kabatas lakatiņu un slaucija acis.

Krasts brīnejās un smējās pee sevis. Tādu ērma skuķi viņš vēl savā mūžā nebij redzejis.

Stacijā uz vilceenu nebij ilgi jagaida. Atvadi-damees, Krasts speeda Sašam roku.

«Tu jau gan sapratīsi, ka no tevis daudz teek sagaidīts, bet ta nav galvenā leeta. Visu gaidām un eedomām iztapt nekad nespēsi. Bet es ticu, ka tu darīsi to, kas eespējams, un tas jau veenīgi ir tas pareizais mērs. Uzdevums tev svarīgs: veselas sa-beedribas uzticība tagad tavā vaļā.»

«To es neaizmirsīšu, par to varat būt droši.»

«Manis arī neaizmirsti!..» Minna asarām ee-jaucās runā.

«Nē jau nē!»

«Kad tev naudas vajag, tad paziņo tikai man. Tāpat par sekmēm un par visu citu raksti.»

«Man arī raksti...» Minna atkal eešņukstejās.

«Tev? Ko tad tu? Tu taču rakstīta neproti lasīt!»

Minna sāka šņukstet vēl skaļāk.

«Ko nu kleez! Uz Ameriku jau nebraukšu. Prature lasīt, varetu jau pa reizei atrakstīt arī.»

«Es eemācišos! Tāpat kā lasīt eemācijos...»

«Nu mācees arī, citādi jau man tīri vaj kauns no tevis.»

Saša atraisījās no skuķes un eelēca vagonā. Bet kad vilceens sāka kustetees, viņš peepeši atrāvās no loga un pār savu somiņu pārleecees ilgi tur dar-bojās...

Minna skatījās, skatījās, bet kad vilceena pēde-jais vagonš aiz likuma bij nozudis, atstreipuloja at-pakaļ, saklupa zemē un abām rokām sētas stabiņu apkampuse, sita peeri pret to un gaudoja pilnā kaklā.

Mājā viņa veselu deenu staigāja ne dzīva, ne miruse, nerunāja gandrīz ne vārda, nedzirdeja sai-mes ļaužu zobošanos.

Bet tad peepeši pārvērtās. Paprasīja ganu mei-tenei tafeli un grifeli, palūdza Krastu uzrakstīt viņai preekšā un sētmalā notupusēs stīveem pirksteem vilka ērmīgus likumus un ķekšus, bet seja viņai pa vecam izrādīja spītību, un neatlaidību. Jaemācas Sašam vēstuli rakstīt...

Kalna-Brencenu mazajā ērbeģī pee vecajeem Krasteem sēdeja Sausumu pušgraudneeks Pūpols. Trinās uz sava sēdekļa un nevareja veen izrunat.

«Redzat, tāda ta leeta...»

«Kas par leetu? Ko tu te ērmojees!» vecais Krasts skaitās.

«Ja, nu es tas ērms!» Pūpols blisināja acis un plūkāja šķidro sarkano bārdiņu. «Jūs tik' esat tee gudree... Jūs veenmēr tee gudree...»

Krasts peepeši pagreezās un nospļāvās.

«Velns!.. prātā jucis esi, vaj...»

Pūpols peerāvās.

«Un tad Sējums precēs gan jūsu meitu?»

«Nu ka precēs!» Krasteene atsaucās. «Kas viņam to var leegt?»

«Ja, precēs...» Krasts ceenīgi peebalsoja.

«Nē, neprecēs!» Pūpols eekleedzās un sasita dūres. «To es nepeeļaušu... Es jums rādišu! Ak jūs domajat, pusgraudneeka cilvekam, tam jau var virsū spļaut... Ar to var visu ko darīt!.. Neļaušu!.. Nezināja kā izvizināt, kā izgodat... Skuķi vaj uz rokām nesa, mums vaj cauri lida!.. Kā, nē, smalks saimneeka dēliņš... Ja, nu viņam deezgan, nu viņam vairak nevajag... Nu var izmest kā noslaucitu slotu sētmalā... nu var precet saimneeka meitas... Nolādeti pavedeji!.. Razbaineeki!»

Krasteene eekāsejās, tad ari atcirta:

«Ko nu blaustees, Pūpol! Ne jau tur kas būs, neka. Uzsaukts jau ir, kāzu veesi salūgti — darita leeta! Peerādīt tu tak neka nevari...»

«Ak nevaru!.. Bet tad tik' jūs redzesat: līdz Peterburgai — ja, to jūs redzesat! Kauna jums nav! Prātam saimneeka cilveki, bet savu meitu laižat pee šitada slepkavneeka...»

Vecais Krasts beigu beigās saprata, kas par leetu.

«Kas tev, Pūpol, par veenu dumju galvu! Tu domā, ka mēs nu tūlīn Sējumam ņemsim savu bērnu nost, kad tur kāds neeks ari būtu bijis...»

«Cik tādām nu ta prātiņa,» Krasteene nicīgi peebīlda, bet Anna eekarsuse eesaucās:

«Ceetumā tik' tāds eeleekams! Ko šis te staiga apkārt laudis blameeredams... »

Pūpolam uz brīdi aprūka valoda. Tad viņš atkal sāka eegaudojās:

«Tee esot cilveki, tee esot cilveki!.. Būtu tad labak man vaj tam bērnam kaklu nogreezuši... Tee esot cilveki, tee esot cilveki!..»

Mazajā ērbeģiti eenāca jaunais saimneeks. Ar četrolešu arklu no Lejas-Brenceneem pagalmā eebraucis, eeraudzijis mājineeku pūli pee mazā ērbeģa, no kura skaneja savads troksnis... Vecenes tūlij bij pasteigušās izstāstīt, kas un kā Sējumam ar Pūpola Līzi...

«Vaj tas taisniba?» Krasts aizelsees prasija.

«Kas tur nu taisniba, kas netaisniba!» vecais atsaucās. «Tas duraks kleedz, itkā tur būtu par tūkstoš rubļu skādes!»

Bet māte gudri peelika:

«Kas tad vainigs, kā pats: kaklā veen jau kāris Sējumam savu meitu.»

«Nav taisniba, nav!» Anna speedza un vilkāstūra pakrēsli.

Bet Krasts saprata pats, ka taisniba.

«Tu zinaji un tomēr eelaidees ar to — Sējumu?» viņš greezās pee pusemas.

«Ko es zinaju, ko es vareju zinat?» šī speegdama eekrita valodā.

«Vaj nu tādās leetas pa pasauli skandina?» pamāte paskaidroja, bet vecais norūca:

«Ko nu gvelž — tad ta leela nelaime...»

Krasts pagreezās pret durvim.

«Salin, eejūdž man bēro.»

Anna palika savada.

«Tu, brāl, kur brauksi?»

«Braukšu — un tu arī. Aizbrauksim uz Sējumeem. Labak, ka to leetu izdaram pee laika. Vēl līdz vasaras svētkem viņus ar Pūpola Līzi var uzsaukt un kāzas taisīt tajā pašā deenā, kad jūsejās noliktas.»

Istabā peepeši eestājās savads klusums. Pamāte valeju muti skatījās Krastā. Anna galvu nodūru-

se plūkaja preekšautu. Vecais pēc pāra acumirkļu šaubīšanās eekleedzās:

«Kas ta par dumju runašanu!..»

«Ja tu būtu prātīgs cilvēks,» pamāte dusmās tričošā balsī teica, «ņemtu un izsveestu šito dullo pa durvīm laukā un neļautu māsu un svaini pasaules preekšā blameeret!»

«Ak!» Anna šņuksteja. «Vaj nu viņš man kāds brālis, vaj viņš kad bijis!..»

Kā no meega uzmozdamees, Krasts platām acīm noraudzījās savos peederigos.

«Un jūs domajat, ka ta leeta ar Sējumu var palikt kā bijuse?»

«Ak tu kungs!» pamāte sasita rokas. «Kas tas par dumju cilvēku! Vaj tad tu gribi, lai mēs nu visu jaucam laukā, kad baznicā jau uzsaukts, kāzu veesi salūgti!»

«Un tu, Ann, esi ar meeru eet pee Sējuma, kad viņam ar Pūpoļu Līzi būs bērns?»

Anna peesarka.

«Vaj deeviņ, Villi, kā tu runā! Vaj tev kauna nemaz nav!» Un viņa paslēpa seju preekšautā.

Bet nu tēvs panāca uz preekšu un teica bargā balsī:

«Tu, Vili, paleec reiz meerā! Kāda pusgraudneeka skuķa dēļ tu nesacel skandalu pa visu pagastu. Dabūs vēl zināt Sējums, ka neatsakas. Tāda rentes veeta ir vairak vērts kā dažas dzimtmājas. Ja nu citadi nevar, lai viņš maksā tai Pūpola Līzei kādu simtu un beigta balle!»

«Kapēc Sėjumain jānaksā —» māte eekrita runā, «vaj šī var peerādīt?»

«Neka nevar peerādīt!» Anna steidzās peebilst.

Krastam palika nelabi, viņš atspcedas pret tēva gultu.

«Tu, Ann, nedriksti eet pee Sējuma,» viņš izdabuja pār lūpām. «Vaj Pūpola Līze var peerādīt, vaj nevar, veena alga, bet eet tu nedriksti: ta ir laulības pārkāpšana, ta ir sliktaka kā pašslepkiiba...»

Annai acis uzdzirksteja.

«Ak tāds brālis tu man esi! Ar Sējumu tu esi sanīdees un nu gribi mūs izjaukt... Ak kungs, ak kungs! Lai nu vēl būtu svešs cilvēks, bet pašas brālis.» Un Anna sāka pilnā kaklā raudat.

«Kuš!» māte meerināja. «Neraudi! viņš jau nava skaidrā prātā — viņš peedzērees!»

Un tēvs prātīgi peebilda:

«Runā kā bērns!»

Krasts atrāva krekla apkakli vaļā — ta viņam sāka žņaugt kaklu. Panāca uz preekšu, noskatījās tēvā, pamātē, pusmāsā un nospļāvās.

«Es aizeešu uz Sējumu un ja tas tikpat gudrs, tad jūs man — — tad es jums neesmu vairs ne dēls, ne brālis, ne svainis... Tad mēs esam sveši cits citam... Sveši!.. Pūpol, nāc!..»

Un negaidījis ne Pūpola, ne zirga aizjūdzam, Krasts pusskreešus devās uz Sējumeem. Pūpols, notreekts, lēnām čāpoja pakal.

Glūži tāpat Krasts no Sējumeem vēlu pārvilkās mājās. Atjēdzās tikai tad, kad istabā no lampas, kurai kupols nebij uzlikts, spoža uguns eespīdeja acīs. Māsa istabā gaidīja viņu.

«Sējums ir te,» viņa dusmīgi teica.

«Te... Ko viņš te meklē? Vaj viņš grib, lai es viņu tāpat izdzenu no savas mājas, kā viņš pirmiti mani!»

«Aizees — viņš aizees bez dzišanas... Un šitas esot brālis — šitas esot brālis!»

«Šitadai māšai es negribu būt par brāli! Saproti! Es tev aizleedzu mani tā saukt!»

«Nuja, ko tad es te nu dzīvošu, par kāju padauzu. Tad jau tūliņ jāeet Sējumam līdzī. Viņš tapēc ari atnācis...»

«Ej, lūdzama, ej! Šovakar ej!»

«Tā? — Nu labi, kad tik' es zinu...» Viņa peeskrēja pee skapja, atrāva to vaļā, tad noraisīja preekšautu un zemē paklājuse ķēra savas mantas un sveeda tur.

Paķēra saseeto vikstolu un skrēja pa durvīm. Skrejot izkrita mutēs lakatiņš un pāris matadatu, bet viņa tam nepeegreeza vērību.

Krasts smagi nosēdās pee galda un atspeeda galvu rokās.

Pēc brīža istabā eēnāca Minna un apjukuse nostājās krēslā.

«Tev kas vajadzigs?» Krasts prasija.

«Ja, es gribeju prasīt, vaj Saša nav ko atrakstijis.»

«Ko tu veenmēr — šorit tak jau reizi prasiji.»

«Ja, bet pēc pusdeenas kazaks te gāja garām, es domaju, varbūt, atnesis...»

«Nē, vēstules nav.»

Minna nopūtās.

«Nez' vaj viņš pavisām rakstīs...»

«Tāda kā auša! Vaj tad bez rakstišanas — apsolijās taču. Bet vēl nav nedēļa kā aizgāja, ko viņš lai raksta?»

Minna grozijās turpat pee durvīm.

«Nu, vēl kas?»

«Saimneek...»

«Tad ja jel!»

«Es eēšu — man jaeet uz pilsētu pee Sašas.»

«Lūk kas! Ko tu tur darisi? Badā mirt? Vaj te tev slikti, vaj ka trūkst —?»

«Netrūkst, bet bez Sašas es nevaru dzīvot.»

«Ej nu, auša! Par tādām mulķibām nemaz nerunā... Ej gulet!»

Taču Minna vēl brīdi grozijās pee durvīm, tad gaudodama izgāja laukā.

Ārā no pagalma uz leelceļa pusi norībeja rati — tur aizbrauca Krasta pusmāsa ar Sējumu. Tad palika klusu. Sāka līt leetus. Pa jumtu ūdens plikšedams teceja uz leju, bet Krastam likās, ka viņa sirdī eēplēsta dziļa vāts un no tās asinis plikšedamas tek zemē.

Krasts pa pusei neapzinīgi klausijās: neveenas citas skaņas nedzirdeja. Deenas leelais uztraukums bij norimees un viņa sirdī eestājees meers. Tas meers, kurš nāk pēc sāpju un rūgtas vilšanās pilnas deenas, nogulstas pār ceeteju smagi kā ūdens pee-

mirkuse seeksta un līdz ar viņu apziņa, ka mūžām viņš māks tevī dzīves preeku un paliks arveenu smagaks un nepanesamaks.

Viņš aizvēra acis, nolaida galvu uz rokām un gribeja brītiņu nosnaustees. Bet acis un galva tvīka kā ugunī. Sirdī smeldza eoplēstā vāts un kaut kur kas mīksts un silts paklusu plikšedams teceja zemē . . .

Peecelees viņš izdzēra glāzi auksta ūdens, tad nosēdās pirmitejā veetā un skatījās, kā ārā rīts ausa. Mākoņi nāca no riteem. Gar apvārksni tajā pusē bij šaura strīpiņa gaišas debess, bet ta ar katru acumirkli pletās plataka, un leelas leetus piles gar to krizdamas uz acumirkli pavizeja. Krasts to nemanija. Domas maldijās kaut kur, pašam līdz šim nepazīstamos tālumos, viņš vairs nespēja tās valdīt un vadīt . . .

Ap brokastlaiku Krastam peepeši eegribejās aiziet uz mazo ērbeģi, paskatītees tēvā un pamātē, — vairak neka — paskatītees, ne vārda nesacit un iznākt atkal laukā. Pee vecakeem bij arī Leelkoks, pamātes brālis. Ari tas jau dabujis dzirdet par neticamo skandalu un atnācis apklausītees. Sabozees viņš sēdeja un pūta milzigus dūmu mākoņus no isās kalkītes gaisā. Vecais Krasts sēdeja galda otrā galā un saraukteem uzačeem skatījās vakar peepilditajā pudelē, kurā baldrijaņu saknes nogrimušas dibenā un viss šķidrums pārvērtees tumši brūns. Pamāte sēdeja gultā, berzeja sausās sarkanās acis ar preekšautu un pūta smagi. Krasts izgudrēm eerunajās:

«Nu atkal breesmīgi peelijis. Dubļi būs, ka pabraukt nevarēs.»

Neveens viņā nepaskatījās. Visi trīs sabozās vēl vairak.

«Līst veenmēr . . .» Krasts turpināja. «Var gādītees, ka zemakos laukos labību pavisām izpūdē . . . Bet kas tad jums ir, ko jūs visi tā pūšat?»

Leelkoks izņēma pīpi un ar delnas virspusi noslaucīja lūpas.

«Par teem pašēem dubļēem, Vili, ar ko mūsu familija tagad apmētata . . .»

«Ar pūšanu veen tee dubļi nav projām dabujami.»

«Ne ar ko tee projām nav dabujami... No tevis, Vili, es tādu kauna darbu gan negaidiju!»

«No manis? Par ko isti jūs runajat?»

«Ak, nerādi nu te vēl kumedīņus!» Leelkoks eekaisās. «Vaj tas nu dzirdets: savu meesīgu māsu viņš aizdzen no mājām projām!»

«Vaj tas ir kristīts cilvēks?..» māte nogaudās.

«Ko tad? Paturet man viņu vajadzeja, kad viņai nav tik daudz goda jūtu, peesplaut acis tam bezgodim, kam pašam jau seeva māja.»

«Acis peesplaut ir veegla leeta, bet notīritees grūti... Vaj nu Anna nedēļu vēlāk vaj agrak aizgāja pee Sējuma, tas ir neeks. Bet aizdzīt, māsu aizdzīt, skreet uz sava nākamā svaiņa mājām, sacelt ar tādām bezgodīgām runām vaj pus pagasta kājās — tas ir kauna darbs!»

«Nē, krusttēv, tas ir tas kauna darbs, ka Sējums paved veenu meitu un precē otru. Un kad ta otrā, visu zinadama, ar meerīgu sirdi krīt viņam rokās. Tas ir kauna darbs, leelaks par laulības pārkāpšanu — tas ir eelas meitas darbs — — —»

«Ūja, ūja!» Pamāte, rokām vairīdamās, uzlēca no gultas. «Bīstees tak, bezdeevi, grēku — par savu meesīgu māsu tādus vārdus mutē ņemt! Vaj tad deeva un teesu nemaz vairs pasaulē nav, kas šitodus necilvekus savalda». Viņa atkrita gultā atpakaļ un sāka raudat pilnā kaklā.

«Dēls,» vecais Krasts draudīgi peedauzīja ar pudeli pee galda, «tā tik', ka mums teešām vēl teesas durvīs nav javirina. Anna man tāpat bērns, kā tu.»

Leelkoks bij izņēmis pīpi no zobeem un zībsnošām acīm skatījās Krastā.

«Tavai nekreetnībai, kā es skatos, nav robežu! Tu savā prātā teešām eedomajees, ka goda darbu esi izdarījis.»

«To labako, ko vareju darīt.»

«Par tavu labo darijumu tavai mātai visu mūžu būs jācees. Apdomā tu pats, ar kādu sirdi viņa lai tagad eet pee Sējuma.»

«Apdomā tu pats, ko runā. Tādas rentes mājas, kā Sējumam, tāda eedzīve, tāda zeme...»

«Un divas seevas preekš visa ta...»

«Tu veenmēr vēl ar savu nekaunīgo valodu! Eekodees tajos neekos kā mātes pupī! Vaj tad Sējums veenīgais, kam tā pamisejees...»

Māte ar dziļako peekrišanu locija galvu un tēvs ari peebalsoja:

«Ja, ja...»

«Nemi no mūsu saimneekeem, kuru gribi,» Leelkoks turpināja, «nemi pagastvecako, nemi teesas preekšneeku, dzimtneekus, rentneekus, bagatos, nabagos — kuru tik' gribi. Katram jaunibas deenās šā vaj tā nogājees — katrs jau tāpat cilveks veen ir...»

«Ja, ja!» tēvs peebalsoja un māte no savas pušes galvu locidama apstiprināja:

«Zinams... cilveks veen...»

«Jeb vaj tee visi nav cilveki, vaj tapēc viņeem kāds ar akmeni sveedīs, vaj acīs splaus? Dažam vairak ceenišanas kā tev, leelajam teesatajam un pēlajam. Paraugees uz mums ar tavu tēvu: vaj mēs savu mūža galu ar meeru un godu nevaram sagaidīt un savos puiša gados... Kaszin, vaj labaki kā Sējumam...»

Vecā Krasta seja mazleet pārvērtās, bet tūliņ atkal savilkās pirmitejās, nicinoši dusmigajās krunkās.

«Ja, nodzīvo tik' tu ar tādu godu...»

Un māte svēši nopūzdamās peelika:

«Ja, lai tik' šis ar tādu godu...»

Krasts reebumā nodrebeja.

«Cūkai jakaunas no tādeem goda vīreem!»

«Palaidni!» Leelkoks pārskaites eekleedzās.

«Tu savam tēvam to saki acīs!» Un vecais Krasts uzsīta ar dūri uz galda, ka pudele palēcās.

«Bezkauna gatavais!»

Bet māte berzeja atkal acis.

«Tas tev jaklausas par to, ka tu biji tik labs un atdevi viņam māju.»

Tas Krastu aizķēra visvārigakajā veetā.

«Ja, leela laime un peļņa man to tām mājām: sites vaj nost, maksadams parodus, ko tēvs eetaisijis. Kas šim nu tagad nekaiš: viss gatavs, visa ka deezgan, dzīvo bez bēdu, apgādats kā leeskungs!»

«Dzirdat tak, ļautiņi, dzirdat!» pamāte speedza nelabā balsī, bet Leelkoks uzlēca kājās.

«To es nevaru apklausitees!» viņš trīcošā balsī teica. «Man leekās, viņš drusku prātā jucis.»

Un atvadījees no vecā Krasta un Krasteenes viņš steigšus, no Krasta vairidamees, izgāja no istabas.

Vecais Krasts peeņēmas ceeteja nelaimīgo izskatu.

«Tas man no tevis jadzird... Vaj tad citur, kā tevi skolodams tos parodus eetaisiju. Šita nu ir ta pateicība...»

«Brīnum daudz es aptēreju tos trīs gadus zemkopības skolā eedams... Apdomajees jele pats... Vaj tu tagad par viseem saveem leelajeem darbeem nevaretu jele pats uz dzirnavām aizbraukt ar savu labību, lai man darba cilveks nav jasūta...»

Abi veči un pamāte sāka atkal klaigat. Krasts atmeta ar roku un izgāja laukā.

Laimineeks bailīgi pavēra muižkunga rakstamās istabas durvis.

Muižkunga istabā nebij, Rasma veena pate kra-
vajās pa papīrecin.

«Nāc veen, nāc eekšā!» viņa aicināja. «Sēdi!»
Viņa pabīdīja tam smago, ādu pārvilkto krēslu.

«Lai nu paleek sēdešana, lai ... Nav vaļas.»

«Ar kungu gribeji runat? Viņš, laikām, parkā.»

«Ja ... nē ... Vispirms ar tevi pašu ... Gribeju
parunat, vaj tu nenāksi pee manis?»

«Kā — pee tevis?»

«Pee manis uz Lejas-Brenceneem. Man tā kā
tā tur svešs cilvēks jāņem, kas saimneecibu izvada.»

«Es? Ko tad es? .. »

«Nu, to pašu, ko katra cita. Vaj tad tu citu dar-
bu nevarēsi paveikt, kā tikai purinat putekļus no
kungu vecām drēbēm?»

«Kā tu, tēt, savadi runā ... Saki skaidri, Krasts
tevi sakūdījis.»

«Sakūdījis — kas ta par runašanu! Ko tu, meit'
domā, vaj nenāksi uz Lejas-Brenceneem par saim-
neeci? Tur tev būs pašai savs darbs, sava rūpe, un
te jau tos jaunkungus apdeenet varēs katra cita.»

Rasma peetvīka, bet atbildet nepaguva, jo Rein-
felda kundze pavēra durvis.

«Ach, jūs Laimineek!» viņa eenākdama teica, kā
aktrise, kas aiz kulisēm klausījūsēs un skatījūsēs.
«Peesēstat taču — —»

«Paldees, bet lai nu paleek sēdešana — nav ilgi
vaļas: jasteidzas uz māju, Zaidars ar savu bandu
blandas atkal pa mežu.»

«Ach, ja ... Ar kungu gribejāt runat?»

«Ja, tas ir — — es Rasmu gribetu pee sevis.»

«Kā — pee sevis?»

«Uz Lejas-Brenceneem, par saimneeci. Man
tā kā tā tur svešs cilvēks jāņem ...»

«Tā, tā... Sēstatees taču!» Muižkundze pa pu-
sei ar varu nosēdināja mežsargu Reinfelda krēslā.
Bet mikstajam krēslam peedurotees Laimineeks tū-
liņ juta, ka paleek nedrošaks.

«Tā, tā...» muižkundze raudzījās pa logu laukā.
«Bet vaj tad Rasma ir ar meeru?»

Laimineeks apjuka. Gribeja teikt, ka te Rasma
gribai vaj negribai nav izšķiršana, bet mute izrunāja
pavisām citu.

«Ja, kā tad... es domāju, ka — ar meeru...
Rasma, tu taču esi ar meeru?»

Bet Rasma vairs nebij istabā. Gar muižkundes
muguru slēpdamās bij izlavijusēs laukā, uz verandas,
kur Arnolds dzēra kafeju un lasīja avizes.

Muižkundze knibinājās gar loga aizkareem, ska-
tijās laukā un domāja, ka viņa Rasmu ne par ko ne-
drīkst laist projām. Tas skuķis viņai tagad nekādu
rūpju nedara: no ta laika, kā Arnolds ar viņu...
kungs palicis pavisām atturīgs...

«Ta nu nebūs laba padarišana...» Reinfelda
kundze svarīgi teica. «Rasma tādu prastu darbu nav
raduse.»

«Bet es tagad — veens pats kā koks ceļmalā...
Reizēm paleek grūti ap sirdi...»

Kundze neklausījās Laimineeka eerunā.

«Tad vēl veena leeta. Ja jau jūs savu meitu gri-
bejāt padarīt par prastu zemneeci, tad nemaz neva-
jadzeja laist smalka darba mācībā. Ja dzīvo pee-
mums, tad viņu vēl kāds smalkaks cilvēks eeskati-
sees un apprecēs. Tepat mūsu dišleram pāris zellu
no Vāczemes... feini puikas...»

«Nu, ko nu par tādām leetām runat, ceenmāt...
Bez tam... runā...»

«Un tad,» Reinfelda kundze turpināja, «tik daudz
es ar Rasmu esmu izpūlejusēs, kamēr izmācīju, un nu,
kad viņa varetu drusku atkalpot — nu jūs gribat vi-
ņu mums atņemt... Zinams, es jau neprasu ne pa-
teikšanās, ne atzīšanas, ne man kādas maksas vaja-
dzīgs, bet to jūs, Laimineek, taču zināsāt, ka mēs
Rasmu esam turejuši kā savu bērnu.»

Noskaneja ceenmātes kundziskā balss, viņas acis sodoši raudzījās Laimineekā. Tam no šī skata same-tās kauns... Aizmirsās Krasta stāstījums, aizmirsās, ceešā apņemšanās, viņš bij gatavs lūgtees peedošanu par savu neprātu un noskūpstīt ceenmātes roku. Ne velti viņš trīsdesmit gadus dzīvojis par muižas mež-sargu...

«Neņemat par ļaunu... es jau neko... Es tā-pat... Lai nu dzīvo veen pee jums, ceenmātiņ...»

Viņš sakustējās, kā pēc kundzes rokas sneegda-mees, bet viņa to laipni atbidiņa atpakaļ.

«Lai nu paleek, mīļo Laimineek! Es jau zinu, jūs esat veens prātīgs cilvēks... Uzpīpot gribat?»

Viņa paņēma no pelnu trauciņa pusē nopīpotu cigaru, ko Reinfelds tur pirmiņ atstājis, un pasneedza Laimineekam. Sērkociņu uzrāvuse, viņa pasteepa to uz mežsarga pusi. Bet mežsargam muižkunga cigars nemaz neturejās zobos, pagāja labs laiks, ka-mēr viņš dabuja to pee kundzes sērkociņa klāt un aizpīvoja.

«Paldees... paldees...»

«Ne par ko...» kundze pagreezās uz eešanu, likdama noprast, ka mežsargam laiks eet. «Vēl ko gribejāt teikt?»

«Ja — nē, nē!.. Ardeevu, ceenmāt!»

«Veseli!»

Bet pēc brītiņa Reinfelds kundze ar istabmeitu eenāca rakstamā istabā. Lika ar slapju slaukamo rūpīgi notīrit krēslu, uz kura Laimineeks sēdejis, tā-pat ari grīdu un grīdas paklāju, kurus notraipījuši Laimineeka trāna zābaki.

Rasma sēdeja uz verandas Arnoldam blakus, grūstīja to un neļāva lasīt avizi. Arnolds smējās, pī-voja teevu papirosu un pūta dūmus Rasmai acīs. Vi-ņa pa jokam klepoja, vairijās no dūmeem, bārās un smējās.

«Zini ko?» — Viņi jau labi sen uzrunaja veens otru ar tu. — «Mans tēvs te nupat bij. Gribeja aizvest mani projām uz savām mājām, — kā viņas tur sauc — Bre — — Lejas-Brenceneem. Ja, uz Lejas-Bren-

ceneem gribeja mani aizvest. Es lai tur vadot ša saimneecibu.»

«Tas ir veens duls cilveks! — Nu, un ko tu?»

«Ēs, zinams, teicu, ka ne es eešu, ne protu ko no viņu saimneecibas.»

«Tas ir riktīgi, bērnš! Un ja tu ari mācetu, tev nenākas strādat prastu darbu. Tu esi radita pavīsām citai dzīvei.»

Verandas durvīm tuvojās Reinfelda kundze. Jau pa gabalu vareja dzirdet viņu klepojam. Pēdeajā laikā viņai, uz verandas nākot beeži uzkrita nejauks klepūs.

Rasma un Arnolds saskatījās, pasmējās un izšķīrās.

Muižkundzei uz verandas tikai aizmirsusēs rokas somiņa. Viņa paņēma aizmirsto leetu, paskatījās nosarkušajā meičā, paskatījās dēlā, kas šķelmīgi smaidīja, pakratīja ar pirkstu, pasmējās un aizgāja uz smēdi.

Zaidareene, laikām, jau zināja kundzes nāceena eemeslu. Sēdeja sarāvusēs, boliņa acis, steneja un reizēm stipri eevaidejās.

«Te jums vēl četrdesmit septiņas kapeikas...» Kundze uzbēra sīku naudu galdiņā. «Pavisām jums nācās rublis un trīsdesmit divas kapeikas. Astoņdesmit peecas kapeikas atrēķināju par pudu miltu, kuru viņnedēļ paņēmāt. Taisatees, ka rīt esat laukā no smēdes!»

«Esat tak nu žēlīga, miļā ceenmātiņ...» vecene gaudās. «Palikšu vesela, strādašu atkal...»

«Nē!» kundze strupi noteica. «Mana veša nevar stāvet nemazgata, kamēr jūs guļat. Kučereene man jau sarunata un mazgās.»

«Kur es, vecs, slims cilveks lai paleeku... Savu mūžu te muižā esmu nodzīvojuse, savus spēkus kungu darbā atstājuse...»

Kundze paraustīja plecus.

«Ta, miļo Zaidareen, nav mana zinašana. Dēls tev ari te dzīvo tikai par postu — kaleja darbu ne-strādā, daudzās ar flintī pa mežeem un nu vēl muižas meitām neleek meera.»

«Vaj ta' nu nezinams, kāds man tas dēls . . . Kādu jau deevs man viņu devis. Ko es tur varu darīt . . .»

«Es ari neka nevaru darīt . . .» Kundze aizgāja, svārkus cēli peeņēmuse, lai tee uz dubļainās grīdas netiktu netīri.

Zaidareene, ka par brīnumu, puslīdz veegli uzlēca kājās un lādedamās peesteidzās pee galda. Metala gabaliņi skanedami aizripoja pa dobuļaino plānu. Vecene labu laiciņu dauzijās kā aizkurinata pa šauro peesmakušo telpu, raudāja, lādejās, skaitīja lūgšanas, tad, uz krēsla saklupuse, skatījās pa logu uz leelceļu un caur garajām sirmajām acu skropstēm viņas zaļganās acis nelabi spīdeja . . .

Mazā laukumīnā muižas ganībās, elkšņu krūmu vidū, upites malā augšpus cepļeem stāveja Zaidars un uz bises atspeedees nolūkojās pakal abeem beedreem, kuri pa krūmeem slapstijās uz mežmalas pusi. Kad viņu cēpures un bisu stobri bij krūmos nozuduši, Zaidars nolēcās, pacēla no zemes trīs iztukšotas pudeles un veenu pakal otrai eesveeda upītē. Kriteena troksni nedzirdeja. Aiz krastmalas krūmeem apakšā krāca upite, pagājušo nakti atkal pārplūduse. Lejā pee cepļeem čaloja strādneeki.

Zaidars skatījās uz muižas pusi un gaidīja. Viņa melnīgsneņā seja bij bez laika novecojusēs, ūsas nekoptas, lokanais stāvs mazleet kā uz preekšu saleecees, tikai acis bij tās pašas vecās.

Viņš nebij vīlees: Laimineeks nāca no muižas pa celiņu, gar upites malu. Nāca galvu nokāris, pa gabaliņu pacēla acis un eeraudzija svešu cilveku ar bisi rokā. Mežsarga instinkta dzīts viņš sāka steigtees uz to. Bet jo tuvaku nāca, jo lēnaka palika viņa gaita, kamēr beigās viņš divi soļi atstatumā pavisām apstājās un apmulsis raudzijās Zaidarā, kamēr rokas viņam grābstijās gar bisi.

Citu reizi Zaidars par veča apmulsumu būtu zobgalīgi, pasmaidījis, bet šoreiz viņam, laikām, kas grūts bij uz sirds. Viņš sneedza Lamineekam roku, kuru tas pārāk ātri saķera un speeda.

«Vaj tu no muižas nāc?» Zaidars prasīja mazleet aizsmakušajā balsī.

«No muižas ... Un tu — vēl veenmēr ar bisi vazajees apkārt? Tā, Zaidar — — —»

«Turi nu muti!» Zaidars peepeši eekleedzās un uzsvēda bisi plecā. «Muižā bijī?»

«Es taču teicu ... Tava māte ari nāk šurp, tevis meklet — esot solijees aizeet nez' kur projām.»

«Velns, kas tai par vazašanos! ... Klausees, Laimineek, es tev prasu pēdejo reizi, vaj tu dosi man Rasmu, vaj nē ...»

Laimineeks atvirzījās soli atpakaļ.

«Tu esi pus duls ... Ņem, vaj es saku ka nē ... Ņem, ja vari! Vaj tagad tēvam jāprasa — tagad meitas pašas gudras ... Gribeju dabut pee sevis uz Lejas-Brenceneem ... Nenāca: smaga darba neesot raduse, no saimneecibas neka neprotot ... Un tad — muižā to kāds smalks cilveks varot eeskatitees un apprecet — galdneeka zellis, vaj ...»

«Apprecet ...» Zaidars šņāca. «Vari gaidit, ka tee kundziņi precēs ... Tā, preekš brūka viņi tavu Rasmu var leetot, tu dabusi viņu atpakaļ ar visām peedevām ... Vaj tu saproti?» Viņš sagrāba mežsargu aiz pleca un sapurināja.

Laimineeks elsoja smagi.

«Ko es tur varu darit ...»

«Varu darit ... varu darit ...» Zaidars pārskaittees mēdija. «Glēvulis gatavais — tas esot tēvs! ... Bet ja tu ari ko varetu darit — nedaritu. Nedaritu, ja, to es zinu, to es režu ... neesmu akls ... Kaut kādam prūšu kundziņam preekš brūka, tam tu novēli savu meitu, bet Zaidaram par seevu — to tik veen nē ... Meža zaglim, dzērajam, palaidnim ... tam tik' veen nē ... Ech — samalt tik' visus!» Zaidars vīstija dūres, pār peeri viņam atkal nostaiņijās zilās dzīslīņas. Kas mani tādu pataisija ...» Zaidars šņāca. «Jūs paši, labee, godigee ... Kalejeenes dēls — bandu bērns — tas man no mazām deenām skaneja ausis. Es jums nebiju cilveks, sliktak kā ar zvēru jūs apgājatees ar mani. Vaj man bij list kā sunim pee jums, smilkstet, izlūgtees jūsu draudzību ... Es sev mekleju un atradu draugus ... Un nu es jums atmaksašu par

jūsu darbeem... Nu jūs reiz manisat, ka Zaidars arī ir pasaulē...»

«Vaj es tev ko ļauna esmu darijis...»

«Turi tu muti! Man veena alga — darijis, nedarijis. Suņi jūs esat — visi līdz pēdejam! Braucat lepnus zirgus, pērkat mājas, zogāt kalkus — goda vīri... Nu, es jūs godinašu. Sedesat tajā pašā ceetumā, kur es esmu sēdejis... Nokūpēs jūsu lepnās mājas, ka ne veetas nepazīs... Pagaidat tik', kad es sākšu strādat... Cits pēc cita jūs nosteepsatees kur mežmalā... leelceļa malā...»

«Zaidar, tu esi traks!» Laimineeks steneja.

«Traks — zinams, vaj tad es kad esmu bijis pilnā prātā...» Viņš svārstīja atkal bisi pa rokām un viņa seja izveebās kā sāpēs, kā nejaukā smaidā.

Pa krūmeem klančoja šurp vecā Zaidareene.

«Tas tik' ir dēls... ak atpesti tu deevs, atpesti... Caurām deenām tikai pa mežu, tik' pa mežu veen... Es lai nosprāgstu badā — kas viņam...» Vecene eekērās dēlam krūtīs un mēģināja to raustīt.

Zaidars igni atgrūda māti.

«Sprāgsti — kas man daļas! Būs pasaulē veens sātans mazak.»

«Paklausatees, ļautiņi, paklausatees... Nedod tu kungs tādu nelaimi... Muižkunga ragana izdzina mani no smēdes, dēls neleekas ne zinīs — kur es nu palikšu?...»

«Dauzees pa pasauli, kamēr dabusi galu kādā grāvī, vaj dūkstī... Ak nu man par šo vajadzēs gādāt... Tad tevis pēc man kā mēslam jāmetājas citeem pa kājām...» Un peepeši viņš palika zils un melns sita kājas uz zemes, mētajās rokām un kleedza: «Prom no manām acīm!... Prom!.. Ka es tev neapgreežu kaklu rinkī...»

Vecene aizlavijās pa krūmeem un tikai labā at-tālumā sāka atkal pilnā kaklā vaimanat.

Laimineeks stāveja kā sastulbis.

«Tagad jūs atjēgsatees, ka Zaidars vēl pasaulē...» Zaidars pavēcināja kulaku Laimineekam gar degunu un sāka eet pa taciņu uz laipas pusi.

Zaidars aizgāja leeleem soļeem, streipuļodams, bet Laimineeku peepeši pārņēma breesmigās izbailes. Viņam bij tā, kā kad viņš skaidri redzētu izbrukušo mūri, kuru ūdens ar katru deenu izgrauza vairak un vairak, redzeja laipu uz ta un apakšā straujo baltās putās sakulto ūdeni... Atminejās, ka vēl vakar bij gribejis sūtit cilveku mūri izlabot, bet aizmirsis. Gribeja kleegt, saukt Zaidaru atpakaļ, paleecās uz to pusi, bet neveena skaņa nenāca viņam pār lūpām.

Peepeši upes malā kaut kas nobrikšķēja. Atskaņēja izmisis kleedzeens. Lai gan ūdens krāceena troksnis to tūdaļ apslāpeja, taču Laimineekam likās, ka viņu sauca vārdā... Un it kā auksta ūdens šalte uzšļaksteja viņam pašam, uztraukums izgaisa, bāls un nekustedamees viņš klausījās ar tādu aukstumu un meerigumu, ar kādu noteesats nozedzneeks gaida kamēr bendes cirvis pacelts spīguļo pār viņa galvu... Bet no upes skaneja tikai paratsā veenmulīgā šalkoņa un strādneeki viņā pusē pee cepļa, nelaimi pamanijuši, steigšus, aizgūdamees, saklaigajās...

Māsas kāzu deenā Krasts bradaja pa purva pļāvām, mērija un gudroja, kur vislabāk rakt grāvjus pļavu nosusinašanai. Veenam nekas nebij izdarams. Vispāri purvam vajadzeja rakt galveno, leelo grāvi, kurš tad uzņemtu un novadītu ūdeni no mazajiem šķērsu grāvjiem. Purvam bij kritums uz muižas pusi, bet taisni šajā pusē to eeroberžoja visaugstako smilkšu un paegļu pauguru strēķis. Lai ūdeni novadītu upītē, tad caur to vajadzeja rakt milzīgu grāvi, un tāds darbs prasīja ļoti daudz līdzekļu un spēka. Tikai vīsem veenojoties te kas izdarams. Vīņš sāka nožēlot, ka tik maz sagājees ar saveem kaimiņiem un noņēmas katrā ziņā nokaveto sasteigt. Vēl šoruden vajadzeja sākt purva nosusinašanas darbus, jo bez labām pļāvām nebij domājama ne lopkopības pacelšana, ne vispāri iespējama pacelšanās saimnieciskā ziņā.

Pēc pusdeenas Ērna no muižas atsūtīja Sašas vēstuli.

Visas četras lappuses bij sīki un sīki peerakstītas. Krasts izlasīja veenreiz, papurināja galvu, lasīja otrreiz, bet tomēr pilnīgi skaidrībā tikt nevarēja. Pats rakstītais, laikā, bij bijis tik samulsis, ka nebij lāgā izpratis, ko spalva rakstīja. Papīrs bij nervozi sašņipats, burti sašķeebušees, sagāzelejušees, veenā teikumā tas pats, kas otrā un visos tas pats, kas pirmajā: Ērna lai uzskatot, lai peeraugot Minnu, lai aizstāvēt, ka kāds tai pārestību nenodarītu. Lai sakot Minnai no viņa tūkstošas labas deenas... Un Krastu lai lūdzot: šim vajagot naudas, ko atbraukt uz māju uz Brenceneem — šis bez Minnas vairs nevarot iztūret ne veenu deenu... Un ne veena prātīga nopeetna vārda par mācišanos vaj sekmēm!

Vēstuli rokā Krasts gāja uzmeklet Minnu.

Pagalmā viņas nebij. Istabā viņas gultiņa sajaukta un peemētata daždažadeem drēbju gabaleem,

zem gultas, uz loga, uz krēsla, pa grīdu līdz pus istabai mētajās saplīsušās, samīditās zeķes, pastalas, zābaki, lentas un lakatiņi. Pee loga stenderes pakārta karajās tafele, leelu caurumu vidū. Augšējā stūrī vēl vareja pazīt Krasta rakstītos burtus, un teem apakšā spocigus likumus, bet apakšējā stūrī Minna uzzimejuse tādu kā cilveku ar gaisā sacelteem mateem un pirksteem, kuri kā sadzītas tapas stāveja rinķī ap apaļo delnu.

Tik veen bij iznācis no Minnas rakstišanas!

Beidzot Krasts atrada Minnu. Aploka līdzenu mā viņa ar puikām sita bumbas. Pliku galvu, izspūrušēem mateem, basām kājām skraidīja ar rungu rokās, smējās un klaigāja. ka tālu vareja dzirdet... Krasts pasauca viņu atsevišķi.

«Tu, laikām, rakstīt jau esi izmācījusēs?»

Minna košļāja lakatiņa stūri, ka baltee zobi veen spēdeja un smeedomās skatījās Krastam acīs.

«Neizmācījos vis...»

«Un kapēc tad nē?»

«Man grifele izgaisa...»

«Kas ta par aizrunu: vareji nopirkt citu.»

Minna padomāja.

«Saimneek, bet man nemaz vairs negribas mācītees.»

«To es redzu. Sašas vēstuli ari negribas lasīt?»

«Vaj viņš atrakstījis?»

«Atrakstījis.»

«Skuķis domāja atkal.»

«Ko tad viņš raksta?»

«Sūta tev labas deenas un raksta, ka bez tevis nevarot dzīvot, braukšot atpakaļ.»

Krasts pasneedza vēstuli Minnai, ta atlocīja, paskatījās veenaldzīgi uz aprakstīto papīri, bet drusku nopeetnaka palika.

«Labas deenas man sūta... Kadēļ šis uz māju braukšot?»

«Kadēļ? — Nu, es taču teicu: tevis dēļ.»

«Tāds kā duls... Ko šis no manis...»

«Vaj tad tu viņu nemaz vairs nemīļo?»

«N-nemiļo...» Minna novilka. «Agrak, tad bij tik lepns, tik gražigs — nebiju vēl lāgā paskatijusēs veen, kad jau kleedza... Nu uz mājām, tā kā duls! Nevar tikai mācītees... Kapēc ta šis skrēja projām...»

«Labi, labi. Es viņam rakstišu, ka tu viņu vairs negribi.»

«Rakstat!» Minna atsaucās. «Leela bēda man par šo. Aizskrees nez' kur projām un man vajadzēs te vēl raudat pēc ša... Kad nē, nē — man nav vajadzīgs!»

Viņa nometa vēstuli zemē, apgriezās un aizskrēja.

Krasts gāja atpakaļ uz māju un galvu purinādam domāja par šito dīvaino pāri. Bet aiz muguras viņam skaneja Minnas smeekli un ranga paukšedama sitās pret koka bumbu.

Tai pašā laikā Krasta kaimiņi un purva pļavu līdzīpašneeki meelojās par Sējuma un Krasta māsas kāzām, bet taču likās ka kaut ka trūktu. Reizu reizēm, ne aiz ša, ne aiz ta, pūteji aplusa, dancotaji apstajās, runas aptrūka un veesi kā apmulsuši sargajās skatītees cits citā... Pūpoleene, eedzērusēs, sāka čērkstošā balsī dzeedat, muzikanti uzpūta jaunu polku un Pūpols, alus pudeli rokās, plātīdamees sāka teneret pa istabu rinķi. Veesi steidzīgi ķērās pee glāzēm un pa malkam eedzēruši sāka runat, par leetaino pavasari un par to, ka būri atkal drīz nemšot angļus uz grauda, ka Devets nekas cits nevarot būt, kā kreevu ģenerālis Skobeļevs...

Vakarā leelā puse no kāzīneekem sāka taisītees uz māju. Nelīdzeja nekādas aizrunas — vīseem bij savas neatleekamas darišanas. Tikai Sējuma tuvakee draugi, pulciņš kalpu kārtas kāzīneeku un Pūpols ar savu seevu palika līdz otram rītam, uzcelt jauno pāri un saēstees šķiribu kāpostus. Sējuma peere vēl savilkās krunkās, bet viņa balss palika skaņīgaka un smeekli pārgalvigaki.

Pūpols ar seevu dzeedaja, dzeedaja, beigās sāka bučotees nu tad dancot. Pūpoleenei tik' tās runas bij kā par gaidameem simts rubļeem ko saimneeks Sējums izmaksaja par Līzi. Pūpols nebeidza leelit un slavet savu saimneeku. Viņš pat saplēsās ar kādu citu pusgraudneeku, kurš pastāveja uz to, ka viņa saimneekam neesot sliktaka zeme kā Sējumam.

Sējums dzēra, dzēra, bet nevarēja ne atdzertees, ne atvēsinatees. Atstāja peesmakušo istabu un pēc akas peegājis dzēra tāpat no spaiņa auksto ūdeni un slapināja ar to sev peeri.

Pūpola Līze, mātes govi pabarojuse un izslaukuse nāca no kūts uz istabu. Veenā rokā viņa nesa dzirdinamo spaini, otrā slauceni. Sējums sadūrās ar viņu gluži krūtīs.

«Ak — Līze! ...» viņš samulsa un uztraucās, jūta ka svedri atkal sāk aplāt viņa seju. Bet Līze skatījās viņam garām.

«Tu — Līze ...» Sējums nevarēja attaptees. «Kapēc tu tā ... Kapēc tu nenāc ..?»

Viņa nolika spaini un slauceni zemē, noslaucija roku preekšautā un sneedza to Sējumam.

«Vēlu tev labas laimes ...» Viņas balss skaneja dobji, bet veenaldzigi, itkā kad domas viņai malditos nezina kur tālumā.

Sējums steidzīgi saķēra pasneegto roku un speeda to pārak stipri.

«Paldees, Līz — paldees ... Kapēc tu nemaz neeenāci? .. Ližuk ... Tu tak nedusmojees uz manis ..?» Viņš grābstijās atkal pēc Līzes rokas. Viņa atvilka roku atpakaļ un arī pate atvirzījās sāņus. «Peedod man ... Tu zini, cik miļu es tevi tureju, bet ko es lai daru ... Tu esi nabaga, bet man vajaga naudas, citadi jāput laukā. Tu zini, kā man pēdejos gados gājis ... Ta dzeršana vainīga, bet es esmu tāds glēvulis, tāds lops — es nevaru atstātees ...»

Līze, laikām, nesaprata, ko viņš runaja. Ar labo roku viņai taustīja kreiso un domaja, ka lūzums šovakar nemaz nesāp ...

«Jaeet ...» viņa teica un paņēma savus traukus. Nokārtu galvu Sējums aizvilkās uz istabu.

Pee garā, ēdeeneem un pudelēm apkrautā galda sēdeja Greeza ar savu draugu Lasi. Lasis, dzēra vīnu no teevas, garas glāzites, Greeza sūca no visas pudeles. Greezeene sēdeja seenmali pee loga, berzeja acis un skatījās vīrā.

«Nāc..!» Greeza pamāja Sējumam ar pudeli. «Es šim stāstu, kur es viņu vedīšu eegātņos...» Un nelikdamees vairak ne zinis par Sējumu, ne par ta seevu, viņš peeleeecās pee Laša un sāka tam atkal pusbalsī stāstīt par ārpagasta tūkstošneecēm.

Sējums ar seevu nosēdās pee pustukša galda. Viņam istabā nu izlikās nepanesami. Ari Anna sēdeja blakus, sabozusēs un klusa.

«Sēž abi, kā no laivas izsveesti...» Pūpols smējās. «Ne ša, ne ta... Prātam jauns pāris... Es kad precejos — vecen, tu atminees? Divi pāri zābaku veenā deenā beigts. Seeva ritā staipas, no gultas nevar laukā dabūt. Atminees, vecen'?»

Vecene pabīdija vīru nost.

«Bet tos simts rubļus gan, saimneeks, gādajat. Neesam nekādi bagatee cilveki, tāpat savas vajadzības...»

«Ja,» Pūpols peebalsoja, «simtu rubļu nav neeka nauda... Pusgraudneeka cilvekam tee simti nebirst no gaisa... Kā tad, saimneek, kas jamaksā, tas jamaksā... Veens veen jau mums tas skuķis veen ir...»

Annai mute patlaban vērās vajā, bet Sējums neļāva. Steigšus peecēlees, vilka seevu uz durvju pusi.

Pūpols, mēģinaja vēl smetees, tad atgrūda seevu. Ar plaukstu berzeja acis, bet asaras tomēr speedās un slideja šķidrajā sarkanajā bārdiņā. Tad viņš atkal uzmekleja dancotaju pūlī savu seevu, pavilka to sāņus un asarām birstot atkārtodams stāstija:

«Simts rubļu nebirst no gaisa... seeviņ, nudee', nebirst... Un veens pats jau mums tas skuķis ir...»

Krasts lēnām gāja pa tumšo, muižas aleju. Sen viņš zināja skaidri, ka Rasma preekš viņa pazuduse uz viseem laikeem, bet taču nevarēja noslāpet vēlešanos, vēl reiz, kaut no tāleenes, viņu redzet, kaut no tāleenes noskatīties viņas laimē, kuras dēļ ta pameta savu tēvu un māti un kura to rūgti peekrāps... Gribeja noskatīties Rasmā un ar sagaidamā gandarījumā apziņu smētees par to izmisības un sāpju spoku, kurš neredzams ņirgajās aiz viņas tagadejā skurbuma rožainās miglas...

Uz muižkunga verandas un parkā pa vakareem gāja jautri. No eekšas aiz aiztaisītām durvīm vareja dzirdēt smeeklus, tad plānās vīna glāzītes tinkšķedamas vairak reižu sasītās un palika klusu. Bet dārzā starp jasiņu un pleederu krūmeem reizēm pamirdzeja Rasma baltais uzvalks un jaunkunga zaļganā platmale, bet smeekli un sauceeni pamazām attālinājās un atbalss grima egļu meža melnajā beezoknī...

Muižkungs sēdeja zalē, burzija avizi, pūta leelus dūmu mākoņus gaisā un reizēm bungoja ar pirksteem pa galdu. Garlaicība un neaizdenamas rūpes pēdējās nedeļās eevagojušas pāri dziļu krunku viņa gludenā peerē. Un pee katra skaļaka sauceena vaj smējeena tur laukā acis peemeedzās un cigars notri-seja zobos.

Muižkundze pastāvīgi bij vīra tuvumā. Redzeja un saprata viņa nemeeru un nezināja kā iztapt, kā izkalpot.

Kungam cigars bij kreetni apdedzis, viņš skatījās pēc pelnu trauciņa. Kundze tūlīņ pamanija viņa skatu, meta rokdarbu nost un pelnu trauciņu no mazā galdiņa paķērule, tecīņus peenesa.

«Te būs, vīriņ...»

Reinfelds dūsmīgi nodrupināja cigaru.

«To atkal, laikām, tas puika tur aiznesis.»

«Nē,» kundze meloja, «es esmu ta vainīgā.»

«Ko tu ar viņu dariji?»

«Mainijām galda aplāju un tā noņēmām.»
Muižkungs eevilka pāri dūmu. Muižkundze iz-
tapīgu, vēligu seju, stāveja un skatījās.

«Kur tas puika atkal palicis?»

«N-nezinu, laikām, uz verandas.»

«Tā — nu pasauc viņu šurp.»

Kundze pataisīja verandas durvis vaļā.

«N-nav, laikām, parkā izgājuši.»

«Parkā, ja!» Reinfelds greezīgi atsaucās. «Citur
jau viņu nedabusi. Un tas skuķis arī tur?»

«N-nē... Rasma, laikām, būs ķēķī...»

«Ak tā, ķēķī... Nu ej, paskatees.»

«Ēs jau arī nezīnu,» kundze stostījās, «varbūt
Rasma tagad arī parkā, bet pirmiņ bij ķēķī.»

«Pirmiņ, ja — pirmiņ... Nē, tas taču drusku par
traku... Kopā veen, kopā veen abi divi!»

«Vaj tu, Vilfrid, nedzersi tasiti kafejas?»

«Tumsā pa parku... Vaj tam puikam jēl maz
prāts! Muižas ļaudis sāks nezin ko runāt.»

«Ko neekus, vīriņ, kas nu klausisees bauru valo-
dās! Vaj nevēlees pāri apelsīnu? Apteekneeka kundze
bij atsūtījuse, viņeem vesela kaste peenākuse...»

«Leec tu mani meerā! Pasauc Arnoldu, man ar
viņu jārunā.»

Muižkundze saskābuse izgāja uz verandas. Kungs
jo deenas palika nelāgaks, nemaz vairs iztikt pa prā-
tam. Toreiz, kad Arnolda vēl nebij mājās, ar visu
sliktumu tomēr bij labak.

Viņai bij ilgi jaklaigā, kamēr beidzot kur egļu
malā atsaucās. Vēl ilgaki jagaida, kamēr Arnolds pa-
rādījās verandas preekšā uz ceļiņa.

«Papa sauc, papa tevi sauc!» mamma čukstoši
steidzās paziņot.

Arnolds atstūma zaļgano platmali pakausi un pa-
vipsnāja.

«Sēstees!» Reinfelds, dēlā neskatidamees, teica,
bet pagāja brīdis, kamēr Arnolds atsēdās krēslā, tē-
vam pretī izlaidīgi atgāzās pret atzveltni.

«Tu gribeji man ko sacīt?» viņš pavisām nevai-
nīgu seju eeprasījās.

«Nevis kaut ko, bet nopeetni pārrunat gribeju ar tevi par mūsu aizceļošanu.»

«Ach par aizceļošanu! Vaj tad ta leeta tik steidzama?»

«Tev nu gan viņa, kā leekās, nav steidzama, bet man vecās kaulu sāpes sāk atgreestees.»

«Sāk atgreestees!» Arnolds vipsnaja. «No ta laika, ka es esmu mājās?»

Reinfelds nezaudeja savu ceenibu.

«Ja, apmērām... Un mamma ari paleek arveenu nervozaka.»

«Ach, ko nu par mani!» Muižkundze sāka nadzīgi kravatees pa galdu. «Man pēdejā laikā — — — Es tagad jūtos labaka.»

«Man nekas nav preti,» Arnolds veenaldzīgi teica — «ceļosim. Bet tev taču jāsigaida leelskungs mājā.»

«Leelskungs man paziņojis, ka tagad vēl nebūšot. — Tā tad mēs ceļosim?»

«Kā tu gribi. Bet tad taču visi?»

«Kādi visi?»

«Arnoldam acis peemeedzās, kā citkārt tēvam.»

«Mēs trīs, deenestmeita, Rasma.»

«Nē, to deenestmeitu mēs nevadasim pa peldu veetām. Mūsu mantas apstākļi neatļauj tik plašu dzīvi.»

«Hm...» Arnolds košlaja lūpas. «Nez' kā es bez ta skuķa iztikšu: esam tā peeraduši veens pee otra.»

Muižkungs nokāsejās.

«Labi, ka tu pats par to eeminees, man būtu drusku nepatīkami. Tu, dēls, savā draudzībā ar to skuķi ej drusku par tālu.»

«Nu, nezin... Kapēc tu domā?»

«Es neka nedomaju, bet vispirms ir nepeeklājīgi tā apeetees ar deenestmeitu. Bez tam tikumiskā ziņā mūsu muižas ļaudis var ņemt peedauzibu no tavas uzvešanās.»

Arnolds brīdi skatījās tēvam acīs, tad sāka smeetees.

«Ak, par muižas ļaužu tikumibu tu ari sāci rūpētees! Labas laimes, papa, misionara darbā.»

Reinfelds valdijās.

«Es, protams, ticu, ka mans dēls pats to eeskatīs un atzīs ko es nupat mineju . . . Tā tad mēs ceļosim!»

Arnolds peecēlās un izstaiņijās.

«Ceļosim.»

Un pee durvīm vēl pagreezās atpakaļ.

«Tā tad Rasmu līdzī neņemsim?»

«Nē, Rasmu neņemsim.»

«Pareizaki ari ir: Rasmā un kaulu sāpes lai paleek mājās. Ar labu nakti papa!»

Uz verandas stāveja Rasma, saburzitām drēbēm, izplūkateem, lapām un skujām peebirušeem mateem. Platām acīm skatijās Arnoldā. Tas pa nāceena galām apkēra viņu, apgreeza rinķī, ka kājas zemei nepeedūrās un atkal palaidis, atstūma no sevis, bet rokas patureja uz viņas pleceem un skatijās viņai acīs.

«Ko papa tev teica?» Rasma, matus gludinadama prasija.

«Teica, ka mums jaaizceļo.»

«Kur? Projām — uz Vāczemi?»

«Uz Vāczemi, ja.»

«Jūs veeni, vaj mēs visi?»

«Uzmini . . .» Arnolds šķelmīgi smaididams lūkojās Rasmai acīs. Rasma sirds gan strauji eepukstējās, taču viņa cereja vēl.

«Uzmini!»

«Saki taču, ko tu mani tikdaudz ķircini.»

«Neteikšu, tev jauzmin! — Nu!»

«Visi . . .»

«Neka, netrāpiji!»

«N-nē?»

«Jūs abas paliksāt mājās, tikai es ar papu un mammu ceļosim. Es jau gan gribeju tevi ari, bet papa saka, ka mūsu apstākļi to neatļaujot. Papam pa reizei savadi eeskati — — — Kas tev, Rasma — ko tu . . .?»

Rasma peepeši nogrūda viņa rokas no pleceem un atkrita krēsļā. Viņas lūpas trīseja kā drudzī.

«Dzer . . .» Arnolds peelika viņai glāzi pee lūpām. Viņa eedzēra pāri malku.

«Kas tev notika? Sabijees?»

Viņa neteica neka, tikai skatījās eeplestām acīm. Arnolds sataisīja vissvētako seju, nosēdās pretī un saņēma viņas rokas.

«Tu esi pārāk nervoza. Še, dzer vēl.»

Bet viņa atstūma roku ar glāzi nost. Acis viņai pamazām pildījās asarām.

«Un tu gribi mani atstāt?»

«Ach, bērns? Kam nu tu par to uztraucees – vaj tad nu uz ilgu laiku! Atbrauksim atkal!»

«Nē, ja tu aizceļosi, tad es tevis vairs nesagaidīšu, to es paredzu. Vaj nu es nomiršu, vaj notiks cita nelaime... Bez tevis es nedzīvošu.»

Arnolds tēvišķīgi pasmaidīja un noglaudīja viņas roku.

«Pārees, bērns, tas pārees... Veca leeta, tas jau arveenam tā...»

«Nebrauc, Arnold, es tevi lūdzu, neatstāj mani.»

«Nevar, sirsniņ... Kas jadara, jadara... Bet es tev rakstišu...»

«Nebrauc, dārgais!.. Paleec pee manis!»

Arnoldam sametās druciņ neomulīgi. Vaj ta skuķe teešām tik naiva, kā izrādas? Viņš sāka domāt, kā apmeerinat mulķa radijumu, bet nekas labs neekrita prātā. Par laimi verandas durvis pavērās un mamma iznākuse čuksteja:

«Arnold, tevi papa sauc, viņam vēl pāris vārdu ar tevi japarunajot.»

«Ja, ja, tūliņ...» Un pret Rasmu viņš galanti palocijās:

«Labu nakti, jaunkundz!»

«Tu, Rasma, pasaki Stūla madamai, lai viņa eeeļ kunga guļamā istabā karafē tīru ūdeni.» Un pagaidījuse, līdz Rasma aizgāja, aizslēdza verandas durvis, nodzēsa lampu un eegāja atpakaļ zalē, kur muižkungs ar Arnoldu pārrunāja par ceļojumu...

Bet parkā no soliņa eepretim verandas durvīm pacēlās cilveks un leeleem soļeem aizgāja ar likumu uz pils pagalma pusi. Dīvaini sakucees uz preekšu, bet reizēm atslējās taisni, kā cilveks, kas tikko smagu nastu no pleceem nokratījis. Nopūtas, viņam lauzās no

krūtīm, bet cilvēks sacīja sev, ka tās esot atveeglinajuma nopūtas pēc grūta padarīta darba . . .

Erna, ar lampu rokā, aizslēgōjuse pils koka pēebūves logus, uzkāpa uz durvju patrepes. Peepeši kāds viņai tepat aiz muguras padeva labvakaru. Mazleet satrūkusēs viņa apgriezās. No lampas šaura gaismas stripa steepās parkā pār celiņeem un krūmeem un tajā viņa eeraudzīja cilvēku ar pakausī atšļukušu cepuri, izjukušeem mateem un bālu seju ar spulgām acīm.

«Krasta — kungs! Kā jūs mani nobeedejāt . . .»

«Nebaidates neka, es bez ļauna nolūka pastaigājos pa muižas parku.»

«Kā jūs ērmīgi runajat! Kas jums noticis?»

«Man? — Bet itin nekas, jaunkundz . . . Nebaidates . . . Jūs eekšā kungi gaida?»

«Nē, kundze ar bērneem guļamā istabā. Man tikai jaaizslēdz šīs āra durvis, tad eešu istabā.»

«Vaj jūs nevarat mazu britiņu palikt? Jeb — es, laikām, izskatos pārak bistams . . .»

Erna nolika lampu uz augšējā kāpšļa un pate nostājās uz apakšējā, lampas gaismas švītrai preekšā.

«Sakat taču, ko jūs te darat, nakts laikā?»

«Biju pee muižkunga logeem skatītees . . . Savus rēķinus ar pagātņi šovakar noslēdzu un vairak nenākšu.»

«Bij jau ari laiks. Tā tad nu jūs no sava skurbuļa esat pilnīgi atsvabinājušees?»

«Pilnīgi . . . Bet — jūs, laikām, gribat eet eekšā?»

«Nē, es tikai gribeju te nosēstees — man galva drusku sāp. Jūs varat sēdet tur uz viņa gala.»

Krasts vilcinadamees nosēdās. Lampas gaisma atkal pār viņu abu galvām krita uz celiņeem un krūmeem.

«Ja,» Erna teica mazleet pārvērstā balsī, «Saša man atkal atrakstījis vēstuli.»

«Kas? — Ak tā, Saša? Ko šis?»

«Puika pavisām bez prāta palicis. Raksta un lūdzas, lai sūtot Minnu uz pilsētu, šis citādi sev padarišotees galu. Ko Minna tagad dara? . . . Bet kas jums ir? Jūs nemaz neklausatees.»

«Man pārāk grūti ap sirdi...»

«Atkal jūs ar savu grūtumu! Preecates jums vajadzētu, ka esat reiz nokratījuši to kauna jūgu... Viņa būtu jūs aptraipījuse teem dubļem, kuros pate vērtas...»

«Nē, ne par to... Par to — man leekās — es preecajos... Bet nu es esmu palicis veens — vecaku, māsas, draugu man vairs nav. Visus nu esmu atmetis.»

Bridi klusedams, viņš skatījās Ernai acīs un viņam likās, ka no tām izstarotu maigs siltums. Pēdīgi viņš eerunājās, pats nezinadams, kapēc runāja par to un ne par citu.

«No tā laika, kopš man nav vairs ne vecaku, ne māsas, ne draugu, ne manu nākotnes sapņu — man dzīve palikuse nepanesama... Ej kur eedams, visur esi veens, visur svešs... Un pa garajām naktīm, kad meegs nenāk, un kad es skatos istabas smacīgajā, tukšajā telpā, daudzreiz esmu vēlejees raudat, bet asaras nebirst. Un ar katru deenu grūtak un smagāk man gulstas virsū veentulības sājju slogs...»

Erna peecēlās un uzlika savas rokas uz Krasta pleceem.

«To es jau sen paredzeju... Jūs nevarat eedomatees, ar kādu nepaceetibu es esmu gaidijuse uz to brīdi, kad redzešu jūs bezspēcīgu, atstātu un veenu savās pašpazemošanās sājēs... Tādu kā šovakar... tādu kā tagad...» Viņa peepeši tā kā atgrūda to nost un ātri uzkāpa trepu augšējā pakāpē. Krasts stāveja galvu nodūris un elsa smagi.

«Jūs preecajatees par manām sājēm...»

«Preecajos... preecajos,» viņa kaisli čuksteja, un peepeši noklusa. «Nē, man žēl jūs... Ak, cik ļoti man jūs žēl!»

Krasts klausījās it kā tikai tagad sāktu aptvert, ko visu laiku nebij sapratis. Pacēla galvu un atkal raudzījās Ernā, kura nekustedamās stāveja augšā bāla, bet mirdzošām acīm.

«Jums žēl manis?»

Viņa palocija galvu. Bet šajā palocijumā izteicās daudz kas vairak.

Krasts atminejās, ko Erna kādreiz viņam sacijuse. Pamazām viņam peerima greezigais sāpju ne-meers, viņš pakāpās pee viņas.

«Jūs — — jūs domajāt par mani... Redzejāt un sapratāt manu pašpazemošanos?..»

«Viņš bij satvēris viņas roku savām abejām un speeda to.

«Ja... sapratu...» Tad viņa peepeši tā kā izbijās no saveem vārdeem un mēģināja atvilkt roku.

«Neklausat, ko es saku... Laižat mani vaļā... Atminatees Rasmu!»

Viņš tikai papurināja galvu.

«Rasma preekš manis ir miruse...»

Viņa vēl atleecās nost un raudzijās viņam acīs.

«Miruse? Pavisām, uz viseem laikeem?»

Acis viņam drusku eepletās.

«Ja, es domaju...» Bet tad viņš ātri atlaida veenu roku vaļā, pārbrauca ar to pār seju un aizelsees izdvesa: «Ja, uz viseem laikeem...»

Ārā debesis no paša rīta nomākušās melnum melnas — leekās, uzpūtīs vējš un sāks līt. Leepā par agru eeradees melnais strazds, sarāvees lēkā no zara uz zara, pabailīgi eesvilpjas, tad kā ko gaididams, galvu peešķeebis skatas.

Sējumu saimneeku galā ļoti klusu. Istabā krēsls, vēss, mikls ... Kur aiz seenas klusu dūc kalpa seevas ratiņš ...

Saimneekistabā pee loga sēdeja Sējuma jaunā saimneece un skatījās laukā. Adiklis viņai noslīdejis klēpī un uz ta kā sastingušas guleja ceeši sakrampe-tās rokas.

Pagalms ārā ligojās veenos dubļos un jumtlāsu pančkās. Tajās mirka, deezin no kureenes cēlušees, nonesati seeveešu zābaki, sadauzīts, sarūsejis trumulis un kušķis dzeltenu sapuvušu salmu. Tik agrs pavasars un jau tik daudz dubļu pagalmā!

Tikko eesākta laulības dzīve un sirdi jau tikdaudz sāpju! ..

Anna vairs neraudaja katru deenu, kā gadu atpa-kaļ, pēc kāzām. Deenu pa deenai, nedēļu pa nedēļai, mēnesi pa mēnesim — veselu gadu cauri — viņas iz-sikst, tikai uz vaigiem paleekas zīmes, kuras vairak neizdzēsīs pus mūža laime un preeki ...

Ar to acumirkli, kad viņa eeraudzija savu vīru kāzu deenā pagalmā runajotees ar nu jau radibās mi-rušo Pūpola Līzi, sāka zust ta maldu migla, kura viņu līdz tam bij tīstijuse rožainās skarās. Pamazām, deen pa deenai, kamēr šodeen viņa galīgi atjēdzās, ka viņai nebij vīra, kuru ta mīletu tā, kā tas peeklājas godigai seevai. Daļa vecās greizsirdības, vecā naida vēl bij atlikusēs, bet mīlestības tur vairs nebij ...

Sējums eenāca smageem soļeem un nosēdās. Cepure, kā veenmēr, viņam bij atšlukuse pakausī, no brūnā vadmalas mēteļa pileja ūdens un platā straumē sūcās uz eedobumu krāsns preekšā. Sējums pa pa-radumam skatījās seevai eegarām. Anna skatījās un

brīnejās: cik vecs un nodzīvojees taču bij viņas vīrs! Peere plika, galvvirsā reti, palsi mati, ap acīm sikas krunkas. Cik svešs viņai šis cilvēks! Viņa gribeja eeskatītees tam acīs, eespeestees viņa dabas dziļumā, bet viņš greezās prom un sargajās skatītees taisni.

«Vaj tu mani gaidīji ar'?»

«Nē,» Anna veenaldzīgi atteica. «Ko tevi pee-gaidīs. Pirms tumsas tu jau nekad nenāc mājās, un nepeedzērušu tevi nevar dabūt redzet.»

Sējums labu brīdi nesacīja neka, tikai drūmi raudzījās grīdā.

«Es nezinu, kapēc man tā veen eet dzīvē... Aprecejos, domaju sak' nu būs palīgs, nu ar visu saimnecību ees pavisām citadi... Kas to deva! Desmit reiz sliktak, kā kad veens biju! Vaj tu nevaretu vismaz tos puīšus peeraudzīt, izrīkot, lai viņi kaut cik strādā!»

«Vaj tad es, lai par stārastu stāvu pee taveem puīšiem. Ta taču tava paša zinašana un darišana.»

«Nuja, gudra tu esi un mute tev ari tāda, ka tikai japaklausas. Vaj man laika mājās stāvet — cik man nav to eešanu un braukšanu.»

«Eešanas un braukšanas tev pulka gan, uz beedribu veen šonedel' trīs reizes. Un deena aizeet katrā braukumā.»

«Kā tad tu domā: ceļš slapjš, dubli līdz rumbām un kādi man tee zirgi! Ša gada vasarajam māksligus mēslus eepirksim kopīgi. Trīs vagonu tā apmērām par pusotra tūkstoša rublu. Mani ar Leelkoku eeveleja par eepircejeem.»

«Tevi par eepirceju?»

«Nuja, mani. Kas tur ko brīnetees?»

«Tevi — ar pusotra tūkstoša rubļu! Vaj tad cita nebij ko vēlet?»

«Cita!.. Cik tu esi gudra! Pee eepirkšanas taču nevar sūtīt kādu nekādu mulķa vīreli: tur vajaga prast kreeviski sarunātees, parakstīt, aprēķinat. Bez tam nospredām uz rudeni sākt mūsu purva nogrāvošanu.»

«Tur atkal daudz naudas vajadzēs... Lai nu tee dzimtneeki plēstos un pūletos, bet ko tad jūs,

muižas rentneeki! Jums abeem ar Greezu bez tam vēl uzteikts.»

«Tas tā parasts: pēc notecejušēem kontrakta gadēem katrreiz uzsaka: Uz nākošu trešdeenu esam ziņoti uz muižu, tad, laikām, būs jāligst par jaunu. Bet pļavas jālabo tā kā tā, bez labām pļavām lopkopību eevest nevaram un bez lopkopības mūsu saimniecības nav eespējams pacelt.»

«Ta visa mana brāļa gudriba.»

«Nu, tā nu isti nevar teikt — tur es — tas ir, manas gudribas vairak klāt. Pēc ša stabules jau nu vairs tā nedanco, kā pagājušo gadu. Tagad jau katrs pazist un zin, kas šis par vīru. Sēd tur sapulcēs sarāvees un glūn caur peeri, kā vilks... Bet ko tik' pataisa muti vaļā, tā mēs visi kā veenā balsi: nē un nē — paši zinam, kas darams! Tev, brāl, tas papirs un ņa spalva, tu tikai raksti, bet muti peevaldi... Un tad ir ari palicis kluss!

«Seeva viņu būs pataisijuse gudraku...»

«Varbūt... Ja, teešām, seeva gan! Erna ir zelta cilvēks. Bijuse man tāda, vaj es ari būtu tā noģajees!»

Peepešā nesaprotamā īgnumā nosplāvees, viņš izskrēja laukā. Rājās tur uz viseem gājejeem, kurus sastapa ceļā. Tišām, it kā seevaj spitedams, kavejās tur. Beigās taču eenāca atpakaļ un bez vājdzības kravajās pa istabu.

«Ko tu meklē?» Anna prasija.

Sējums nesacija neka, pūta tikai un staigaja no veena istabas stūra otrā.

«Ja gribi sausas zeķes, tur, mūra lodziņā, ir, šorīt aizlāpiju.

«Zeķes...» Viņš teešām paņēma zeķes, bet tūliņ nikni nosveeda atpakaļ. «Posta dzīve... Gājeji putina laukā, bet viņa tev nemaz tā nē, kā cilvēks — kā zvērs...»

«Ko tad es tev daru?»

«Ko tu man dari! Vaj es nezinu, kas tev prātā! Pūpola Līze, Pūpola Līze... Par to veen tu domā! Nu, kam tad tu skrēji pee manis, kad ņa Pūpola Līze tev veenmēr kā dadzis acīs. Līdz kāzām nevoreji

noceestees, nevoreji sagaidit — nu neleek meera mirušam cilvēkam.»

«Tam jau būs gan jāleek meers, nu jau drīz būs veetā cits!»

Sējuma naida un reebuma pilnais skats noslīdeja pār Annas pārvērtušos augumu.

«Ko nu atkal esi izgudrojuse?» vaigi viņam sāka tvīkt dusmās.

«Zinu jau, zinu visus tavus nodomus. Kam tad tu viņdeen vizināji to Zaidaru Minnu? Kam dereji viņu par kalponi no Jurģeem?»

«Tu esi skaidri kā bez prāta! Mūsejā taču no Jurģeem aizeet, bez deenestneeces iztikot nav eespējams. Un vaj tad nu nezinams, kā tagad ar teem cilvekeem: nemeklesi pee laika, paliksi bešā... Ko?»

Anna tikai atmeta ar roku. Sējums svaidījās istabā apkārt.

«Tad runā taču, ko sēdi kā mumija!» viņš kleezda, seevai tepat preekšā apstājees.

Bet Anna ir nedomāja runat. Viņa acumirkli pat nevoreja eedomat, ko lai sacitu, bez tam viņai bij tāda neizskaidrojama ļauna patika par vīra bezspēcīgajām dusmām. Viņa skatījās vīra vecajā sejā un domāja par to, ko nesen peedzīvojuse.

«Kā tas viss pārvēertes no ta laika, kad viņš te kāzu deenā staigāja jaunā uzvalkā, smaididams un līgsms...»

Viņa sēdeja vēl ilgi pēc tam, kad vīrs bij jau istabu atstājis. Nemanija, ka krēsļa istabā palika beezaka un miklais vēsums reizēm nodrebināja viņas plāni ģērbtos locekļus. Tikai kad istabas durvis čikstedamas atvērās un Pūpoleene nāca eekšā, Anna pacēla galvu.

Ta bij izģērbusēs kā pa svētkeem — zābakeem kājās, pēc modes sagreesteeem mateem, aditu lakatu ap pleceem. Viņas vājā seja itin kā spīdeja ģekīgā smaidā.

«Ak kā nu sēd mana saimneecite!» Nosēdusēs Annai pretīm, glaudija viņas roku un skatījās acīs. «Tā jau eet tām jaunajām seevām — vaj nu nezi-

nams... Tas mums visām jaizbauda — tee vīri tādi neleeši.»

Anna nezināja, ko sacīt, bet Pūpoleene ari negaidīja. Viņai pašai tik daudz ko runāt, ka nepaguva veen.

«Tāpat manejais...» viņa uzsāka atkal. «No paša agra rīta kā gājis — kur tad nu citur dzīvo, ka pa krogu... Teicās gan eet zirgu skatītees — viņš jau no Jurgēem par traku grib uz teem muižas lidumeem un tad otrs zirgs vajadzīgs. Bet vaj tad nu nezināms, kur tas zirgs meklejams... Jūsejā jau ari nav mājās?»

Anna paskatījās istabā apkārt.

«Nav. Laikām, aizgājis...»

«Aizgājis, kā tad, tāpat kā manejais... No paša rīta. Kā tos simts rubļus dabūja, tā nu tik' eešanas, katru deenu eešanas... Deeviņš to zin, cik no teem pašem simts rubļem vēl atlicis! Ko es izkaulejos, ko es izbāros, kamēr desmit rubļus eedeva... Paganis!.. Nu un par teem es, saimneecit, lūk šito lakatu nopirku un šito rokas sprādzi un šitās kamašas... Man vēl tā gribejās tādu mazu kabatas pulksteniti ar sudraba ķēdi, bet neiznāk. Un vairak, pagans, nedod, ka tu viņam vaj galvu greez nost! Nebūtu, pagans, apdzēris visu naudu, nopirktu šujmašīnu un kā citreiz pee kungeem dzīvodama, strādātu atkal savu smalko rokdarbu. Tad būtu pavisām cita dzīve. Ne tev rokas tulznās, kā no izkaptis kāta, ne mugura slapja, kā puteklainā rijā, un naudas kapeika ari veenmēr pee rokas.»

«Bet tad jau ari Pūpolam zemes darbs jamet pee malas.»

«Pūpols?... Nu lai viņš met pee malas, lai met, kas man par bēdu! Es jau viņam nez' cik reižu esmu teikuse, ka nav vērts zemi strādat. Kas tad tas zemes strādneeks ir: cita vergs, pēdigais nabags, kam nav lāga maizes kumosa ko kost... Cik reizes es runāju, sak', pārdosim tās grabažas, tiks kāda kapeika naudas. Tu vareši eet slīperus tēst, uz plosteem, vaj citur, kur pulka var pelnit, es atkal nopirkšu šujmašīnu un tad mēs uzdzīvosim pavisām ci-

tadi. Bet ko tu ar dumju zemneeka cilveku! Tas tev tikpat kā ērce peekodees tai zemes būšanai. Kad man nav sava zemes stūra un sava zirga, viņš saka, tad es esmu tikpat kā bez roku un kāju... Bet šorīt es viņam teicu skaidri un gaiši: Ja tu gribi zemi strādat, tad ņem sev deenestmeitu, es to prasto darbu vairak nestrādašu. Man tur pilsētiņā pazīstama vee-na freilene, viņa šopavasār precas ar teesas skrīveri un savu šujmašīnu pārdod — no tās es dabušu. Naudu viņa solijās pagaidīt līdz rudenam.»

«Ja, ja...» Anna noņurdeja, bet domas viņai mal-dijās nezin kur. Pūpoleene peevirzījās saimneeci vėl tuvāk.

«Un ta' jūsejais nu arī veenmēr uz krogu?»

«Ja, viņam daudz eešanu...»

«Ja, ja...» Pūpoleene smaididama locija galvu, it kā apstiprinadama savas aizdomas. «Tādi viņi pa-leek, kad redz, ko seevai tā... Tad tikai projām no mājas, projām, it kā seeva būtu ta vainīgā. Ja, ja, — jūsejais arī. Ta, mīlo saimneecit, ir zīme, ka viņš jūs nekad nav deezin kā mīlejis — ja, darat, ko zinat, nav mīlejis. Tāpat jau mans Pūpols arī...»

Annai bij tāda nojauta, ka šī seeveete viņai ee-naidneece, ka viņas plāpašana to apvaino un paze-mina, bet viņa nezināja, ko sacīt, kā atkratītees. Bez spēka viņa klausījās, ka Pūpoleenes valoda gree-stin greezās viņas asiņojošā nejutīgā sirdī.

Trešdeen, jau ap astoņem Grauju pils preekš-namā pulcejas rentes saimneeki, muižas līdumu nom-neeki, pūrīneeki, mežsargi, muižas amatneeki un citi kureem muižai kaut kas maksajams, vaj kureem kaut kas no muižas nācās.

Muižas koridors atradās aiz visām pils ķēķu, pee-leekamu kambaru un suņu istabu peebūvēm, Dau-gavas krasta slīpumā. No pagalma ejot vispirms bij janokāpj pa astoņem radzēs eecirsteem izdrupu-šēem pakāpeeneem lejā un tad pa līku taciņu vareja nokļūt līdz koridora peebūvei, eeblakus ķēķim. Viss

tas gabals, no sijatu granti bruģetā laukumīņa pils verandas preekšā līdz koridora peebūves durvīm vasarā bij no veenas veetas kā nobērts leelakeem un mazakeem radžu gabaleem, pavasaros un rudenos pa kāpeeneem lejup sūcās dubļains ūdens, bet zeemā viss slipums bij apsalis ar ledu, un pa celiņu lejā vareja tikt tikai ķerotees un turotees pee lazdu un ērkšķu krūmeem un pat tā daudzreiz nācās laistees sēdus. Koridora eeejai aizliktas preekšā durvis, kuras eepreekš savas tagadejās goda veetas bij virājušās muižas staļļa lūkas stenderēs un laikām jaunajā veetā jutās visai neomuligas, jo bij sarāvušās tā, ka augšmalā paplata šķirba palika vaļā. Peebūve pate bij koka, ar caurumainu papes jumtu, bet tālak pils ārējā seenā izlausts robs un no šejeenes šaurā koridorā mūra seenas eestēpās dziļi pilī, garām leelkunga rakstamās istabas durvīm, kurām eepretī pee seenas peekārta lampīņa, kas apgaismoja deenas laikā tumšo koridoru.

Garais koridors bija laužu puspilns un veenmēr vēl nāca klāt. Nāceji bailīgi vēra durvis, pa mazu šķirbiņu līda eekšā, bet durvis tomēr čiksteja nejauki.

Pee pašām rakstamās istabas durvīm sastājās tee rentes saimneeki, kureem kontrakta gadi vēl nebij notecejuši un kureem kalngalā lini un meeži pagājušo gadu labi padevušees, tā kā pavasara renti visu vareja nomaksat. Aiz teem lejasgaleeši, kam pagājušā slapjā vasara izslicinajuse visas druvas — tee tikai pusi no vajadzīgās naudas bij sakrājuši. Tee stāveja klusu, koridora seenās raudzidamees un pārdomāja, kā lūgt barona pilnvarneeku, lai gaiditu līdz Jāneem. Vēl tālaku uz eeejas pusi pulciņā stāveja tee, kureem pagājušā rudenī atsacīts un šopavasars jakravajas laukā no mājām. Nevarīgā naidā tee stīvi skatijās grīdā, bet veens, otrs paslepšus sirdīgi eerāva pa dūmam no īsas kalķites un ar nepaceetibu gaidīja, kad tos sauks preekšā noslēgt pēdejos aprēķinus. Tālak nāca muižas lidumu nomneeki. Ta bij sevišķa šķira graujeešos. Gandrīz kuprī saleekti, brūni-melnām sejām, spuraiņām bārdām, kroplām, apdauzitām un apdedzinātām rokām, nātnos svārkos un biksēs,

vīzēm kājās, caurum-caurumaini izdegušās platvirsa cepurēs. Starp teem nebij neveena zaļokšņa, enerģijas pilna auguma. Viņu izdilušos dzīslaiņos roku muskuļos bij sastindzis savads dzelžains spēks, kurš cilvēkam vecam paleekot nemazinājās lēnām un nezuoda, bet lūza uz reizes. Aiz dūmu un kvēpu kārtas sejas nevarēja lāgā saredzet, ne atšķirt divdesmit peecus gadus vecu no sirmgalvja. Dūmu un kvēpu smaka nāca no lidumneeku pūļa, un lidumneeki, laikām, arī paši to apzinadamees, turejās eesāņus. Pee pašām koridora gala durvīm spaidījās mežsargi un citi muižas apakšneeki, kuri bija saziņoti saņemt barona pilnvarneeka instrukcijas, vaj arī samaksat pusrubļus un rubļus pr nokavētām deenām un par pīpešanu aizleegtās veetās.

Pilnas divas stundas bij jagaida, kamēr ozolkoka durvis pavērās un tajās parādījās pilnvarneeks. Degunu raustidams un peeri grumbodams paskatījās sapulcejušos un sauca rentes saimneekus eekšā...

No otras grupas saimneekem Sējums pats pēdeja is iznāca no kunga rakstāmās istabas. Ne vārda nesacijis, aizspraucās pa koridoru paziņām garām, izgāja laukā un, tikai pee peekalnes radžu kāpeeņem Greezam uzdūrees, atjēdzās.

«Kur tu — —?» viņš apjucis ņurdeja. «Vēl neesi aizgājis?»

«Nē, es gaidiju tevi. Ko tev vāceetis laba teica?»

Sējuma acis nelabi eemirdzejās.

«Atteica. Jakravajas laukā.»

«Skatees!» Greeza skaņi un tā kā puspreecigi atsaucās. «Tāpat kā man... Domaju, ka tevi vēl atstās.»

«Atstās — — Laukā jau nu vēl nedzen, bet vaj tad tā eespējams dzīvot: trešo daļu man noņem — visu jauno liduma zemi nost — un par atlikušo jamaksā tikpat kā līdz šim. Saki tu pats, brāl, kā lai dzīvo! Tik jau nu man bij tās zemes, kā ta jaunā. Vecā dūņa un kūdra pate par sevi vee nemaz neatmaksajas... No ka tur dzīvosī, no ka eedzīsī to milzīgo renti! Būs jalaiž malā un jalaižas uz lidumeem — veenu gabalu saņēmu...»

«Kapēc tad tev ņem nost to jauno zemi?»

«Taisiņot atkal jaunu puzmūižu. Citeem arī ņems nost, bet nākošā gadā. Uz mana gabala celšot muižas mājas, šopavasār jau sākšot darbus, tapēc man tūliņ... Bet ko tad tu domā eesākt?»

«Nezinu. Seeva jau gan par traku grib, lai pār-dod inventaru un uzņemot kādu bodi, bet leela preeka no ta nav. Jau tā bode pee bodes, kur te viseem ra-sees pirceji? Nu un tas — tu jau zini, kāds man tas meiteetis, izšķaidīs, ka nebūs ko redzet. Būs vaj japrasa kāds gabals no teem pašēem līdumeem.»

Baznicas ceļa gals. Veenā pusē ceļam krogs, otrā monopola pārdotava.

«Vaj neeeeesim?» Sējums, tā kā negribedams, pa paradumam uzsparasija, bet Greeza nelikās dzirdejis. Un tā abi sirdsdraugi, kurus agrak tikai saķērušos redzeja, gāja veens otram gabaliņu eepakaļus, katrs pa savu ceļa pusi, galvas nokāruši, un bezcerības un izmisuma pilnām acīm raudzijās leelceļa dubļos un pelekajās gļotainās sneega paleekās grāvjos.

Bet no Grauju muižas koridora iznāca arī pul-ciņš preecīgu cilveku. Tee bij kalpi un vaļineeki, kuri, tikdaudz eekrājuši, kā vareja nopirkt savu zirgu un vajadzīgākās saimnecības leetas, saņēmuši no muižas pa gabalam līduma. Leelakā daļa taisni no muižas devās uz pagājušās zeemas cirtumu, kur atra-dās izdodamee līdumi.

Ap desmit kvadratverstu leels meža gabals pagā-jušo zeemu nocīrst — pats labākais un skaistākais rozas gabals Grauju muižas mežos. Tūkstošēem bru-su, zāģu un būvbalku, slīperu un malkas kubiku bij no šejeenes pa Daugavu aizplūdinats lejā, desmit tūkstošēem rubļu pārvaldneeks sūtīja baronam uz Vāczemi. Šo zeemu visa apkārtne pelnijās ar ve-šanu. Lai nu gan vedeju saradās daudz un cenas ga-lā nošļuka tik zemas, ka zirgs ar cilveku knapi sep-tiņdesmit peecas kapeikas deenā vareja pelnit, taču Graujeeši bij preecīgi, ka pēc pagājušā slapjā gada bij kur kapeiku nopelnit. Bet reizēm pāris prāta ve-ču, kopā sagājuši, bažīgi spreeda, ka meži teekot pa-visām izpostīti un ka malkas cenas kāpšot vēl aug-

staku un būvkokeem vajadzīgo balku nepavisām ne-
varešot dabūt. Bet jaunee katru sestdeenā vakaru
brauca uz muižu, saņemot nopelnīto, eegāja pee mono-
pola vaj krogā, izmainīt naudu un pēc kādām stun-
dām, pa tumsu mājās braukdami, skrēja cits citam
garām, kleegdami, svilpdami. Dažs labais, mājās ee-
braukdams, apgāza savus veja izlodziņus vārtus vaj
nolauza aiztrunejušo akas stabu...

Bet jaunee līdumneeki bradaja pa cirtuma slap-
pajām peelijušām elksnām, kāpeleja pa augstām zaru
grēdām un apskatīja katrs savu nonomato gabalu.
Celmis pee celma, cers pee cera, zaru gubas cita aiz
citas, vecas, peesmagušas, apsūņojošas seekstas kru-
stām skērsām... Te būs darba teem sešeeem gadeem,
kamēr nodedzinās, notīris, izlauzīs celmus un visu
pārvērtīs par līdzenu lauku! Kā šaubīdamees veens,
otrs pārlaida acis pār savu postažas gabalu un pa-
skatījās uz saplāisejušām melnajām rokām: vaj pee-
tikš spēka?...

Varbūt, ka peetiks...

Katru gadu tika cirsts veens meža gabals, un
katru gadu bezzemes ļautiņi cits citu pārsolidami rau-
šus rāva līduma gabalus nodedzinašanai un notīriša-
nai. Līdumi eedalīti divejās grupās: veeni tika iz-
nomati tikai uz gada, par diveem rubleem pūravee-
ta — tos manījās paķert apkārtejee saimneeki. Darba
gan bij milzum daudz, kamēr nodedzināja, notīrija un
apsēja līdumu, bet saimneeki taču rēķināja uz deez-
gan labu pelņu. Ja pagadijās labs gads, noauga va-
reni meeži, tā kā ar izkulto graudu vareja samaksāt
līduma tīrišanas darbu un salmi nāca kā mēslojums
un pelņa pašu noplicinātai kūdras zemei. Otrās
šķiras tīrumi tika iznomati uz sešeeem gadeem. Nom-
neekem pa šo laiku vajadzēja līdumu notīrīt, celmus
izlaust un nolīdzināt un uzcelt mājās pēc muižas
preekšraksta. Pirmās gads bij par velti, otrā ja-
maksā pusnoma — divi rubļi par pūraveetu, tālakos
četros — pilna noma, četri rubļi.

Sējums pa pusei neapzinīgi arī bij aizmaldījees
līd līdumeem. Bradaja pa zaru gubām un beigās, no-
guris, atsēdās uz kāda egles celma.

Šermuļi viņam pārskrēja raugotees uz šo celmu, kurš kā milzis nezvērs ķetnas, steepa savas neskaitamās resnās saknes uz visām pusēm, pāri ciņeem un paugureem. Teevajeem šmaugajeem galeem tās eelocijās nezin cik dziļi zemē. Seši gadi tādām milzenim neka nepadarīs — varbūt satrūdēs un nolobisees beezā sakretusē miza, bet pats koks eekšā būs vēl deezgan zaļoksnis un sveķains, lai sīvi pretotos cilvēka neecigajam spēkam. Bet laukā viņš jadabū pēc kontrakta nedrīkst būt neizlaužamu celmu!

Sīvi pretojas tāds egles celms laikam un cilvēka spēkam. Sakni pakaļ saknei vajaga atcirst, atzāģēt, nolaust un ir tad vēl dažu reizi jāķeras' pee pulvera un ar to jasaplēš celma stumburs — citadi tas nav kustinams. Smags, sūrs ir līdumneeka darbs — dažu labu tas bez laika guldijis kapā. Tas nobeidza ari Sējuma tēvu pašos spēka gados...

Zaru knaukšēšana uztrauca Sējumu. Viņš pacēla galvu un paskatījes eeraudzija Pūpolu, kurš brādaja pa savu līdumu.

Sējums pasauca savu pusgraudneeku klāt.

«Tu saņēmi līdumu?» viņš prasīja.

«Saņēmu...» Pūpols precīgi atbildeja un no balss bij dzirdams, ka viņš eedzērees. «Tepat blakus ir... Un šitas — jūsejais?»

«Varbūt... Galīgi vēl nesaņēmu, bet runajuši tikām. Muižkungs teicās to preekš manis aiztaupit.»

Pūpols pakāpās uz celma un apskatīja Sējuma līdumu.

«J-ja...» viņš skaudīgi novilkā. «Tas pavisām cits... Vaj nu mēs, nabagi, dabusim tādus līdumus kā jūs, saimneeki. Man tikai leekņas un elksnas veen, pļavas tur pirmā numurā, bet man lauki no leelaka svāra.»

Sējums nemeerīgi grozijās uz sava celma. Viņam allaž palika nelabi ap sirdi, kad dzirdeja Pūpola dzēraja smeeklus, redzeja viņa reibumā apmiglotās acis un eedomaja, ka tas atkal peedzērees par teem simts rubļeem, ar kureem Sējums nopirka viņa meitu... Viņam bij tāda apziņa, ka Pūpols varetu sist viņam,

peesplaut acis, eespert ar kāju — viņš nedrīkstetu eekungstetees, roku pakustinat ne izvairitees...

Bet Pūpolam nekas ļauns nebij prātā. Viņš domīgi smaidīja un skatījās savā saimneekā.

«Jums arī jāzeet no mājām?»

«Nē. Kas tev to stāstīja? Tikai jauno zemi noņēma.»

«Nuja, un par veco jamaksā uz preekšu tikpat daudz, kā agrak par visu?»

«Ko tu muldi!»

«Ko nu leedzatees, saimneek, es taču zinu! Par sodu tapēc, ka pagājušā zeemā aizleenejāt peecus vezumus salmu Lasim.»

Sējums skatījās zemē.

«Kā tad neleenesi: Lasim visi lauki pagājušā gadā apslīkuši, ap zeemas svētkeem nebij vairs baribas.»

«Nav brīv, saimneek, nav brīv! Bet to leelo renti jūs no vecās noplicinatās zemes veen needzīsat.»

«Tā man arī leekās.»

«Uz lūdumeem būs veen jānāk.»

«Būs jānāk.»

«Hi, hi, hi!» Pūpols skatījās saimneekā. «Cik pūrveetu jums te ir?»

«Skaidri nezīnu, bet domaju — sešdesmit.»

«Un man četrdesmit... Par abeem kopā simts — smuks gabaliņš, vaj nē? Jums lauki, man pirmā numura pļavas — vesela saimneeka platība.»

Pūpols palika nopeetnaks un nokāpa no celma.

«Vaj mēs, saimneek, nevaretum kopā strādat tos lūdumus?»

Sējums uzmeta pusgraudneekam īsu mirkli.

«Es strādatu vairak pats, jūs atkal dotu zirgus un leetas, kad mājās nevajadzētu. Vaj tas nebūtu jauki, ko? Leelako daļu salmu jūs varetu vest uz Sējumeem—bez ziņas nedrīkst, bet es domaju, ka atļautu, ta muižas zeme un šita muižas zeme. Ar tām mājām veen jūs tā kā tā cauri neteekat un es atkal ar veenu zirgu un tām pāra gotiņām te neka nevaru eesākt.»

«Nu, tev taču ir simts rubļu, vari nopirkt...»

Sējumam paspruka.

Pūpola sejas krāsa mainijās.

«Ak nu, simts rubļu! Domajat, tee simts rubļi nenotērejami, ar teem jau muižu var nopirkt. Cilveka dzīvību jūs domajat ar simts rubļem samaksa-juši!...»

Sējumam sveedri sāka plūst. Bet Pūpols drīz eerunajās atkal par pirmo leetu.

«Apdomajat, saimneek, vaj mums abeem tā nebūtu labi: jums mēsli vecajeem noplicinateem laukeem, govīm nenoēdamas ganibas pa šiteem celmeem, peens nāktu kā jūra, uz pilsētu varetu sūtīt... Man atkal kas palīdz pee māju celšanas un celmu laušanas. Ko es, veens cilveks varu padarīt! No tās seevas man tā ka tā neka nav... Bijuse vēl Līze... bet ko es tagad, veens, slims, nabaga cilveks...»

«Redzesim...» Sējums teica peeceldamees. «Es to leetu apdomašu...»

«Apdomajat, apdomajat...» Pūpols smaidija atkal. «Bet labaka jūs neka neizdomasat, kā es teicu.» Viņš sāka atkal brist pa dūksnām un kāpt pa zaru gubām, bez mitešanās kaut ko rūkdams pee sevis.

Sējums sāka eet. Uz kureeni? — Uz mājām? Ko viņš lai daritu mājās? Vaj lai steidzas pastāstīt seevai, ka dzīve viņam Sējumos padarita neeespējama? Jau tā maz bijis preeciga, ko teikt seevai, jau tā viņas dzīve aizrit kā pelekā speedīgā miglas mākonī... Un ko viņam pašam seeva par apmeerinajumu sacīs? — Neko. Sevišķi sāpinat vaj uztraukt viņu seevas veenalzība neuztrauca. Kas tad seeva viņam bij — svešs cilveks, vairak nekas...

Lēnām viņš brida pa stigu caur mežu. Kājas grima dūņu dumbrajā, zābaku eespeestās dobes acimirkli pildijās ar brūnu rāvas ūdeni. Purenī un zviras patlaban sāka vilkt dzeltenbrūnās stigas pa izmīdīto stigas līdzenumu, sprakšedamas tās zem kājām satrūka un no dūņām izspraudās augšā veens otrs nepilnīgi attistījees purena zeeda pumpurs. Gar stigas malām uz sausakajeem ciņu un sakņu činkureem vījgreežņi un lēdzekstes reeta cerus un brūni asni apsalušeem galeem raudzijās no sūnām uz augšu. Bet mežs pa abejām pusēm stāveja kluss, slapjuma un neizku-

suša sneega paleeku pilns. Egļu kuplās skuju slotas slapjuma saleektas uz leju, ūdeņa pileenu krelles no robainām malām, paukšedamas bira zemē uz pērnā gada pelekajām lapām. Lapu koki savā kailumā bij visi gandrīz veenadi. Gar stigas malu, labi eeskato-tees vēl vareja atšķirt smalkzari bērzu no kroķainās apses, osi no melnā alkšņa, bet tālaku sķeedrainās miglas staipekļu skaras tīstija meža beezokni pelekā krēslā.

Krasts ar Ernu apstaigāja Kalna-Brencenu laukus. Auzas patlaban jau taisījās otrās lapās, meeži bij tikko sadīguši, vēl nemanija neveena apsarkuša vaj nodzeltejuša gala. Visur vēl redzeja svaigas ecešu strīpas un zirga pakavu eespeedumus.

«Vaj neapsēdisimees?» Erna prasīja un atbildes nenogaidījuse pārlēca pār grāvi un apsēdās uz sausa ģinkura zem vecā piladža.

Krasts nosēdās seevai blakus.

«Šadidzis viss skaisti,» viņš domīgi sacīja, laukos skatīdamees, «kad tikai nu uznāktu mākonis leetus, citādi sāks dzeltet.»

«Kā tas savadi ir: pagājušo gadu viss izslīka, šo pavasar izdzeltēs no sausuma.»

«Par vasarāju nevaram vēl neka kleegt, līdz šim zeme vēl veenmēr turas valgana. Bet nelāgā zeema un aukstais pavasaris rudzus pavisām izpūdejis.»

«Īsti labs gads tā kā tā nebūs.»

«Ko nu mēs kārosim tos īsti labos gadus, kad tikai puslīdz, kā varam dzīvot.»

«Puslīdz, ja . . . Lai nu vēl tee citi ar trūkumu kautos, bet tu esi mācījees zemkopību, tev vajadzētu eet labak.»

«Ja», Krasts nopūtās, «ar visu to mācišanos maz eespējams, ja nenovēlīgais laiks visur strādā preti, un ja trūkst vajadzīgā rīcības kapitāla. Bet ar visu to— ja būtu redzejuse, kādi izskatījās Kalna-Brenceni mana tēva laikā, tu viņus tagad nepazītu. Šajā pašā laukā, kamēr to vēl ara ar mazo vāczemneeka arklu, auga tikai usnes un vārputnes. Tagad mums septiņas slaucamas govīs, kamēr tēvam bij tikai trīs, četras un reizēm vēl pat ne tik — — —»

«Tavs tēvs dzēra un nelikās par saimnecību zīnis, bet tu eji un strādā deenām un naktīm un tomēr ar visu darbu, ar visām zinašanām nevari uz preekšu tikt.»

«Ar veenu rāveenu, mīlā, nekas nav izdarams. Gadu no gada zeme ir plicinata un nolaista, tikai pamazām viņa atkal uzlabojama. Nebūtu mums tik daudz to dažādo blakus maksājumu, varetum sapirkt visus nepieciešamākos rīkus, sēt peeteekošā daudzumā mākslīgus mēslus, tad mēs drīzak tiktum uz augšu.»

«Pļaujamo mašīnu mums vajadzētu pirkt. Cilveki pārāk nemiokas ar pļaušanu.»

«Pļaujamā mašīna maksās ap pāra simts rubļu, šimbrīžām mēs par to vēl nevaram domāt. Un tad — ko mūsu purva dūņās un liņās ar pļaujamo mašīnu darīsim? Pat ar vecveco izkapti tur galā neteek, nokapājas cilveks bez jēgas.»

«Tās pļavas jūs taču soijjatees šogad nogrāvot.»

Krasts nopūtās un skatījās uz purvaļa pusi, pār kuru guleja zilgana migla.

«No ta, laikām, nekas vis neiznāks. Greeza aizgāja uz lidumeem, Sējumam leelako daļu purva atņēma un peedalija kučeeram un bez teem vēl trīs četri no mūsu sabeedribas šopavasār izdzīti no mājām. Tagad purva leelakai daļai jauni saimneeki.»

«Nu, raugat veenotees ar teem jaunajeem.»

«Veenotees — veegli pasacit. Savu labvnu tee cilveki nespēj saredzet, ja tas nav turpat deguna galā. Papireem, skaitleem, rēķineem un formulām viņus nepārleecinasi. Viņi tic tikai tam, ko pirksteem var aptaustit. Zinams, rentes saimneekeem ari nekāda leela aprēķina nav. Pa teem sešeeem gadeem deezin vaj dabūs atpakaļ visus izdevumus, un preekš citeem — to mēs vēl šimbrīžām nevaram eedomates.»

Viņi pacēlās un sāka eet uz purva pļavu. Krasts skatījās Laimineeka lopos, kuri bradaja pa purvu un veetveetām līdz vēderam muka dumbrajā. Tur, kur govīs no malas bij dzītas uz purva vidu, palikuse melna stripa, kā uzavta. Tur šogad zāles nebij ko gaidīt. Ari pļavas vidū veetveetām vareja redzet melnus klāņus.

Ernai bij pašai savas domas. Viņa skatījās zemē, bet viņas skats bij rūpju un nosplēptu sāpju pilns.

Ar likumu viņi gar purva pļavām tuvojās Lejas-Brenceneem. Ērna vairak reižu tā kā apstājās un gribeja ko sacīt, bet paskatījusēs vīrā, saknecha līpas un neteica neka. Lejas Brenceneem tuvojotees, viņai pretīgas jūtas augtin auga un viņa tā kā ar dumsām noraudzījās uz glitajām izlabotām ēkām un tiro pagalmu.

Laimineeks pagalmā sita meetus un pee teem sēja resnu kārti.

Krasts sveicināja un noraudzījās Laimineekā. Novārdzis un izbeidzees izskatījās vecais vīrs — tikko vairs vareja pazīt. Kustejās lēnām kā slimneeks, kas baidas aizskārt sāpīgo veetu.

«Svētdeenas ritā pee darba — esat gan jūs uz cītīgs saimneeks.»

Laimineeks, laikām, mēģināja smaidīt...

«Jacetaisa govīm peeseenamais... Mana saimneece saka, ka kūti esot par karstu...»

«Zaidareene?»

«Ja, Zaidareene saka, ka par karstu...»

«Tagad par karstu!» Ērna eesaucās. «Tik agrā pavasara laikā! Ko tad vēl vasarā, kad teešām būs karsts?»

Laimineeks raudzījās zemē.

«N-nezinu — viņa tā vēlas.»

«Klausatees, Laimineek,» Krasts drusku uzbudinats teica, «kapēc jūs tai dullajai vecenei atļaujāt tādu vaļu? Pagalmā govīs turet, ta taču skaidrā neprātība. Pagalmu pārvērtīs par laidaru un cik jums tur mēslu neaizees bojā. Ja, un ko tad vēl: šorīt jūs atkal govīs esat salaiduši pļavā.»

«Tā jau Zaidareene gribeja — ganibās neesot ko ēst un pa purvu pūreni sākot jau zeedet.»

«Bet apdomajāt taču, cik skādes jums nepadara lopi, izbradami un izmididami pļavu. Ja jūs veselu nedēļu pa to ganāt, tad šogad esat bez seena.»

Peepēši no istabas atskaneja Zaidareenes balss:

«Saimneek, saimneek! Vaj tu atvilkses ari reiz, vaj nē! Katls jau līdz pusei novārijees, bet nevar un nevar sakleegt, kad nāks un nocels. Redzeji, kur šim

ceemiņi atradušees! Nez' ko tādi vazajas pa cita mājām!»

Laimineeks palika pavisām ērmigs.

«Viņa tur sutina rudzus — vērsi barojam... Lāga cilvēks, bet tikai svešus neeeredz...» Un nometis cirvi zemē, viņš mudīgi aizsteidzās uz istabu.

Krasts ar savu seevu saskatījās.

«Te jau laikām Zaidareene ta istā rīkotāja un pavēletāja...»

Viņi iznāca uz to pašu veetu atpakaļ, kur pirmiņ bij sēdejuši. Klusedami gāja uz mājām. Krasts domāja par savu nelaimīgo kaimiņu, bet Erna pate par sevi.

Kā tas veenmēr un visur iznāca citadi, nekā eepreekš cerets un gaidits! Muižā par mājskolotāju dzīvojot viņa pastāvīgi juta kā slogu uz pleceem un ar visu sirdi ilgojās pēc patstāvības. Un kādām krāsām viņa sev iztēlojās nākotni, kā viņa domāja eet deenām un naktīm, kā strādat un cik skaisti un patīkami savu dzīvi eerikot. Vaj ta nu bij ta kārotā brīvība un neatkarība, kad vajadzēja izbrist visus kūts netirumus un pagalma dubļus, celtees bez gaismas un vakarā stīvās kājas ar mokām celt gultā? Kalpi un kalpones gāja par savu algu, darbdeenām tee strādāja, bet svētdeenām teem bij ari sava atpūta. Neatkarība, ja!.. Ritu jūdzees atkal darbā un skrej tā, ka neatleek vaļas paskatitees sāņus, kur tavs vakardeenas strādajums krusas un negaisa izpostits un iznīcinats. Aptin lupatām saplaisājušās, tulznainās rokas, velc atkal kā vergs savu jūgu, un domā un bēdajeess, kur ņemt naudu, ko maksat tam, un tam, un tam — — —

Krasts jau labu brīdi skatījās seevā. Tad viņš saņēma to aiz rokas un mēģināja eeskatitees acīs.

«Kapēc tu šodeen esi tik klusa un domīga?»

Erna atsvabināja roku.

«Šodeen tik'?»

«Taisnība, jau labi sen es tevi neesmu redzejis isti jautru un precīgu.»

«Saki labak, ka nekad neesi redzejis...»

«Man tevis žēl, bet ko es lai daru. Tu tak pate redzi, ka es eju un skreenu neēdis, negulejis. Paceetees, lai mēs teekam no ta sēkļa nost, tad ees labak.»

Erna pakratija galvu.

«Tas jau ir tas veenigais. ko tu saki rītā un vakarā.»

«Kā, vaj tad tu pate tā nedomā? Vaj tu netici mūsu nākotnei?»

«Nē, es teešām vairs neticu tādai nākotnei, kādu es viņu biju eedomajusēs un kādu ari tu man viņu iztēloji. Mūsu pagātne un tāpat ari nākotne ir tikai paradi, maksāšanas, trūkums un darbs, bez meega, bez atpūtas... bez laimes... Tagad man ir skaidrs, ka tas zemes gabaliņš, kuru mēs cits citam raujam no rokām laukā, ir nepeeēdinams vampirs, kas sūc un sūc mūsu asinis. Mūsu spēkus viņš apēd, simtu cilveku mūžu viņš paņem un par visu to atmet kādas drumslīņas melnas pelavainas maizes, klēpi salmu guļas veetas cisām un divus pakulu palagus zārkam... Mūsu mūžs ir verga mūžs, mūsu dzīve ir kalpu dzīve un mūsu laime ir ubagu laime...»

Krastam lūpas eedrebejās. viņš apņēma seevai roku ap vidukli.

«Nenolādi nu pavisām mūsu dzīvi. Pēc pāragadeem, es domaju, ari tu sāksi saprast to laimi, kas slēpjas mūsu darbā.»

«Nu, man leekās, ari šo veenu gadu neesmu gluži bez darba dzīvojuse, bet laimi viņā neesmu varejuse atrast. Kaut jele veenu veenīgu reizi varejuse brīvaki elpu atvilkt, veenu veenīgu rītu uzceltees bez rūpēm un sirdsēsteem, veenu veenīgu reizi — — —»
Viņa atsvabinājās no vīra rokas. «Veenu veenīgu reizi ar savu vīru no sirds izrunatees...»

«Erna!» viņš sāpīgi aizķerts eesaucās.

«Ja...» viņas balss trīceja. «Es tev neka negribu pārmeest, tu varbūt nenogēedi, cik grūti man dažreiz bij ap sirdi. Pirmajā deenā tavā mājā es nopratu, ka manas eedomas un ideali ir blēņas... Tik šauriņa, tik peleka, tik maziska un nenožīmīga še tava un mana un mūsu visu dzīve un deenu pa deenai

viņa drupina sirdi kaut ko nost. Deenu pa deenai ta paleek nabagaka un tukšaka...»

Sārtums un bālums seevai runajot bij mainijees Krasta sejā, bet viņš valdijās un zobus sakodis skatijās zemē.

«Ta jau ir veca leeta...» viņš aizgūdamees runaja. «Augstām idejām mūsu dzīvē nav veetas — tām vajadzigs līdzekļu, vajadzigs neatkarības, kuru mums, deemžēl, šimbrizām vēl nav... Cik es noprotu, tad tās idejas mums laimi nenesīs, bet mūsu grūto jūgu padaris vēl grūtaku.»

«Tā, tā, tā... Tad jau mums vēl galu galā eeskati sakrīt kopā...»

Krasts neklausijās.

«No daudz ka man ir bijis jaatsakas... Mani nolūki veens pēc otra izšķīst un izjūk kā zEEPju burbuļi. Mums viseem no daudz ka jaatsakas, bez ta dzīve nav domajama. Jaatakas un jagaida...»

Mājās viņus atkal gaidija sliktas ziņas. Sējums par māksligeem mēsleem nebij visu samaksajis. Pee-cus simtus tagad peedzina no beedribas... Pašu ne-deenas uz brīdi aizmirsuši, neapsēdušeēs, Krasts ar Ernu devās uz Sējumeem.

Pee Sējuma durvīm Krasts apstājās un kā pārlikdams paskatijās seevā. Kas viņai še meklejams? likās prasot viņa skats. Erna saprata, bet nelikās protam: viņa negribeja ļaut vīram atkal izdarīt kādu mulķibu.

Sējuma dzīvoklis sastāveja no trim istabām, kurās bij eerīkotas deezgan patikami, lai gan bez īstas prašanas un garšas. No pašas dibenejās skaneja smeeqli, runas un glāžu stinkšešana.

Krasts pavēra durvis un eegāja eekšā. Erna palika aiz durvīm, bet taču paguva eeskatitees papirosu dūmu pilnajā istabā. Tur bij galds, apkrauts ļōdām, šķīvjeem un pudeļēm. Veenā pusē galdam sēdeja Sējums, bez kaklauta, valā atpogatu vesti, nosvīdis. Otrā pusē cilveks, kurš pūta tādus milzīgus dūmu mu-tuļus no sava papirosa, ka aiz teem pašu pīpotaju ti-

kai mazleet vareja saredzet. Taču Ernai likās, ka viņa to jau kaut kur redzejuse.

Sējums, Krastu eeraudzijis, aprima smeeees un, mazleet apmulsis, sneedza tam labo roku, kamēr ar kreiso grābstijās gar krūtīm, it kā gribedams aizpogāt valejo vesti.

«Sveiks, svaini! Vaj nepeesēdisees? Eedzer-sim!» Ernu viņš, laikām, nepamanija.

Bet Krastam eedzeršana nebij prātā. Īgni paskatijees Sējumā, viņš sāka zīmet aiz galda dūmu mākonī sēdošo.

«Nepazīsti?» Sējums steidzās eepazīstināt «Mauriņš, kas agrak Grauju muižā dzīvoja.»

Saša tāpat sēdus pasteepa Krastam roku.

«Cik ātri jūs aizmirstat vecus paziņas!»

Krasts nevoreja attaptees veen. No citkārt kal-senā, bailīgā zēna bij izvērtees pašapzinīgs sārts jaunskungs. Tagad viņš gan tā kā kaunīgi skatijās galdā.

«Atbraucis paceemotees.» Sējums stāstija. «Mēs jau no veceem laikeem pazīstami un šopavasār, kad bijām ar Leelkoku pilsētā māksligus mēslus eepirkt, atkal satikamees, uzdzīvojām.»

«Par to pašu eepirkšanu es ar tevi gribeju parunatees. Iznāc te preekšistabā.»

Sējums iztukšoja pusizdzerto glāzi, saskatijās ar Sašu un vilcinadamees izgāja Krastam pakal preekšistabā.

«Ā, Krasta kundze!» viņš palocidamees sveicināja. «Mums ar jūsu vīru mazleet jaizrunajas, vaj jūs nebūtu tik laipna, eeet pee mana ceemiņa, Mauriņa jaunkungā?»

Ernai gan negribejās vīru atstāt veenu, bet izdzirduse, ka Saša te, viņa tūlīņ peecēlās un eegāja otrā istabā.

«Nu?» Sējums drusku tā kā aizķerts eeprasijās, Krastā skatidamees.

«Pazīsti šito?» Krasts prasija, atlocidams para-da peeprasijumu. Sējums pūlejās savalditees.

»Kur tu — kur tu to ņēmi?»

«Tas tev veena alga ... Kapēc tu tūliņ visu naudu neaizmaksāji?»

Sējums skatījās grīdā.

«Ko tu mani tik daudz tirdi — kas tev par teesibu? — —» Sējums mēģināja sasleetees, bet, paskatījes Krastā, nošļuka atkal.

«Atbilde, ko es tev prasu!» Krasts viņam kā skolas puikam uzkleedza.

Sējums mēģināja saņemtees.

«Manās mājās ... tu, švāger, peevaldi muti. Vaj es to naudu nevaru aizmaksat un kvīti jaunvedēļ atdot ... Kleedz, it kā visai pasaulei gals peenācis!»

«Tad saproti tu, nejēga, ka mūsu beedriba, visi mūsu nolūki pagalām, ja šī blēdība teek zinama.»

«Leela bēda — lai izput! Kas man par labumu no tās beedribas, tik ir, kā pavedina cilvēkus uz dzeršanu ... Vaj es tagad šitads būtu, ja tu neuzdauzījes ar savu beedribu ...»

Krastu pārņēma trakas dusmas. Viņš sagraža to aiz pleca un sapurināja tā, ka tam zobi knakšdami sasitās.

«Tu nelga! Desmit reižu sliktaks tu esi kā zaglis! Zaglis paņem otra cilvēka peederumu, tu aplaupi mūs un izposti, samīdi veselas sabeedribas nodoms, labklājību un nākotni ...»

Sējums, bāls no dusmām un bailēm, mēģināja atsvabinatees.

«Laid, nežņaudz tu mani! .. Ko tu gribi no manis!»

«Teesām, mēs tevi nodosim, saproti — teesām!»

Sējums sabruka krēslā.

«Kapēc jūs uzticejāt man tik daudz naudas!» viņš steneja. «Izteceja kā ūdens no rokām. Saticos ar to pašu Mauriņu — viņam bij vēl pāris draugu un tad viņi veda mani pa pilsētu — trīs deenas ... naktis arī ...»

Krasts nosplāvās.

«Cilveka peenākumu tu aizmirsis, būtu jele atminejes vīra peenākumu: seeva un bērns mājās ...»

«Seeva...» Sējums nokratijās. «Ta pee visas nelaimes vēl vairak vainiga. Vaj es ar viņu varu kā ar cilveku satiktees un parunat. No rīta līdz vakaram skandina: es jau tev slikta, Pūpolu Līze, ta ta labā... Vaj es nezinu, ka esmu vainigs, vaj man moku un ceešanu jau tā nav deezgan... Tad tik' varu atelstees, kad teeku brītiņu no mājām laukā. Man pa reizei tā ap sirdi, sak', ņēmis tik' striķi un pee eglēs leecelmalā — — —»

Krasts apgriezās un skatījās nelaimīgajā vīrā.

«Paleec taču reiz par cilveku, atjēdzees... Vaj vismaz kādu daļu parada nevari sadabut? Pārejo es lūkotu, lai gan acumirkli nezinu, kur. Ja šitas nāk pasaulei zinams, tad tu esi beigts uz viseem laikeem. Sliktak kā miris... Uzticetas naudas izšķērdetajs, tas ir sliktaks kā zaglis. Un mūsu beedribā tad vairs nekāds kopdarbs nav eespējams. Tikai tapēc gribu vēl šoreiz palīdzet, lai gan tu to nepelni.»

Saša, izdzirdis Ernu nākam, mudīgi izsteidzās pa gala durvīm laukā. Viņam būtu nepatīkami tagad ar veco paziņu satiktees. Viņš gāja gar sētmalu un dūca kādu eelas dzeesmiņu.

Pa gabaliņu viņš eeraudzija nākam preti Minnu. Pazina to tūliņ, bet palika tikpat meerigs kā bijis. Sējums bij viņam jau stāstijis, ka Minna vakar vakarā aizgājuse uz kaimiņu mājām ballē, un vēl šorīt neesot mājās. Nu viņa nāca.

Minna pacēla galvu un paskatījās Sašā.

«Saša?» viņa eeprasijās.

«Ja», viņš atteica. «Atbraucu ceemā pee tava saimneeka.»

«Es atkal no balles...» Minna aplusa un pavērsa skatu uz labo pusi, klēts jumtā. Saša uz kreiso pusi un grābstijās gar sētas zediņeem.

«Kā tev nu labi eet?» Saša prasija.

«Man eet labi, un tev?»

«Ļoti labi...»

Kluseja atkal; Saša skatījās uz kreiso pusi, Minna uz labo.

«Vaj tu jau projām?»

«Nē, es tāpat — pastaigajos.»

Pagāja pāra soļu, tad Saša pagreezās.

«Negribi konfektes, man ir.»

«N... Dod šurp!»

Viņi vēl padomāja ko sacīt, bet nebij neka. Salmu uguns bij izsviluse. Veenaldzigi viņi pagāja veens otram garām.

Ar Ernu saticees, Saša neslēpdams pastāstija, ka no beedribas nodomeem ar viņu nekas neiznācis. Viņš pamācījees grāmatvešanu un praktiskus darbus, strādājot Brauna kantorī un pee linu brāķešanas, bet patlaban taisotees pārnākt uz graujeešeem pee tirgotāja Hirša.

Klusedama Erna gāja vīram līdzās atpakaļ uz mājām.

«Vaj tu ar' zini, ka mana māsa nupat no Sējuma aizgājuse uz mūsu māju?» Krasts pārtrauca klusumu. «Visu nedēļu bijuse kā dulla, nelaiduse Sējumu bērnam tuvumā. Nēmusēs un aizgājuse, tikai Minnai pateikuse, kur.»

Erna spītīgi kluseja. Bet kad istabā Krasts gribeja izņemt kastīņu, kurā glabāja naudu, viņa aizstājās skapja durvīm preekšā.

«Naudu tu gribi ņemt?»

«Naudu, ja... Laid.»

«Nē. Radineekeem palidziet tu esi čakls, bet pašam laukos drīz tikai usnes un vārputnes augš. Ēkas gāžas kopā, caur jumteem tek leetus un putina sneegs. Kāds tev tās govīs izkritušas, sapelejušus salmus ēzdamas — kauns paskatītees...»

«Tagad nav laiks tādeem prātojumeem. Laid!»

«Nē, nelaidīšu! Es skreenu caurām deenām un naktīm. Es neļaušu, ka tu ar maneem svedreem baro savus radineekus...»

Krasts acumirkli klusu skatījās seevā. Vaj ta bij ta pate Erna, kas teicās pazīstot un saprotot viņu un viņa idejas, kura solijās cīnītees ar viņu roku rokās? Asinis saskrēja viņam sejā.

«Neveenu kapeiku tu neesi līdzī atnesuse ne eelīkuse šajā skapī...» viņam izspruka. PAGRŪDIS SEEVU SĀNUS, VIŅŠ EEBĀZA ATSLĒGU SKAPJA DURVĪS.

Kā ķerta Erna atstreipuloja pret seenu.

«To tu man saki, to tu man saki...» Viņa aplāja seju rokām. Acis dega, bet asaras neplūda un, britiņu tā pastāvejuse, viņa atkal smagi nolaida rokas gar sāneem un stīveem soļeem izgāja no istabas.

Krasts pee galda nosēdees, kastīņu ar naudu sev preekšā nolīcis, eespeeda galvu rokās, it kā pūledamees atminet breesmīgu sapni, platām acīm skatījās baltajās metala ripiņās...

Mazajā ērberģī sēdeja Sējuma Anna un šūpoja bērnu uz rokām. Bērns nerimās un nerimās. Seja viņam metās zilgana un viņš tā dīvaini sāka leektees gredzenā. Noleekusēs pār bērnu, viņa speeda lūpas uz ta, slapjās mutes un elsodama lūdzās:

«Paleec nu klusu, paleec... Neraudi vairs...»

Un it kā paklausidams mātes lūgumu, bērns izsteepās taisni un norimis speegt, sāka raudat klusi un žēli. Viņa skatījās bērna nesmukajā sejā un pašai nemanot apsikusē asaru straume atkal sāka plūst no viņas acīm. Viņi abi divi veen pasaulē, viņeem nebij neveena aizstāvja, neveena gādneeka...

Vecā māte pee otra loga lasija dzeesmu grāmatā un reizū reizēm baltām acīm paskatījās meitā. Nu viņa ar troksni aizsita grāmatu ceeti, noņema brilli no deguna un peecēlās kājās.

«Pinkš nu, kā lellite, bērnu veen nejēdz aplusinat!» Viņa izrāva meitai bērnu no rokām un šūpodama staigāja pa istabu.

Vecis pee krāsns darbojās gar savām kaltejamām saknēm.

«Man šita vēkšķešana apreebusēs līdz kaklam, nemaz izturet...»

Bērns klusu raudāja, bet trīs leelee cilvēki sargajās skatitees veens otrā, kā kad cits pret citu ko būtu nogrēkojuši.

Ātreem soļeem eenāca jaunais Krasts. Viņš gribēja šeem cilvēkeem prasīt, vaj atminas vēl, ko viņš jau preekš Annas kāzām sacījis. Bet māsa izskatījās tik nelaimīga un satreekta, ka vārdi viņam aizspeedās kaklā. Viņš sakoda zobus un kluseja. Bet vecene eelika gultā apklusušo un aizmīgušo bērnu un peenāca meitai klāt.

«Tu, negodīgais bērns!» viņa rāja rokām plātidamās. «Bijusēs jele deevu, paskatijusēs jele kā svētos rakstos stāv: tavai eegribešanai būs būt pēc tava vīra...»

«Leekat mani reiz meerā ar saveem raksteem!» Annas balsī izskaneja neslēpts apnikums. Bet māte viņu pārkleedza:

«Vaj tevi audzinadami domajām, ka mums no tevis tāds kauns būs japeedzīvo...»

«Uzdot tik'!» vecais norūca, saberza drusku no savām saknēm sauļā un peelika pee deguna. «Tad pāreetu visa ta niķošanās, tad zinatu, ka vīram jaklausa, nevis jaskreen no mājām projām.»

«Pēreenu tikai!» māte atkal bruka virsū. «Tad zinatu kā jādzīvo... Vaj šai ka trūka, vaj...»

«Vīrs dzērajs, palaidnis — kauna nav tā runat... vecis eejaucās ar savu pamācību. «Kurš vīreetis bez eedzeršanas — esi tikai pate laba, tad vīrs ari būs labs. Kad mēs apprecējamees, tāpat šad un tad sametās, vaj tapēc tūliņ bij jaskreen projām. Salabām atkal un vēl šodeen dzīvojam ar godu, kā peeklājas — kā kristigam cilvekam peeklājas. Vaj nav taisnība, vecen?»

Vecene nodūra acis.

«Kā tad, miļee, kā tad! Kristigam cilvekam peenākas nest to krustu, ko tas kungs viņam uzlicis.»

Krasts greezās pee māsas.

«Bet reiz tev taču tā kā tā vajadzēs eet pee Sējuma atpakaļ, ja ne cita, tad ta bērna dēļ!»

«Vismaz kādu laiciņu ļauj man še padzīvot. Vēlak... varbūt, vēlāk es apremdešu savu sirdi un aizeešu atpakaļ...»

Bērns peepeši sāka atkal skaņi brēkt. Vecene paņēma to un neskatotees uz bargo rājeenu meitai, ar sevišķu rūpību sāka to auklet un klusinat.

«Vaj tas bērns slim?» Krasts prasija.

«Nav slim», vecā paskaidroja, «bet bez šūpuļa tāds brēkulis nav meerā. Mātes vecais šūpulis tāpat mētajas uz bēniņeem, bijuse tikai kārts...»

Vēl reiz pametis acis uz nelaimīgo māti, kura atkal sāka lēnām līdzī raudat, Krasts paņēma cirvi un aizgāja cirst šūpuļam kārti.

Kārti pār plecu, pee mazā ērbeģa viņš satika Ērnu, kura patlaban nāca laukā. Ta dusmīgi noskatiņās virā un, ar roku peeturēdama durvju klinķi, nelaida viņu eekšā.

«Labak būtu raudzijs dabut to seeveeti no mājas laukā, nevis kāris vēl šūpuli viņas bērnam.»

Krasts tagad nespēja dusmotees uz savu seevu, viņš laipni skatiņās tai acīs.

«Kapēc tu esi tik ceetsirdīga! Tik' jau viņai ir tās mantas, kā tas bērniņš...»

«Tad lai glabā pate savu mantu, lai nebāžas ciiteem virsū.»

«Aptomā, kāda viņai dzīve pee Sējuma, kā viņa lai kopj un audzina bērnu, kad sirds pastāvīgi pilna errastību un sāpju. Vaj viņa nesaprot, kādu kaudu sev uzkrāvusēs no vīra aizbēgdama, bet ko māte nedara sava bērna dēļ!»

«Kaš man daļas gar tavu māsu un viņas bērnu! Es preekš viņeem neešu un nestrādašu. Peeteek mums ko barot jau no teem abeem večeem.»

«Paceetisimees ar viņeem kādu laiciņu... Anna tik vāja, nobēdajusēs, mazais raud, ka apklausitees nevar.»

Ērna eesmējās dīvainus smeeklus, pagrūda durvis vaļā un atvirzījās nost.

«Nu tad, kari veen šūpuli cita bērnam, pašam tev viņa nekad nebūs...»

Un tad viņa spulgu skatu eurbās vīra acīs, un šajā skatā izstaroja visas viņas ceešanas, sirds izmisums un bailes. Bet eeraudzijuse, ka vīrs peepeši nobāleja un it kā pagreezās no viņas nost, viņa sašļuka, nokāra galvu un šņukstedama aizgāja uz istabu.

Krastam uz acumirkli palika preekš acīm tumšs. Acis gan atkal atžilba, bet ari sirdī bij satumsis. Šūpuļa kārti uz sleegšņa nosveedis viņš aizgāja pār pagalmu uz otru pusi.

«Ak, nedod tu deevs tādu razbaineeku no cilveka!» Lejas-Brencenu puiša Celmiņa seeva vaimanaja, glaudidama saskrāpeto vaigu. «Vai tad trako namu nemaz vairs nav preekš šitadeem!» Un ganu zēns sētmalā vārtidamees berzeja sapērto muguru un auroja tā, ka pār puspagastu bij dzirdams. Bet Zaidareene ar sētas vabu slānija govīs un lādedamās sēja tās pee kārts kūts preekšā.

«Galvas es jums apraušu, neleešeem!» viņa klee-dza un vīcināja vabu gaisā. «Bet nemaz vairs nava klausīšanas, nemaz bijašanas! Paraduši dzīvot kā lopiņi, bez valdības, bez mācības! Es jūs muguras izsloksnešu mīkstas, lokanu lokanās... Jūs man dancosat — uz vērđiņa jūs man dancosat!»

Laimineeks iznāca no istabas. Viņa pelekā ceeteja seja šovakar bij sevišķi drūma.

«Kas tad nu atkal par traci?»

«At—kal—par—tra—ci...» Zaidareene, pārskaitusēs, mēdija. «Paprasi papreekšu, ko tee neleeši dara un tad nāc te bārtees.»

«Vaj tad es baros... Dzirdu, ka troksnis un gribu zināt kas ir.»

«Tev par to nav nekāda zinašana... Zini tu tikai, vaj tavs deguns kārtībā.»

«Ko tad nu viņi atkal padarijuši?»

«At—kal—pa—da—ri—ju—ši... Atkal padarijuši... Kamēr es istabā, sadzinuši lopus kūtī eekšā. Ak tad glaudit man viņus vajadzeja!..»

Laimineeks paskatījās gaisā.

«Leetus sāk mirdzināt un vējš ceļas — pa nakti būs negaiss. Vaj nebūtu ar' labak, ja tos lopus dzītu kūtī.»

«Kūtī, ja — kūtī... Slāpet nost tādā sutenī. Nu ņemat, dzenāt — es jau varu aizeet, kam tad es te deru — par kājminu viseem... Ak tu kungs, ak tu kungs! Nebūtu manu dēlu nogalinājuši vaj man šitā būtu jamaldas pa pasauli, kā deeva nepeņemtai!»

Kā veenmēr, kad Zaidareene peemineja dēlu, Laimineeks sarāvās.

«Es jau neko, es tik' tāpat eepراس . . . Seeni jau nu veen tepat ārā, ja tu domā. Bet nojumēs jumts gan pavisām valīgs, kad tikai leelais vējš to neuzgāž lopeem virsū . . . Nu, nekas, nekas—» viņš pasteidzās eebilst, redzedams, ka vecene atkal uztraucas, — «gan jau nu neuzgāzīs. Ja, — ko es gribeju prasīt: vaj tava Minna teešām aizees no Sējuma projām?»

«Zinams, aizees — uz muižu pee jaunā muižkungā . . . Pavisām cits kungs, kā tas Reinfelds badmira . . . Un man ari tur atkal veeta — siltu siltā . . . Aizeešu es ari, te jau es tā kā tā viseem par kājminām. Ak kungs, nebūtu manu dēlu noslicinājuši. . .»

Laimineeks vairak neklausījās. Ausis aizspeedis, aizsteidzās pa ceļu uz muižas pusi.

Vējšs cēlās arveenu leelaks, sāka līt arveenu stipraki, ātri palika pavisām tumšs.

Lēneem šļūcošiem soļiem Laimineeks nu gāja ceļu uz muižas pusi. Nepanesama bij dzīve mājās, taču šis gājeens viņam likās desmit reiz grūtaks. Tā veen likās, ka no katra soļa viņa kājām peeliptu arveenu vairak un vairak dubļu, tās paliktu arveenu smagakas un gurdenakas. Pēc katra desmitā soļa viņš ar bezspēcīgu roku norausa sveedru lāses no peeres. Vējš grūdeeneem pūta taisni pretim, bet Laimineekam likās, ka ari no muguras viņu kas turetu ceeti un bez mitešanas sauktu: neej, neej! . .

Pa mazo celiņu gar kapsētu iznāktu taisnak, bet viņš negāja pa to. Ne aiz bailēm, bet viņam likās, ka nenocēstos neņēmis akmeni un nemetis to pret seevas krustu . . . Tur nu viņa guleja meerīgi, bez rūpēm, viņai nebij jāeet apraudzīt pavestā, atstātā meita . . . nebij ar kauna sārtumu sejā janodur acis katra cilveka preekšā un jaklausas, kā sirds smeldzošās sāpēs sagruzda un sadrupa pa gabaliņam. Un kas tad bij ta vainīgā, kad Rasma jel uz deenu gribeja aizeet no muižas un labajeem kungeem? . . . Tagad viņš eenīda mirušo seevu tikpat akli, cik akli to agrak mīlejis . . .

Viņa meita palaidneece, savu godu samidijuse kājām... Viņš vēl tagad nevar saprast, kā pārceeta to acumirkli, kad pirmo reizi to dabu zinat. Agrak viņš par to būtu brīnījees, bet tagad zinaja, ka cilveka sirds ir sikstaka kā vislokanakā dzelzs — lūst viņa lēti nelūst. Un katru ritu peecēlees, viņš veenal-dzigi noskatas spoguli un domā, par cik ilgu laiku pēdeja matu šķipsna pārvērtisees sneega baltumā un kad grumba eegrauzisees vispāri peerei... Cilveks pamazām peerod pee visa ka, ari pee sāpēm... Bet šovakar viņš sacīs meitai visu, kaš sakrājees uz sirds, sacīs... viņš nezin vēl gluži labi, ko, bet to viņš jūt, ka vārdi birs kā krusas graudi un katrs eecirtis robu neleetigās meitas sardī, kamēr ta satreekta vār-tisees pee viņa kājām un atzīs un nožēlos savu nozee-gumu...

Ta pate vecā leepu aleja, pa kuru viņš neskaita-mas reizes gājis, bet taču tagad ta viņam izleckas sveša. Rokas uz preekšu pasteepis, bailīgi taustida-mees viņš ceļ kājas un reizēm saraujas vaj pavisām apstājas. Trauslee, vētras aplauzitee lapainee zari virkšedami pinas pa kājām, bet stiprakee augšā vēl siksti turas un cīnidamees ar savu eenaidneeku, šmikstedami cērtas cits pret citu...

Grauju muižas muižkunga mājā visi logi bij tun-ši, tikai stikli reizēm bālgani novizuļoja, kad pa vēt-ras pašķirto mākoņu starpu izspeedās vēl nenodzi-sušās deenas gaismas spīdums, vaj aiz mākoņeem noslēptā mēneša vizma. Bet pašā viņā galā meitu istabas logā spīdeja uguns. No veenas puses akaciju krūmeem, no otras — verandas eerobezotā gaismas strīpa kā locidamās slida pār dārza nolaistajām, zā-les peeaugušajām puķu dobēm un zemu apgreestajām cerinēm, bet no jumta, pa izrūsejušo renes galu ska-nedams tečeja zemē ūdens, gaismas strīpā tas izska-tījās līdzigs leelai asaru straumei...

Eekšā, tukšas reinvīna pudeles kaklā šķībi ee-sprausta, dega pusē nodeguse svece. Izkausetā veela leeleem pileeneem slīdeja no sveces pār pudeles zelta strīpaino etiķeti uz zaļu drēbi apsistā apdilušā rak-stamgalda, kuram ceturtas kājas veetā bij pastuteta

malkas pagale. Mazajā istabā bij milzums vecu, noleetotu istableetu. Polsteti krēsli aplauzitām atzvelt-nēm, kušete ar saplositu pārvelkamo drēbi, cinka un aluminiija kandelabri, pāris lampu, veena bez kupola, otra bez kupola un cilindra. Pee durvju seenas, karajās veci segli ar veenu kāpšļa siksnu, pretim tikšēja seenas pulkstenis, apzeltiteem porcelana stundu cipareem, bet rādītāju veetā tam viducī bij tikai melns caurums. Dibenā pee maza toveriša Laimineeka Rasma mazgaja bērna drēbites.

Siltu ūdens garaiņu un bērna smakas pilnā istaba bij pustumša. Bērns šūpuli pee gultas reizēm klusu eeraudajās, māte tad nometa slapjo drēbes gabalu un, peeskrējuse, sāka kustinat šūpuli. Šūpuļa kārtij eečikstotees no ķēķa pavērās durvis un Stūla mada-ma pabāza galvu. Ko nesaprotamu norūkuse, atkal nozuda aiz durvim.

Mazgat beiguse, slapjos drēbes gabalus uz izsteeptas auklas izkāruse, Rasma apsēdās šūpulim otrā pusē. Klausijās, kā ārā vējš šalca pa krūmeem un leetus piles skanedamas sitās pret logu.

Aiz durvim grabinajās. Laikām vējš... Bet nē! Rasmai kas eenāca prātā, viņas eeplestās acis palika kā peekaltas durvim.

Nē, vilusēs atkal! Tas nebija tas, ko viņa gaidija. Vecs, salicis, salijis, nosalis vīrs, eekritušām acīm, sirnu bārdu, balteem mateem, kuri šķipsnām karajās laukā no nošlukušās cepures. Bridi viņš palika stāvam, galvu nodūris, rokas gar sāneem nolaidis, aizmirsis durvis aiztaisīt. Garās sirmās acu skropste drebeja, lūpas kusteļās bez skaņas.

Vecais vīrs padeva labvakaru. Rasma atgīdās — tas vecais vīrs taču bij viņas tēvs! Viņa paskatijās ceešaki tam acīs un šis skats viņam it kā dzeltin eedzēla. Viņš mēģināja atceretees, ko nākdams bij nodomajis runat, bet nevarēja.

«Kā tu tik vēlu...» meita eerunajās svešā, bet meerīgā balsī. «Apsēstees...»

Laimineeks peevirzijās apdriskatai kušetei, bet tad aizgāja nost, atspeedās pret galdu un skatijās istabā apkārt. Atcerejās sava nāceena nolūku, bet

uz meitu paskatītees saprata, ka te nav veetas tam, ko viņš nodomājis sacīt. Visu to kaunu un apsmeeķlu, no kura viņš redzeja tikai virspusi, Rasma izbri-duse līdz dibeneem.

«Tu tik vēlu...» Rasma atkal eerunājās, acu no tēva nenogreezdama.

«Pa tumsu drošāk... neredz.»

«Ja, pa tumsu neredz...»

Stūla madamas galva parādījās ķēķa durvīs un atkal nozuda.

«Tu nu veena pate esi palikuse?»

«Ja... nē... Stūla madama ari.»

«Ko tu tagad dari?»

Rasma it kā atdzīvojās.

«Jaglabā, jakopj lūk šitas...» Viņa noleecās pār šūpuli. «Vaj negribi paskatītees?»

Kā siteenu dabujis, Laimineeks atsveedās at-pakaļ un vairījās rokām.

«Nē, nē... Rasma!.. Ko tu runā, vaj tev kau-na...»

Pār meitas bālo seju pārlaidās tāds kā smaids.

«Ko — es — — darišu?... Ko es darišu. Mēs gaidisim... Mēs gaidisim savu tēvu...»

«Vaj tad viņš nāks?»

«Nāks — — nāks! Viņam bij jabrauc uz veseli-bas avoteem, augstskolas dēļ — — Es nezinu, kapēc viņš aizbrauca, bet atpakaļ viņš nāks. Viņš man rak-stija...»

«Un tu tici tam, ko viņš raksta?»

«Kā tu, runā! Kam tad lai es ticu?»

Laimineeks peecēlās kājās, paspēra pāri soļu uz preekšu, saļima un galvu meitas klēpī eespeedis, raudaja kā bērns.

«Kam tu lai tici... Ja, bērns — — bērns... Kam tu lai tici...»

Ilgu laiku viņš šņuksteja. Tad, peecēlees, smagi atkrita uz kušetes.

«Nāc tu pee manis, uz Brenceneem... uz Lejas-Brenceneem...»

«Uz Lejas-Brenceneem?... Man veena alga — — eešu... Viņš ari dzīvos savā mājā...»

«Kas dzīvos?»

«Arnolds — viņš man reiz rakstīja...»

Brīdi tēvs un meita klusedami skatījās viens otrā. Rasmus skats bij meerīgs kā veenmēr. Likās, ka viņa skatītos tēvam cauri, kaut kur citur nesaredzamā un nepazīstamā tālumā. Bet tēvs neiztureja meitas skatu, nokāra galvu un, pasēdejis, pēcēlās, izgāja laukā.

Āra durvis aizvērās, bet no ķēķa eēnāca Stūla madama, paskatījās istabā apkārt, paskatījās šūpulī, rokas saņēmuse nostājās Rasmai preekšā.

«Ejat nu atgulstatees, jaunkundzit,» viņa teica kolonistu izloksnē. «Būsāt nokususe.»

«Mazais tāds nemeerīgs, japaleek augšā.»

«Nu jau aizmidzis, nu jau aizmidzis. Redzat kā gul, saritinajees kā vārnens perekli. Un ja sāks brēkt, es būšu nomodā, pašūpošu... Leekatees tik gultā. Vaj nedzersat vēl glāzi tējas?»

«Nē, negribas...» Bet noguruse viņa bij, pagājušu nakti gandrīz negulejuse. Viņa eegulās gultā un aizvēra acis.

Kolonisteene peevirzījās tuvāk un nenolaida acis no viņas sejas. Gar logu ārā noslideja kā ēna.

«Kāda nu novārguse mana jaunkundzīte. Šitas vārnulens veen vainīgs... Klausijuse mani, būtu viss nogājis bez bēdām, bez klapatām... Nu, būs jau labi, būs —» viņa pārtrauca pate sevi, pamanijuse, ka guletajai acu plakstiņi sāk raustītees. «Gulāt veen, jaunkundzit,» viņa teica, virzīdamās projām no gultas. «es palikšu augšā, uzpasešu. Čiganeetes dauzas apkārt — tās tev zog visu, ko dabū. Aiztaisišu durvis...»

Viņa peegāja pee āra durvīm, pavirāja tās un aizsīta ceet. Ar celgalu peespeeda durvis, skaņi aizsīta bultu, bet ātri atgrūda to atkal vaļā. Uz pirkstu galeem peenāca atpakaļ pee šūpuļa.

«Tā, guli veen, guli...» Viņa uzspeeda ar beezo zilo nagu bērnam uz peeres un pasmējās, kad tas kluuso eeraudājās. «Guli... guli...»

Viņa eegāja ķēķī, bet durvis atstāja pusviru.

Rasma vairs nedzirdeja vecenes pēdejo vārdu. Aizmiguse viņa gan vēl nebij, bet pusmeegā apziņa kavejās talā pasaulē, kur neveena cita nebij kā viņa, viņas bērns un Arnolds...

Peepeši viņa atvēra acis un uzcēlās sēdus gultā. Stūla madama savilka aizkaru kopā un sāka kustinat šūpuli. Viņas lūpas bij sašķeebušās vēl šķībakas kā parasts, acis dzirkstija.

«Sāka atkal pīkstet tas krupis —» viņa noņurdeja. Bet Rasma, paskatijusēs bērņā un eeraudzijuse, cik meerigi un ceeši tas atkal aizmidzis, noprata, ka viņa meegs uz kādeem acumirkļeem tikai patvarīgi pārtraukts. Un viņu sagrāba bailes par bērnu un dusmas par viltigo veceni.

«Ko jūs gribat — ejat projām!» viņa eebrēcās un izcēlās no gultas. «Tūliņ projām!»

«Nu, nu nu...» vecene šļupsteja, bet paskatijusēs Rasmā, ņurdedama atvilkās nost un pazuda aiz savām durvīm.

Āra durvis atkal bij vaļā. Pa tām pūta eekšā auksts mikls vējš. Vareja dzirdet, kā leetus plīkšeja. Rasma aizgāja, aiztaisija un aizbulteja durvis, tad nosēdās uz krēsla otrpus šūpulim. Viņu bij pārņēmušas bailes par savu bērnu. Trīcošām rokām viņa apkēra šūpuli un peespeeda peeri. Vareja just, ka bērna krūtis lēnām cilājās un mazā sirsniņa puksteja...

... Laimineeks klupdams gāja uz māju. Likās, nakts bij vēl tumšaka kā pirmiņ. It neka nevareja saredzet. Vējš grūdeeneem šalca un purinaja viņa sirmos matus, viņš klausijās savu soļu šlakstonā un viņam ta likās nākam kaut kur no tāleenes... Leetus slapinaja viņu atkal pa otram lāgam, bet viņš to nejuta. Viņš domaja par savu nelaimīgo bērnu...

Mājās aiztaustijees līdz durvīni, viņš samekleja Zaidareenes un abi gāja apraudzīt lopus.

Mājās bij pilnīgi tumšs, ne soļa uz preekšu nevareja saredzet. Pa pagalmu skraidija vaļā tikušee lopi, blāva, baidijās. Bet kur agrak bij nojumes salmu

jumts, tur tagad drusku vareja noģist izsleistijušās kailās spāres un atjukušos virsejo balkus.

Muskulis govju un teļu, baididamees un grūstidamees uzdrāzās virsū un peespeeda Laimineeku un Zaidareeni pee seenas, abus ceeši kopā. Augšā kas nobrākšeja — Laimineeks dabuja spēcīgu treeceenu pa galvu, nokrita uz mutēs zemē un kā pusnomodā manija ka kaut kas smags uzgāzās viņam uz kakla un ceeši peespeeda pee zemes. Bet jau nākošā acurmirklī viņš atjēdzās, tomēr nedrīktseja kustinat nevena muskuļa un no bailēm sastindzis gaidīja vēl spēcīgaku treeceenu. Tad viņš mēģināja pakustinat rokas, bet tās bij peespeestas pee zemes, ari galvu nevareja pakustinat. Muti aizspeeda, kaut kas silts, tā kā tikko vareja elpot. Viņš saņēma visus spēkus un pagreezās eesāņus, tā kā vareja svabadaki elpot. Līdz ar to ari apziņa viņam drusku noskaidrojās.

Bailes viņam nebij nemaz un viņš pats brīnējās par to, bet domat tagad vareja skaidri. Viņš saprata, ka lopi viņus ar Zaidareeni peegrūduši pee nojumes staba, un vaj nu no satricinājuma vaj no peepeša vētras grūdeena spāres sabrukušas un spāru balkis vaj cits smags koka gabals uzkritis virsū. Viņš juta, ka guleja mīkstos jumta salmos, viņam bij puslīdz ērta gulešana — nebijis tikai tik visai smags svars uz kakla un varejis daudz maz brīvaki atvilkt elpu.

Bet kas ar Zaidareeni bij noticis, kur ta bij? Viņš britiņu padomāja, tad eesaucās, bet tūliņ saprata, ka balss nebij soļa attālumā dzirdama. Tad izdzirda tādu kā stenešanu, kā gārkstešanu, kāda izspeežas cilvekam, kam kakls aizšņaugts. Siltais preekšmets zem viņa mutēs tā kā paraustījās, kā pakusteja. Laimneeks atģidās: vaj ta nebij Zaidareenes roka? Ja, teešām, viņš juta viņas rēpuļaino plaukstu zem sava vaiga un kaulainos pirkstus uz peeres.

Tā tad Zaidareene guleja turpat blakus labajā pusē, laikām, tāpat kā viņš, uz mutēs eespeesta salmos. Dzirdeja, ka leetus plīkšedams sitās kur virs galvas, vējš šalca paņēmeeneem, bet ap sevi viņš

brīnišķā kārtā juta visu sausu un tik mikstu, kā kad būtu eegulees vismikstakā dūnu kopā.

Bet no labās puses atkal atskaneja ta pate stenešana, kā no leela tāluma, kā no apakšzemes. Un nu viņu pārņēma vēl leelakas bailes, bailes dēļ Zaidareenes. Varbūt, viņa patlaban beidzas, varbūt pēdējā nāves cīņā vēl viņas pirksti zem viņa peeres kā krampjos saraujas...

«Greezees uz sāneem!...» viņš sauca visus spēkus saņēmis, bet balss pazuda kā zem zemes. Laimineeks juta, ka krūtīs viņam sāk durstīt kā adatām nu acis speežās no peeres laukā.

Taču Zaidareene, laikām bij dzirdejuse sauceenu. Pāra acumirkļus blakus kaut kas čauksteja, stenešana palika sāpigaka, dobjaka, roka zem Laimineeka mutes raustījās stipraki. Tad viss peepeši apklusā. Ar mokām viņš tikko vareja elpu atvilkt, ar katru acumirkli viņam palika nelabaki, gar aizspeestajām acīm sāka skraidīt asrkani, zaļi nu dzeltēni ripuļi un nervozi drebuļi kratīja meesu...

«Zaidareen... dzirdi...»

Atbildes nebij, jo Zaidareene guleja vēl dziļaki salmēs eespeesta, tikai viņas pirksti paraustījās

«Jamirst... mums jamirst...»

Dobjš krāceens sasneedza Laimineeka dzirdi.

«Tavs dēls... noslika...» Laimineeks pa pusei bez samaņas steneja. «Noslika...»

Mēle viņam peelipa pee zobeem, viņš sakoda tos un pēdejos spēkus saņēmis izspeeda:

«Noslika... Es... es viņu eemāniju upē...»

Roka zem viņa peeres notrīseja kā no stipras elektriskas straumes. Viņš juta, kā kaulainee pirksti ar pārdabīgu spēku leecās uz augšu un nagi eespeedās dziļi viņa peerē. Sāpes viņam izskrēja caur galvu, viņš sajuta ka zem vaiga krājas kas silts... Viņš eestenejās un zaudeja samaņu.

Pēc nobeigtas beedribas sapulces Grauju pagasta nama telpas kūpeja zilos tabakas dūmos. Uz grīdas pīpju pelni, papirosu gali, uz galda — tukšas un pustukšas alus pudeles, glāzes un saplositi korķi. Lielums sapulces dalībneeku jau aizgājuši mājās, tikai šur tur veenā un otrā stūrī kāds berzeja meegainās acis un dullumā lēja un nevarēja peelet glāzi no tukšas pudeles. Pagasta ziņnesis krāva tukšās pudeles grozā un lūdzošiem skateem raudzijās uz atlikušajiem kungeem, it kā atgādinadams, ka arī viņam laiks atpūsties.

Greeza un Lasis kūkoja gara galda galā, katrs savā pusē. Greezu neveens vairs nebūtu pazinis. cik pārvērtēes tas bij no pagājušā pavasara. Pazīnejs jau pa gabalu viņu sauktu par līdumneeku, bet šis un tas vīram vēl palicis arī no agrākā smalkuma, kas veenā otrā veetā spīdeja preti caur līduma kvēpu kārtu.

Ziņnesis, laikām sapiktojees par to, ka viņam, pagasta amata vīram, tik ilgi janopūlas ar beedribneekem, bet no ārpusēs vēlīgi smaididams, nostājās pee galdiņa.

«Vaj kungi nesāks braukt?» viņš eeminejās un viņa balsij bij dzeloši zobojoša noskaņa. «Zirgi plēšas, ka nesarausta grožus...»

«Ko pļurkš — eedzeri labak...» Lasis pacēla smagi nokārušos galvu un pagrūda alus glāzi uz ziņneša pusi.

Ziņnesis eedzēra un pavērās Greezā.

«Kā nu jums, Greezas kungs, labi eet?»

«Man? — labi, kas man par sliktumu!»

«Līdumi deg labi?»

«Tādā sausumā nedegs...» Tad viņš ar veenu vilceenu iztukšoja glāzi un atgāzās sēdekli. «Velns mani grūda list tajos celmos!» viņš lādējās. «Labak uzņēmis kādu veikalu, kā seeva gribeja, vaj eestājees monopola bodē par pārdeveju... Mantu izpu-

tinaju, lopi apsprāga, pats savu veselību arī esmu sabojājis... «Govis apsprāga... Nepeeradušas pee meža ganībām, saslima ar asins sērgu un — pagālām... Man četras skaistas, jaunas govīs. Un otrs zirgs šorit mājās palika slims — galva sapampuse: laikām čūska eekoduse...»

Ziņnesis eesmējās.

«Vaj zinat, Greezas kungs, prātīgāk būtu kad jūs mestu arklu pee malas un atkal ķertot pee adatas...»

Greeza peepeši saskaitās.

«Ko te gvelz... ko ņirgajees!.. Ej, paskatees, vaj zirgs vēl stāv!»

Un kad ziņnesis bij izgājis, viņš vēl ilgi nevareja aprimtees un nemeerīgi grozijās uz sava krēsla.

Lasis peevirzijās draugam klāt.

«Vaj zini ko, brāl, nekas tur neiznāca.»

«Kur neiznāca?»

«Tu jau zini, kur es biju svētdeen... Par velti izbraucamees to tālo gabalu.»

«Kapēc tad neiznāca — nepatika?»

«Nē, par patikšanu neko vis nevaretu sacīt. Paveca gan ir, bet citadi glīts cilveks, prātīga, māja tāda kā pusmuiža...»

«Dzimta māja?»

«Dzimta.»

«Nu skatees, ko tad tu vēl gribeji! Ņēmis tik' ceeti, ta preekš tevis pate labā...»

«Ja, ko ta māja līdz... Vēl divas jaunakas māsas, tām pa pusotra tūkstoša jaatmaksā...»

«Laba māja pate atmaksajas.»

«Bet sliktākais tas, ka veči dzīvi un teem jādod sava daļa. Tu vari būt labaks par labu, bet viņam pa prātam neiztiksi. Vaj tad nezinams, kā Krastam eet ar teem večeem...»

«Nu Krastam ta klapata tik' tapēc, ka viņš pārleeku gudrs.»

«N-ja... Es savu galvu negību bāst tādā cilpā... Nu un tee veči arī nez' ko sāka muldet. Pašam man neka neesot, ne mājas, ne mantibas... Duraki gatavee! Kur tad es tās mantas lai ņemu...»

Rentes mājiņas, cilvēkam tikai par postu... Un naudas man trīs simti bankā — vaj ta nav manta?»

«Tā, tā... Tad izkriti cauri! Ko tu vēl tā aplinkus — kad saki, tad saki skaidri!»

Lasis raudzījās sev preekšā uz galda.

«Ko tu domā par Laimineeka Rasmu?»

«Laimineeka Rasmu!» Greezam acis no pārsteiguma un brīnumeem pavērās.

«Nuja Rasmu... kas tur ko brīnetees! Tēvs viņai tā kā tā ilgi nedzīvos un Krasts stāsta, ka viņš meitai tūliņ atdošot visu kā stāv. Nu un pate Rasma jau ir brašakā meita pagastā.»

«Brašakā māte...» Greezam seja tā veen vilkāš smecklā. «Un maizes pelnitajs tev tur arī būs...»

«Nemaz neņirgajeēs. Kad reiz pamisejeēs, vaj tapēc ar akmeni metīs. Katris jau tāpat cilvēks veen ir.»

«Par Rasmu, zinams, nav ko runat — veca leeta, tikai par tevi man brīnums: cita pamestu dranķi tu gribi precet.»

Lasis kodiņa lūpas.

«Vaj nu pats es arī gluži bez grēka... Nevar jau izvēletees tā, ka katrā leetā un veetā viss būtu pa prātam. Khm — ja... To puiku varetu atdot audzinašanā...»

Greeza pasmējās.

«Bet deez' vaj viņa tevi gribēs ņemt.»

«Ko tad viņa — vēl labaku domā sagaidit?»

«Es tā esmu dzirdejis, ka viņa gaidot savu Reinfeldu no Vāczemes atpakaļ.»

«Traks cilvēks... Vaj tad viņai saprašanas nemaz nav. Tas taču savu mūžu atpakaļ vairs nenāks...»

«Nākt jau nu viņš atpakaļ nāks gan — stāsta ka vecais esot miris un jaunais izšķaidijis visu mantu līdz pēdejai kapeikai — tik atlicees, kā tee Vidus-Brenceni. Bet vaj tapēc šis nu Laimineeka meitu precēs! Tik dumš viņš nebūs... Bet kad tāds traks meiteets ko eedomajeēs, tad jau prātu viņam needosi.»

Lasis nošļuka. Labu laiku neteica ne vārda, tad lēnām pacēla galvu un skatījās Greezam acīs.

«Uz cik gadeem tev tas lūduma gabals saligts?»

«Man? Tikai uz gada. Ne par ko nedeva uz ilgaku laiku — varbūt, iznākot to peeveenot jaunās muižas laukeem... Ko tu cilveks uz veena gada eesāksi. Nezini tā rīkotees ne tā...»

«Ilgak par gadu tevis tur neturēs. Muižkungs... barona kungs to gabalu solija man...»

Greezas seja pārvērtās. Brūnās acis palika zaļganas.

«Tev solija? Muižkungs — tev solija?»

«Nu, zinams, ka solija... Ko nu ļauj kā negudrs. Ja es teeku Lejas-Brencenos, tad man pēc taveem celmeem nav vajadzība, bet ja nē — — —»

«Neleeti!» Greeza spēra ar dūri uz galda. «Jau sen man stāsta, ka šis jaunskungs vaj katru deenu skraidot uz muižu, solot rubli par pūraveetu... Neticeju, domāju, sak', taču vēl draugi esam, skolas beedri...»

«Draugi...» Lasis nicinoši novilka. Pee alus pudeles mēs' varam draugi būt, bet dzīvē ta leeta ir citada, tur ar draudzību tālu neteek... Ko tu errojees: savu gadu nodzīvosi, projām tevis nedzīs, un pēc tam — tas taču veena alga, vaj es, vaj cits...»

Greeza uzlēca kājās un eecirta Lasim plīķi.

«Es tevi saberzišu, neģēli!..»

Lasis palika sarkans no dusmām. Taisijās gāstees Greezam virsū, bet ziņnesis, trokni izdzirdis, eesteidzās eekšā un eejaucās stridā.

«Kungi! kungi!.. Kas ta par būšanu... Meerā, kungi — meerā!»

Viņš šķīra abus ķildotajus un ķēra savas pudeles, kuras gāzās un ripoja pa galdu.

Greeza izskrēja laukā, eeklupa savos ratos un aizbrauca kā ļaunā gara treekts. Lasis gāja uz otru pusi, skatījās atpakaļ, vīstija dūres un lamajās.

Tā šogad gāja pa visu pagastu. Leelakai daļai muižas saimneeku rentes bija nesamēriigi paaugstinātas — dažs pats labprātīgi atsacijās un izgāja no mājām, dažu kungs netureja kādu neecigu kontrakta pār-

kāpumu pēc, vaj ari tapēc, ka mugura nebij tik lokana, kā pēc vecu vecā mēra peenācās. Dažu izspeeda draugs, kurš cereja no necilvecīgi augstu renti apliktā zemes gabaliņa eedzīt tikdaudz, kā sev un savejeem dzīvību izvilkot... Pagasts peeklīda pilns pusgraudneeku, rentneeku, vaļineeku, peedzīvotāju... Daļa aizgāja uz pilsētām, daļa uz Ēekškreevijās kolonijām, daļa pār Urala kalneem uz Sibiriju, bet atlikušee teesajās ar kungu padarītās vaj eedomatās netaisnības pēc, teesajās paši savā starpā dzēra ķildojās, kāvās kad beidzamā kapeika bij nodzerta. vaj aizmaksata advokateem, beidzamais maizes reecenis apēsts, sāka strādat ar pārcilvecīgu sparū.

No zemkopības beedribas sapulces. Krasts atnācis mājās salausts atkrita krēslā un nokāra galvu.

«Kas tad nu?» Ērna eeprasijās vairak aiz ziņkarības nekā līdzceetības.

Krasts smagi atmeta ar roku.

«Nekas neiznāca. Par purva susinašanu nebij vērts ir runat: tur pļavas tagad izbijušeeem kučee-reem, krodzineekeem un vagareem... Kāds naudīgs labdaris parakstijis pļaujamo mašīnu un rudeni pļaušot par pusrubli pūra veetu... Leelkoks nopircis kuļamo mašīnu un par mazu atlīdzību došot to ari saveem kaimiņeeem. Visi tad ari peekrita, ka veeglak katru gadu maksat savu pusrubli par pūrveetas pļāvumu, nekā mašīnas pirkšanai divdesmit vaj trīsdesmit rubļus uz reizes... Izrādās, ka bez muižas atļaujas mēs ceplūs celt nedrīkstam, un ka atļauju nedabūsim, tas par sevi saprotams. Un tad man bij jazdird tas, ko neveens vēl līdz šim man nava teicis... Tas man bij sāpigaks kā siteens... Es tikai raugot viņus sakūdit, sadabut leelaku zumu naudas kopā un tad... Vaj gan nezinams, kur palikuse mākslīgo mēslu pirkšanai samestā nauda: es ar Sējumu esot patērejuši — — Vaj tu dzirdi, seev, es ar Sējumu — abi divi...! Kad sākuši meklet pakal, tad skrējuši un gādājuši... Sējums pārdevis peecus vezumus seena, esot jau muižā zinams, kungs atteicis un nākošu gadu jakravajotees no mājām laukā...»

«Vaj es tev neteicu, lai tu tur neemaisees? Ne-klausiji! Pats vainigs...»

«Vainigs, kā tad... Pee Sašas ari es esot vainigs: nez' ko gribejis iztaisit un kas tur iznācis — žīda rokas puisis, uzpircejs, ļaužu mānitajs... Tos peecdesmit rubļus, ko viņi toreiz sametuši, es esot tikpat kā izkrāpis, kā no kules izvilcis.»

«Nelgas gatavee! Bet to es esmu sacijuse un sacišu, ka tu pats pa leelum leelakai daļai esi vainigs pee tām nepatikšanām. Ko tu leeni tur, kur tevis negrib!»

«Lūdzama, nekaitini tu mani!»

«Tā, bet mani kaitinat, tu vari... Jau tavi veči mūs putina laukā, bet tu vēl peenēmi un baro māsu ar viņas bērnu. Māsas vīra paradus maksadams eekriti pats. Un tad — ko tu pinees ar teem Laimineekem. Lai nu tam slimajam večam palīdzējis, bet meita gan pate var iztikt nu saimneekot — tavas revizijas tur nav vajadzigs...»

Krasts lūkojās grīdā un, kā allaž šādos strīdos ar seevu domaja, cik sveša ta viņam.

«Tagad jau nu es pēc tava prāta...» Krasts pēc briža eerunajās. «Tee cilveki man šodeen deezgan skaidri pasacija, ka es viņeem esmu nevajadzigs. Deezgan ilgi esmu ceetees, šodeen pārtrūka beidzamais pavedeens — nu jarauga pašam par sevi izkultees uz augšu... Varbūt izdosees, bet paļaušanās uz saveem spēkeem man nav...»

«Nu, cits tev nepalīdzēs, uz to neceri.» Viņas balss atkal skaneja pavisām meerigi.

«Bet tu, Erna?»

«Es? Ko tad es, muļķa seeveete! Tu taču zini, ka es tā nevaru strādat kā tās, kas no mazām deenām smagu darbu peeradušas un tavu augsto ideju es taču ari nevarot saprast.»

Krasts peepeši pacēla galvu: viņš sajuta, seevas savado skatu.

«Ko tu tā skatees?»

«Es, nupat biju netaisna pret tevi... Varbūt arveenu esmu bijusi netaisna. Tev taču tik daudz jāceeš.»

«Mums abeem jaceeš...»

«Kapēc tas tā ir? Vaj mēs nevaretu dzīvot mee-rā un peeticibā, kā citi, kam dzīve vēl grūtaka.»

«Mūsu dzīve ir par daudz tukša, bez cerības, bez nākotnes...»

«Bez cerības, bez nākotnes...» viņa kā salau-sta atkārtoja.

«Padomā tu pate: preekš ka mēs pūlamees, preekš ka skreenam un strādajam?.. Sevīm savam īsajam mūžam... Paleekamas nozīmes mūsu darbam nav... Ar mums nomirs nesasneegtee ideali, svešs cilveks nāks mūsu sētā un ars to tīrumu, kur mēs plēsuši un celmus lauzuši.»

«Ja mums būtu bērni...»

Tikko asaras atturedams, Krasts skatījās seevā.

«Ja... Pavisām citu dzīvi mēs dzīvotum...»

Ūdens krūze trīceja Ernas rokās. Viņa gribeja steigtees pee vīra, peeglaustees, bet kaut kas tā kā tureja atpakaļ.

«Tu taču zini, ka es neesmu vainīga,» viņa ee-šņukstejās un ar kreiso roku speeda preekšautu pee acīm.

«Es taču tev neka nepārmetu,» viņš meerinadams teica, «bet tu pate redzi, ka šitā mēs dzīvojam tikai veenas deenas dzīvi... Neveens neesam vainīgi, bet jaceeš mums abeem... Es jau sen esmu domajis, ka mums vajadzētu peņemēt kādu svešu bērnu.»

«Man nekas nav pretī.»

«Vaj mēs nevaretu ņemt Laimineeku Rasmus zēnu?»

Baltā ūdens krūze nokrita zemē un saplīsa gaba-los, ūdens izšļakstījās pret seenu un uz grīdas.

«Pamisejās...» Krasts satrūcees eesaucās. «Nāc taču nost, neslapini kājas.»

Bet Erna nekustedamās stāveja ūdeņa pelķē un leelām acīm skatījās vīrā.

«Laimineeka Rasmus — tu teici?»

«Nuja, Rasmus! Vaj tas tevi tā pārsteidz? Māte labprāt nešķirsees no sava bērna. Bet tā kā Rasma — varbūt...»

«Un to bandu bērnu, to vāceesa bērnu, es lai ņemu... To es lai audzinu... kopju...»

«Vaj tad bērns vainīgs...»

«Ak nerunā, nerunā! Kā tu maz vari eedomatees tādas leetas!»

«Pirmiņ nācu gar Lejas-Brenceneem... Bērns sēdeja uz loga krekliņā — skatījās laukā un kūlājās kājām... Kad tu redzētu, cik peemilīgs bērns.»

«Kā tu gāji gar Lejas-Brenceneem?»

«Tāpat... Ar teem peedzērušeem cilvekeem man negribejās kopā eet pa leelceļu...»

Erna sausi eesmējās, bet tūliņ aplkusa. Vīra stostišanās un apjukums apstiprinaja viņas aizdomas. Kas klusām jau sen viņā perinajeēs un lauzeēs uz āru un ko viņa pa pusei aiz bailēm, pa pusei aiz pašceenas velti mēģinajuse noslāpet, tas tagad uz reizes bij ticis gaišs kā deena: viņas vīrs ložņaja gar Laimineeku Rasmus mājām... Tūkstošejadas domas ļaucās pa galvu, kamēr viņa, no izskata meerīga, noleekusēs lasija preekšautā saplēstās krūzes gabalus. Viņa paredzeja postu, nelaimi, garā pārbaudīja visus savus līdzekļus cīņā pret eenaidneeku, bet visi tee likās bezspēcīgi... Un beigās viņai palika tikai veens slēdzeens: to bērnu Rasmai vajadzēja atņemt...

«Kad labi apdomā...» viņa gausi sacīja cenzdamās peedot balsij vajadzīgo noskaņu. «Kad labi apdomā, tavs preekšlikums nav slihts. Ja jau mēs kādu gribam peenemt, tad vislabak Rasmus bērnu. Bet nezīnu, vaj viņa to gribēs?»

Krasts kā šaubidameēs paskatījās seevā: spējo pārvēršanos viņš nesaprata.

«Es domaju, ka dos...» viņš atteica. «Vaj ne-noeesim aprunatees?»

«Aizeesim...»

Un kad pēc neleela brīža viņi pa lauku ceļu gāja uz Lejas-Brenceneem, ne veens ne otrs nevareja uz-sākt sarunu. Bet abi viņi domāja par to, ka šis gā-jeens izšķīrs viņu nākotni.

Jo tuvaku nāca, jo lēnaki palika viņu soļi. Ernai uz-mācās kauns par pašpazemošanos. Krastam bij ap sirdi kā cilvekam, kas atkal nonācis ta purva malā,

kur reiz vadataja maldinats bridis un salis līdz nāvei...

Lejas-Brencenu pagalmā neredzeja neveena cilvēka, tikai epretim logam uz izklāta lakata vāļajās Rasma bērns. Krasts uz reizes pārvērtās: viņa seja noskaidrojās, acis sāka laipnaki raudzīties. Viņš noietās zemē, skatījās bērni un smējās laimīgus smeklus. Bērns acumirkli gan aprima un zilajām acīm skatījās Krastā, bet tad sāka no jauna kūleņoties un smēties... Erna stāvēja lūpas sakneebuse, bet pa galvu viņai maisījās nelāgas domas.

«Paskatees, Erna, kas par skaistu bērnu!»

Viņa ar pirmo acu uzmeteenu redzeja, ka bērns nepavisām nebija skaits, ka no ta vajadzēja izauzt deezgan nesmukam cilvēkam.

«Celes nu augšā! Vaj leelam cilvēkam tā peeklājās vārtītes pa svešas mājas pagalmu.»

«Sveiki!.. Lūk, kādi neganti ceemiņi!» Ernai aiz muguras peepēši atskaneja Rasma balss, skaņa un spīrgta.

Abas seevetes saskatījās. Un ar veenu mirkli sapratušās atkāpās soļa attālumā, it kā sagatavodamās uz izšķirošu cīņu. Bet nākošā acumirkli Rasma pameta acis uz Krastu, kurš peet i šis cēlās augšām, un viņas acīs uzdzirkstīja ļauns uzvaras preeks.

«Kas jums par skaistu bērnu...» Krasts teica. Rasma smeedomās noleecās pār bērnu.

«Un tad prātīgs,» viņa stāstīja, «stundām viņš man te vāļajas saulītē un darbojas pats ar sevi...»

«No smalkas sugas...» Erna gribeja sacīt, bet taču vēl noturejās.

Rasma sakārtoja bērni drēbes, izgludināja sakrunkoto lakatu un peecēlās kājās.

«Vaj ceemiņi neeenāks istabā.»

«Nē...» Krasts stostījās. «Mēs tāpat garamejot eenācām — — gribejām paskatīties... Kā jums nu eet — — kā jums patīk te Brencenos?»

«Och — ļoti jauki!» Rasma teica, nelikdamās zinām, kā viņas veeseem ap sirdi. «Es vēl nekad nesmu jutusēs tik — tik — laimīga...»

Erna peepeši eesmējās. Bet tad savaldijās un leekulīgi nopūtās.

«Ja, leels cilveks jau galu galā aprod ar visu. Tikai tam mazajam būs daudz japārceš. Pasaulei tikai teena teesa preekš vainigeem un nevainigeem...»

Rasma izlikās nedzirdejuse.

«Man tikai veenas bēdas... Mazais slimo beeži, un pee manis neveens — es svešu cilveku pee viņa negribu laist...»

«Nenāk neveens, kā tad, kā tad!» Erna pasteidzās peebilst. «Vaj tad nu nezinams: no mēra viņi tā nebēgs... Kam jau reiz kāja paslīdejuse, to katrs gatavs pagrūst vēl dziļak.»

Krasts eejaucās starpā.

«Jūs no sava bērna gan laikām ne par ko nešķirtos?»

«No sava bērna? — Kas par jautajumu! Ne par kādu maksu! Cita jau man neka nav...»

Cita neka viņai nav — kā gaviles atbalsojās Ernas dvēselē. Viņa ceeši peeslējās vīram un ar ļaunu preeku raudzijās lejā uz savu pretineeci: tagad bij viņas reize...

«Arnolds solijās atbraukt, šoruden vaj nākošu vasari...»

Krastam neviļus izspruka nopūta. Erna kā krampjos speeda viņa roku.

«Vaj viņš jums ziņojis?»

«Ja, viņš man veenreiz rakstija. Jūs taču ari būsat manās kāzās?»

«Nezinu, kā būs...» Erna teica ar neslēptu nicināšanu un izsmeecklu. «Tik agri nevar apsolitees. Lai nu papreekšu tas brūtgans pārnāk no svešām zemēm, tad jau būs laika kāzineekus salūgt. Pagaidisim līdz nākošam pavasarim, varbūt — līdz ar gāju putneem...»

Viņa vilka vīru aiz rokas projām no pagalma.

«Bet mēs taču netikām runājuši par to, kadēļ nācām...»

«Nāc! Puspassaules — tu taču dzirdeji... Puspassaules mums nav ko dot par to bandu bērnu.»

Visu ceļu viņi nerunāja neka. Ērna manija, ka vīrs cīnās ar sevi un gaida, lai viņa sāktu runāt. Bet viņa tišām ceeta klusu. Beigās viņš eesaucās skaņi:

«Tu izturees kā ... kā tirgus bāba! Jau tā viņai nelaimes un ceešanas deezgan, tev vēl nav kauna viņu apsmeet un zaimot. Es nebūtu domajis, ka tev tik ļauna sirds!»

«Nu toteesu taču tev viņa labaka ... Ja, nebūtu domajuse, ka tev tik žēlīga sirds pret pavestu meitu un viņas atstātu bērnu.»

«Tu ar savu rūgtumu sirdī būtu gatava eekost katram.»

«Eekost... Vaj tu ari nebūtu gatavs eekost aizleegtā ābolā.»

Krasts atgrūda seevu no sevis.

«Valdees! Tu pate nesajēdzi, ko runā. Tu apskaudi Laimineeka Rasmu tās bērna dēļ.»

«Kā nē! Labak taču būtu bijis, ja tu mani precedams ari tādu mantu dabujis līdz! ..»

No mājām jau pa gabalu skaneja nejauks tracis. Kalpi un gājeji, leeli un mazi, saskrējuši pagalmā pee mazā ērbeģa, kur vecais Krasts dauzija savu seevu un meitu. Reizēm durvis nobrakšeja un logi eeskanejās, vecais lamajās, seeveši kērcā nelabi.

Krasts peesteidzees atrāva durvis. Vecais palaida vaļā seevu, kuru tikko vazajis aiz mateem. Anna sēdeja gultā, bērnam preekšā, un raudāja leelām asarām.

«Vaj tu jau pavisām esi bez prāta?» Krasts pārskaitees uzbrēca. Tēvs aizkuis elsa un baltām acīm vērās dēlā.

«Tu ari vēl klupsi man vīrsū — — visi līdz! Nu ņemat, apēdat dzīvu ...» Viņš sāka gauzt tik izmisušā balsī, kā kad nupat būtu pārceetis deezin kādu ne-taisnību. «Tā esot seeva — — ta esot meita, dēls ... Es gribu pārmācit savu palaidņa meitu, bet vecā, kā seena preekšā ... Ar to bada daļu man vajag iztikt pašam un vēl izturet divus neleeša meitešus ... Sak', kapēc šita palaidneece nevareja dzīvot pee vīra, kapēc vajadzeja skreet projām?»

Drūmu seju Krasts pagreezās pret māsu.

«Vaj nebūtu ari labak, ja tu eetu atpakaļ pee vīra. Lai nu kāds viņš, lai tev pašai nezin kas jāpaceeš, bet bērnam būtu labak.»

«Sējums šitā nekad pret mani nav izturejees, kā tēvs.»

«Tapēc... Pee jūsu nesaticibas laba daļa ari tavainas būs bijis. Tagad tu būsi prātīgaka. Likšu eejūgt zirgu un aizvedīšu tevi uz Sējumeem.»

«Nē, nē! Atpakaļ nē!..» Anna peepeši eekleedzās. Viņas balsī izskaneja bailes un vecā spītība. «Lai tad kur, bet pee viņa atpakaļ es neeešu... Dzīvu mani pee viņa neaizvedīs... Te mani tēvs un sveši cilveki ikdeenas apmētā dubļeem. Nekas, ar laiku peerod pee ta, bet ja manas pašas vīrs manu sirdi, manas jūtas min kājām, to es nevaru paceest. Es nevaru — nevaru — Ja tu man uzturu nedosi, ja tu ar varu dzīsi no mājam, es eetišu bērnu lakatā un eešu ubagodama pa pasauli.»

«Man leekās, ar savu stūrgalvību tu teešām labaku likteni neesi pelnijuse.»

«Nu dzen, mani projām! Tu domā, es kritīšu tev pee kājām, lūgšos... Nē! Uz katra ceļa stūra, katrā sētā, pee katrām durvīm es kleegšu, ka vīrs un brālis mani aizdzina... Nu dzen mani, dzen...»

Ērna, pee durvju stenderes peezvēlusēs, sakneebtām lūpām visu laiku bij klausijusēs

«Nāc!» viņa saķēra vīru aiz rokas. «Nāc! Citus mācīt un teesat tev neklājas... Paskatees papeekšu pats savas sirds dziļumos un tad sved citam ar akmeni.»

Cik pretīgi Krastam ari nebij klausit seevai, taču pretotees viņš nevoreja. Bet ārā viņš raušus izrāva savu roku.

Visi paveedeeni bij spēji notrūkuši. Altikās tikai veens veenīgs, kas Rasmu vēl saistīja ar dzīvi. Un pee ta viņa turejās ar tādu izmisumu kā slīcejs, ko plūdi ar varu grib noskalot atvarā...

Arnoldam vajadzeja pārnākt... Viņa neatlaidās no šim domām, deenu pa deenai apreibināja ar tām sevi, kā morfija leetotājs apreibinas ar savu nāvīgo veelu, nedomadams, kāda būs atmošanās.

Šoruden vaj nākamā vasarā viņš solīees atbraukt — tā viņš bij rakstījis Vidus-Brencenu pārvaldneekam. Ar katru deenu jaukakās krāsās Rasma iztēloja atkalredzešanos. Viņa nepārmetīs Arnoldam, ka viņš to atstāja veenu. Zin, ka tikai vecaku gribai klausīdams un apstākļu speests viņš aizbrauca, bet važas no rokām nokratījis, steidzees atpakaļ pee viņas un sava bērna. Un par spīti visām ceešanās, visai pasaulei, viņas laime uzplauks, kā brīnišķīgs zeeds...

Par saimneecibu viņa rūpejās maz. Kas viņai daļas, ja laukos usnes izskauda labību, ja govs vaj jērs aiz kalpones nevīžības nobeidzās! Viņa stāveja pee spoguļa, sukadama garos matus un vērīgi pētidama katru vaibstu sejā. Viņai vajadzeja būt skai-staj, lai Arnoldu atkal valdzinātu.

Ārā durvis ar troksni atsitās vaļā. Brāzās eekšā Pūpoleene un Greezeene, abas līdumneeku slavenākās šuvejas. Greezeenei bij uz rokas baltā lakatā eeseets vīkstols, Pūpoleene nesa rokā sarkanu zobenu puški.

Rasma preekā eekleedzās un ar šuvejām pavirši sasveicinajusēs, paķēra drēbju saini un sāka raisīt to vaļā. Šuvejas palīdzeja Rasmai noģērbtees un uzvilkt jauno uzvalku. Tas bij šūts no gaišsarkanas drēbes, spicēm un šauras baltas lentīņas eelokeem izrotats. Rasma pilnīgajam augumam un sārtajiem vaigiem drēbes krāsa ļoti peedereja, viņa tajā izska-

tijās vēl skaistaka, neraugoties uz to, ka uzvalks bij šūts bez garšas un prašanas.

Abas šuvejas nostājās pee spoguļa Rasmai eepretim un nevarēja atgūtees veen no brīnumeem.

«Ak, kas tas par skaistu cilveku!» Pūpoleene preecajās rokas sasizdama.

«Leelmāte un leelmāte,» Greezeene leelija.

Rasma smējās veen no preeka un nevarēja ne soli pakustet nost no spoguļa.

«Jūs tik' mēļojat abas!»

«Nemaz nē, jaunkundzit!» Pūpoleene atsaucās.

«Kā jūs, jaunkundzit, tā varat sacit!»

Un tā abas draudzenes atņemdamās godinaja Rasmu gan par jaunkundzi, gan par leelmāti, bet aiz muguras saskatijās un smīneja. Rasma skatijās spogulī un kā bērns preecajās par jauno uzvalku. Tajā viņa gribeja rāditees Arnoldam pirmo reizi, kad tas būs atsteidzees atpakaļ pee viņas.

Kā laimīgā sapnī viņa uzmanīgi atsēdās krēslā bet acis vēl veennmēr kavejās pee jaunā uzvalka, pirksti kā milinadamees slīda pār drēbju krokām.

Greezeene peeleeecās un eesprauda viņai zobenes zeedu ar garu kātu sagreestajos matos. Zeeds noleecās tālu pār Rasma galvu uz preekšu un dīvaiņi pārvērta viņas izskatu. Tagad viņa vairs nelidzinajās naivam bērnam, bet drīzak ārprātigai.

«Zinat, jaunkundz,» Pūpoleene teica, «tagad jūs izskatatees pēc nelaiķa muižkunga ceenmātes...»

«Ja, uz mata pēc ceenmātes...» Greezeene apleeecinaja. «Ka jums, jaunkundz, šitadas skaistas drēbes? Kas zi' — precineeku gaidat..?»

Rasma pasmējās.

«Arnolds solijees atbraukt — šoruden, vaj nākošā vasarā... Reinfeldu Arnolds...»

«Reinfelds...» Šuvejas acumirkli palika kā uz mutes sistas. Tas joks viņām izklausijās mazleet par stipru un viņas, laikām, sāka šaubitees, vaj Rasma galvā viss kārtībā. Sāka runat veena par otru, aizgūdamās.

«Nu, bet gaidat tik' precineekus... Lasis esot solijees... un Mauriņš, žīda linu un labibas uzpir-

cejs» Greezeene ar savu sēdekli virzijās Rasmai tuvak...

«Mauriņš ja...» Pūpoleene apstiprināja. Agrak bij pliks puika, bet skatees nu, kā eedzīvojees. Pāprasi tagad, cik tūkstošus šajā isajā laiciņā veen nebūs nolīcis uz intresēm...»

«Ja, kas pilsētā padzīvojis, tas prot...»

«Nēmejs viņš būs, par to, jaunkundzīt, nav ko bēdat.»

«Mauriņš?»

«Nuja Mauriņš, kas cits. Nemaz nebēdajat par to, ka jums ar to vāceeti sliktak nogājis. Tagad tee jaunee vairak tikai pēc mantās, uz cilveku daudz neskatas... Ja, kā tad... Man uzdeva aplinkus izklaušinat, vaj viņam vērts braukt...»

Pūpoleene viltīgi smīnedama, mirkšīnāja acīm.

Rasma neklausījās un nedzirdeja. Viņa dzīvoja pate savā pasaulē un tajā šis šuvejas nevarēja eekļūt.

«Tas tik' ir zēns!» Pūpoleene leelija tālak. «Kas par iznešanos, kas par galvu! Pagājušu ruden, eče, tepat ar šās vīru saderejuši? Greeza saciis, ka šis no meežu vezuma šim pūsmārciņas nenosvēršot, stāvejis pats klāt un skatījees, kā leek bumbas, kā peeraksta. Un kas nu bijis — galu galā peeci podi mazak, kā šim pēc mājas svēruma! Greezam japaspēlē ducis alus un vēl peeci podi pagalām.»

«Ja, kam galva...» Greezeene peekrita. «Bet kam galvas nav, tas ar visām skolām nekur neteek: edz', kā tas Sējums pat. Jau tagad pee tava vīra lidumos pa pusei tā kā par kalpu un nākamo pavasar no tām mājām pavisām jakravajas laukā. Pavasari veduši tos mākslas mēslus no pilsētas, ar Krastu nodzēruši beedribas naudu — vēlāk vajadzejis maksat, sāciš salmus un seenu pārdot. Tapēc muižkungs at-saciis...»

«Abi ar Krastu nodzēruši?» Rasma dzīvi eeprasijās.

«Kā tad, ar Krastu. ar Krastu!» abas šuvejas reizē eesaucās.

«Bet Krasts taču esot godīgs cilveks...»

«Ech, blēnas — godigs! Kad pliks, tad godigs, bet kad teek pa rāveenam... Nez' kādas mašinas gribejis pirkt, nez' kādus grāvjus rakt un būvet, labi ka laikā apķērušees, kas par putnu, citadi būtu vaj visu pagastu izputinajis. Šās vīrs pirmais atģidees —»

«Mans, kā tad!» Greezeene atsaucās.

Pūpoleene peevirzījās Rasmai tuvāk.

«Ko jūs domajat, jaunkundzit, toreiz, kad mūsu Lizei bij ta nelaime... Tāds leels draugs taisijās klāt — domā, mēs nepratām, kas šim par nolūku... Lai deevs pasargā no tāda cilveka! Un ar seevu dzīvojot kā suns ar kaķi.»

Rasmai acis uzzibeja.

«Tā tai guvernantei vajadzeja... Eedomajās esot vaj pats eņģelis. Mācees nu ceest! Domā, ta nelaime pārees, kā negaisa mākonis... Nē, mīlā, kā vēža slimība ta ēdisees un plētisees arveenu tālak... Tad tu aizmirsisi smeeetes par cita nelaimi, ai, kā aizmirsisi! Un reiz nāksi gaudodama pee tās, ko pate tā apmētaji dubliem. To deenu es vēl gribu peedzīvot un smeeetes, no sirds smeeetes, kad tu lūgsees, lai es neņemu tev nost to, kas tev tas veenigais vēl atlicees. Bet man tava vīra nevajadzēs, man viņa nekad nav vajadzejis — mans Arnolds būs mājās... Es tad teikšu tev, ka tavs vīrs tev nekad nav peederejis, ka viņš savā garā veenmēr ir bijis mans vergs, ka man vajaga tikai ar mazo pirkstiņu pamest un viņš kā suns uz vēdera lidis man klāt... Ja, tad es smeešos par tevi, uzspļaušu tev, tā kā tu reiz spļāvi uz mani...»

Abas šuvejas nobijušās klausijās neprātīgajā runā. Nu viņas skaidri saprata, ka Rasmai galva nebij kārtībā. Un kad ta, krēslā atzvēlusēs, aizvēra acis, viņas saskatījās un, sapratušās, palocija galvas.

Ja, ja, no tām leelām bēdām, no tām...

Kad šuvejas bij aizgājušas, Rasma izdzirda, ka bērns šūpulī raud, klusu, aizsmacis — laikām jau sen. Viņa paņēma bērnu un staigāja ar to pa istabu. Mātes rokās bērns drīz aprima. Viņa eelika to

gultā, pate nosēdās kājgali un skatījās savā miluli, kamēr pašai nemanot asaras sāka slīdet pār vaigiem.

Ko lidzeja viņai māja, manta, skaistums, viņas bērns un nākamības cerības, kad visam tam pāri steepās saplosītā, dubļos samīdītā goda atleeku reebīgās strēlas. Ko līdz cilvēkam, kad saule spīd, meži zaļo, putni dzeed, pa tīrumeem līgojas zeltītas vārpas, kad kaklā peeseets smags akmens to pamazām velk purva dūņās?.. Rūgtumam un eenaīdam pret visu pasauli vajadzeja taču kāda skaidri aptverama nolūka, vajadzeja pretīneeka, ar ko cīnītees, pret kuru izplūst visam ļaunumam, kas sirdī sakrājees. No šīs deenas Erna bij Rasma leelakā eenaīdneece. Jo vairak viņa domaja par Ernu, jo gaišak izrādījās, ka jau pat no muižas kopdzīves laikeem Erna viņas eenaīdneece. Likās, ka jau no laika gala viņām veenai pret otru krājees un kvēlojis krūtīs naidis, nenoslāpejams, nepārvarams naidis...

Deezgan viņa bēguse no cilvēkeem, deezgan slēpusēs ar savu kaunu. Tagad viņa atkal pacēls galvu, skatīsees katram droši acīs, parādīs, ka viņa nav sliktaka par citām, nav sliktaka par Ernu... Sliktaka — — viņai daudzīnaja precīneekus...

Pagalmā izgājuse, Rasma apskatījās pēc tēva. Tas darbojās atkal ar saveem grābekļeem. Galvu izaicinoši pacēluse, viņa tuvojās: vaj viņš arī skatīsees viņā ar nicīnāšanas un reebuma pilnu skatu? Bet nē, tēvs jau nekad neskatījās viņā. Acīs tam dziļi eekritušās, it kā bīdamās ļaužu un saules, noslēpušās aiz sirmajām uzacu spalvām un asajeem peeres kauleem.

«Tēv, vaj mūsu goda rati kārtībā?»

«Nezinu, laikām nebūs... No mātes bērēm nav braukti.»

«Vaj tu nevaretu viņus sataisit? Es grībeju rīt braukt uz kapu svētkeem.»

Tēvs labu laiku kluseja.

«Tu — — uz kapu svētkeem — —? Tur tik daudz ļaužu...»

Rasma peetvīka.

«Kas par to? Vaj man no ļaudīm jasargas, vaj es ar mēri esmu aplipuse? Visu mūžu nevaru pelet šē mājās kā veca seekste...»

«Bet no ļaudīm — — no ļaudīm tev tomēr vajadzētu peerautes...»

Rasma eesmējās.

«Gar maliņu, gar maliņu! — es jau zinu tavu vecu veco dzeesmu! Deezgan es tā esmu slēpusēs, deezgan briduse ceļmalas dubļus — nu man peeteek! Nu es gribu parādīt, ka man teesiba braukt pa ceļu, pa pašu vidu — tā ka vējš svelpj gar ausīm un dubļi šķīst. Tā es gribu braukt...!»

Tēvs neklausījās. Paņēma grābekļa kātu veenā rokā, seekstu otrā, pameta mirkli Rasmā un steigšus aizgāja...

Rasmai sirds notirpa dusmās: ari tēvs uz viņu skatījās tā... Bet lai! Tagad viņeem viseem bij redzet, ka viņa vis nelocija galvu tajos pīšļos, kuros viņi to gribeja eemīt... Viņa sadabuja deenestmeitu un tai peepalīdzot izvilka no nojumes vecos goda ratus.

Meita tina rokas netīrajā preekšautā, skatījās saimnecē un goda ratos un smējās.

«Kur ta' saimnece brauks?»

«Uz kapu svētkeem braukšu. Rītu kapu svēt-ki...»

«Rīt gan. Un t' jūs ar' uz kapu svētkeem?»

«Es ari. Tev brīnums par to?»

«Kā t' bez brīnuma... Ak tu mūžs!» Viņa smējās arveenu diktaki.

«Smejās kā mulķe,» Rasma teica gar rateem darbodamās.

«Nu kā t' ir ap dūšu, kad uz tādu brauceenu taisas?»

«Nepļāpā neekus, ej pee darba... Ak tā, pagaidi drusku, aiznes šito tapu uz kaleju, lai sataisa...»

Meita platām acīm skatījās uz pārlausto ratu tapu un saimneci.

«Es uz kaleju? Kas t' tee par špāseem! Savu mūžu tādās gaitās neesmu gājuse.»

«Tad šodeen aizeesi pirmo reizi!»

«Neeēšu nu, ne par ko neeešu!» Meita pacirtās pretī. Leekat man darit kas seeveēšam darams, bet uz kaleju es nē . . . Manis dēļ aizdzenat mani kauč šovakar.»

Rasma nestrīdejās. Paņēmuse bērnu uz rokas, pate aiznesa kalejam.

Vakarā viņa aizsūtīja gana zēnu uz līdumneekem un lika rīt atnākt Pūpoleenei — ta lai pastāvetu pee bērna, kamēr viņa atbrauks no kapu svētkeem. Ar savadu meeru un veenaldzibu, bet ar stingru apņemšanos viņa aizgāja gulet un tūliņ aizmīga tik ceetā meegā, kā sen nebij gulejuse.

Svētdeenas rītā Pūpoleene bij klāt no paša rīta. Rasmu viņa vēl atrada gultā. Smaididama viņa izsteepās zem segas — nakti bij patīkami sapņojuse un vēl tagad, mostotees, bij preecīgi ap sirdi. Šorīt viņa tik ilgi nestaipijās un negrozījās pa gultu, kā citām reizēm. Peecēlusēs un bērnu pabarojuse, sāka naigi taisitees. Pūpoleene lēkāja kā žagata apkārt, visur gribeja palīdzet, visur pastāstit, pamācit . . .

Teešām, saģērbšanās šoreiz aizņēma 'daudz' laika. Rasma taisijās uz cīņu ar ļaužu aizspreedumeem — uz tādu cīņu bij jasagatavojas.

Rasma samekleja savas greznuma un rotas leetas — pa leelakai daļai Reinfelda un Arnolda dāvinatas. Pat veco korseti izņēma no skapja. Kājās uzāva no muižas laikeem atlikušās baltās atlasa kurpes, rokās uzmauca garus baltus balles cimodus, kreisai rokai aplikās divas zelta aproces, ap kaklu krelles, pee zemu izgreestās kleitas krūtīm peesprauda brošu un vizuļojošu neīstu briljantu, eevēra auskarus, galvā uzlikās cepuri ar puķu kūli kreisajā pusē.

Pūpoleene sita plaukstas un augšām veen lēca no brīnumeem.

«Leelmāte un leelmāte! Lai saka veens cilveks, vaj nav?»

Cēli peenēmuse kleiti, Rasma izgāja pameklet kādu, kas aizjūgtu zirgu. Visā mājā bij dziļš klusums. Leelakā daļa peeaugušo ar viseem bērneem jau no paša rīta aizgājuši uz kapsētu un ja kāds vēl

palicis mājās, tas kur nolidis guleja ceetu svētdeenas rīta meegu. Bet lūk, pavērās pūnes durvis un pa tām pabāzās sapinkajusēs galva.

«Ješka, Ješka!» Rasma sauca puisī. «Nāc aizjūdž man zirgu!»

Bet pinkainā galva nozuda, durvis aiztaisijās — Ješka nenāca.

Drēbes sacēluse, laipodama Rasma devās turpu. Pūnes durvis pavēruse vēl pamanija divas leelas kājas dzeltenās čabatās nozūdām augšā uz kūts. Rasmu pārņēma dusmas — tā viņa negribeja atlaistes. Pa trepēm pakāpusēs viņa skatījās augšām, bet tur aiz daždažadu koku gubām un satrūdejušo pērngada salmu paleekām Ješku nevoreja eeraudzīt.

«Ješka, aizjūdž man zirgu — Ješka, vaj tu dzirdi!»

Labu brīdi viņa velti gaidija — Ješka neatsaucās Rasma nokāpa atkal zemē un dūsmīgi aizsita durvis. Tā tad cīņa jau sākās — labi — viņa nepadosees!

Sameklejuse eemauktus, pate aizsteidzās uz aploku. Pagāja atkal labs britiņš, kamēr viņa atrada zirgus krūmu beezoknī. Cik vāji bij Laimineeka zirgi, caureem kakleem, leelām ribam, augstām, asām kosām — tūliņ redzams, ka nav saimneeka, nav gādneeka...

Baltās kurpes bij sabristas slapjas, uzvalks kreetni saburzīts, veetveetām sasmērets, bet Rasmai nebija laika par to domāt — jau tā par vēlu. Eesēdusēs, viņa aizbrauca pa nelīdzeno, izbraukto ceļu. Kapsetā teešām nobrauca par vēlu. Pirmā dzeesma bij nodzeedata, mācitajs bij kancelē. Laiks bij jauks un kluss, vareja tālu dzirdet, bet Rasma neklausijās. Ne deevvārdus klausitees viņa nākuse.

Ap puķem apvīto kanceli saspeedees cilveku bars. Pirmajā acumirkli Rasma pamanija, ka simtas galvas pagreezās uz viņu. Bet tad šīs veetas eespaidi pārņēma viņu, leelais ļaužu pūlis kā saplūda veenā neatšķiramā masā. Savadu jūtu pārņemta viņa atslējās pret pirmo bērzu un skatījās pār kapineeku galvām.

Tur, viņā pusē, pee vecās gobas viņa reiz ar Arnoldu bij stāvejuse. Toreiz viņai bij visas tās pašas rotas, kas tagad, tikai uzvalks citadas krāsas. Toreiz viņa sirdī smējās par meitu skaudigajiem mirkleem, bet turpat aiz sētas stāveja muižkunga spīdošais melnis, košņaja kapsētas valņa velenas un zveegdams purinaja galvu... Ar mokām viņa atklaideja māņu miglu no acīm un paraudzijās vēri-gaki... Nē, tas jau viņas pašas vājais zirdziņš ar leelajām spalvainajām ausīm, kas tur veenaldzigi žlebinajas lūpām ap kapsētas valņa akmeņiem... Un zem vecās gobas — tur stāveja seeveete, tasni izslējusēs, un skatijās šurpu nicinošiem, reebuma pilneem skateem... No uztraukuma, no vīstošo puķu smaršas un karstuma Rasmu apņēma savads reibonis. Tikai, kad dzeedataju koris ragu orķestra pavadībā sāka dzeedat kapu svētku dzeesmu, Rasma atjēdzās un sāka vērigi skatītees savā apkārtņē. Kā tad — simtām acu lūkojās šurpu, dažas paslēpus, pazagšus, dažas droši un taisni, bet visur tee paši skati, ta pate neevajošā nekaunība... Rasma pameta acis uz savu augumu: vaj viņai kas nebij kārtībā vaj ka trūka? Nē, to neveens nevareja teikt! Jau-nais uzvalks bērza veegļajā pakrēsli mazleet vizeja, gredzeni un rotas laistijās... Viņa vēl reizi pārlaida acis teem bumbulainajiem, pašausteem uzvalkeem, katuna jakinām, darba saleektajiem stāveem un sastrādatajām rokām — kura no tām spētu ar viņu mērotees? Ko tee cilveki gribeja, kāda teesiba viņiem tā skatītees! Pūlis sāka klist, bet no vecās gobas nenovērdzamās raudzijās šurpu divas naidā un reebumā zibošas acis. Rasma paskatijās vērigaki un nodrebeja atkal. Erna... Tā tad izaicinajums, ari no viņas izaicinajums uz cīņu... Lai — — Rasma nebaidijās. Kur te viņai spējigs pretineeks! Viņa paspēra pāri stingru soļu, bet tad peepeši apstājās, kā pret kaut ko atdūrusēs. Viņu pārņēma tāda sajūta kā karotaju, kurš cīņas karstumā ķer pee sāneem un atrod tur zobena veetā tikai tukšu maksti... Maza meitenite bij peeleekusēs un meerigi, bet dziļi eeskatijusēs tai acīs — varbūt no šī skata, varbūt no

cita ka... Bet Rasmai likās, ka kājas palikušas svina smagas, bet no pūļa arveenu skaļak skan ņirgašanās un smeekli par viņas kaunu, par viņas negodu... Ar ko cīnīties, kad viņas veenīgais eerocis viņai atņemts, drupās salausts, samīts pišļos... Krāšņās drēbes, rotas — neecīgi bezvērtīgi vizuļi! Kā salst viņai, kur zelta strīpa peeduras pee kailas rokas, kā šņaudz šis kreļļu virknes kaklu, kā duras zelta adatas asais gals cauri drēbēm krūtīs! Viss pirktis par pavedeja naudu, viss samaksats ar viņas godu, ar viņas mūža laimi...

Rasma saņēma visus spēkus kopā un pacēla atkal galvu. Stingreem soļeem viņa sāka eet uz Ernu, lūpas sakoduse, lai ļaudis nemanītu, ka zobī viņai klab kā salā.

Bet Erna, pamanijuse Rasmu nākam, mudīgi eejaucās pūlī un sāka runatees ar paziņām. Viņas runaja čukstošās balsīs un skatījās atpakaļ. Rasma apstājās un peesrka no dūsmām. Tā tad i satiktees, i vārda parunat vairs nedrīksteja ar viņu. Un tad pazemojuma un bezspēcības apziņa pārvērtās bezgalīgā eenaidā...

Te, kur radusēs kur nē, viņai peečāpoja klāt Laužņu Māre, nepreceta meita, kurai bij jau divi bērni un kura visā apgabalā bij pazīstama ar savu netiklo dzīvi. Smaididama noskatījās Rasmā un saverkša seju reebigā smaidā.

«Tad tu ari veenreiz ļaudis — kā tad, kā tad!.. Ak tu negals, ar šitadu kleiti un rotām mājā tupet — čorts lai parauj! Vaj tev jabaidas no ļaudīm, vaj jakaunas — ko tee, sumpurņi...»

«Ko jūs gribat?» Rasma atsaucās. Pūlis turejās peenācīgā attālumā un vēroja.

«Ko es gribu — he, he, he! Ko ta' nu gribešu! Tāpat tik' veen... Mums, šitadām, jaturas kopā, kā tad, kopā... Kad tevi — būtu man kāds uzdāvinājis šitadu kleiti vaj rokas sprādzi — bet kur tu to ņemsi no prasteem zemneeka cilvekeem. Kungs ja, tas tev tūliņ zina, kas peenākas...»

Rasma steidzās uz vārteem. Šita seeveete taisijās viņai par draudzeni klāt... Visur ļaudis greeza

ceļu, visur skatījās viņā kā nezin kādā brīnumā, visur ņirgašanās, čukstošas balsis, pusvārdi, pusteikumi... Viņai nāca atmiņā pašas teiceens: kā ar mēri aplipuse...

Acu nepacēluse, viņa atraisīja zirdziņu, eesēdās ratos un brauca prom. Preekš acīm viņai dzirksteja, ausis žvadzeja un duneja, bet sirdī bij tikai veena vellešanās: cik ātri eespējams tikt prom. Bet zirdziņš teceja gausi, gausi. pa abejām ceļa pusēm laužu nebeidzamās rindas, nāvīgi skati no visām pusēm kā asi dzeloņi dzēlas sirdī.

Pašā kalniņa stāvumā notika nelaime: zirgs paklupa, kā nekā sasaistītā atsēja atkal pārtrūka, riteņi sacirtās šķērsus, zirgs, pa pusei izjūdzees, palika stāvam Brauceji drāzās viņai garām, smeekli un daždažadi izsauceeni skaneja no visām pusēm. Bāla no dūsmām un kauna, Rasma stāveja rokas gar sāneem nolaiduse.

Patlaban brauca garam Krasts. Peesarcis, acis uz zemi nolaidis, viņš, kā likās, gribeja peeturet, bet Erna saķēra grožus un pagreeza zirgu garām, uzmezdama Rasmai dzelošu mirkli.

Vēl pāris moku pilnu acumirkļu, tad Rasmai peesteidzās palīgs — Lasis, sasarcis, nokaunejees, acis zemē nodūris, kā kad taisītos pee deezin kāda kauna darba.

«Atļaujiet, jaunkundz man...» viņš stostījās un tūlī sāka steidzīgi rīkotees.

Rasma stāveja, kā bez dzīvības. Tikai, kad pajūgs un rati atkal bij kārtībā atjēdzās un sneedza Lasim roku.

«Pateicos jums, daudzreiz...»

Šis palika vēl ērmigaks.

«Nav vērts... Tas jau — — peenākums — —»

Rasma saņēma atkal grožus un peepeši kaut ko eedomajās.

«Vaj jūs kādu gabaliņu nepabrauktu līdzī?»

Lasis apskatījās, atmeta ar roku un eelēca ratos.

«Var, kādu gabaliņu...»

Gājeji smējās pilnā kaklā.

«Lūk, pasīgs pāris, lūk!»

«Dodat man tos grožus!» Lasis steidzīgi izķēra Rasmai grožus no rokām un sāka dzīt zirdziņu lēkšēem lejā. Pavada plikšedama sitās pee loka, riteņi grabeja, asis greezīgi kauca, rati lēkadami grabeja tā, ka gājeju smeeklus un plaukšķinašanu nevarēja sadzirdēt.

Rasma atvilka elpu. Tad taču veens cilvēks nebēdza no viņas... Izputejis saimneeks, vēja grābšlis — lai ari, bet taču cilvēks... Viņas spītība vēl saslējās, viņa pagreezās pret savu brauceju un sāka runāt nezin ko, skaļi, dedzīgi... Bet šis tikai sarka, steigšus kaut ko attrauca un šad un tad paglūneja uz veenu otru pusi.

Jo tālak nāca, jo retaki palika kapineeki. Rasma pamazām bij apklususe un sarauktu peeri stīvi raudzījās ratu preekšā. Turpretim Lasim mēle bij atraisijusēs. Redzedams, ka tuvumā nav vairs nevena, viņš noslaucija sveedrus no peeres un sāka sirsniģi plāpat, pee tam acu nenolaidis skatījās Rasmā. Bet viņa likās savu līdzbrauceju pavisām aizmirsuse, tikai seja viņai palika arveenu bālaka un grumbas peerē dzilakas.

Tur, kur ceļš nogreezās uz trijeem Brenceneem, viņa izņēma Lasim grožus no rokām.

«Nu es braukšu pate, jūs, laikām eesat taisni uz savām mājām...»

Lasim seja pasteepās. Viņa mājas bij pavisām uz otru pusi un viņš bij cereģis, ka Rasma ņems viņu līdz.

«Es varetu jūs līdz mājām ari aizvest...» viņš stomidamees novilka.

«Nekas, nu jau es aizbraukšu pate.»

Viņa peetureja zirgu un Lasim cits neatlikās, kā kāpt laukā. Lēnām viņš iztrausās no rateem un saņēmis Rasma roku, teica mīlā balsī:

«Simtu paldees par pavedumu... To brauceenu es mūžām neaizmirsišu...»

Rasma likās viņu aizmirsuse. Zirgs sāka eet, Rasmu pārņēma kā smags reibonis.

«Jaunkundz, jaunkundz!» Lasis aiz muguras eesaucās.

Rasma peetureja.

«Ko jūs gribat?»

«Vaj es drīkstetu . . . tas ir — vaj jūs atļautu man kādreiz jūs apceemot?»

«Kapēc nē, nākat, ja jums tikās. Mājās es esmu veenmēr.»

Zirdziņš sāka atkal eet.

Krasts iznāca no skīvera istabas, Laimineeku Rasma pa pagastnama leelajām durvīm. Desmit soļu tālak pee leelceļa, kur abi celiņi saveenojās, viņi satikās.

Krasts apstājās. Viņa seja kvēloja, pirksti raustījās naidā un dusmās.

«Un to jūs eedrošinajatees... To jūs man...» viņš izdabuja pār lūpām.

Rasma veenaldzīgi paraustīja plecus.

«Ko tad jūs domajat? Man taču bij jalecina, ko es zinaju.»

«Zinajāt ja — jūs zinajāt, ka es savu tēvu grūstījis un sitis?..»

«Es tikai leecināju, ka viņš izplūkats, asiņainu seju eeskrēja mūsu mājā un teica, kā jūs...»

«Jūs esat nekaunīga, nekreetna seeveete — ja, ta jūs esat!»

Atkal strups plecu paraustījums.

«Varbūt, bet jūs tas nepadara labaku.»

Krasts beidzot tā kā aprīma un savaldījās.

«Vaj es jums ko ļaunu esmu darijis, ka jūs pret mani tā izturatees?»

«Bet es taču nevareju melot.»

«Ak, nestāstat man, es zinu, labi, ka jūs pate peedāvajatees tēvam par leecineeci un tikpat labi kā es, ari jūs zinajāt, ka mans tēvs krogā plēzdamees sev seju eevainojis. Domaju, ka ļauna jums neka neesmu darijis, drīzak labu.»

«Bet jūsu seeva, Krasta kungs? Leekās, ari es viņai neka ļauna neesmu darijuse.»

«Vaj es esmu vainīgs, ja viņa kādreiz, ja viņa kaut ko — — — Tās taču neeka leetas...»

«Aha, neeka leetas! Tad ta ari neeka leeta, kad cilvekam tīšā prātā leek cilpu ap kaklu un šņaudz... Vēl sliktak viņa pret mani izturas. Jūsu seeva ir velns, ne cilveks!..»

Viņa apsveedās un steigšus aizgāja.

Ilgu laiku Krasts stāveja sasarcis dūsmās un naidā. Pa ceļa malu gāja viņa tēvs, paceltu galvu, lepns un līgms par dēlam peespreestām divām deenām ceetuma. Aiz birzes patlaban nozuda nepateesās leecineeces augums... Krasts sāka eet ātri, gandrīz skreešus. Ceļmalas brūnee kārklū krūmi knaši steidzās garām, kājām saceltee leelceļa putekli tinās ap viņu, speedās mutē, degunā, slāpeja vaj nost, leelas svedru lāses riteja pār nodegušo seju, bet viņš tikai steidzās un steidzās, it kā gribetu izbēgt no sava eenaidneeka. Uz katra soļa viņš tam uzglūneja, katrā veetā tas bij klāt...

Peepeši viņš apstājās un sašņaudza galvu abām rokām: viņā pašā taču bij viņa eenaidneeks. Un viņš gribeja no ta izbēgt... Karsts, putekli... kājas bez pēka, nogurušas, kā svina pilnas...

Kā ļauns demons šī kaisliba viņu pārņēmuse. Rokas viņam no darba bij aprepejušas, mugura saleekusēs, peerē eegrauzušās grumbas, mati metās eesirmi, tikai šī nolādetā kaisliba auga un peeņēmās ar katru deenu kā vēja pusē aizdedzinats sārts. Teesas mājas preekšā viņš nevareja šai seeveetei eesplaut acīs, nevareja ar reebumu nogreestees... Ar viņa seevu tās kopš nedeļām ēdās kā divas vilku mātes. Katra deena viņa sirdī eeplēsa jaunu vāti, bet viņš nespēja to novērst... Nedabīgā kaisliba viņu ar katru deenu rāva dziļak savos plūdus. Pats slīcejs — un viņš bij gribejisi palīdzet citeem glābtees...

Krasts pacēla galvu: pa otru ceļa pusi gāja cilvēks. Mocošu domu pārņemts, viņš acumirkli nevareja atgistees, kur to redzejis, bet likās nazīstams bij. Cepuri pacēlis viņš sacija labdeenu.

Otram vecā krunkainā seja pārvērtās. Krasts peepeši atjēdzās: tas taču viņa pašā tēvs!...» Kauna pilni, viņi pagreeza galvas katrs uz savu pusi un brīdi gāja klusedami.

«Nu tu reiz vareesi būt meerā...» Krasts teica, vairak pee sevis kā tēvam. «Nu tēv kādam laicīnam peetiks... Nu tev būs meeriga sirds...»

«J-j...» vecais rūca. «Vaj es vainigs? Pats... Ko tu negodā tēvu kā peeklājas?... Vaj es būtu sūdzejis, ja tu pret mani izturetos kā dēls? Tu mani grūstīji...»

«Melis... Nē, tas parak neecigs nosaukums preekš tevis... Tu esi simtreiz sliktaks! Ja es nestājees starpā, Annu tu savā dzēruma dullumā būtu nositis.»

«Jums vajaga godat savu tēvu...» vecis sāka klepot. «Es tā neesmu radis... Kapēc Anna nedzīvo pee vīra?»

Krasts aizsteidzās pa ceļu, nedzirdejis tēva pēdejos vārdus. Vecais ar katru acumirkli palika tālaku atpakaļ. Viņam vēl kāda gaita: garām ejot jaeegreeržas monopola bodē...

Erna jau sen stāveja pagalmā, vīru gaididama. Krasts gribeja paeet garām bet taču apstājās un stīvi, skatījās secvā, nezinadams, ko sacīt. Erna redzeja, cik grūti vīram runat.

«Ēs zinu... Man jau stāstīja!»

Krasts dziļi eerāva elpu un bezspēcīgi atmēta ar roku. Istabā viņš krišus nokrita sēdeklā un eespeeda galvu rokās.

Erna brīdi lūkojās viņā.

«Kam mums šitā vajadzeja...» viņa ātri eerunajās. Vārdi nāca kā ledus gabli, cits citu lauzdami. «Ar Annu ta nelaime eenāca mūsu mājā.»

Krasts domaja ilgi un beidzot, likās, saprata, ko seeva runaja.

«Nē, Anna nav vainīga.»

«Anna ir vainīga!» Erna atkal eekarsās. «Tikai viņas pēc viss nemeers, naidis ar večeem, šis kauns... šis kauns... Un ta čūska, Rasma...»

«Mums... šis kauns...» Krasts klusi atkārtoja un atmīnejās, ko Rasma pirmiņ sacīja. Kā viņa prata dzelt, šī čūska! Viņš redzeja, ka Erna ceeta ne mazak, par viņu pašu.

«Es pārsūdzešu — mani attaisnos, to es zinu, bet tas neizdzēsīs manu kaunu. Seeviņ...» viņš eevai-dejās. «Tikai es veens esmu pee visas nelaimes vai-

nigs... Palīdzi man cīnītees pret to demonu, kurš mani nomāc...»

Erna sakustējās.

«Neesi nelga, neesi bāba! Esi vīrs, par kādu es tevi tureju!»

Uz acumirkli rokas slābi nošluka uz galda, bet acis viņš uz augšu nepacēla.

«Tikai šodeen man pirmo reizi atvērās acis, cik es esmu nespēcīgs un nekreetns... Man jaslikst, ja tu nenāci palīgā... Glāb mani!...» Viņš saņēma viņas roku un speeda to pee savas peeres.

Erna pārleecās pār viņu.

«Nu tu mani aicini palīgā... Un necik sen atpakaļ, ko tu tad sacīji?»

«Neatgādinī man to... Es esmu slīcejs, ķeros pee veena otra zara, bet ja tee lūst, es savā apmulsumā turu tos par vainīgeem, kas mani eegrūduši tajos plūdos. Nepārmeti man, palīdzi man cīnītees, citadi man janogrimst...»

«Tev pašam jācīnās pret savu un mūsu abu eenaideeku... Eenīsti viņu, nīsti tikpat kārsti, cik karsti tu mani reiz mīleji!» Viņa apķērās vīram ap kaklu, viņš juta, ka asaras slīdeja pa viņa mateem uz leju. Viņam palika veeglak, kad sajuta viņas karsto elpu uz savas sejas un viņas uzticīgo sirdi pukstam pee savām krūtīm.

«Es tevi neatstāšu,» viņa pa logu skatīdamās domīgi teica. «Mēs cīnīsimies abi, bet tad tev vajaga mani klausīt. Tu klausīsi mani?»

«Ja tu vari mani glābt — ja... Es esmu ar meeru darīt visu.»

Vīra padevība Ernu tā kā atveegloja.

«Mēs samīsim to čūsku...» viņa caur zobeem nošņāca.

Krasts izgāja laukā, bet Erna nosēdās viņa veetā un līdz pat krēslai domāja simtejadās domas. Tad izgāja laukā un uzmekleja vīru, kurš bez istas jēgas kravajās pagalmā.

«Kādas leetas tev ir pee Laimineeka?»

«Sējas arklis... vēl no pavasara...» Krasts domadams sacīja. «Divas dzelzs ecešas... veenas

braucamās sakas, divejas aramās... Varbūt vēl šis tas — nevaru atcerēties. «Bet ko nu par to vairs runat...»

«Tagad mēs tikai vēl sāksim par to runat. Ej istabā, aizdedzini lampu un sarēķini cik tev no Laimineeka nākas par nostrādāto darbu un aizleenteem saimniecības rikeem.»

Krasts nemeerīgi paskatījās seevā.

«Es taču tās leetas neesmu devis, ne strādājis pelņas dēļ — tāpat no laba prāta...»

«Tāpat no laba prāta arī Rasma tev šodeen izgādāja divas deenas ceetuma... Ej, dari, ko tev saku.»

Krastam gan bij vecā Laimineeka žēl, bet naidis pret Rasmu ņēma virsroku. Kamēr viņš aizgāja uz istabu, Erna uzmekleja puisi, lika tam aizjūgt zirgu un aizbraukt uz Lejas-Brenceneem pēc arkla, ecēšām un citām saimniecības leetām. Atbraucis puisis stāstīja leelo garo stāstu, kādeem vārdeem Rasma viņu saņēmusē un pavadījuse, ko sacijuse par saimneeku, ko par saimneeci. Tas, protams, Ernas dusmu uguni uzkūra vēl leelaku un arī viņa nevareja noceetes, neizkratijuse to, kas viņai pret Rasmu bij sakrājees uz sirds. Mājas seevas, protams, par to nevareja nopreecatees veen: jau sen viņām bij apnikuse Ernas nopeetni lepnā izturešanās un atturība — nu taču reiz vareja ar saimneeci sirsnīgi izrunatees, peepalidzet, no savas puses šo to pastāstīt, nu vareja ar veenu otru jaunu ziņu patecet līdz kaimiņeem, pat līdz Rasmai...

Laimineek Rasma drīzā laikā dabuja Krasta peeprasījumu dēļ parada samaksas. Lai nu gan no saimniecības būšanām viņa neka nejēdza, taču tikdaudz noprata, ka peeprasīto zumu tagad samaksat viņeem nebij eespējams. Bet jamaksā bij, noleegt nevareja. Tikai tā, ar labu nē! Lai sūdz!

Vecais Laimineeks klausijās, kas ap viņu notika, pusaklajām acīm raudzijās nezīn kur tālumā, it kā tur ko svešu būtu eeraudzijis. Viņa plānās lūpas reizēm pakustejās, it kā gribetu ko prasīt, bet jautājums tā kā aizmirsās un stundām viņš, rokas saņē-

mis kaut kur peespeedees, nekustedamees stāveja, tikai vējš purināja nosirmojušo nesukato un neapgreesto matu šķipsnas. Zēneem viņš bij palicis par īsto joka leetu. Rasma nelikās par viņu zinām, tikai reizēm eedzina istabā, lai nestāvot kā spoks uz ceļa un nebaidot gājejus.

Bet reiz Laimineeks, nezin ko eedomajees, samekleja savu veco cepuri, kuru puikas ar zirņiem sašaudījuši un saplosījuši, uzvilka svārkus mugurā un ar nūju taustidams ceļu vilkās uz Kalna-Brenceneem. Rasma redzeja gan tēvu aizejam, bet viņai jau bij gluži veena alga.

Krasta paša nebij mājās. Erna, mazleet izbriņejusēs noskatījās ērmīgajā vecī. Mazleet viņai no ta bij arī bail.

«Es gribeju prasīt tos papirus, kas man ar Reinfeldu...» viņš teica.

«Saimneeka nav mājās,» Erna atteica, «es no papireem neka nezinu.»

Laimineeks nesacīja vairak neka, pastāveja, padomaja, apgrezās un aizgāja atkal ar nūju taustidams ceļu.

Erna peesarka no dusmām. Viņa zināja visu kas notika Lejas-Brencenos, kopš Krasts tur vairs nerīkojās, kopš viņeem sākās prāva par peedzenameem paradeem. Un vecā Laimineeka skati viņai gaiši sacīja, ka tas par veenigo vainigo tura viņu. Un ar kādu naidu, ar kādu nicinašanu šis vecais prauls apgreezās un aizgāja... Laikām domaja visu mūžu barotees no citu sveedreem!.. Un no tās reizes viņā sāka kvēlot naidis arī pret šo veco, nevarīgo sirmgalvi...

Krasts todeen pārnāca mājās vēl vairak saīdzis. vēl drūmaks kā citām deenām. Kurp tikai viņš gāja. uz katra soļa kājas atsitās, kā smaga nasta bij plecos.

«Dodi man tos Laimineeka papirus, kas pee tevis glabajas,» Erna prasīja. «Tur esot kādi līgumi ar Reinfeldu.»

Krasts atminejās.

«Līgumi, ja...»

Smageem soļeem viņš tuvojās skapim. Izmīdītā grīda čikstedama ligojās zem viņa kājām. Vikstoli Ernai veenaldzīgi pametis, Krasts izgāja laukā.

Tur bij dažādi ligumi ar Reinfeldu par Vidus-Brencenu mājām peevedameem balķeem, akmeņeem, kalķeem, ķeeģeļeem, par lauku apstrādašanu, par sēju, algas ligums par mājas pārvaldišanu, par padariteem darbeem. Erna pavirši apskatīja rakstītās zumas. Tur kopā, varbūt, bij tikdaudz, ka peektiku ko izmaksat visu Lejas-Brencenu māju.

Ilgi Erna domāja. Un viņa lai meerīgi noskatas, kā Rasma saņems no Reinfelda leelo naudas zumu, aizmaksās visus parādus, staigās atkal lepna un uzpūtusēs, bet viņas virs nedrīkstēs seevai ne citeem acīs paskatītees... Savu bērnu ta eetērps zīdā un samtā, kā kādu brīnumu vadās pa pasauli. Un viņai dzels vēl sāpigaki... Erna juta, ka viņai teesiba pret šo čūsku cīnītees viseem eeročeem...

Saņēmuse visus papirus, viņa izgāja ķēķī, kur patlaban vārijās saimei ēdeens. Un līdz ko meita bij izgājuse, viņa sameta papirus ugunī.

«Uzmet vēl malku,» viņa meerīgi teica meitai eenākot, «pulka plēņu: es sadedzināju čupu vecu avižu.»

Tajā pašā deenā Lejas-Brencenos eebrauca precineeks. Rasma jau no Pūpoleenes bij dabujuse zinat. Stāveja pee loga un skatījās, kā Saša Mauriņš sava maizes tēva, tirgotāja Hirša ratos eebrauca pagalmā. Bet ari vēl tālak viņa šoreiz paskatījās: pāri pagalmam, kur aiz laukeem un ābeļdarza kūpeja Kalna-Brencenu skurstenis. Vaj tee tur ari redzeja, kas viņai par godu, vaj tee nu zināja, ka viņa tomēr vairak vērts, kā desmit Ernas kopā ņemot! Un kas par brašu zēnu tās Mauriņš. Cik iznesīgi un veegli viņš gāja.

Durvis atvērās un uz Rasmu paskatītees, Saša drusku sastulba. Tik greznu un skaistu viņš to taču nebij eedomajees. Rasma atņēma sveicinajumu un pār viņas seju pārlaidās pašapziņas smaids.

«Sēstatees, Mauriņa kungs,» viņa norādīja uz krēslu un pate apsēdās otrpus galdam.

«Jums te slikts ceļš,» Saša eerunājās.

«Ja, pavasaros izbrauc...» Rasma atteica un pagreeza galvu tā, ka pēcpusdeenas saule pa logu bārstīja zelta dzirkstis uz viņas mateem.

«Izlabot neveens negrib? —»

«Negrib...»

Sarunas pavedeens notrūka.

«Jūs tā veentulīgi dzīvojat pa māju,» Mauriņš atkal uzsāka.

«Ko lai dara, jadzīvo.»

«Vaj jums nav garlaicīgi?»

«Nu, pa reizei... bet ar laiku aprod.»

«Es tā nevēretu iztūret.»

«Jaiztur... Vecēe paziņas mani pavisām aizmirsuši.»

«Es beeži par jums domaju.»

«Lai nu tas paleek... Bet uz preekšu mēs varetu būt draugi?»

«Būsim...»

Abi viņi saskatījās un pasmējās kā cilvēki, kas labi saprotas.

«Apslācisim mūsu draudzību, lai ta plaukst un zeļ!» Saša eesaucās un sneedzās pēc kurvja, kuru īabam gadījumam bij paņēmis līdzī.

Rasma samekleja glāzes.

«Uz jūsu veselību,» Saša teica peesidsams.

«Nē, uz mūsu draudzību!» Rasma atsaucās. «Jūs jau aizmirsāt!»

«Lai eet!» Dzerdami viņi pār glāzes malu skatījās veens otrā.

Pēc tam valodas plūda kā pavasara strauts, kas tikko ledu salauzījis. Pirmā pudele drīz izsuseja un tās veetā nāca otra. Mauriņš vairs nesēdeja otrpus galda, bet uz sola, Rasmai ceeši blakus. Treekdams un smeedamees reizēm peedūrās Rasmai, vaj pat aplika tai roku ap vidu, bet viņa to nemaz neņēma ļaunā, tikai smējās tā kā glāze stinkšedama sitās pee viņas baltajeem zobeem. Skaista un kairinoša viņa sēdeja, izlaidīgi pret seenu atgāzusēs, un

vēl reiz atdevās kaislibas un vīna reibumam. Ari Sašu šis reibums bij pārņēmis, kā plūdi tas viņu šūpoja savos vilņos...

Te peepeši durvis atsprāga vaļā un eenāca vecais Laimineeks. No pirmā acu uzmeteena Rasma redzeja, ka tēvs ccdzērees, kas gan notika gauži reti. Viņš peesteidzās pee galda un uz ta rokām atspeedes skatījās Rasmā un viņas veesī.

«Ko tad jūs te svinat?.. kādus svētkus?»

Mauriņš peepildija glāzi.

«Dzeri, Laimineek!»

Bet vecis nikni atgrūda glāzi.

«Ari tu mani gribi peedzirdit!.. Nekauna, ko tu te meklē!»

Rasma strauji peecēlās.

«Tēt, tu esi peedzērees — ej labak gulet...» Un uz Mauriņu pagreezusēs viņa teica: «Neklausatees viņā: jau tā tāds pusduls, bet kad eedzērees, tad pavisām...»

Mauriņš ko ņurdeja par rupjību un nepeeklājību. Laimineeks skatījās viņā platām acīm un, likās, ka viņa reibulis pamazām zustu.

«Ko jūs te meklejat?»

«Mekleju... neka. Atbraucu apceemot vecos paziņas.»

«Aha, paziņas — zinam jūsu pazišanos... Jūs esat bezgodis!» Laimineeka slimās kājas sāka ļodzitees.

«Bet Laimineek, to es — — —»

«Ak, neklausat, ko viņš muld!» Rasma saņēma tēvu aiz rokas. «Nāc!»

«Nē, leec meērā, no savas istabas es eešu, kad man patiksees. Jūs esat bezgodis, vaj jūs dzirdat! Domajat, kad viņa krituse seeveete, tad nu varēs nākt katrs žīda zellis ar vīna pudeli, dzirdit viņu un darit kas prātā... Nē, es jums saku, kaklu es jums apgreezišu... Es jums!..»

«Lūdzu neapvainot jaunkundzi!» Saša saslejās.

«Ak tev ari te kas sakams? Kas tad tu esi? Vaj

zini, kadēl es nācu .. Izsveest tevi pa durvīm ... izdzīt no savām mājām ... Līdz ko Ērna pasacija —

«Kas — Ērna tev sacija?»

«Pasacija, kas manai meitai par glauneem ceemiņem ... Jūs vēl tepat sēžat! .. Ko jūs gaidat?»

«Manam veesim tu leec meera. Nāc, es tevi aizvedišu gulet!»

Vecais sāka triset.

«Ak tu bezgodigais cilvēks!» viņš šļupsteja, no meitas atvirzīdamies. «Ak tu nekauņa ... nekauņa ... Nav tev jau deezgan ta kauna un negoda — vajadzēs vēl otra, kā Laužņu Trinei ...»

Rasma sāka stumt tēvu uz durvju pusi, bet šis mētajās rokām un kleedza:

«Meerā, bezgode — meerā! ..»

«Mauriņa kungs!» Rasma aizkususe elsa. «Nākat ... palīdzat ...»

Un Mauriņš acumirkli bij kājās. Sagrābis veco vīru no muguras puses aiz rokām, viņš to grūda uz preekšu. Rasma attaisija durvis un tā viņi par abeem izvilka Laimineeku laukā, pagalmam pāri un eebīdija tumšā pūnitē, kūtij blakus. Rasma žigli aizsita pūnites durvis un ar ceļgalu peespeeduse, aizlika krampi un aizbāza tapu preekšā. Bet Laimineeks ir nedomāja ārā laustees.

Aizkusuši un svedrus slaucidami abi jaunee aizgāja uz istabu atpakaļ.

«Traks vecis, vairak nekas!» Rasma teica nosēzdamās pirmitejā veetā, kamēr Mauriņš steigšus peepildija glāzes.

«Eedzērees — ko tur ...» Sveiki, jaunkundz!»

«Dzēruma vaina tur mazak, bet ta Kalna-Brencenu guvernante viņu uz jums sakūdijuse. Redzat, kādi tee jūsu senakee draugi.»

Saša atmeta ar roku.

«Lai deevs no tādeem draugeem pasargā ... Tapēc jau es ari manijos uz pilsētu — nebij man nekur vairs glābiņa no tās — — —»

«Teešām? Kas to no šitās svētās būtu domajis.»

«Dzerat, jaunkundz ...» Saša skubināja, viņam šī saruna bij mazleet nepatīkama. Un kad Rasma

savu glāzi bij izdzēruse, viņš peeleecās, saķēra viņas roku un čuksteja aizsmačis:

«Jaunkundz... jums Pūpoleene jau būs teikuse... Es jūs milu jau sen... sen..., Es bez jums nevaru dzīvot...»

Rasma smaidīja: cik patikami to no vīreeša dzirdet! Viņa smējās saldu smeekliņu.

«Bez jums nevaru dzīvot...» viņa kā atbalsī atkārtoja un tad nopeetnaki peelika: «Jūs tā sacijāt?»

«Ja, saciju... Un es pateesām nevaru dzīvot, to jūs man varat ticet... Ja jūs pee manis negribat nākt, tas ir, ja jūs mani atraidat, tad es nezinu... tad es esmu gatavs — — —»

Acumirkli viņš nevarēja eedomat, uz ko būtu gatavs, bet tad sita dūri uz ceļgala un pārgreeza acis.

Rasma brīnijās — kā šis cilvēks nesaprata, ka viņa pee ta nevarēja eet, ka viņai jagaida savs Arnolds mājās, ka tikai Arnoldam teesiba uz viņu. Bet Mauriņš Rasma klusešanu izprata citadi.

«Edz, jaunkundz...» viņš pakasīja degunu. «Jums nemaz nevajaga kaunetees... Kad cilvēkam arī drusku pamisejees, vaj tad tapēc... Es uz pagātņi neskatos — nē, velns lai parauj visu pagātņi! Un skaista jūs esat kā nāra, to jūs man varat ticet... Nu un bez tam, to bērnu, to jau var atdot kādai vecenei audzinašanā...»

Rasma smējās atkal: cik jocīgs tāds jauns cilvēks pee reizes — bērnu atdot kādai vecenei...

«Tad es jums patīku gan?»

Saša saķēra arī viņas otru roku.

«Ļoti, jaunkundz... bez gala... Bez jums es nevaru dzīvot... Nu, un bez tam... Nuja, runasim atklāti. Jums ir dzimta māja, paradu nu gan arī papildnām, bet man ir kāds mazumiņš naudas... Jaunkundz, kas jums? Vaj jūs esat dusmīga? Atvainojat, es par to māju tik' tāpat...»

Bet jaunkundze domat nedomāja dusmotees, lāgā pat nebij dzirdejuse, ko Mauriņš runāja. Viņa atkal domāja par savu Arnoldu un tādās reizēs aizmirsa visu citu.

«Sakat, jaunkundz, vaj es drīkstu ceret...» Saša pēc brītiņa pabailīgi eerunājās

«Ko ceret?»

Precineeks drusku samulsa

«Ka jūs... ka jūs tapsat mana seeva?»

«Jūsu seeva? Nē, ta nu gan es nekad nebūšu...»

Bet pamanijuse Mauriņa epeplētās acis un pārsteigto seju, viņa steigšus peelika:

«Vismaz tagad nē... Tagad es nevaru solitees...»

Mauriņš glaudīja savus ceļgalus. Viņam bij ap sirdi tā kā zēnam, kurš parāpees eglē jau līdz pirmajam zaram, bet te nu tas lūst un viņš nobrauc lejā. Viņš nokāsejās un stīvi peecēlees sneedzās pēc savas platmales.

«Jūs jau gribat braukt?» Rasma eesaucās, it kā viņu starpā nekas nebūtu noticis. «Tik ātri! Gan jau aizbrauksat, pasēžat vēl kādu brītiņu! — Nē? — Nu, laimīgu ceļu, laimīgu ceļu! Atbraucat taču beežaki, kad jums vairak vaļas.»

Mauriņš ko atņurdeja un virzijās uz durvju pusi. Rasma iznāca viņam līdzī durvis attaisīt un viņam atkal kā uguns izskrēja pa visām dzīslām. Spilgta gaismas strāva durvīm atverotees eeplūda preekšīnā. Rasma redzeja, ka viņas ceemiņš palicis gluži bāls. Kneedīgs puika, viņa nodomāja, tad sneedza viņam roku.

«Jūs taču atbrauksat?»

«Atbraukšu, ja jums nav nekas pretī.»

«Oh, nē, nē — es ļoti preecašos. Braucat, cik beeži eespējams.»

«Man būs beeži eespējams...» viņš teica, acu nenolaizdams, un saspeeda viņas pirkstus tik stipri, ka tee noknaukšeja.

Smaididama savu tukšo smaidu, Rasma noskatiņās aizbraucejam pakal, tad pagreeza acis uz saveem pirksteem un brīnijās, ka Mauriņa saspeestās sarkanās švītras vēl nenozuda...

Laimineeks pūnitē atjēdzās tikai pee paša vakara. Neatvēra acis, bet tomēr zināja skaidri, kur atrodas. Zināja, ka guļ pūnites salmu paleekās, ka

pār viņu zirnekļu nostepts, apputejis salmu jumts, aiz viņa aizbultetas durvis... Peerē viņš juta dedziņoņas sāpes. Bet kā viņš šurp notika un visu kas preekš tam, viņš atcerejās tikai kā pa miglu... Eeslodzīts kā noteesats ceetumneeks, kam gaidams nāves sods... Viņu pārņēma breesmigas bailes: bēgt, paslēptes... Viņš peecēlās kājās, bet tad smagi atsitās pret seenu. Galva bij smaga, kā svina peeleeeta, visos locekļos breesmīgs nespēks, peere dega kā ugunis... Viņš taustījās uz trepēm pee vāguža seenas. Tur augšā, ēkas galā lūka, pa to viņš vareja glābtees...

Trīs reizes viņš krita no trepēm atpakaļ. Augšā viņš četrpāpus labu brīdi palika nekustedamees. Viņam likās, ka viss pārdzīvotais mūžs ar bēdām, ar sāpēm, sirdsēsteem un veltām cerībām kā smaga nasta gulstas viņam virsū. Vāji kungstedams viņš līda uz preekšu, turp, kur pa lūkas šķirbām speedās eekšā gaismas švītras. Vāguža vālejee greestu dēļi jau sen ļodzījās un čiksteja, tagad tee pašķīrās un Laimineeks nokrita uz apakšā sakrautajeem arkleem, ragavām un dzelzu ecešām...

Ārsts otrā rītā apleecināja, ka Laimineeks dzērumā kritis un nositees.

Uz beedru pašu vēlešanos Grauju zemkopības beedriba pagājušā zeemā bij slēgta. Bet ar to vēl nebij beigas, nē, pavisām otradi. Nu tikai vēl īsti sākās ķildošanās par nepareizeem rēķineem, velteem izdevumeem, nevajadzigeem un neatļauteem eepirkumeem. Un gandrīz katra vaina tika uzkrauta Krastam. Veenbalsigi viņš tika atzīts par to, kas gandrīz visu pagastu eegāzis nepatikšanās un zaudejums. Bet Krasts visu to neņēma vairs tā pee sirds kā agrāk. Pats reizēm nodomāja, kā notrulinajas jūtas un pārvēršas sirds tādās reizēs, kas nāk un eet deenu pa deenai, bez steigas, bez vētras, kā rudeņa leetus..

Mājās nu bij drusku tā kā meers. Protams, vecis tāpat kā agrak dzīvoja pa krogu, dzēra un lādejās par nekreetno dēlu un mājās atnācis lēja šņabi uz savām veselības saknēm, brīžām vaideja, brīžām grūstija seevu un dauzija istableetas. Bet Anna no pagājušeeem Jurģeeem dzīvoja leelajā ērbeģī pee brāļa par kalponi un lai nu gan viņai bērna dēļ no Ernas daudz kas bij japaceeš, taču, no tēva viņa te bij pasargata. Tagad viņa gāja un strādāja par diveem. Malku skaldit, seenu plaut, mēslus vest — nekas viņai nebij par grūtu, likās ka viņa strādada ma gribetu nospeest to, kas sirdi kremta. Bet pee Sējuma atpakaļ eet viņa nebij peerunajama. Laikām tur vainiga kāda nesaprotama lepnība vaj spītība.

Kad šopavasār Sējumam bij jaizeet no mājām, manta izputeja. Daļu paņēma labi radi par pusvelti, daļu viņš aizdeva uz parada, daļa aizgāja tāpat. Pats viņš ar diveem zirģeeem, trim govīm un nepeceeešamakeem rikeem aizgāja lidumā un no metās pee Pūpola.

Krasts apņēmās viņam palīdzet. Pats viņš savu saimnecību tā vairs nevoreja vadit, kā līdz šim. Acīm raugotees gāja uz leju, par spīti viņa izmisu-šai cīņai un pārdabīgam darbam. Viņam galu galā

cits neatlikās, kā ķertees pee ta paša lidzekļa, kuru leetoja visi, kam putešana neizbēgama — daļu no mājas bij jaizdod uz rentes vaj pusgrauda. Viņš no domaja pusi no mājas atdot Sējumam un otro mēģinat apstrādat pats, bez kalpeem.

Viņš saprata labi, cik ļauna un kaitīga saimniecibai tāda dališana, bet uz īsu laiciņu ar to vareja glābtees. Vēl veenmēr cereja viņš, ka laiki un apstākļi grozisees, ka pēc atkal būs eespējams rikotees svabadi.

Erna drūmi noklausijās vīra nākotnes nodomus.

«Tev arveenu jauni plani galvā. Nesaprotu, ka pēc tu bez ta Sējuma neka nevari eesākt.»

«Ja nu mēs reiz ņemam pusgraudneeku, tad taču veena alga, Sējumu, vaj citu.»

«Nēbūt nav veena alga. Svešs cilveks paleek svešs, bet Sējumam tu neuzstāsi, lai viņš savu peenākumu pilda, ne viņš pats par to domās. Dzivos tikai, mums būs preekš viņa jaeet un jastrādā un pabalsta veetā būsīm tikai jaunu slogu uzņēmušees kaklā.»

Krasts tā tumši nojauđa, ka seevai daļa taisnibas, bet viņas eekaisums un ļaunās aizdomas sakaitinaja viņu.

«Tu atkal pa paradumam visu redzi melnu. Es nebūt negribu Sējumu te tikai no žēlastibas turet. Cik esmu dzirdejis, viņš pa šo laiku gluži labi eemācijees strādat. Ja mēs pusi mājas atdodam pusgraudneekam, tad daļu lopu un inventara varam pārdot. Es skaidri paredzu, ka mums citadi nebūs ko nolīdzinat māju pavasara maksāšanas un procentus bankai.»

Ne lopu ne inventara Ernai žēl. Viņa taču nebij un nebij varejuse peerast pee saimneeces darba un peenākumeem. Bet Rasma, Sējums un vīra vecaki viņai likās visas nelaimes cēļaji un tapēc viņa ar Sējuma eenākšanu paredzeja atkal jaunas nepatikšanas un raizes.

Pūpols un Sējums savus lidumus jau pagājušā vasarā bij nodedzinajuši. Šogad tikai janotīra, jauz-

ar un jaapsēj rudzeem abu gabalu lejas daļa, ko pagājušā vasarā nepaspēja uzplēst. Pagājušais gads abeem bij sevišķi grūts. Pūpola zirdziņš nostāja un ne ar meetu nebij pakustinams, tapēc ka dzīts tika deenu deenā pa celmeem, saknēm un zareem, bet pa zaru gubām un ciņeem auga tikai reta asa triskanšu zāle un puķes resneem kāteem un sarkaneem zeedeem. Dzeramo ūdeni dabuja no lejā izraktās dobes, bet tas bij gluži brūni beezs, čumeja no ķivujeem un dažadeem ūdens bubuleem un tārpeem un pa karsto vasaras laiku smirdeja pa leelu gabalu. No ša ūdeņa Sējumam veens zirgs tikko nenobeidzās. Otram no pavasara puses eekoda čūska, tas ar preekškāju palika stīvs uz viseem laikeem, bet uz rudens pusi aizlauza pakalkājas nagu un leelu laiku noguleja dikā. Pūpolam veena govs nobeidās asinssērga, laikām, nepeeraduse pee meža ganībām, otra slimoja cauru vasaru, kamēr zeemā nobeidzās skuju un zaru būdā. Šovasar nu abi iztika no Sējuma trim govīm.

Abi beedri pagājušā gadā tā palikuši citeem lidumneekeem pakal ar darbeem, tapēc šopavasār toteesu vairak japeespeežas. Ja mēness spīdeja, viņi strādāja pāri pusnaktij, ja nē, tad deenas gaismiņai beidzotees meta meeru, bet no rīteem vēl lāgā gaismas negaidija, kad bij atkal kājās. Un atkal spraukšeja uguns un lidumneeka cirvis dobji skaneja ceetajās, sīkstajās saknēs.

Pa visu pagastu no šejeenes izplūda gruzduma un kvēpu smaka, bet dūmus redzeja peedesmit verstu leelā apgabalā. Rāmos vasaras vakaros baltas plānas dūmu strūklas nosteepās tālu pa vējam, bet lidumos, cauri dūmakai spīdeja neskaitamas ugunis. Veenā veetā kvēloja sadegušās čakārņu čupas atleekas, otrā gruzda zaļš sveķains egles vaj preedes celms, trešā sprakšeja zaru sārts, leesmas vijās augstu nakts tumsā un dūmu segā reizēm klēpis dzirksteļu uzskrēja gaisā. Un melnee dūmu mākoņi un pelnu un ogļu putekli augstu gaisā spīdeja sarkanā blāzmā. Šur tur aiz meža dzirdeja peeguļneeka dzeesmu, suns rēja, vai gans, lopus mājās sadzinis, aiz

mājas kalniņā izmēģināja jauno tauri. Bet lidumos bij tik kļuši, kā kad katrs dzīvs radijums te nobeidzees zem smagās dūmu kārtas slāpejošā gruzduma smakā. Tuvaku peeejot vareja redzet, ka pee uguns-kura kustejās melns salicis augums, kamēr tālaku guleja citi, kur kurais pakritis... Līdumneekam nebij laika dzeedat dzeesmu: ar gaismiņu atkal jaceļas, un lai tās pašas pāra stundas kaut cik dabutu nosnaust, jatin galva drēbēs, jo viss purvainais apgabals saneja no miljardu odu bareem. Un ja kāds ari būtu eedomajees dzeedat, dūmi un karstums isā laikā tā sabojāja balss organus, ka ari parunat vareja tikai ar pūlēm...

Pūpols sēdeja savas skuju būdas preekšā un katliņā, brūnajā purva ūdenī, vārija tupeņus pusdeenai. Blakus zemē nezin no kureenes eemaldijusēs zardinu doze, kurā tagad pušu pārgreesta silke gaidīja savu kārtu uz uguns-kura. Pūpols bikstīja uguni, ar dūmu izkostām sarkanām acīm skatījās Sējumā, kurš pūlejās ap milzīgu celmu. Celms gan bij pavisām zaļš, bet laukā dabut viņu vajadzeja, jo taisni tajā veetā nāca ceļamās kūts durvis. Milzīgās saknes visapkārt bij apcirstas un izlaustas, pats celms peesleets sāņus un atstutets, lai negāstos atpakaļ bedrē, bet nu viņu vajadzeja pārplēst, jo veselu to nebij eespējams dabut nost. Sējums cirta jau no paša rīta, dzina ķili pee ķīļa, milzīgais, sīkstais stūburs no augšpuses gan bij pāršķīrees, bet otrā pusē vēl turejās. Sējums acumirkli apstājās, peeslēja cirvi pee celma un cepuri noņēmis norausa ar peedurkni svedrus no peeres, tā kā šķērsām pār to palika melnas kvēpu strīpas.

«Tu vareji nākt man palīgā,» viņš pusizmisis, pus lūgdams sacīja Pūpolam.»

«Eče tev!» šis atsaucās tādā balsī, kādā saimneeks runā ar kalpu. «Veselu deenu tur nokapajees, tomēr neka, man vajadzēs eet, pabeigt... Tupeņi būs tūliņ jāņem nost — es nevaru eet... Ko tu tur knābā kā dzenis, kad cērt, tad cērt, kad nē, tad nē!»

Sējums saspļāva rokās un paņēma atkal cirvi. Un saskaitees sāka atkal. Nodilušais cirvis kā sudraba strīpa nozalgoja saulē, bet cirteena troksnis noslāpa sakņu čemurā un ugunscura sprakšešanā.

Ilgu laiku Sējums cirta bez apstājas. Pūpols caur peeri lūkojās viņā un zem sevis ko norūca. Tad cirtejam cirvis izšļuka no rokām, pee saknes peespeedes viņš elsa smagi un ātri. Vējš no ugunscura pūta dūmus viņam virsū, tā kā grūti nācās elpot. Pēc pāra acumirkļeem cirvis zibeja atkal gaisā.

«Ech, tā nebūs neka!» Pūpols uzkleedza. «Ej no otras puses, tur kāda sakne turas.»

Ne vārda nesacijis, Sējums aizgāja otrā pusē, eekrita bedrē, tā kā celms kā breesmonis izplestām rokām stāveja augstu pār viņa galvu, un uz augšu pasneedzees, sāka atkal cirst. Vējš no ugunscura pūta arveenu beezakus dūmus un tajos Sējums nemaz nepamaniija, ka stute, uz kuras guleja viss celma svars, no tricinajuma pamazām slideja nost un celms grimā atpakaļ uz savu veco veetu.

Pūpols pee ugunscura izdzirda brīkši, bet domaia, ka celms beidzot pāršķirees. Bet kad brīdi nedzirdeja ne cirvi klauzdam ne citu troksni, tad sāka skatitees. Aiz dūmeem tikai to vareja redzet, ka celms zemē. Un nometis katliņu pee ugunscura, viņš teciņus aizskrēja turpu.

Celms teešām bij atkritis atpakaļ dobē. Sējums guleja augšpēdu, valeju muti, aizvērtām acīm un izplestām rokām. Cepure bij aizripojuse gabalu projām, bet kājām pate leelakā celma sakne uzkrituse virsū.

Un leelais varmāka, kurš savu beedri bij dzinis deenām un naktīm un pastāvīgi kalis viņam ausis, cik nelaimīgu viņš to padarijis, tagad palika kā mēms, tad sāka kā lapa triset.

«Kas tev, brāl, notika ... Kā tas gadijās? Celes augšā ...»

Sējums tikai paplēta acis, bet tās sāpēs bij tā pārgreestas, ka Pūpolam auksti sveedri sāka plūst pār muguru. Lūpas Sējumam tikai mazleet pakusteijās.

«Mirst...» Pūpolam eešāvās prātā un kā bez jēgas viņš paskatījās apkārt. Visapkārt melni un balti dūmu mutuļi, sarkani leesmu stabi, sprakstešana un knakšešana, bet cilveka neveena, neveenas dzīvības... Pūpols neviļus eekleedzās, bet balss bezspēcīga izskaneja dūmu apņemtā klajumā. Tad viņš kā bez jēgas ķēra cirvi un nometa, pakēra kapli — nometa. Beidzot viņš eeraudzija leelo laužamo svi-ru un atjēdzās.

Nebij veegls darbs, veenam cilvekam pasvērt milzigo celmu, bet Pūpols prata savu leetu. Saknei pacelotees un atkal krītot, Sējums sāka vaidēt, tāpat, sakosteem zobeem, sakneebtām lūpām. Kad Pūpols bij kaut cik sacēlis un pastutejis, viņš guleja atkal klušu bez samaņas.

Pus nešus, pus vilkšus Pūpols aiznesa beedri uz būdu. Sējums guleja kā nedzīvs, tikai reizēm viņa augums kā krampjos noraustījās.

Pūpols nevareja saprast, kas īsti Sējumam noticis — kāds loceklis salaust, jeb vaj viņš tikai bree-smīgi saspeests. Bet redzedams, ka Sējums vēl nemirst, viņš mazleet apmeerinajās un aizgāja palūgt tuvako kaimiņu, lai tas aizeetu paaicinatu Karstu šurp.

Krasts pats bij laukā, un Erna nemaz neiztaujaja ziņnesim, kas par vajadzību. Taču Krasts tūlīņ devās uz lūdumeem, ne lāgā nenoklausijees Ernas brīdinājumus un aizrādījumus.

Līdz lūdumeem bij divas, trīs verstis. Visa mala kūpeja kā milzīgs sārts. Vējš dzina dūmus eesāņus un reizēm vareja redzet sarkanās leesmu strūklas. Krasts gāja pa muižas tīrumu grāvjeem un gaitneeku eemītajām taciņām.

Pate vecā muiža gan atradās pavisām uz otru pusi, bet še bij tā sauktā jaunā muiža, kuru uzcēla trīs gadus atpakaļ. Jaunajā muižā bij tikai veenkāršs koka ērbeģis muižkunga dzīvoklim, bet toteesu leeliskakas citas saimneecības ēkas. Akmeņa mūra kūtis ar tiltu uzbraukšanai, kur telpas aprēķinatas divsimts govīm. Aiz kūtim palejā vēl leelaki labības šķūņi un akmeņu mūra labības kaltetuve. Aiz šām

saimniecības ēkām atradās muižas kalpu dzīvokļi, no izputināto saimneeku mājām šurp atvestās pirtīņas un cūkkūtiņas, saleekušās, sašķeebušās, veens gaņģis augstaks par otru, izdauzītiem, papīreem aizlīpinātiem lodziņiem, apbrukušiem skurstējiem.

Divdesmit saimneeku māju pēvecnotas muižas zemei. Leelakā daļa nojauktas, dažas vēl tagad pat jauca nost, ābeles no dārziem, un celmalu apstādījumu kokus izcirta ar saknēm, lai nekavētu aršanu, akas aizbēra ar nojaukto krāšņu grūžiem un izjaukto fundamentu akmeņiem, ēku eepuvušos balķus sazāģēja malkā un pārdeva muižas kalpeem, pusgraudneekem un rentneekem.

Muižas pusgraudneeki un rentneeki tika eevevoti tajās pāra mājās, kuras netika nojauktas — katrās pa septiņi, astoņi. Pusgraudneekem bez parastā lauku darba bij vēl šādi tādi blakus uzdevumi, aizlauž pa puspūrveetai akmeņu muižas laukos, jāpeeved balķi muižas jauncelamajām mājām, jāved grants uz jaunajiem ceļiem, jānotīra pāra pūrveetu līduma, jāizlauž celmi . . . Par darbu izlaustos celmus pusgraudneeki vareja izleetot savām vajadzībām un uz jāņiem katra māja dabuja pa mucai alus, bet ja brūverim gadījās drusku eeskābis, tad deva divas. . . Rentneekem jāmaksā seši rubļi par pūrveetu un rente muižā jāatstrādā pee ābola, seena un labības plaušanas. Zeemā muiža rentneekem deva darbu pee balķu un slīperu vēšanas uz Daugavas krastu, pee kam rentneeks ar zirgu labā ceļā vareja nopelnīt līdz sešdesmit kapeikām deenā.

Un speedās ļautiņi muižas rentneekos un graudneekos cits citu pārsolidami. Kam nelaimejās tikt, tas uz pirksteem skaitīja gadus, kad veenam vaj otram no līdumneekem beigsees kontrakts, lai pee laika zinātu aizprasīt to gabalu sev. Bij viseem saprotama leeta, ka viss, vairak kvadratverstu plašais līduma gabals tiks peedalīts jaunai muižai, ko līdz celmi būs izlausti un kaut cik uzplēsts un eestrādats. Jaunajai muižai bij jau pa trīs tūkstoši pūrveetas aramas zemes un veenmēr vēl cirta un dedzināja pa prāvam līduma gabalam. Dažu gabalu no-

līda, zarus nodedzināja un atstāja, lai aug jauns mežs, bet leelum leelakā daļa tika pārvērsta tīrumos. Runāja, ka kaut kur šaja pusē celšot vēl veenu muižu. Ļautiņi lauzija galvas, kapēc te posta tik skaistus mežus nost un pārvērš par laukeem, kā mēr vecās muižas laukus apdēsta kokeem — preedēm, eglēm, ozo leem, vāczemes lazdām, vāczemes eglēm, kastaņu kokeem... Vecās muižas tuvumā ari desmit rentes saimneeki izdzīti no mājām un viņu tīrumi apdēstīti ar mežu. Bij veens otrs, kas ar labu negribeja eet laukā — tas tika izsveests, pēc tam sākās prāvas. Zemneeks pārdeva visu savu mantību, maksāja advokateem, pazaudeja veenā instancē, otrā, kamēr palika tikai ar kreklu mugurā — dažam pat ta nepalika — un tad gāja pee barona pilnvarneeka lūgtees gabaliņu liduma, vaj sāka aprunates ar žīdeem un aģenteem, kuri skapeja ļaudis uz Brazīliju un Sibīriju...

Krasts neviļus apstājās liduma malā. Cik tāļu acs vareja redzet, preekšā un uz abejām pusēm kūpeja melni un peleki dūmu mutuļi, pa kureem sprēgāja un šaudījās leelas dzirksteles, bet pa apakšu vijās sarkana leesma. Reizēm viss leesmu mutulis, atradis nesa degušu veelu, kā izsalcis vilku bars šņākdams vēlās uz to un tur kā trakā cīņā šāvās sarkanee leesmu zobeni veens pret otru, augstu gaisā virpuļoja pelekas plēnes un dzirksteles un mežonīga neizprotama šņākšana un sprēgašana apdullināja cilveka ausis.

Krasts nevareja eedomates, uz kuru pusi te atrodas Pūpola un Sējuma gabals. Netālu no malas viņš pamanija ko kustamees un gāja turpu.

Ara cilveks — īsts lidumneeka tips: melns, sakrucis, apdegušām drēbēm, aprepejušām rokām, kuras izskatījās gauži līdzīgas tām melnajām rūpūlainajām saknēm, kuras te izraustītas, stāpījās kā čūskas uz visām pusēm. Sakņu spilgti baltee lūzuma gali divainā mirdzumā atsitās ogļu un trūdaju melnumā. Un katru acumirkli lidumneeka arkls ķērās saknēs, katru acumirkli tās spraukšedamas trūka un spožee lemeši lēnām slideja tālak, bet ap arāja kājām bira cīņu činkuri un melnā, tikko izdegusē zeme,

pilna uguns dzirkstu kā mirdzošu zvirgzdu. Aizmetās arklis aiz celma, zirdziņš sasteepās, sakne lūza un lemeši zibedami palēcās gaisā, bet arajs no spējā rāveena pakrita uz ceļgaleem zemē, taču turetavu neizlaida iz rokām un acumirkli bij atkal kājās. Krasts nobrīnejās, cik daudz spēka šim mazajam salikušajam cilvēkam un viņa kroplajam zirdziņam.

«Vaj tu, draugs, man nevari pateikt, uz kuru pusi te Pūpola un Sējuma gabals?» viņš prasīja.

Arajs acumirkli peetureja arklu ar labo roku un ar kreiso pamāja tur, kur uguns likās vistrakaki plosamees. Uz Krastu viņš ir nepaskatījās.

Krasts sāka eet uz labu laimi. No sākuma viņš uzmanīgi skatījās uz zemi, jo visur dega činkuri un apdegušee celmi kūpeja. Sūree dūmi speedās acīs un rīklē, acis asaroja, uzmācās klepus.

Britiņu gājis viņš apstājās. Neka vairs nevarēja izšķirt. Viņš nezinaja vairs ne to pusi, no kuras nāca, ne to, uz kuru gribeja eet. Visapkārt kauca, sprakšeja, šalca, švirksheja... Turpat preekšā bij palikusēs nenocirsta maza, kupla, eglite. Pa viņu pusi, pa nenodegušas sūnas un zaru sloksni vēlās uz preekšu sarkans leesmu un dūmu mutulis, no ta atšķirās šaura, gaiša mēle, pāra reizes tā kā laizidama peedūrās kuplam zaļam kociņam un atkal atrāvās, tad peepeši trakā ātrumā aptinās vaj tūkstoš reizes tam apkārt, acumirkli šņākdama un sprakšedama uzvijās līdz pašai galotnei, tad apdzisa. Un zaļā kuplā kociņa veetā stāveja melns, apdedzis kūpošs skelets, bet pelekas plēnes vēl ilgi bira zemē. Un tālaku bij vesels klānis sausas trūdaja zemes izdedzis. Gar malām vēl veenmēr kūpedams gruzdeja, bet paša klāņa vidū guleja veca, dziļi eegrimuse egles seeksta — slapjajeem prauleem uguns neka nevarēja padarīt. Un aiz ta atkal leesmas, dūmi, krakstešana un sprakstešana...

Krasts speeda lakatiņu mutei preekšā un gāja. Reizēm leesma tik tuvu locijās viņam garām, ka viņš domajās dzirdot savu matu švirkstešanu. Reizēm viņam sametās tā kā bailes, ka neemaldas tādā apvidū, kur deg rinķi apkārt, tā kā ārā tikt nav

eespējams, bet tad viņš eevēroja, ka uguns eet vce-nadā virzeenā, uz veenu un to pašu pusi — laikām, pa vėjam — un ka nav grūti izsargatees. Reizē'n viņš pamanija, ka gāja pa vasaras labibu apsēta tī-ruma gabaliņu, kurš ar visu negatavo labibu bij no-dedzis melns. Viss vasaras darbs vējā, visa līdum-neeku nākošas zeemas pārtika pagalām. Un plē-nes un dzirkstis bira bez mitešanās uz viņa cepures, uz drēbēm, uz rokām, un svelmains karstums aizrā-va elpu.

Krasts iznāca klajumiņā, kuram uguns rinkoja visapkārt. Te bij grēda pee grēdas izlaustu milzīgu celmu, tik augstu, kā likās, simts cilveku te strāda-juši. Bet labaki apskatotees viņš eeraudzija cil-veku, kurš darbojās ap leelu celmu, kuram zem re-snajām saknēm eeslīpi bij saliktas vaj desmit svī-ras un bomji.

Tuvaki peegājis, Krasts brītiņu noskatījās. Bij vīriņš sauss un izkaltis, tik maziņš, ka drīzak izskati-jās pēc bērna, nekā pēc leela cilveka. Laikām, ta-pēc viņš izskatījās tik maziņš, ka mugurā viņam neka vairak nebij, kā rupjš, ogļu melns pakulu kreklis, kurš sneedzās līdz ceļgaleem. Peedurknes bij bez aprocēm un sneedzās tikai drusku pāri elkoņeem. Plikās kājās uzautas vīzes ar saskretušeem auteem, pinkaiņee mači nokarajās tepat līdz pleceem.

«Vaj tu to celmu gribi izlaust?» Krasts prasija.

Vīrelis žigli apsveedās.

«A kā tu domā! Preekš ka t' šo te atstās.»

«Tu, veens pats?»

Līdumneeks saslējās.

«Paskatees —» viņš apvilka roku rinkī pār sak-rautajām celmu čupām, «tee visi manis lausti. Un tur bij pavisām citadi — šitas tikai špicka... Vajaga prast,» viņš atkal steigšus eerunajās, baididamees, ka Krasts neaizeet projām, «vajaga prast, citadi ta leeta neet. Paskatees,» viņš norādīja uz svīrēm un stutēm, «tu tur neka nesaproti, vaj nē? Nuja, es jau zinu... Tāpat tee citi ari: par līdumneekeem sau-cas, bet celmu izlaust nesaprot.»

«Bet tā kā tā ar visu prašanu tas ir Sibīrijas darbs... Tu jau sen lauži celmus?»

«Hm!» lidumneeks atmeta ar roku. «Kas tos gadus saskaitīs. Tur, malā — Ārišu zeme, Krastkalnu zeme, Līkupju zeme, kas tagad pee jaunās muižas — visa mana tīrita, mana lausta...»

Krastam vīreļa leeligā balss bij pretīga.

«Nu, un ko tad tu ar visu to esi sapelnījis?»

Līdumneeks palika acumirkli muti epletis, ar leeligo smaidu sejā, laikām nevareja saprast ko īsti Krasts prasa. Bet tad atmeta ar roku un stāstīja tālak.

«Kur tee leelee celmi, tur leelskungs citu nelaidīs eekšā. Aizsauc mani uz muižu, staigā pats pa istabu un pūš: laikām, tas gabals būs jaatstāj, nav man neveena, kas drīkst ķertees klāt... Nedrīkst — es saku — kā jūs baronleelskungs dumji runajat. Dodat man to gabalu. — Vaj tu? viņš brīnas — vaj tu? — Es, ja — atsaku. Šis krata galvu: nedrīkstu, mīlais, kad jau citi neuzņemas, kam cilvēki, ko tu, veens... Ceenijamais baronleelskungs, es saku, ta nu nav jūsu zinašana. Jūs tikai atnākat, paskatītees, varu, vaj nē. Šis vēl nez' ko tur ņurd, bet es paleeku dusmīgs un saku: tā tad nedosat? Sak' tad es ari pavisām aizeju no jums. Citeem leelkungeem ari līdumi — un ņemu tik' cepuri rokās. Bet leelskungs, laipns kā saulīte, man klāt. Nu, Prici, neskaistees jau tūlīņ, es jau tikai tāpat, par špāsu... Ha, ha, ha...»

Viņš smējās, mirkšīnāja izsāpejušās acis un skatījās, vaj klausītajā viņa stāsts atstājis vajadzīgo eespaidu. Šajā acumirkli Krasts eeraudzīja zēnu, kurš turpat netālu sēdeja uz apdeguša celma. Bij sīka, izdiluša auguma, bet gados, laikām labi vecs.

«Tas tavs dēls?»

«Dēls,» lidumneeka seja peepeši ļauni saveebās, acis sāka zalgot. «Peecpadsmit gadu vecs, bet tāds kā gņīda. Slimo, čīkst... Ari tā, bij kas paleek stuti, bet nu, sātans, vakar eekāpis izdegušā zemē, apdedzinājis kājas...»

Kreiso kāju zēns bija uzrāvis uz celma un nez' ko tur darbojās. Ari viņam neka cita mugurā nebij, kā tikai krekls. Kāja līdz ceļgalam bij tikpat melna kā taš apdegušais celms, bet pēdas virspuse no veeņas veetas pārklāta deguma čulkām. Zēns nepacēla saveebto seju, bet tēvs skatījās viņā un vīstīja dūres. Krasts te ilgak nevoreja izturet, paprasīja, uz kuru pusi te Pūpola un Sējuma gabals un devās projām.

Taču, gabaliņu pagājis, negribot apstājās un pagreezās atpakaļ. Līdumneeks bij atkal pee celma. Plecu zem saknes paleecis, viņš cēla, tā kā vareja dzirdet viņa elpu svilpojam. Teevās kājas eegrimušas zemē, mugura izleekta tā, ka bij jadamā, katru acumirkli lūzīs, katra dzīslīņa, katrs muskulis, sa-stepts līdz beidzamajam. Un augstu pār viņa galvu pacēlās celma stuburainās saknes kā milža ķēmīgi sakropļotas rokas. Celms ligojās, likās, patlaban kritīs atpakaļ un drumslās saspeedīs pārgalvīgo cilveku. Bet līdumneeks neatlaidās. Mazās stutes līda tālak un tālak celmam apakšā, kamēr beidzot leelais milzenis smagi švakstedams apvēlās augšpēdu. Līdumneeks paķēra cirvi un kā apdulis sāka skaldīt celmu no apakšpuses.

Krasts vēl uzdūrās pulciņam cilveku. Laikām bij vesela ģimene — tēvs, māte un divas neleelas meitenes. Viņi visi gāja pakal lēnām slīdošai uguns strīpai, uzlasiņa nesadegušos zarus un meta tos ugunī. Cauri kvēpeem un melnumeem vareja redzet, ka viņu sejas peetvīkušas sarkanas. Beigās Krasts iznāca klajumiņā pee Pūpola būdas.

Pūpols bij viņu ar nepaceetību gaidījis. Panāca Krastam pretī un viņa sejā bij redzamas bailes un uztraukums.

Krasts eelīda būdiņā. Pa tumsu knapi vareja saredzet, kur Sējums guleja, bet seja viņam bij bāla, sveedru aplāta, acis aizvērtas, augums reizēm noraustījās sāpēs.

Pūpols peeskārās Krastam.

«Kad tik' nemirst...»

Krasts īgni atbīdija viņu nost un noleecās pār eevainoto. Tas atvēra acis un, Krastu eeraudzijis eekleedzās.

«To jūs gribejāt... to jau sen... Ņem labak nazi un nobeidz uz reizes — ko tu mani moci...»

«Paleec nu meerā,» Krasts meerinaja un sāka noaut Sējumam eevainoto kāju. No ārpusēs eevai-nojumu neredzeja, bet Krasts tūliņ sataustija, ka kauls lausts.

«Kur tava seeva?» viņš prasija Pūpolam.

«Seeva...» šis atmēta ar roku. «Lejas-Bren-cenos par bērnaukli. Ko mana seeva...»

«Tad sameklē pats lupatas, kādas vari dabut — kāja jasaseen.»

Un kad kāja bij rūpīgi eeseeta starp četreem ko-cineem, viņš pavēleja Pūpolam:

«Eejūdz zirgu!»

Pūpols bez stomišanās izpildija pavēli. Tad viņi abi iznesa Sējumu un eelika ratos uz alkšņu zareem un skujām.

«Ņem zirgu pee galvas un ved, es peeturešu slimo. Bet uzmani labi, brauc, kur lidzenaks, lai ne-kratas.»

«Nekratisees, nekratisees...» Pūpols žirgti at-saucās, zirgu pee apaušeem saņēmis. Viņam bij pa-tīkami, ka slimneeks būs no viņa būdas laukā. — «Nu-u, malka!»

Bet par spīti Pūpola apgalvojumam, rati pa ci-neem un saknēm lēkāja tā, ka Sējums vaideja pilnā balsī. Krasts tureja viņu cik eespējams saudzīgi, bet nevoreja izsargat no tricinašanas. Kā naži viņam greezās sirdī šī vaidešana. Kā atveeglots viņš lūko-jās, kad Sējums no sāpēm pamazām zaudeja sama-ņu. Saule patlaban nolaidās aiz meža, laiks palika vēsaks, pār lidumu sāka steeptees garas ēnas, ze-makās veetās jau noklājās rasa. Līdums lēnām ap-dzisa un dūmi sāka steeptees garās plānās strēlās pa vējam...

Uz leelceļa Sējums pamazām atkal atdabuja sa-maņu. Uz viseem Krasta vaicajumeem viņš neka ne-atbildeja. Likās, viņa prāts no sāpēm aptumšojees,

viņš nesajēdza neka no savas apkārtnes. Tikai caur sakostajeem zobeem, kā no zemes dziļuma speedās sirdi plosoši vaidi.

Kā birtin sabira mājineeki ap rateem, kad viņi eebrauca pagalmā. Un kā par nelaimi, ari Anna gadijās turpat. Viņai bij uz muguras zāļu deķītis un rokā slaucene. Kā pameta acis uz rateem, tā deķītis nošļuka zemē, slaucene izslideja no rokas un spēcīgā seeveete saligojās kā steebrs. Bet tad viņa atgīdās — tikko dzirdamā balsī paprasīja Krastam, kas ar Sējumu noticis, palīdzēja eēnest vīru istabā un ne soli vairs neatstājās no gultas. Atbrauca ārsts, sasēja un eēgipseja salausto kāju, aizbrauca... Kalna-Brencenu laudis nolikās gulet, visā mājā palika klusu, tikai reizēm bij dzirdami slimneeka dobjee, aizsmakušee vaidi. Anna, elkoņus gultas malā atstutejuse, galvu rokās eespeeduse, nenogreeza acis no slimneeka, bet tas, laikām, bij nesamaņā un vaidi viņam neapzinīgi lauzās caur sakostajeem zobeem.

Kā naža dūreeni šee vaidi speedās Annai sirdi. Spītība, dusmas un apvainojums drupa un zuda un to veetā uzmācās neatbaidama vainas apziņa... Viņa taču zināja, ka viņš tišām pats sevi tur līdumos kāva nost, nespēdams panest sirdsapziņas pārmetumus un dvēseles mokas. Neradis grūto darbu, viņš nodevās otram par vergu, ļāvās sevi dzīt un kalpinat deenām un naktīm, lai tikai nokratītu to slogu, kas viņa dvēseli speeda.

Viņa nemaz nemēģināja sevi taisnot savas sirdsapziņas preekšā. Klausotees šajos vaidos viņai likās grēks savu vainu mazinat. Viņa aizspeeda ausis un urbās savas dvēseles dziļumos, uzmekleja katru sīkako neeciņu, kas varetu leecināt par viņas vainu. Viņai likās, ka šī pašapsūdzešanās mazinātu vīra sāpes.

Pagāja nakts, uzausa gaisma, Sējums neatvēra acis. Eēnāca Krasts un atrada Annu tāpat kā vakar sēžam.

«Ej taču, atgulstees!» viņš teica. «Meita var pastāvēt pee slimā.»

Bet viņa tikai papurināja galvu.

«Tu domā, ka slimajam no ta tiks veeglaki, ja tu te caurām naktīm bez meega sēdesi un vārgsi?»

«Man pašai tiks veeglaki...»

Krastam nebij neka vairak ko teikt. Viņš saprata, kas notika Annas dvēselē un viņam sirds eesāpejās par māsu, lai gan ari viņš apzinājās tās vainu.

Bezgala lēnām ausa un dzisa deenas. Īsās vasaras nakts pelekā krēslā smaga un mitra tinās ap izvārgušo seevu. Aiz loga čirpsteja seenāži, zeedošas balodenes steepās gar palodzi augšām un lūkojās tumšajā istabiņā, bet viņa nepagreeza galvu. Kā hipnotizeta viņa skatijās slimneeka sejā, kur nakts tumsā bij saredzams tikai vājš bālganums. Sējums guleja, acis aizvēris un pār viņa sakneebtajām lūpām nu vairs nenāca neveena skaņa. Bet Anna taču noprata, ka viņš nomoda, un tikai izvairas skatītees viņā.

Kā sastindzis Sējums guleja caurām deenām, bet gars viņam bij nomodā un simtejadas domas jau cās viņa galvā. Viņš apzinājās sevi nespēcīgu, nevarīgu, sakropļotu, zināja, ka viņa eenaidneeks sēd tepat blakus un pastāvīgi skatas viņā. Un reizēm viņam uzmācās nevaldamas dusmas, bet kad tās atkal pamazām aprima, tad eeradās tāds kā apmeerinajums, ka nu viņa redz sava ļaunā darba panākumu un ka viņas sirdī kā nažeem dursta pašpārmetumi un vainas apziņa. Un deenu pa deenai sen sācees naidis un reebums pret seevu auga un pārņēma visu viņa būtni, pat sega, palags un pagalvis, kur viņas rokas peedūrās, likās peesūkušees pilni ta paša eenaida...

Bij svētdeenas rīts. Pa valejo logu plūda no āra silta vēsma. Sējums guleja nomodā un klausījās. No paša rīta, neveena skaņa, neveens troksnis nepagāja nedzirdets viņa ausīm garām. Jau labu bridi

viņš manija, ka blakus viņam kas nedroši kustejas. Pa daļai ziņkāribas dzīts viņš atvēra acis. Dzirkstoša gaismas straume eeplūda viņam acīs, tā kā tas pašas no sevis atkal aizvērās un tikai pēc vairak mēģinājumeem viņš vareja peeradinat, tās pee rīta zibošā spožuma. Kā sargadamees viņš pagreezās sāņus un skatījās kājgali. Tur uz īsām resnām rokām atspedees svarīgi ķepurojās mazs tukls augums, kuru sedza tikai īss krekliņš. Pamanijis guletaju kustamees, mazais cilvēks palika meerā. Zilās nopeetnās acis skatījās pusbrīnidamās, pusbailīgi, bet ap sasteptajām lūpām vijās veca paziņas draudzīgais smaids. Sējumu pārņēma svešas jūtas un viņš aiztaisija acis. Bet ari tā viņš juta, kā cilās nopeetnās acis vaicadamas un brīnidamās skatas viņā un ari viņam savejās bij jāver vaļā. Viņš gribeja dusmotees, bet nevareja, mazais radijums izskatījās tik neecigs un taču neizprotami stiprs savā nevariībā... Svešas jūtas pārņēma Sējumu, viņš cīnijās pret tām ar vēl reiz uzleesmojošo stūrgalvību un spītību, bet velti. Kā plūdi nāca svešās jūtas pār viņu. Ledus, kas tik ilgi bij klājis viņa sirdi, kusa un pašam nemanot mitrums speedās acīs. Bet mazais cilvēks redzeja savu uzvaru. Uz rokām un kājām savu svarīgo augumu stutedams, viņš šļūca uz augšu. Un peepeši Sējums juta uz savām krūtīm viņa mīkstā ķermeņa svaru, siltas rokas apvijās ap viņa kaklu un bērna seja ceeši glaudās pee viņa saraiņā vaiga, kamēr mazā mute šļupsteja ko nesaprotamu, bet mīļu. Sējums apķēra bērnu abām rokām un vilka to ceeši pee krūtīm, kamēr ledus viņam krūtīs kusa un asaras slideja pār skropstēm.

Bet tad viņš izdzirda aiz gultas galvgaļa šņukstam. Kā ēna Anna slideja klāt un uz gultas malas nošlukuse satvēra vīra aso roku. Viņš to neatrāva, negreezās prom, nesaskaitās... Viņš aiztaisija acis un brīdi guleja klusu starp seevu un bērnu. Pēc brīža Sējums un Anna reizē paskatījās bērņā, kurš sēdeja un meerīgi rotaļajās ar tēva kakla pogu, paskatījās veens otram acīs un aprima... Viņi nerunāja ne vārda, netaisnojās veens otra preekšā, ne-

deva solījumus un zvērustus. Viņi jūta, ka nu viņus veenoja saite, kuru nekas nespēs saraut, zināja, ka no šīs deenas viņiem sāksees jauna dzīve.

Durvis bez trokšņa atvērās tajās parādijās Krasts un aiz ta Erna. Brīdi viņi klusedami noraudzījās, tad Krasts aiztaisija durvis un lēnām izgāja laukā.

Erna viņam sekoja.

Vidus-Brencenu pārvaldneeks leeliski rīkojās uz jaunā saimneeka sagaidīšanu. Deenu atpakaļ dabujis no jaunā Reinfelda vēstuli, ka viņa tēvs esot miris un viņš drizumā pārbraukšot mājās. Lai sarīkojot visu kārtībā, bet veenu istabu lai eekārtojot damām.

Pārvaldneeks, prūsis, bijis pudeļu pūtejs, sedlineeks un katlu lāpitajs, tūliņ ķērās pee darba. Vēda granti un peelidzināja ceļa dziļākās dobes un grambas, olnicas galā un leelceļa malā uzstādīja goda vārtus. Bet ko te tukšajās istabās lai eerikotu un eekārtotu, par to viņš velti lauzīja savu galvu. Neveikli aptēsts koka galds, pāris neēveletu dēļu solu, trīs, četri steebru krēsli — vairak istabās nebij. Vecajam Reinfeldam bij peetrūcis laika eekārtot istabas eekšeeni, peemēroti mājas ārpusē, kura izskatījās deezgan patikama, pat peevilcīga.

Veena istaba preekš damām jaeeekārto... prūsis plucināja ķīļa bārdiņu, stumdīja cepuri no veenas auss uz otru, bet neka nevareja izgudrot. Visa Vidus-Brencenu saimneeciba pa šo īso laiciņu bij nogājusēs lejā, inventars pa daļai izputinats, naudas pārvaldneekam nebij ne kapeikas. Bijuse nauda, tad taču šo to varetu eegādatees, lai istabas neizskatas tik tukšas un nabadzīgas.

Viņš vispirms aiznesa no istabas un noglabāja drošā veetā savu paleelo kastīņu, kuru pa naktīm tureja zem pagalvja. Uz bēniņeem atrada čupu ilustrētu avižu, izplēsa no tām pēc sava eeskata smukākās bildes un izlipināja ar tām dibenistabu. Dīvainas izskatījās pelekās seenas, izlipinatas lāsumaiņeem papīreem, bet prūsim tā izlikās ļoti smuki, un viņš, darbu beidzis, atsēdās uz damu istabas loga un atveeglots nopūtās. Īstenībā viņam, kungu gaidot, bij ļoti nemeerīga sirds un viņš, beežaki kā godīgam pārvaldneekam peenākas, eedomāja savu kastīņu...

Rasmai bērns bij saslimis, bet viņa tovakar, līdz pavisām satumsa, stāveja aiz dārza stūra un skatījās uz Vidus-Brenceneem un tālak aiz teem uz ceļu, uz kura pacēlas diveji puķēm un zaļumeem apvilkti goda vārti. Visas debesis šovakar bij pārvilkušās ar savadu glumi sarkanu nespīdīgu krāsu, caur kuru bālgani, nevizuļodamas spīdeja zvaigznes. Tāds pats sarkanums noklājees pār Ramas seju, bet acis viņai preeka uztraukumā mirdzeja spožaki par zvaigznēm. Un raudzijās viņas tikai uz Vidus-Brenceneem un uz ceļu aiz teem un neredzeja ne glumi sarkanās debesis, ne bālganās zvaigznes, ne melno negaisa mākoņu gubas, kas mutuļodamas cēlās pār mežu no vakara puses...

No rīta puses sācees, leetus lija un lija. Pee vakara gan palika drusku mazaks, bet taču smildzināja vēl deezgn ražīgi, kad Arnolds Reinfelds ar abām damām pasta ratos tuvojās Vidus-Brenceneem. Jaunā dama bij viņa saderinatā līgava un vecā — tās māte.

Laiks, leetum listot un vakaram metotees, bij nelādzīgi vēss. Abas damas, ārzemneeces no deenvīdus Vācijās, tinās savos plānajos leetus mēteļos un drebeja no mitruma un aukstuma. Viņu bālās sejas ar spicajeem deguneem ik acumirkli vilkā nervozās grumbās un melnās acis raudzijās idzigi. Reinfelds velti skubināja brauceju. Nogurušee zirgi gausi plikšņināja kājām dubļus, kas no leetus un smalkajeem leelceļa putekļeem beežā kārtā ligojās pa visu ceļu. Pa abejām pusēm kā saraustītas bezgala veenmuļīgi steepās peemirkušee kārklū krūmi. Pusgatavee vasarāja lauki, no leetus zemē saģāsti, rādīja bēdīgu ainu.

Reinfelds nemeerīgi grozijās uz sava sēdekļa. Vaj tad pats velns tādu laiku uzsūtījis! Tik nepeevilcigs, tik reebigs viss! Viņš noprata gluži labi, ko viņa damas domāja. Viņām, kas savu mūžu nodziwojušās Vācijās skaistajos deenvīdus, Latvijas veenmuļīgā daba šādā nejaukā laikā izlikās divkārt reebīga. Un lai ari nabadzīgai mazpilsētas asesora atraitnei un meitai nebij līdzekļu ceļot uz Šveici un Itāliju, taču pa sava dzīvokļa logeem tās katru deenu

vareja redzet netālo kalnu robainās galotnes, ar tumšzaļu mežu eeloku, no kureenes vējš atpūta kādā kalnu strauta vaj ūdens kriteena dobjo krāceenu. Un arī Reinfelds zināja, ka nelaiķa asesors taisija paradus, lai seeva un meita varetu dzīvot savai kārtai nepeemērotā valībā un slinkumā. Eedomajotees, kāds eerikojums un apstākļi sagaida viņas Vidus-Brencenos, viņam palika veenmēr nelabaki ap sirdi. Nebijušas cerības uz līgavas gaidamo mantojumu, ne par ko viņš šās seeveetes nebūtu ņēmis uz sava kakla.

Tas viņu daudz maz apmeerināja, ka sametās arveenu tumšaks, tā kā neka skaidri nevareja saredzet. Bet abu seeveešu acis šaudiņās no veenas puses uz otru un, kā likās, viņas uzbudinājās ar katru acumirkli vairak.

«Vaj tālu vēl?»

«Tūliņ būsīm klāt, tūliņ...» Reinfelds saleecās savā vislabākajā likumā un lūkojās līgavai acīs, smaididams savu visjaukako smaidu.

Jaunkundze sasteepa plānās lūpas un eepurdejās kā kaķeete, kad to pret spalvu glauda.

«Luischen!...» Peepeši eevaidejās vecā dama.

«Peenem savu mēтели... dubļi... dubļi...»

«Acumirkli vēl paceešatees,» Arnolds meerināja, «drīz būsīm... Kad leetus līst, tad pee mums dubļi, bet citadi — ļoti jauki...»

«Vaj nevar jau redzet tavu muižu?» kundze prasija, kad viņi patlaban bij pee ceļa gala un kad no Kalna-Brencenu pagalma raudzijās šurp pūlis ziņkārigu cilveku. Muižu, zinams, vareja jau redzet, bet Arnolds, laikām, nedzirdeja jautajumu. Viņa uzmanību saistīja māju ļaužu celtee goda vārti, kurus nez' kādi nedarbneeki bija izgāzuši zemē. To veetā katrā pusē ceļam bij eesprausta pa vecai apslaucitai slotas stupei garos kātos. Reinfeldam krūtis sāka vāritees par tādu bezkaunību.

Otree vārti olnicas galā bij peemirkuši un vēja izplositi. Braucejs velti kūla un raustīja zirgus — tee baidijās un ne par ko nebij dabujami vārteem

lejuma smakas. Raibās papira lupatas gar seenām vēl pavairoja drūmo eespaidu.

Arnolds atkal pavēra durvis.

«Novelkat taču savus mēteļus,» viņš labinadamees teica.

Bet asesora kundze nu slējās kājās.

«Kur mēs te lai novelkam? Vaj te ir kur cilvēkam drēbes pakārt, kur nosēstees... Man no aukstuma visi locekļi savelkas... Te ir ceetums, te ir cūku stallis, ne muiža...»

Luize nervozi eēšņukstējās.

«Ach, mamā... brauksim projām!»

Arnolds raustīja uzačus.

«Atvainojat, ceenitās, es neesmu vainīgs... Eš pasteigšos drīzumā visu eerīkot kā peenākas.»

«Kā peenākas...» kundze atsaucās. «Jums peenācās visu eekārtot, pirms kā vedāt mūs šurp.»

«Taisnību sakot es savam pārvaldneekam biju devis preekšrakstus, bet — ja, jūs zināt, kādi tee cilvēki mūsu laikos.»

Taču seeveetes nebij apmeerinamas. Laikām viņas pārak labi noprata, kādā muižā atbraukušas. Arnolds saīdzis aiztaisīja durvis un smagi nosēdās uz sola seenmalī. Pēc kādas stundas viņš atkal bij istabā, galvu rokās eespeedis klausījās, kā otrā istabā asesora kundze pus dusmigā, pus izmīsušā balsī čaksteja kā uzvilks pulkstens, bet Luize nervozi raudāja, kamēr pārvaldneeks aiz durvīm eeklepojās, it kā ziņodams par savu klātbūtni. Vareja dzirdet, kā jumtlāses pakšedamas krita pelkī un vējš pa reizei nopurīnāja slapji peemirkušās cerīņu lapas dārzā, Vēss, mitrs, tumšs un drūms...

Lejas-Brencenu istabā Pūpoleene guleja pusziļus gultā un kustīnāja šūpuli, kurā Rasma bērns tikko bija aizmidzis īsā, nemeerīgā karsoņa slimības meegā. Peepeši Rasma tā eekleedzās, kā Pūpoleene uzlēca sēdus.

Rasma stāveja pee loga eeplestām rokām un skatījās laukā kā fanatīkis, kurš eeraudzījis sava deevkļa māņu parādību.

«Atbraucis... viņš mājās...»

Pūpoleene uz reizes saprata, par ko Rasma runā.

«Ko jūs neekus... Kā jūs to varat zināt?»

«Paragees ugunis...»

Pūpoleene teešām pamanija mazu sarkanu leemiņu pamirdzam apmērām tajā veetā, kur atradās Vidus-Brencenu ērbeģis.

«To varbūt kāds cits eededzinajis.»

«Nē, nē — viņš, es zinu!»

Acumirkli viņa vēl kavejās, tad atrāva durvis plaši vaļā un izskrēja laukā.

Bij sacēlees leels vējš. Tas sagrāba Rasma plānās drēbes, aptina tās ap kājām, izjauca matus, plīvināja tos valejās šķipsnās, cirta smalkas vēsas leetus piles acīs. Gar ēkām ejot viņu apslacija jumtlašu straume, dubļi šķīda zem kājām, bet viņa tikai skrēja neka neeevērodama un nejuzdama. Tikai veena doma dega viņas smadzenēs: Arnolds mājās!

Pusizdegušais sveces gals tikai dursciņ apgaismoja leelo istabu, bet viņa taču eeraudzija Arnoldu sēžam uz sola un steidzās klāt. Viņš uzlēca kājās kā spoku eeraudzījis un kāpās atpakaļ, bet viņa sagrāba to aiz rokas.

«Arnold... Arnold!...» Vairak viņa nezinaja teikt, tikai preekā un kaislibā mirdzošām acīm urbās viņa sejā.

Nē, nē — viņš nevarēja to nepazīt! Šo kaislo čukstešanu viņš jau bij dzirdejis un ta neaizmirstas. Visu cilvēks var aizmirst, tikai to nē... Bet viņa parādījās tik peepeši un taisni tajā brīdī, kad viņš par to domāja, ka viņu pirmajā acumirkli pārņēma tādas kā mānticīgas bailes.

Bet viņa, laikām, neka ļauna negribeja darit, tikai speeda roku un glaudās klāt.

«Arnold, mans Arnold!..»

Viņš tikai redzeja seeveeti slapjās drēbēs, izpūrušēem mateem, bet taču skaistu savā milestībā un grēkā... Un juta, ka atkal eekustejās vecā kaisliba... Bet visi šīs deenas eespaidi tik drīz nevarēja izzust no apziņas, viņš savaldījās.

Rūpīgi viņš aiztaisīja otras istabas durvis, paklausījās un tad atkal atgriezās. Bet no šī hipnoti-zejošā skata viņam pamazām sāka mestees bailes. Viņš pabīdīja solu no seenas nost un aizstājās aiz tā.

«Ko tu gribi?»

Viņa neka nesacīja, tikai skatījās un smaidīja kā bērns, kas pēc ilgas raudāšanas dabūjis kāroto.

«Ko tu nāci šurp, nakts laikā... Ko tu gribi no manis?»

«Neka... neka — Arnold...»

Viņam nepatika draudzīgā uzruna.

«Teic taču. Tu pat neesi peeklājīgi apgērbusēs. Ko tu gribi no manis?»

Viņa nopurināja slapjos matus un viņas seja pēnēma ceetu izskatu.

«Es neka negribu...»

«Nu ko tad tu nāci te pa nakti kā bezprātā?»

«Es palikšu pee tevis...»

Reinfeldam šermuļi pārskrēja pār kauleem. Tā nerunāja bezprāts, tā nerunāja kaisliba — tas bij kaut kas leelaks, varenaks...

«Kam tu tā.. Bet tas taču nav eespējams...»

«Es zināju, ka tu pārnāksi... es tevi gaidīju deenām, naktīm...» Viņa runāja ceetā, meerīgā balsī, bet aiz ša meerīguma kaut kas kūseja un lauzās uz āru. «Tu biji nežēlīgs, tu atstāji mani zaimeem un apsmeeklam... Nē, nē — es negribu runāt par savām ceešanām... Tu tagad eesi pee manis un es tevi vairs neatstāšu. Vaj nē, tu taču mani nedzīsi projām?»

Bet tad Rasma pamanīja viņa auksto, glumo izturešanos un kaut kur sirds dziļumos viņai eetrisejās sīka šaubu stīdziņa. Taču viņa apspeeda to — tik breesmīga un neespējama tā viņai izlikās. Arnolds bij smalkas kārtas cilveks, viņa, varbūt, nesaprata tā izturešanos.

«Mēs abi tevi tā gaidījām, tā gaidījām...» Runājot Rasmu pārņēma atkal veenīgā nevaldamā jūta. «Tu redzesi, cik leels un skaists viņš pa šo laiku izaudzis...»

«Kas?»

«Bērnš...»

«Bērnš?»

«Ja, bērns — mūsu bērns... Viņš patlaban sāk celtees kājās...»

Tā tad bērns viņai bij! Veenā acumirkli šī seeveete Reinfelds acīs zaudeja savu skaistumu un burvību. No viņas dubļainajām kājām un drēbēm pa grīdu steepās leelas slapjuma strīpas — nepanesami reebīgi. Bet pamazām viņš sāka arī noģist, ka leeta nav nebūt tik veenkārša, tikai acumirkli nevarēja apķert, kā līdzetees.

«Tu taču paliksi pee manis... pee mums? Tu nedzīsi mūs projām?... Ko es te runāju neekus!.. Tas tak nevar būt, tev tas nevar eenākt prātā... Arnold!.. Bet ja tu mani aizdzītu, es tomēr nāktu atkal — nakts vidū pee tevis... Es nomirtu pee tavām durvīm, ja tu mani nelaistu eekšā... Arnold, man it neka cita nav pasaulē, kā veenigi tu!»

Viņš juta atkal viņas rokas uz saveem pleceem, viņas karstā dvaša dedzināja seju, bet viņš skatījās uz zemi un redzeja tikai dubļainās kājas, slapjo apģērbu un slapjuma strīpas uz grīdas un domāja, kā tikt no viņas vaļā. Viņš pagreezās uz veenu pusi, tā kā vispirms veena roka noslīdeja no viņa pleca, tad atsvabināja otru un atvirzījās atkal.

«Par to mēs vēl parunasim gan... Bet tagad es gribu gulet eet — ir vēls laiks... Ej mājās...»

Viņa stāveja nekustedamās.

«Vaj tu nenāksi man lidzi?»

«Tagad — nakts laikā?»

«Es tev parādišu mūsu bērnu...»

«Vēlak, vēlāk... Tad tev vēl no mana tēva kādi parada papiri...»

«Papiri... varbūt... Ja, pee Krasta... Vaj tu viņus grībeji dabut atpakaļ?»

«Grībeju eeskatītees...»

«Tos es tev rīt atnesišu — aizskreešu uz Kalna-Brenceneem. Kas mums par paradeem...»

«Nu ja, ja...» viņš drošaki eeminejās. «Bet tagad — ej!»

«Ar labu nakti!»

Viņa pacēlās uz pirktsu galeem un strauji un kaisli to noskūpstīja uz lūpām. Tad viņa izsteidzās pa durvīm.

Bet līdz ko istabas durvis aiz viņas aizvērās un viņa juta dubļus zem kājām, apdzisa tas spožums, kas uz acumirkli bij eededzees, aukstums sāka purinat viņas locekļus, smaga slapja tumsa žņaudzās ap viņu kā liķa auts. Ta skaņa, kas pirmiņ uz acumirkli viņas dvēselē bij aizskanejusēs, tagad peenēmās leelumā un no tumsas blāķeem viņa atkal reizū reizēm redzeja izleenam spoku tēlus, sašķobītām mutēm, ņirgās izvērstām sejām. Bet viņa vīseem, spēkeem cīnijās pret šaubām un izmisumu. Nē, nē — Arnolds viņu neatstās, viņš nedrīksteja to darīt, tas taču nemaz nebij eespējams... Bet tad viņai palika atkal pārak smagi ap sirdi. Viņa apstājās, pastāveja britiņu, tad apgriezās un skrēja atpakaļ

Reinfelds stāveja pee aiztaisītām durvīm un domāja, kā atkratītees no šīs pusdullās seeveetes. Viņas skūpsts vēl veenmēr viņam dega uz lūpām — pū! — it kā karsta ogle tur būtu uzmešta... Ta seeveete pate nebij zemē metama, bet viņai bij bērns un tas līdz pamateem izmaitāja visu romantiku. Tad tak, laikām, Stūla madama savu uzdevumu nebij izpildījuse kā peenākas... Tāda pate krāpneece, kā viņas vīrs, līdzšinejais Vidus-Brencenu pārvaldneeks.

Reinfelds apsvēra visus apstākļus. Nē, tagad tas labakais, neelaistees ar to seeveeti. Vēlak, kad būs aprecejees, saņēmis seevas Amerikas onkuļa mantojumu — nu, tad vēl laika padomat...

Viņu iztrauceja troksnis otrā istabā. Atgreezees viņš eeraudzīja savas abas damas leetus mētelos, leetus sargeem un kofereem rokās.

«Nu, kas nu!» viņš puslīdz skarbi uzbrēca.

«Mēs aizejam, Reinfelda kungs!» Luīze nervozā patosā izdvesa.

«Mēs aizejam...» asesora kundze peebalsoja.

«Kur tad? Vaj jūs esat bez prāta! Nakts laikā, leetū, dubļos!»

«Šajā mājā vēl leelaki dubļi...»

«Ach, rimstatees reiz taču ar saveem untumeem, jūs cilveku padarat pavisām nervozu! Deezgan es ar jums esmu ceetees!»

Luize raustijās sausās raudās, bet asesora kundzei runas orgāns vēl klausīja.

«Ta ir peeklājība, ta ir intelīgence, ta ir izturešanās pret damām, ta ir ligavaiņa izturešanās... Reinfelds kungs, jūs esat rupjaks kā pēdigais kurpneeks!»

Viņš valdidamees sausi eesmējās.

«Ja man nebūtu darišana ar histerisku seeveeti, es kaut ko pateiktu...»

«Histerisku... ha, ha, ha! Arveenu labaki—arveenu... Sakat taisni — ar traku, tas vārds tik labi peederas jūsu stilam un jūsu — jūsu izglītībai...»

Reinfelds redzeja, ka abas seeveetes par daudz satrakotas, ka eebeedet tās nav eespējams.

«Nu ko tad jūs īsti gribat no manis?»

«Vispirms, lai jūs leekat aizjūgt zirgus un aizvest mūs uz staciju. Un tad jūs varat savest duci tādu seeveešu, kā ta, kas te bij pirmiņ. Mēs tādos namos neesam paradušas dzīvot...»

Reinfelds dusmās košļāja lūpas.

«Tā tad jūs neesat kaunejušās skatītees pa atslēgas caurumu?»

«Par kaunu, lūdzu, nerunajat. Ta jums pašiem daudz vairak vajadzīgs.»

«Jums vēl kas sakāms?»

«Nē, mums nē — nu jūs varat runat, ja gribat.»

Reinfelds sāka staigāt pa istabu.

«Jūs velti uzbudinajatees,» viņš valdidamees teica, «ta seeveete bij mana veca paziņa, tepat kaimiņeene, atnākuse tāpat — — tāpat — — —»

«Kaimiņeene... tāpat... Ha, ha! Nu, nu — meļojat veen tālak...»

«Mamà!..» Luize eepikstejās. «Kapēc mums visas šitās nekreetnības jaklausas.»

Bet Reinfelds savaldišanās bij jau pee beigām. Viņš peeskrēja pee Luizes un saķēra viņas roku.

«Es tev teikšu, kapēc jums jaklausas. Tapēc, ka tu esi mana līgava, man uz tevi likumīgas teesibas, un no tām es neatteikšos. Jums jaklausas tapēc, ka visu šo laiku jūs esat dzīvojušas uz mana rēķina, braukājušas pa peldu veetām un šķaidījušas manu naudu bez rēķina... Jūs neprasiņāt, cik man izmaksaja katra deena, neprasiņāt cik tūkstošu man paradu... Tapēc jums jaklausas ko es runaju...»

Luize mēģinaja atsvabinat roku un kungsteja vājā balsī.

«Mamà, mamà...»

Šajā acumirkli durvis atsprāga vaļā un kā veeulis eedrāzās Rasma. Acumirkli viņa tā kā sastulba, bet tad metās Luizei virsū un sāka to raustīt un purinat.

«Ko jūs gribat no viņa — kas jūs esat?..»

«Mama!.. Arnold...» pārbaidītā dama eekleedzās un turejās pretī, bet pret spēcīgo seeveeti neka nepaspēja...

«Rasma, vaj tu esi bez prāta!» Arnolds pūlejās viņu atraut no Luizes «Ko tu dari?»

Beigās viņam palaimejās izšķirt seeveetes.

«Ko viņas grib no tevis?» Rasma prasija zvērošām acīm.

«Neka... paleec taču reiz meerā... Tās manas radineeces...»

Bet Rasma instinktīvi nojauta sakaru starp Arnoldu un svešajām seeveetēm.

«Melo, tu melo... radineeces!..» Viņas acis ne-labi uzdzirkstīja. «Saki tu man skaidri, ta ir tava brūte?»

«Kapēc tas tev jazin?»

Asesora kundze kaut ko eerunājās. Rasma pasveedās pret abām seeveetēm un sāka runat vāciski. Acis viņai grozijās kā ārprātīgai, laikām, viņa pate lāgā nesajēdza, ko runaja.

«Ko jūs te meklejat? Kas jums te vajadzīgs viņa namā?... Ko jūs gribat no viņa?... Viņš pee-

der tikai man — man veenigai, un es viņu neatdošu neveenam... neveenam... Mums ir bērns... es visu šo laiku viņu esmu gaidijuse, bet jūs — ko jūs te gribat? ...»

Viņa taisijās atkal gāstees abām seeveetēm virsū, viņas acis mirdzēja nedabiskā niknumā, locekļi trīseja no aukstuma. Vāceetes bailīgi rāvās pee seenas, bet Arnolda paceetības mērs nu reiz bij pārpildīts.

«Ej projām!» viņš peecirta kāju.

«Nē, ne soļa bez tevis!»

Viņa vēl nebij izrunajuse, kad Arnolds, to pee pleceem sagrābis, stūma uz durvīm.

«Laukā, trakā!»

«Arnold...» viņa kungsteja un šajā veenīgā vārdiņā izskaneja viss bezgala izmisums, visas tās sāpes, kas kā nokarseti naži speedās caur viņas sirdi. Veenā acumirkli sašķīda drupās viņas brīnuma pasaule, izjuka un sabirza par pelneem ta burvigā pils, ko viņa šo garo grūto laiku bij celuse no saveem sapņu un eedomu mirdzošiem, neistiem dārgakmeņiem... Durvis atkal aizsitās, atkal plīkšeja dubļi zem viņas kājām un slapjā tumsa tinās ap viņu kā liķa sega, bet viņa nemanija neka...

Neveens nedabuja zināt, kur viņa tonakt izmaldijās, bet pārnāca mājās tikai otrā rītā, kad jau bij leela deena, nobridusēs, dubļiem notraipijusēs, nosaluse, tikko dzīva. Bērns pa nakti bij nomiris, bet Rasmu tas, kā likās, pārak nesatreeca. Viņas sirds pagājušā nakti bij salūzuse gabalos, krūtīs bij breesmīgs tukšums. Līdz nāvei novārguse viņa nolikās gulet, bet aizmigt nevareja. Vajejām acīm raudzijās greestos un reizēm eešņukstedamās klausijās, ka Pūpoleene un kalpu seevas apkopa mazo liķiti un dzeedaja miršanas dzeesmas.

Reinfelds velti pūlejās peerunat un apmeerinat savu brūti un tās māti. Pa daudz viņas šonakt bij dzirdejušas no viņa paša un Rasmus. Luize tikko turējās kājās, asesora kundze jau garā redzeja sevi dzimtenes pilsētiņā, slimniecees gultā, auksteem apseenameem ap galvu un zāļu smaršu degunā. Viņu veenīgā vēlešanās bij — tikt no šejeenes projām, cik ātri veen eespējams un veenā balsī viņas atkārtoja:

«Leec eejūgt zirgus... Leec vest mūs uz staciju...»

Bet Reinfeldam ne bij zirgu ko jūgt, ne viņš gribeja savas damas tik lēti atlaist. Taču gaismai austot asesora kundze ar meitu aizgāja kājām.

Veens palicis, Reinfelds sākumā labu laiku bij gluži kā bez prāta: skraidīja pa istabu, dauzīja visu, kas gadījās preekšā, spēra kājām seenas, vīstīja dūres un lādejās pilnā kaklā. Samīt viņš gribeja, saplošīt to nejauko likteni, kas eedrošinājās ar viņu tā apetees. Bet no trakošanas nepalika labak un pagalām noguris un izvārdzis viņš nošļuka uz sola, kuram nu vairs bij tikai trīs kājas palikušas, un palāvās klusām, bezspēcīgām dusmām.

Bet ari šīs bezspēcīgās dusmas apīmās un viņš sāka domāt. Še viņam viss bij līdz kaklam pretīgs un reebīgs, tikai nevarēja izdomāt, kādā kārtā tikt valā no šīm mājām un kā drīzāk dotees atpakaļ uz Vāczeni. Ja, bet ko viņš tur atkal lai eesāktu? Tur kreditori dzenās un vajās viņu bez žēlastības un uz Amerikas onkuļa miljoneem vēl ilgi ko gaidīt. Vaj Luize vairs maz gribēs ar viņu satiktees—pagalām rupji viņš pret damām bij izturejees, gluži kā ormanis vaj eelas slaucitajs! Viņam tā bij ap sirdi, ka glābiņš gaidams tikai no Rasmus. Ja, apņemšanās un nodomi viņam palaikām cēlās un šķīda kā zeepju burbuli.

Jo vairak viņš par to domāja, jo gaišak un saprotamāk viņam izrādījās, ka bez tās viņš šimbrīžām

nemaz nevoreja iztikt Vispirms jau — Rasma, atprasidama savu paradu, vareja viņu gluži izputinat, bet to precedams viņš tiktu par diveju māju īpašneeku un vismaz pagaidām varetu kā nekā sistees. Zemi izdotu uz rentes, vaj citadi, kamēr atkal nāktu laime. Ka laimei atkal vajadzētu nākt, par to Reinfelds ne acumirkli nešaubijās.

Ar pašu to Rasmu varetu kā nekā apmeerinaates. Zinams, zemnece paleek zemnece, bet skaišta viņa bij un peevilcīga savas neizprotamās kaislibas trakumā. Nebijis tikai tas bērns! — Par to eedomajotes Reinfelds juta, ka viņā saceljas viss aristokratiskais lepnums un estētiskā sajūta. Tas bērns bij tas reebigakais!

Ap pusdeenas laiku viņš nonāca Lejas-Brencenos. Bāla un izvārguse, zileem rinķeem ap dzili eekritušajām acīm, Rasma šuva savam bērnam liķa krekliņu. Rokas viņai mechaniski kustējās pašas no sevis, bet domas, likās, kavejās pavisām citur.

Reinfelds sveicināja un mazleet apjucis palika cepuri grozidams istabas vidū.

Rasma paskatījās uz viņu veenreiz, paskatījās otrreiz un strādāja meerīgi tālak.

«Ko jūs vēlatees?» viņa prasija. Viņai šis cilvēks tagad izlikās pavisām svešs.

Reinfelds apjuka vēl vairak. Ari viņš juta, ka ta nav vairs ta Rasma, kas vakar. Pavisām citadu saņemšanu viņš bij eedomajees. Bet ka Rasma neatminejās un nepeemineja vakarejo notikumu, tas viņu pamazām apmeerināja. Un teešām, Rasma to atminejās tikai tā, kā atminas gadījumu, kas noticis preekš desmit, peecpadsmīt gadeem, bet kura dzelošo eespaidu gadi pamazām iznicinājuši un atstājuši krūtis leelu tukšumu. Tukšs un auksts bij Rasmās krūtis, ne mīlestību, ne kaislību, ne naidu viņa vairs nesajuta pret šo cilvēku. Ari naidu nē — viņa pate brīnejās par to.

«Es gribeju atvainotes par vakarejo notikumu... lūgt peedošanu»

«Par vakarejo .. ?»

«Ja... Pārsteidzos. Biju sakaitinats, uztraukts, pats nezinaju... nezinu kā tas nācās...»

«Nu, un ko tad?»

«Saki, kā es lai izlaboju savu nepeedodamo izturešanos — ko es lai daru?»

«Kā es to lai zinu...»

«Tici taču, Rasma, tās bij manas radineces, nekas cits... Saki, ka tu tici...»

Rasma paraustīja plecus.

«Kas man ko ticet, ko neticet!»

«Vaj tad tu vareji eedomatees, ka es tevi būtu aizmirsis, ka es tevi veenu pašu acumirkli būtu aizmirsis! Miļā Rasma es tevi veenmēr esmu miļu turejis...»

Par milestību viņš tur runāja! Tas vārds Rasmai atgādināja daudz ko. Viņa pacēla galvu un ilgi un pētoši noraudzījās Arnoldā. Leela kaulaina seja ar liku degunu, pusplikš galvas kauss, nespodras ūdeņainas acis — to viņa kādreiz esot milejuse! Ar bērna nāvi Arnolds bij viņai palicis svešs, reebigs... Un šī jūta tik gaiši parādījās viņas sejā, izstaroja no katra viņas kustejeena, ka Reinfeldam dūša pavisām nošļuka. Bet viņš taču vēl gribeja izšaut savu stiprako šāveenu.

«Es tevi esmu miļaku turejis, kā savu dzīvību...»

«Esi tik labs, leec mani meerā!»

«Vaj tad tu mani vairs nemilē?»

«Tevi? — Nē, ne drusciņas... Tu esi reebigs!»

«Rasma, tu nezini, kā mana sirds...»

«Man neka nevajaga zināt no tavas sirds... Ej, projām — — —»

«Peedod, Rasma... Tu gribi atmaksāt man ar to pašu, ko es tev vakar — — —»

Rasmas bālee vaigi tā kā peesārta.

«Ko tu īsti gribi no manis?»

«Es gribu, lai tu uzticees man, tici, ka es tevi miļu...»

«Tev ticet!.. Bij laiks, kad es biju tik bērnišķa, bet tas nu ir aiz muguras... Tev lai es uzticotees — bendem lai es uzticetos... Tas nav nekas, ka tu mani vakar izgrūdi laukā. Bet tu esi nonāvejis manas jū-

tas, manu sirdi, mani pašu un savu bērnu... Kā tev patīk tas vārds bende? Viņš tev aprīnojami labi peekrīt... Nu ko tu vēl gribi?»

«Es esmu gatavs tevi precēt... Es — — — es tevi mīlu — tevi un tavu bērnu...»

«Tavu bērnu? To ari? Nāc, es tev viņu parādišu...» Un saķēruse Reinfeldu aiz rokas, viņa vilka to no istabas laukā, pāri pagalmam uz mazo klētiņu, kur palagā eefīts guleja mazais liķītis.

Rasma bidija Reinfeldu pee liķa klāt, arveenu tuvāk un teica aizsmakušā balsī:

»Skatees — tas ir tavs bērns... skatees, cik viņš skaists... Skatees veen, tu taču viņu mīli...» Viņa norāva palagu, tā ka mazais sazilejis liķītis gluži kails guleja viņu preekšā. «Skatees... Tu ari viņu nokāvi, tu veenigais... Kā tev patīk tas vārds bende? Ko? jeb vaj tu domā, ka tu neesi bende?»

«Rasma, tu esi traka, laid mani vajā!»

Bet Rasma tureja viņu vēl ceešaki.

«Paskatees jele reiz tā labi kreetni uz savu bērnu... Jeb vaj tev bail no viņa?»

Reinfelds izrāvās, izskrēja laukā un skreešus devās atpakaļ uz mājām. Bezgalīgs reebums un dusmas plosijās viņā un tam pa starpu jaucās apziņa, ka atkal zūd pamats zem kājām. Viņš bij nešaubīgi pārleecinats, ka Rasma tagad viņu vajās cik spēdama un visnīrms raudzīs peedzīt savu paradu. Neizprotama seeveete! Traka seeveete! Vakar gribeja viņu vaj nožņaupt, karsta un kaisliga kā leesma un šodeen auksta un reebīga kā ledus gabals. Un nu viņš domāja atkal par Luizi un Amerikas onkuļa miljoneem.

Pēc pusdeenas viņš nogāja uz Vidus-Brenceeneem, apjautatees, cik leels istenibā ir viņa parads Rasmai. Krasts pats bij laukā un Erna palika pavisām savada, kad Reinfelds eeprasijās par papireem. Pāpiri reiz gan esot bijuši, bet nez' kur un kad iznīcināti. Reinfeldam tāda ziņa stipri pacēla nošļukušo dūšu.

Ernu pārņēma ziņkāriba, kas viņam ar Rasmu gan noticees, bet vēl stipraki uzmācās bailes par sadedzinateem papireem. Ja nu Vilis sāks meklet —

ko viņa lai saka, kā lai taisnojas? Līdz šim arveenu vēl bij cerejuse, ka Reinfelds, varbūt, apprecēs Rasmu un tad viņa tiks vaļā no pastāvīgām bailēm vīra un sava goda dēļ, bet nu, kā likās, tur viss bij izjucis un baiga nojauta kā svina slogs atkal uzgulās.

Krasts pārbrauca no virsteesas, kur tēva sūdzībā viņš bij attaisnots. Jau ceļā dabujis zināt, ka Reinfelds bijis viņa mājās un tapēc steigšus eenāca istabā.

«Reinfelds esot bijis?»

«Bij atnācis...»

«Ko viņš gribeja?»

Erna sastostijās, bet Krasts jau pats noprata, ka pēc viņš nācis.

«Viņš prasīja Laimineeka papirus?»

«Ja, prasīja...»

«Tu taču viņam tos neatdevi?»

«Nē — es — es nevarēju dabūt...»

Krasts, redzami atveeglots, apsēdās.

«Tee papiri mums ļoti svarīgi. Samaksat viņš nespēs, ta skaidra leeta. Tas parads līdzinajas gandrīz visai Vidus-Brencenu vērtībai. Es zinu, ka tam vācēšam nekādas patikšanas nav te dzīvot... ar Laimineeka jaunkundzi mēs ar' iztiksim... Es vēl skaidri nezinu, kā es to eerīkošu, bet domajis par to esmu daudz: Vidus-Brencenus mēs dabusim... Ar Vidus-Brenceeneem kopā mums būtu pārak par trīssimts pūrveetu — vairak kā puse labas grunts zemes, tad varetum dzīvot... Laimineeka jaunkundzei tur tas leelakais parads — to mēs viņai izmaksasim pa leelaku laiku... Reinfelds būs laimīgs, ka ticis no tām mājām vaļā... Paņem, seeviņ, tur skapī tos papirus...»

Erna, gluži bāla, slējās pret seenu.

«Es nezinu... es jau pirmiņ izmekleju...»

«Turpat skapī pee citeem papireem.»

«Nava.. Es jau pirmiņ — — —»

Krasts uzcēlās un peegāja pee skapja. Atrāva veenu atvilktņi, otru, trešu, sāka vēl reiz no gala, izmekleja pamatīgi — papiru nebij...

Peere viņam savilkās grumbās, viņš pagreezās pret seevu.

«Kur tee papiri palikuši?»

«Nezinu... es nezinu.»

Bet nedabīgais bālums un savadā izruna viņu nodeva. Krastam peepeši sarkanās švītras pārskrēja pār seju, viņš leeleem soļeem peenāca klāt un sagrauba Ernu aiz rokas.

«Tu, Erna — kur ir tee papiri?»

«Es... nezinu...»

«Nemelo!» viņš eebrecās. «Tu viņus esi izņēnēmuse... Kur tee papiri ir?»

«Varbūt...» viņa dvesa, varbūt esmu pārskatījusēs...» Bet tad viņa peepeši saņēmās un ātri izrunāja:

«Es viņus sadedzināju...»

Tad viņa ilgak vairs nevareja savalditees. Nevaldamas raudas sāka purinat viņas locekļus un seju rokām aizklājuse, viņa sašļuka zemē.

Ne vārda neteicis, Krasts pagreeza viņai muguru un peegāja pee loga. Brīnejās pats, kapēc viņam tagad uz seevu nebij tik breesmigās dusmas, kā citām reizēm. Bet to viņš juta, ka biežā ledus seena, kura beidzamā laikā bij tā kā pašķirusēs, atkal savilkās starp viņeem. Auksta un sveša viņam bij ta seeveete, kas tur savu sirdi saplosidama šņuksteja, ne ēnas no žēluma vaj līdzceetibas viņā nebij.

«Tu esi manas dzīves ļaunais gars», Krasts pēc laba brīža eerunajās meerīgā, aukstā balsī. Un taisni šī balss Ernai greezās sirdī.

«Peedod man!»

«Tev peedot? Ko tad tu īsti griibi? — Tu taču redzi — es nekleedzu, nelamajos, neskreenu pa pasauli apkārt un nestāstu katram ceļa gāļejam, ka mana seeva mani putina laukā, ka viņa man katrā veetā kā svina gabals karajas pee kājām... Ko tu vēl griibi? Vaj man vajadzētu tevi vēl ņemt klēpī un pateicībā nobučot tev roku, tapēc ka tu izposti manu dzīvi!»

«Tu nezini, tu nevari eedomatees, kā man bij toreiz ap sirdi, kad es tos papirus — — —»

«Un tu atkal nevari eedomatees, kā man tagad ap sirdi, kad man kā blēdim un krāpneekam jastāv cita cilvēka un visvairak savas sirdsapziņas preekšā. Bet, zinams, tas man pēc nopelna — vaj tad es nevoreju eedomatees, ka man nav leelaka eenaidneeka kā tu, ka man no tevis viss jasargā un jaglabā, kā no uguns...»

«Vili, vaj tev nav ne drusciņas līdzceetibas...»

«Kā no zagļa man no tevis vajadzeja sargat to, ko cits cilvēks man uzticejis...» Viņš runāja pamazām eekaizdams. «Nē, desmit reiz vairak, kā no zagļa: zaglis paņem mantu, bet tu iznīcini to pēdejo ceenibas paleeku, kas man vēl bij pret tevi, tu samīnī kājām manu godu, tu mani moraliski nokauji un tas ir simtreiz ļaunaks kā prasts slepkavības darbs...»

Bet nu ari mocitā seeveete pacēla galvu no saveem apvainojuma un pazemojuma dubļeem. Kā ilgi vārdzinats un spīdzinats kustonis beigu beigās cērt zobus sava mocitāja rokās, tā viņa saslējās savā izmisumā.

«Vaj tu nu esi sacijis visu to labako, kas vareja rastees tavas smalkjūtīgās sirds dziļumos? Nu es zīnu, kas es esmu: zagle, slepkava — ja, kas es neesmu? Viss, ko tikai cilvēka prāts var ļaunaku un breesmigaku eedomatees. Es dzirdu, ka tu runā gluži meerigi, bez uztraukuma, saprotu — tu pee tam domā par to, kā no cilvēka vareja rastees šitads nezvērs. Tev varbūt interesanti dzirdet — paklauses. Tas zvērs izauga pamazām, deenu pa deenai, nedēļu pa nedēļai... Tu jau pee tam neesi vainīgs, nē, nemaz — tava sirds jau veenmēr bij pilna augstako, cēlako jūtu. Bet kad tu, pirmo reiz izrunajot tevīm tik mīļu vārdu nosarki, tad pirmo reizi eeņurdejās šitas zvērs. Kad tu aizgrābts lūkojees pār laukeem uz Lejas-Brencenu pusi un aizmīrsi visu citu pasaulē, tad zvēram izauga kājas ar aseem nageem, un kad tu savas idealās sirds dzīts metees ceļos preekš bandu bērna, tad zvēram izdīga divas rindas baltu, asu zobu. Bet, kad tu naktīm bez meeega vērtījees un domajī par savu idealu, tad ari zvērs

neguleja — viņš staipija nagus, skaldīja zobus un rēca... Zagle un slepkava — — nē, nē, tas ir kaut kas vēl reebīgaks, kaut kas vēl breesmigaks... Mīlestība, greizsirdība, sāpes, apvainojums, bezgala nicinašana, dzīves apnikums — ārprātīgs maisījums no visa — tādu jūtu nav ne zaglam, ne slepkavam...»

«Mīlestība...» viņš nicinoši, bet taču drusku tā kā sarāvees, kā eevainots, kā izbījees, eerunajās «Vaj tu ar' ko zini no mīlestības?»

«Zinams, rūpīgi tu esi visu šo laiku gādājis, lai es no tās neko nedabutu zināt...»

«Atkal ta pate vecā dzeesma — lai ta šoreiz paleek! Es jau sen zinu, ka tu mani negribi un nespēji saprast, ka tu savā greizsirdības bezprātā esi gatava uz to vistrakako... Bet vaj tad tu ne to nespēji saprast, ka šos papirus sadedzinadama tu esi izpostījuse visu mūsu labklājību, visu mūsu nākotni!»

Erna peenāca pāri soļu tuvāk un zvērošām acīm skatījās vīrā.

«Tava bērnišķi naivā izlikšanās man apreebūs līdz kaklam. Tu domā mani apmānit, tu domā eestāstīt, ka no pāra neecīgām papira lupatām atkarajas visa cilvēka dzīves laime! Tu domā, es neprāzdama un nejuzdama esmu nesuse visu apvainojumus un neģēlības, ko tu man krāvi virsū. Tu domā, es nesaprotu, ka tava grēcīgā kaisliba ir ta, kas tavu apziņu kremt kā simtkājains tārps... Tev ir kauns un dusmas par savu nevarību un nekreetnību, bet tu taisnojees savas apziņas preekšā un krāvi tikai man visu virsū! Glēvulis!.. Tu runā par godu! Vaj tev viņš jel kad ir bijis, vaj tu esi kādreiz eedomājis, kas ir vīra gods...» Balss viņai aptrūka, raudadama viņa izsteidzās no istabas...

Saša Mauriņš bij veenojees ar Reinfeldu par Vidus-Brenceneem. Rokas naudu par pirkumu eemaksājis, vāceeti uz staciju pavadījis, nogāja vēl uz Lejas-Brenceneem pee Rasmus. Tagad, labi vēlu no tureenes nākdams, apstājās klēts galā un skatījās atpakaļ.

Veens aprēķins viņam šodeen tomēr nebij izdeves: Rasma neeelaidās. Sēdeja auksta un kluša kā ledus stabs, gandrīz neka neatbildeja uz Mauriņa skaistajām runām un tikai reizēm paskatījās viņā ar tādu skatu, no kura viņam palika nelabi ap sirdi. Beigās viņš, ne lāgā ardeevas neteicis, izskrēja laukā un lādedamees un spļaudidamees devās uz saveem Vidus-Brenceneem.

Klēts galā viņš apstājās un skatījās atpakaļ.

Cik smalki viņš visu bij aprēķinājis un izdomājis! Kad šo abeju māju platība peederetu viņam — kā viņš dzīvotu, ai kā dzīvotu! Viņš pazina katru stūrīti abeju Brencenu zemes, zināja, kas kurā veetā auga, kas nē. Lejas-Brencenos vairak trūdajš, veetām smilkts, Vidus-Brencenos māls un grants. Te cilvēks vareja dzīvot!

Velns viņu zin, kas tai Rasmai uzgājis par untumeem! Tagad, kad tas bērns nobeidzees, viņi labi būtu varejuši saprecetees. Kā cilvēks isā laicinā tā vareja pārvērstees!

Vaj tad viņa šo mērkaķa vāceeti teešām mīlejuse? Mīlejuse... Mīlestiba... Tas vārds katram vismaz desmit reižu deenā veļas pār lūpām, bet cik ir to, kas jele veenu veenīgu reizi dziļāki eedomajušees viņa saturā un nozīmē? Mauriņš šoreiz sāka domāt. Un atminejās savu muižas dzīvi, atminejās Minnu, nokāra galvu, paberzeja ar plaukstu peeri, tad nospļāvās un žigli eegāja istabā.

Kalpu galā visi gājeji vēl bij augšam un dzīvi un uztraukti pārspreeda pēdejos notikumus. Viņi juta, ka viņu dzīvē vajadzeja nākt pārgrozībai.

Mauriņš vispirms pēc kārtas ceesi noskatījās visos gājejos. Zināja, ka tā rada sev ceenišanu un bijību vairak neka ar garu garajām runām un izskaidrojumeem. Un teešām, gājeji stāveja nolaistām acīm — katrs no viņeem apzinājās kādu grēku.

«Uz preekšu jūs man sāksat dzīvot mazleet kārtigaki!» atskaneja Mauriņa bargā balss. «Mazleet cilvecigak. Šitā jūs pašu Krezu... tas ir — miljonaru varat izputinat.»

Brīdi bij klusums, tad kāds večuks eerunajās bailīgā, drusku uzbudinātā balsī:

«Vaj nu mēs ne cilvēki, jauns-kungs, tāpat cilvēku audzināti, starp cilvekeem dzīvojuši. Peeraugat, jauns-kungs, labak paši — — —»

«Ko?» Mauriņš eebrēcās. «Kas tas ir, kas tur runā? Aha, tu, Labrenci! Tu tas gudrais! No nākošiem Jurģeem tu vareši eet kur tikās, tik gudreem cilvekeem manās mājās nav veetas. Bet līdz tam tu strādasi, ko tev leek, nevis puscēleeneem aiz birzes gulesi vaj cepsi tupeņus.»

Vecis sarāvās un aplusa, bet Mauriņš turpināja paceltā balsī:

«Tu, Sveķeen, uz preekšu vairs neeesi saimneeka dārzā kāpostlapas šķīt — vaj tu saproti?»

«Saprotu, jauns-kungs!..» vecene nošļupsteja.

«Un tu, Zeemeli, pirmdeenas rītos būsi laikā pee darba un svētdeenās, kā peenākas, padzirdisi zirģus. Meitās vari deezgan izstaigatees pa sestdeenas vakareem.»

Zeemelis neteica neka, sirdīgi rāva dūmus no īsā kalkiņa un pa reizei sāņus skāli nosplāvās.

«Un tev, Ķeldereen, vaj tev kādreiz nav eekrāvees kāds klēpis āboliņa nastiņā?»

«Lai tas kungs un deevs mani pasargā, jauns-kungs, kā nu es tādu grēku!»

«Tu vēl leedzees!»

«Nudee, jauns-kungs, — kas man ko leegtees! Tikai veenu pašu reiziti, veenu pašu... ak, varbūt ka divas, bet vairak gan nē, — nudee — ne salmiņa! Veenreiz — — —»

«Uz preekšu tu vairs nezagsi! Un ja vēl mēģinasi, kaut tikai veenu veenigu reizi — es likšu tevi eebāzt ceetumā. To tu neaizmirsti. — Ar labu vakaru! Rīt no rīta es vēl atnākšu darbus izrikot.»

«Gatavs sātans no cilvēka!» vecene nošņāca viņam pakal.

Savu zirgu Mauriņš bij licis braucejam atstāt mājās, Hirša stallī, un nu pats gāja kājām uz kroga pusi. Jau pa leelu gabalu vareja sadzirdet čalu: Sibirijas gājeji vēl veenmēr spēcinajās preekš tālā ceļā.

Mauriņu tee saņēma leeliskām uravām. Bet viņš caur kalpu un vaļineeku pūli aizspeedās līdz dibena galdam, ap kuru sēdeja saimneeki, kas arī taisījās uz ceļojumu, un daži, kas bij atnākuši tāpat apklausīties. Starp pēdejiem bij arī Greeza un Pūpols. Sibīrijas gājeji jau laikus bij pārdevuši pēdejo grabažu, kas teem vēl no saimniecības laikeem atlikusēs un dzīvoja pa krogu uz nebēdu. Redzeja arī daudz seeveešu, dažas pat ar mazeem bērneem uz rokām — tās bij nākušas noklausīties runās un pārspreedumos par tālo ceļojumu un peeraudzīt, ka vīri nenodzer pēdejo kapeiku. Mazee bērni čiksteja, seevas raudāja, lūdās un lamājās, bet peeaugušee zenķi ložņāja pa leelo cilvēku kājām un nadzīgi lūkojās pēc kādas peemirstas alus glāzes. Bet leele tikai meta un svarīgām, leeligām sejām spreeda par drīzo ceļojumu.

«Peesēst un eemet!» veens peelēja Mauriņam glāzi un pavirzījās uz benķa galu.

Mauriņš eedzēra, bet sēdet nesēdeja.

«Nav vaļas, jasteidzas mājās.»

«Aizees gan, tagad vēl vajag eemest,» cits peebilda, «deezin, kā tur ir, kā nē...»

«Nja...» Mauriņš lēnām eerunājās. «Es tikai eenācu jums pateikt, ka es nebraukšu.»

«Ko? Kas ta par valodu? — Nebrauksi? Kapēc?»

Pūlis speedās ap Mauriņu.

«Nebraukšu un deezgan. Šodeen nopirku Vidus-Brencenus.»

«Vidus-Bre — — — no Reinfeldā?»

«No Reinfeldā, ja.»

Sibīrijas gājeji skatījās, tad veens pēc otra nokāra galvas un viņu sejās atspoguļojās pārsteigums un dusmas.

«Tad redz...» veens pēc brīža eerunājās. «Ta ir beedru būšana... ta ir kopīga noruna...»

«Tēvs mūs izēda no mājām un skatees — viņš tev ar dēlu uz veenu roku... leele draugi... Kad

viss gatavs, nu viņš mūs atstāj, bet sākumā pats bij leelakais skubinatajs!»

«Leelais rikotajs, kā tad. Domajām, sak' gadi-sees zeme, eepirksim kopīgi, būs pašu cilveks, kam nauda ... bet lūk ko viņš tev, Judass!..»

«Ak, ņemt tik' un mizot!»

Mauriņš nogaidīja, kamēr uztraukums kaut cik norima, tad eerunajās meerigi:

«Beedri, kam jūs uztraucatees. Sakat paši: ja jums būtu nauda un jūs varetu tepat dabūt pirkt zemi, vaj jūs eetu projām? Ko? — Neveens neeetu! Kapēc jūs dusmojatees uz mani? Ja man nebūtu gadījees, tad, zinams, eetu es ari...»

«Šim nauda!» kāds pūļa beezoknī eerunajās. Kur šis ņēma! Visa tepat no mūsu grašiem, no mūsu nabadzības...»

Nauriņam nebij laika atbildēt. Viņš bij eeraudzījis dibenā, nomaļus no citeem, Zaidaru Minnu, un speedās caur pūli turpu.

«Ah, tu ari!» viņš neleekuļotā preekā eesaucās. «Vaj tu ari uz Sibiriju domā braukt?»

Viņa sneedza tam roku un ar peedzīvojušas seeveetes drosmi raudzījās tam acīs.

«Tagad vēl tikai apklausos, bet vēlāk, kas zin... Mana vecā jau par traku grib. Tur, teic, pee kreevu kungeem varena dzīve esot.»

«Nu, un pee vācu — slikta?»

Minna sarauca peeri.

«Lupatas! Tik' zin, kā — — — — Vaj tu ari rikojees uz braukšanu?»

«Kur nu! Es no Jurģeem pats te būšu saimneeks — nopirku Vidus-Brencenus.»

«Ej jel — kas to būtu domajis!»

Mauriņš likās ko pārdomajam. Minna skatījās viņā un pēc brīža peeleeekusēs eerunajās klusakā balsī:

«Atminees tos laikus, kad mēs muižā dzīvojām?»

Mauriņš sarauca peeri.

«Mulķības! Toreiz mēs abi bijām vēl tīree bērni.»

«Ja, bet tomēr labi būtu bijis».

«Kas būtu bijis labi?»

«Ja mēs toreiz būtu apprecējušees.»

«Apprecejušees! Tu un es! Apdomā, kas no mums par pāri būtu iznācis. Mēs taču neveens, ne otrs nederam laulības dzīvei. Nelaime tur būtu iznākuse, ne labums.» Un vēl brītiņu padomājis, viņš peebilda: «Bet par saimneci tu no Jurģeem varetu nākt uz Vidus-Brenceneem.»

Minna eesmējās.

«Nebūtu slikti!»

Un peelecees, Mauriņš sāka Minnai kaut ko klusām čukstēt. Viņi skatījās viens otram acīs un smaidīja kā cilvēki, kuri viens otru labi saprot.

Krasts ar savām grāmatām un papīreem bij eeslēdzees istabā. Tur viņš sēdeja sarauktu peeri, dzirkstošām acīm un trīcošām rokām, kamēr elpa draudeja krūtis saplosit.

Nekad vēl viņš nebij eedomajis, ka tik breesmi-gi varetu eenīst to seeveeti, kura saucās par viņa seevu. Pret gluži svešu cilveku tik breesmīga jūta nekad nevaretu eeveestees, bet šo jūtu viņš taču pats lāgā neizprata: vaj teešām no pāra neecīgām papīra lupatām, no neecīga palaista zemes gabala atkarajās visa cilveka laime? Bet viņam tā bij ap sir-di, kā kad viņa mūžs būtu pagalām uz viseem lai-keem.

Trešo, ceturto reizi viņš jau cilaja tos pašus pa-pirus. Tur bij senee plani un aprēķini un tee viņam atgādināja pirmo laiku nodomus. Nīrgadamās ga-rās skaitļu rindas lēkāja gar acīm kā reebigi spoki. Tur bij vēl noraksts no beedribas atklāšanas svētku runas.... Un peepeši viņam viss toreizejais noti-kums nostājās acu preekšā neticami gaiši un skaidri. Viņš redzeja savā preekšā ļaudīm peebāztu zali, pa kuru lidinajās peleks putekļu un izgarojumu māko-nis, gar malām kārtibneeki ar baltām un sarkanām lentām pee krūtīm, pretim logi ar izgreezteem ro-baineem slēgeem eekšpusē — viss izvīts zaļumeem, izspraudīts puķēm... Krasts aizvēra acis, aizspeeda ausis rokām, bet velti: vārdu pa vārdam viņam at-kārtojās atmiņā viss, ko viņš toreiz runāja — uz-traukts, eesilis, aizgrābts...

Viņš uzlēca kājās. Vaj tad pats nelabais viņu šovakar vajaja! Ar veenu rāveenu viņš norausa grāmatas un papīrus zemē un aizspēra ar kāju tālu pār istabu. Tad viņš paķēra cepuri un izskrēja laukā.

Pee mazā ērbeģa kaut kas plikšīnāja pa dub-ļeem un runāja. Krasts peegāja klāt. Aizjūgts zirgs — ratī pa pusei peekrautī mantām. Tēvs ar māti

vēl veenmēr nesa no istabas laukā dažadas leetas un krāva vezumā.

«Ko tad nu!» viņš uzbrēca. «Ko jūs darat?»

Tēvs dusmīgi uzsvēda pēdejo krēslu vezumā.

«Tu jau redzi ko daram — aizejam.»

«Vaj jūs esat bez prāta?»

«Paklausees tik', vecen, paklausees! Saki, ko tu, bezkauņa vēl gribi, vaj tad pa godam nelaidisi i no mājām laukā!»

«Tad saki taču vismaz, kur jūs aizejat.»

«Kur? Vaj tad pats neredzi. Leelkoka zirgs, uz Leelkokeem aizejam. Radu cilveks, pajumti neleegs.»

Tēv, apdomā taču, ko pasaule teiks! Vaj jūs nevarat dzīvot, vaj es jūs dzenu...»

«Zinams — ar visu savu izturēšanos, ar visu savu dzīvi. Es tak skaidri redzu, ka mēs tev te esam tikai par peedauzību, tikai pa kājām.»

«Un jūs domajat, ka pee Leelkoka ilgi dzīvosat! Atminat manus vārdus: nākamū gadu ap šādu laiku būsat atpakaļ...»

Vecis sirdīgi nosplāvās.

«Vecen, kur tu paleeci? — Nes!»

Krasts aizsteidzās atpakaļ neatskatījees.

Gar rīta pusi vēl guleja vēja sapūsti leetus mākoņi, pār galvu aši skrēja caurspīdīgi veegli mākonīši, pāra acumirkļeem pa daļaj aizsegdami mēnesi. Pusauga leepiņas gar ceļa malu locīja vējā slapjos kroņus un šņāca tā grūtsirdīgi un apspesti. Apakšā uz ceļa milzīgas ūdeņa paltes vilņojās un vizuļoja mēneša nemeerīgā spīdumā.

Krasts peepeši apstājās un kā nedarbā iztraucets zaglis peerāvās ēnā pee olnicas sētas. Kurp viņš tagad gāja? Uz Lejas-Brenceneem... uz Rasmu!.. Nē, nē — tas nebij iespējams! Kas viņam tur meklejams nakts laikā? Viņš sažņaudza galvu rokām un apsveda vaidu. Vaj tas nebij ārprāts, kas viņu nakts vidū dzina projām no mājas! Ārprāts... Jeb, varbūt, tas bij tas pats svelmainais spēks, kas viņu veenmēr kā nedzīvu ledus gabalu skalojis prom savos plūdus?..

Pēc Reinfelda aizeešanas Rasma visu vakaru nosēdēja pee sava bērna. Teevās svecītes leesmiņa drebeja un raustījās dvēsmā, kas nāca pa vaļā atstāto durvju šķirbu. Gar greestem spindzeja mušas un stūros gar seenām dzirnekļi nadzīgi rāpoja, auzdami tiklus un gūstidami laupījumu. Atkal veeņa muša tur stūrī eedžinkstējās izmisuse, lūgdamās bet dzirneklis meerīgi un lēnām apvija garās kājas ap mazo trisošo ķermeni, eedūra aso snuķi un lēnām izsūca dzīvajam radījumam asinis.

Rasma klausījās un skaidri dzirdeja, ka arī viņas krūtīs eedžinkstas tikko nojaušama tricoša skaņa. Jūta, ka arī ap viņas dvēseles spēkeem aužas tāds melns, peeputejījs dzirnekļa tikls, ar katru acimirkli ceešak un ceešak viņš eežņaugš dvēseles salauztos spārnus, bet dzirneklis lēnām izsteeps garās kājas un ar smeldzošām sāpēm durs dzenoli dziļāk un dziļāk sirdī... Reizēm viņai uznāca tāds kā drudzis un sauss klepus plosija krūtīs. Bet viņa tomēr sēdēja plānā jakinā, pliku galvu un skatījās sava bērna sazilejušā sejā.

Tagad viņa zināja, ka veenīgi bērns bij tas, kurš viņas domas un jūtas un sirds kvēlošās ilgas saistīja pee Arnolda. Šī saite nu spēji bij pārtrūkuse. tagad viņa īsti jūta, cik daudz ļauna viņai tas cilvēks padarijis. Viņas mūžu un dzīvi viņš izpostījis, saplosījis un saminis dubļos... Nakts vēsumu viņa nejūta, bet eekšā viņai bij auksti, bezgala auksti... Un ja Arnolds arī nebūtu ar viņu tā apgājees, ja viņš tagad nāktu tāds, kāds bij viņu mīlestības pirmējās deenās — viņa pagreeztu tam muguru. Tagad viņš tai bij svešs.

Un brīnums — pat šis mazais sazilejis likītis viņai tagad izlikās tāds kā svešs. Nē, vēl vairāk kā svešs. Viņai bij tā, kā kad arī tas viņai ko padarījis, ļaunu un sāpīgu — viņai uznāca reebums pret savu mirušo bērnu. Pret savu bērnu un visu pasauli...

Sveci paķērule viņa izsteidzās no klētiņas.

Pa pagalma dubļem, galvu nokāris, lēnām bri-

da cilvēks. Rasma apstājās un vēroja nāceju. Atkal veens — viņa ar reebumu nodomāja.

«Jūs? Ko jūs tik vēlu?»

Krasts apstājās, skatījās, bet nesacīja nekā.

«Ja jums ko vajag, nākat eekšā.»

Rasma eesteidzās istabā un aizdedzināja lampu. Krasts lēnām eegāja un smagi nosēdās.

«Kas jūs tik vēlu izdzinis no mājas?»

Viņam bij kauns pašam no sevis, nedrīkšteja acis pacelt.

«Man ar jums, Rasma, vajadzeja parunāt... man vajadzeja...»

«Nu, runajat... Bet ko jūsu seeva labu dara?»

Vaj viņa ar nodomu peemineja Ernu? Krasts pacēla galvu un acis viņai uzmetis sarāvās: un tad šita bij Rasma! Ēna, skelets pret to, kas veenmēr dzīvojuse viņa atmiņā. Veenā deenā salīcis augums, bez daiļuma, bez grācijas, tikai vecenēm peemītoša gandrīz reebīga izlaidība un nevarība... Un dziļi eekritušās acis spīdeja tādā bālganā spīdumā, kā gluds ledus bezsaules deenā. Un viņam palika bezgala žēl viņas, sevis paša un savu idealu...

Bet viņa urbās saveem skateem viņā, redzeja un saprata visu, kas notika viņa sirdī un viņas lūpas savilkās nicinošā smaidā.

«Kapēc jūs peeminat manu seevu?» viņš teica un atkal nokāra galvu? «Jūs nezinat, cik daudz ļauna viņa jums darijuse.»

Rasma atgāzās krēslā un veenaldzīgi aizvēra acis.

«Lai... Preekš ta jau cilvēki ir pasaulē, lai citeem ļaunu darītu.»

«Bet mana seeva, eedomajatees, sadedzinajuse tos papirus, kuŗos uzzīmets Reinfelda parads jums...»

Neveens vaibsts nepakustejas Rasma seajā. Krasts gaidīja, elpu aizturejis, jo pēc viņa domām, vajadzeja notikt kaut kam ārkārtīgam. Bet Rasma pēc laba brīža atvēra acis un veenaldzīgi eeprasiņās:

«Nu?»

Krasts eeplēta acis.

«Ta nauda jums pagalām... viss parads...»

Rasma nosēdās krēslā taisni.

«Lai... Man tur nav nekādas daļas.»

«Bet Rasma! Tikdaudz naudas...»

«Es jums teicu, ka man tās naudas nav vajadzīgs... Man no Reinfelda neka nav vajadzīgs...»

«Vaj tad jūs teešām viņu vēl — — —»

«Ak, klusat jel!» Rasma nevarēja panest jau to eedomu veen, ka viņš atkal sāks runāt par mīlestību. Kaut jele gājis projām... Ko viņi visi te gribeja no viņas? Svina smags gurdenums bij pārņēmis visus viņas locekļus, viņai gribejās gulet. Bet te atkal Krasta nepanesamā balss, kā skambains stikls greezās viņai ausīs.

«Man tomēr bij jānāk attaisnotees. Tas ir ļoti nekreetni, ka es tik maz rūpejos par uzticeteem papīreem, bet vainīga pee visas tās nelaimes ir veenigi mana seeva. Es zinu, ka seeveete seeveetei tādu nozeegumu nepeedod.»

«Es viņai peedodu, ja viņai manas peedošanas vajadzīgs.»

«Bet man, Rasma?...»

«Jums arī... jums arī.»

Viņa atkal atgāzās krēslā un aizvēra acis.

Ko viņš še mekleja? Kas viņam vajadzīgs? Katrā viņas vārdā, katrā pakustejeenā bij ignums, naidis, reebums pret viņu — to viņš redzeja.

«Tas...» viņš beigās puselzdamis izdabuja pār lūpām. «Tas tomēr nebij īstais eemesls, kapēc es nācu Rasma — — —»

Viņa nopurinajās. Tikai par mīlestību nē — par to viņa negribeja dzirdet. Kā auksta glodene tas vārds lida viņas apziņā.

«Ak, ejat taču un laižat manj meerā! Ko jūs te smilkstat kā bērns. Vaj tad jūs neredzat, ka es esmu noguruse un gribu gulet.»

Viņa tišām izgāzās vēl vairak, lai jo skaidri tiktu redzams tas, kas seeveeti padara tik reebigu... Krasts lūkojās viņas sakrupušajā stāvā un dzeltenajā sejā un nojauta, ka ta teešām nebij vairs Rasma.

kurās tēlu viņš nesa savas sirds dziļumos. Lēnām viņš peecēlās un kā peedzērees grīlodamees peegāja pee viņas.

«Ko jūs te maldatees, nakts laikā...» viņa, Krastam nākot vēl teica. «Vaj godigam cilvēkam un vīram tā peeklājas!»

«Jums taisnība...» viņš teica stingraki. «Ko es te maldos? — tas arī man pašam japrasa... Es nezinu, ko jums atbildēt, bet to es zinu, ka visu šo laiku esmu maldījees, kā apburts. Rasma, ir tik bezgala sāpīgi malditees veenam, atstātam, kad sirdsapziņa tevi kremt kā tārps un tu pats nezini, no kureenes nāci un uz kureeni eji...»

Rasma sāka klepot. Bet izklepojusēs, atlaida galvu atpakaļ, aizvēra acis un nožāvojās.

«Ejat... Ar labu vakaru!»

«Dzīvojat vesela!»

Viņš saķēra Rasma roku un gribēja to speest pee lūpām. Bet ta bij tik valgani auksta kā liķa roka. Viņš to steigšus palaida un izsteidzās laukā.

Rasma peecēlās krēslā un paskatījās apkārt. Projām viņš bij — viņa atveeglota nopūtās.

Viņa jutās noguruse līdz nāvei un reizu reizēm klepus viņu nogurdināja vēl vairak. Tikai meeru, pāri acumirkļus meeru — cita neka viņš nevēlejš. Viņa saņēma rokas klēpī, atgāza galvu pret krēsla atzveltni un aizvēra acis.

Tikai meeru, pāri acumirkļu, ne vairak!..

Acu plakstiņi svīna smagi, turejās ceeti. Viņai likās, ka aizmīgs un nepamodisees vairs.

Aizmīgs un nepamodisees... Vaj tad teešām tik veegli un veenkārši var nobeigtees ta sapņu un ceeribu, sāpju un asaru pārpilnā dzīve! Vaj tad viņai nebij bailes no nāves, vaj viņas sirds ar beidzamo enerģijas drumsliņu nesacēlās pret šīm breesmigajām domām? Viņa klausījās... Nē, tur bij auksts un kluss... Viņas dzīve bij aiz muguras, viņai vecna alga — lai nāk nāve, lai ņem...

Bet nāve vēl nedomāja nākt. Breesmīgs klepus atkal plosīja viņas krūtis, viņa raustījās līdz pirkstu galeem un auksti sveedri pārplūda viņas seju. Pa

starpbrīžem viņa sēdeja saleekusēs, ne locekliša nekustinadama.

Svece izdega un apdzisa, Rasma sēdeja tumsā un klepoja.

Bij tumšs, auksts un kluss...

...Ari Krasts, laukā izgājis, zināja, ka viņš šē pēdejo reizi, ka arī viņa dzīvē veens cēleens no-beigts.

Klusiņām, klusiņām viņš attaisija savas istabas durvis un elpu aizturejis klausijās. Erna guleja, viņas balto augumu gaiši vareja redzet pret seenas melnumu. Viņa nekustejas. Vareja dzirdzet viņas veenados elpas vilceenus, bet Krasts taču zināja, ka viņa nomodā.

Uz pirkstu galeem viņš peegāja un nosēdās uz gultas malas.

«Tu vēl neesi aizmiguse?» viņš prasija tādā balsī, kādā uzrunā slimu bērnu.

Viņa lūkojās vīra sejā, bet pa tumsu nevarēja viņa vaibstus saredzet.

«Un tu?»

«Ēs — es nevarēju gulet... Izgāju ārā...»

«Tev palika bail zem veena jumta ar mani.»

«Tā nerunā, Erna... Peedod, ka es tevi pirmiņ tā apvainoju.»

«Tu gan lai biji citur peedošanas izlūgtees?»

«Biju...»

Gulta eečikstejas, Ernai spēji pakustotees.

«Ej... ej projām!..»

«Uzklauses Erna, ļauj man reiz runat tādā pārleecībā, ka tu tici maneem vārdeem. Es biju Lejas-Brencenos, bet tikai pāri acumirkļus. Pats lāgā nezinu, kadēļ es tur gāju, es domāju, to papiru dēļ — bet tas, laikām, nebij īstais eemesls. Bet Rasma man teica to pašu, ko tu: ej projām!.. Un es gāju...»

«Kapēc tu man visu to stāsti?»

«Tapēc, ka es reiz gribu galīgi noslēgt šo rēķinu ar tevi un pats ar sevi. Ar Rasmu es esmu skaidrībā.»

«Vaj tu nebūtu tik labs, atstāt mani meerā...»

Viņš gari un sāpīgi nopūtās.

«Es zinu, tu nevari man peedot, ko es tev pirmiņ saciju... Tas nav iespējams... tas nav peedodams... Bet es pacelšos no teem dubļem, kuros līdz šim vārtijos, to es tev solu. No šī vakara cākot. Mēģinašu atkal eemantot tavu uzticību un mīlestību. Klusi, bez kurnešanas, deenu pa deenai paceetīgi gaidišu, līdz tu uz mani varesi raudzītees ar tikpat mīļu skatu kā mūsu laulības pirmajās deenās. Bet saki taču, vaj tu tici, ka man būs tik daudz spēka.»

Viņa gribeja kaut ko teikt, bet lūpas palika kā salīpušas un viņa tikai pagreeza galvu uz vīra pusi.

«Man būs tikdaudz spēka. Šovakar satrūka tās reebīgās saites... es ticu atkal pats sev. Tev taisnība, pee visas mūsu nelaiemes es veenīgais biju vainīgs, mana nešķīstā kaisliba bij ta, kas mūsu laimi gremdeja purvā. Es negribu taisnotees, es zinu, ka tas būtu velti, bet to tu vari ticēt, bet tas man tev jāsaka, ka nekas nav noticis, par ko tev vaj man būtu acis jānodur sveša cilvēka preekšā... Kad es tev savu sirdi varetu parādīt... Bet šovakar uz mājām nākot es atmīņojos mūsu laulības pirmējās deenas un viņu kluso laimi, atmīņojos tavu dziļo, maigo skateenu, katru vārdiņu, ko tu toreiz teici, un tad man paiika tik breesmīgi žēl sevis pašā, ka es apstājos aiz durvīm un raudaju...»

Viņš eespeeda galvu spilvenā. Ernai palika viņa žēl, un klusu divas leelas asaras noslideja uz baltās drēbes. Tūkstoš reiz viņa tam bij peedevuse un tūkstoš reiz bij gatava vēl peedot.

«Un tad es zināju...» viņš turpināja, «ka līdz šim esmu bridis kā pa purvu... Atmīņojos visu to ļaunumu, ko es tev esmu darijis un biju gatavs sev galu darītees... Tu tikai esi mana laime. Tu man esi veenīgā, labakā, dārgakā — — —»

Pukstošu sirdi viņa elpu aizturejuse klausījās, vaj viņš neteiks vēl veenu vārdu — veenu veenīgu vārdu... Bet elsas aizrāva viņa balsi. «Apmeeriņees...» viņa klusu čuksteja. «Nu varbūt būs atkal labi...»

«Būs... Kad tu tā saki, tad es ticu...»

Viņš peeglauda savu seju pee viņas vaiga un apņēma roku tai apkārt. Jūta, ka viņas krūtis vee-nadī cilajas un ilgi nejūsta meera un laimes sajūta apņēma viņu.

Pa durvīm klusu eenāca Anna. Mēness gaismas pilnajā istabā viņa visu vareja labi saredzet.

«Jūs vēl neguļat?» viņa prasīja.

«Mēs vēl neguļam!» viņi abi atsaucās.

«Mēs ar vīru ari vēl bijām nomodā, dzirdejām jūs runajam... Viņš sūtīja jums pateikt...»

«Ko tad?»

Anna drusku tā kā apmulsa.

«To es pāra vārdos nevaru pateikt... Mēs dzirdejām, ka jūs šodeen sabāratees un visu vakaru runajām par jums... Vīrs teica, ka pee visa naida un nesaticības tikai trūkums vainīgs. Tagad viņš sūtīja mani pateikt, lai jūs nebēdajotees.»

«Mēs vairs nebēdajamees...»

«Vīrs strādās jums bez kādas algas — tad tikai ko paēst un kāds apģērba gabals mugurā, un es eešu deenu un nakti...»

Ernas sirds ari atkusa vēl vairak no tādas lab-sirdības. Vaj viņa ari nebij šo seeveeti vajajuse un spīdzinajuse līdz beidzamam? Bet te nu viņa bij atkal, gatava eet un strādāt deenām un naktīm preekš viņu laimes. Ari pate viņa jūta, ka viņas ar Annu nav svešineces, ka starp viņām ir ceēšs, sirsnīgs sakars. Viņai bij jatic, ka šovakar ir atgree-šanās brīdis un neapzinotees viņa peespeedās ceē-šaki pee vīra.

«Paldees, mās, un Sējumam ari saki manu pal-dees. Bet es ceru, ka maņ nevajadzēs jūsu spēkus par velti izleetot.»

«Sējums saka, ka viņš savu mūžu nespēšot at-līdzinat visu to, ko tu viņam labu darijis pa slimības laiku un agrak. Bet nu guļat — man ari jāeet. Labu nakti!»

Erna pasteepa savu roku no gultas.

«Dod, mās, man roku.»

Un abas seeveetes speeda veena otras roku tik

sirsnīgi, kā vēl nekad savā mūžā un nesabučojās tikai tapēc, ka starpā bij vīreetis.

Erna aizmīga ceešā meegā, bet Krasts peecēlās no gultas un klusiņām izgāja laukā. Viņš juta, ka rītu jasāk tikams, bet grūts darbs, un tapēc jasaņem visi spēki.

Viņš atlaidās olnicas malā uz mitras zemes. Zemes vēsums vilkāš cauri drēbēm, pee meesas, bet viņš to nejuta, tikai skatījās gaisā, kur valganās leepu lapas vizuļoja reetoša mēneša un austošās rīta blāzmas sarkanumā. Viņam bij ap sirdi kā cilvēkam, kuru plūdi ilgi mētājuši savos vilņos un beigās izskalojuši krastā. Juta, ka pēc šausmigās sliķoņa gaitas ir noguris kā sirmgalvis. Viss ap viņu palicis drūmaks, pelekaks. Krūtis gan nevaldami cilajās preekā par atdabuto dzīvību, bet augumam pārskrēja šermuļi, eedomajotees tos purvus un dumbrajus, pa kureem atkal jabreen.

Otrā sējuma saturs

	Lapp.
Tūkstošneeces	5
Dziruļu mantineeces	101
Plūdi	239

Bibliografiskas peezīmes otrajam sējumam

„Tūkstošneeces“ — sarakstīts 1904. gadā; nodrukats ta pašā
gada „Balss“ 30.—39. num.

„Dziruļu mantineeces“ — sarakstīts 1901. gadā; pirmo reizi
nodrukats 1902. gadā, „Austruma“ 3.—9. num. (Velmes
redakcijā).

„Plūdi“ — sarakstīts 1901. gadā; pirmo reizi nodrukats 1903. g.
„Austruma“ 1.—12. num. (sākumā T. Zeiferta, vēlāk
Andreeva Needras redakcijā).

Visi šee darbi kopotos rakstos eevetoti stipri pārstrādātā
un īsinātā veidā.

ANDREJA UPIŠA RAKSTI

- Mazas dramas. Dzejoļi. «Dzirceemneeku» izd.
Fabulas bez morales. «Jaunā Vārda» izd.
Mazas komedijas I. un II. — Divi sēj., P. Bērziņa izd.
Nemeers. Novele. A. Gulbja izd.
Darba laikā. Noveles. A. Golta izd.
Atkusnī. Noveles. A. Gulbja izd.
Skaidas atvarā. Noveles. «Kulturas Balss» izd.
Aiz Paradizes vārteem. Noveles. «Daile un darbs» izd.
Metamorfozas. Noveles. A. Golta izd.
Pilsoņi. Stāsts. Autora izd.
Pēdejšais latveetis. Patriotisks stāsts. A. Golta izd.
Seeveete. Romans. Otrais, A. Gulbja izd.
Robežneeki I. Jauni avoti. Romans. Trešais, A. Golta izd.
Robežneeki II. Zīda tīklā. Romans. A. Golta izd.
Robežneeki III. Zeemeļa vējš. Romans. «Daile un Darbs» izd.
Zelts. Romans. A. Golta izd.
Rēnegati. Romans. K. Dūņa izd.
Pērkoņa peevārtē. Romans. «Daile un Darbs» izd.
Balss un atbalss. Drama 4 cēl. Otrais, A. Golta izd.
Veens un daudzee. Traģikomedija 4 cēl. A. Golta izd.
Saule un tvaiks. Drama 4 cēl. A. Gulbja izd.
Peldetāja Zuzanna. Komedija 4 cēl. J. Petersona izd.
Laimes Lācis. Reala pasaka 5 cēl. A. Gulbja izd.
Pārcilveki. Bildes un karikatūras. Otrais, A. Golta izd.
Dzimumdeenās ritā. Komedija 1 cēl. Otrais, Der. Gr. N. izd.
Ragana. Komedija 1 cēl. R. Müllera izd.
Amacones. Komedija 1 cēl. A. Gulbja izd.
Salausta sirds. Komedija 1 cēl. «Daile un Darbs» izd.
Privatīpašums. Komedija 1 cēl. J. Petersona izd.
«Dzimtenes Vēstnesis» un viņa loma. Autora izd.
Jaunā pasaule. A. Golta izd.
Rainis un viņa dzeja. «Dzirceemneeku» izd.
Studijas un kritikas I. un II. «Zvaigznes» un A. Golta izd.
Gustavs Žibals. J. Petersona izd.

Latvešu jaunākās rakstniecības vēsture I. un II. Otrais,
A. Golta izd.

Vārds, Lit.-krit. rakstu krāj. I. un II. «Dzirceemneeku» izd.
Rīta cēleens. 25 gadu darb. krājums. A. Golta izd.

Dzīves ceļi. Realistiskas dzejas krājums. «Daile u. Darbs» izd.
Kopotī raksti I., II., III. sēj. «Kulturas Balss» izd.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0313059252

12 FEB 1925

ANDREJA UPIŠA KOPOTI RAKSTI II-2.